OPVS CATECHISTICVM D. PETRI CANISII THEOLOGI EX SOCIETATE IESV.

Sef yw:

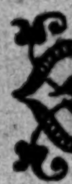
SVm ne grynodebo adysc Gristionogawl, a dosparth Catholic, ar hol buncian'r Phyd, hun a yscrifenod yr hybarchus a'r arderchawg athraw uchodyn gyntayn ladin ag a gyfiaithwyd o'r ladin i'r gymeraeg drwy dyfal lafyr ag astudiaeth. D. Rosier Smyth o dref laneluy athraw o Theologydiaeth, megis dialogiaith ne ymdidan rhwng y discibl ar athraw, un yn holi, a'r lal yn atteb, ag a breintrwyd yn Ninas PARIS,

Ex officina Typographica:

IOAN[illegible]IS LAQVEHAY, [illegible]via Iudæ.

Yr anwuiol Phol a Phy
Poen alaeth Pen welo lun Iessu
Linied osgwel oed hyny.
Lun diawl ymhob le yn i dwy

ILLVSTRISSIMO ET REVERENDISSIMO DOMINO IACOBO DAUID, S. R. E. Cardinali Perronio, Archipræsuli Senonensi, Galliarum & Germaniæ Primati, necnon Christianissimi Regis magno Eleemosynario, Mecænati suo munificentissimo.

Erpulchrè dictum est à beato Iob (Illustrissime & Reuerendissime Domine) vitam nostram militiam esse super terram. Nam si totius vitæ nostræ cursum ritè consideremus, nil aliud est quàm mera militia, & assiduum certamen, non solùm aduersus carnem & sanguinem, verùm etiam aduersus principes & potestates, aduersus mundi Rectores, & tenebrarum harum, imò quod est longè periculosissimum, aduersus spiritualia nequitiæ in cælestibus, seu aduersus hæreticos & infideles Crucis Christi inimicos. Nec hoc vltimum certamen neotericum est,

imò antiquißimum, & à principio mundi ad nostrum vsque seculum inoleuit.

Oportet hæreses esse (ait Apostolus) vt ij qui stabiles sunt in fide manifesti fiant. Neceßitas autem hæreseos ex humana malitia & libero arbitrio dimanat, effectus verò ad bonorum, eorumqque qui sint stabiles in fide, manifestationem conuertitur, ex speciali Dei gratia, qui bonum ex malo elicere solet. quod quidem disertè (vt omnia) D. Augustinus his verbis probat: Hæreticis vtamur oportet, non eorum errores approbantes, sed Catholicam veritatem defendentes, vigilantiores & cautiores reddamur. Hæretici autem ex talibus fiunt, qui & errare & mali esse volunt, quamuis in Ecclesia sint: atqui dum exeunt, nobis prodesse possunt, non veritatem (quam ipsi ignorant) docendo, sed eos qui in Ecclesia sint carnales, ad veritatem inadagandam instigando: eosque qui in Ecclesia sunt spirituales, ad eam manifestandam incitando. Innumeri autem in Ecclesia sunt viri boni & probi, sed quamdiu in ignorantiæ tenebris obdormiunt, nequaquam ab alijs distincti. Vnde diuina prouidentia factum esse arbitror, in omnibus seculis in quibus hæreses pullulare cæperunt, viros bonos quamplurimos, doctrina &

pietate conspicuos (qui eas extirparent) suscitatos fuisse: vt in lege naturæ Patriarchas, in lege Moysaica Prophetas, in lege Gratiæ Apostolos, eorumque successores, nec in nostro seculo abbreuiata est manus Domini. Quot (quæso) myriades virorum bonorum, piorumque iuxta ac strenuorum Christi athletarum vbique gentium existunt, qui varijs libris editis, veritatem orthodoxam tum defendunt, tum etiam omnibus nouatoribus & sectatoribus modernis strenuè pro Ecclesia Dei tanquam murum sese opponunt? In quorum albo (Illustrissime Domine) haud infimum locum tenes, imò meo iudicio omnes longe superas. Nam non solùm hereticorum ineptias efficacissimis rationibus conuincis, verum etiam conuictos proprijs impensis foues, alis & sustentas, & tanquam verus nostri Samaritani discipulus, in eorum vulnera à latronibus illis Hiericontinis inflicta, non solùm vinum, sed etiam oleum infundis. Tot tantorumque virorum exemplo adductus, ne aut Ecclesiæ Dei inutilis, aut patriæ ingratus, meritò reputarer, aliquam meæ obseruantiæ erga religionem orthodoxam significationem in lucem emittere in animum induxi. Quocirca opus catechisticum D. Petri Canisii celeberrimi nostri se-

culi Theologi, doctrina & pietate tum refertum, tum ad hæreticos confutandos admodum vtile, ex lingua Latina, in linguam Cambrobritãnicam transtuli, idque in eorum Cambrobritãnorum gratiam, qui ferè primi omnium gentium totius Europæ, Christi fidem amplexi sunt, & adhuc amplectuntur, magnamque Angliæ partem nunc etiam incolunt & possident, linguamq; Anglicanam (loquor de plebe) minimè intelligunt: Sed (proh dolor) tanta librorum & Doctorum penuria laborant, vt cum Propheta dicere possint, pueri petunt panem, & non est qui frangat.

Hoc opusculum qualecumq; sit, ea qua possum obseruãtia & humilitate, D. T. Illustrissimæ offero, tuoq; nomini inscriptũ & dedicatum esse cupio, præsertim vt queadmodum eximia & singularia tua in Rempublicam Christianam merita, in plerisque Europæ prouincijs celebrantur, ita ad Cambrobritãnos vsque toto orbe diuisos (vt Poëtæ more loquar) etiam propagentur. Nec ingratum hunc meum conatum D. T. Illustrissimæ fore confido, cùm ob meã tenuitatem nihil maius à me expectare possis. Nec quisquam me aut immodestiæ aut importunitatis redarguat, quòd cum sim peregrinus hoc donum chartaceum, & in lingua

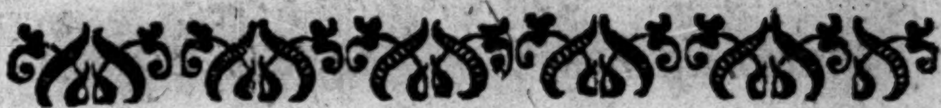
exotica exaratum, sub tuo munimine in lucem prodire voluerim. Triplici enim ratione hoc aggredi præsumo: primò quandoquidem hoc opusculum ex tua liberalitate & munificentia impressum sit, iure tuum patrocinium vendicare possit: Deinde quod sum peregrinus, nihil me angit, cùm exploratum habeam, D. T. Illustrissimam eximio Zelo omnes peregrinos prosequi, vt videre licet in tuo palatio: quocumque oculos conuertas, peregrinis omnia sunt plena; illuc tanquam ad tutissimum charitatis asylum vndique confluunt. Postremò quoad linguam, ad quem potiùs confugiam quàm ad D. T. Illustrissimam, qui linguarum exoticarum peritia adeò polles, vt seculum nostrum tibi parem non habeat: huius autem linguæ præstantiam, elegantiam & fœcunditatem si scires, cæteris linguis aliàs doctissimis, haud quaquam postponeres. Hæc lingua non solum antiqua est, verùm etiam compositionibus, deriuationibus, vocum proprietate, & sermonis venustate adeò diues est, vt ad cuiuslibet artis cognitionem exprimendam, facilius aut fœlicius nihil exoptari possit. Sed in huius linguæ præconio plura dicere supersedebo.

Interea publicas altaris, & priuatas cor-

dis preces promitto, præstaboque: vt Deus (qui te ad tanta virtutis, doctrinæ & dignitatis fastigia peruexit) saluum & incolumem, ad maiorem sui nominis gloriam, Ecclesiæque vtilitatem, protegere & conseruare dignetur.

D. V. Illustrissimæ & Reuerendissimæ obseruantissimus & obligatissimus.

Rogerus Smytheus Cambrobritanus.

AN HERCHION AT Y darleur haudgar dedfaul.

Vedi mi ystyrio cyflur ag y stad egluys duu y dyd hediu, a gueled yr auirif o sectau heretigaid, a gau athrauyaeth a oyscarod ag a danod y gelyn, meun lauer o uledyd ag ardalau o Europa, megis y Lutheriaid, y Caluiniaid a'r Puritaniaid, a lauer erail hebson amdànynt, a phob vn o honynt yn claimio, ie yn teyru'n diguilid fod i dysceidiaeth ai athrauyaeth yn gristnogaid ag yn gatholic, pe rhon ai bod yn gyhoed ag yn olau yn erbyn Crist ai uir egluys, a hefyd athrauyaeth pob vn o honynt y nail yn erbyn y lal. Achan fedul am y galuadigaeth y galuod duu fi ido, a'm dyledys gariad a'mrhuymedigaeth i'm gulad, guelais yn gymmuys dy rhybydio (a hyny er muyn ymgledu d'enaid) i ochel nid yn vnic yr athrauyaeth hereticaid uchod, eythyr hefyd ymurthod ie phieidio hol dysceidiaeth aral ar sy'n erbyn yr egluys gatholic. Ag er muyn hyny o achos mi a gyfiaithiais y lyfr bychan yma o'r ladin i'r gymeraeg i'th hy-

phordi yn hol bunciau'r Phyd yrhain ſyn angenrhaidiaul i bob Criſtion i credu, os myn ſalfio i enaid, hefyd yn ben difade oblegyd fod y lyfr yma, mor dedfol, mor dyſcedig agmor fudol megis nad oes na phobl, nor naſiumyn hol ardalau Europa, yrhain ni darfu udynt i gyfaithio ef yu iaith gyphredin hyd yn oed yr Scottiaid a'r Brytaniaid o Frytan fechan. Am hyny derbyn yr Anrheg yma geny-fi dygy duladur ath gydfraud Criſtionog-naul yn euylyſcar agyn diolchgar, Ca-ymaen eglur ag yn olau yn de Anglu ag yn do ſparthu'yti yr iaun Phyd, yr hon y mae'r Egluys Catholic yn i brophesydu ag yn i gre-du, hon ni alyth dy Siomi, oblegyd fod yr ysbryd glan yn i Athrau y'n draguydaul. Hon yuſyl faen y Phyd, a cholou y guirio-ned, megis ag y mae S. Paul yn teſtiolaethu Am hyny ni dylem fyth ammau i audyrdod canys phydlon a dilugur yu, megis y mae S. Auſtin, yn dyudyd, Ni chredun i (med, ef) i'r Efengil oni i bai fod audyrdod yr Egluys gatholic yn peri. Hon yu'r graig ſiccir diſyglegid a diſerfyl, ag ni al pyrth uphern fyth i gorchfygu na'i gorfod. Hon yu'r Di-nas a oſo duyd ar ben mynyd, ſy'n gyhoed, yn luſtraid, yn ſplennaid ag yn diſclaer bob amſer, yu chanfod ag yu gueled, ag yn haud

dyfod atti, rhag i neb i gadel ai gurthod, a myned ar gyfyrgol i dylyn ag i olrhain lochesau, cilfachau, a chonglau yu heretiCiaid, a rho' i clustiauyu gurando yntuy s'yn gueidi, uele dyma grist, uele d'accu Grist, ag fely troi o diurthi hi a'i gadel: yrhainy mae Cristyn i galu yn fleidiaid rhai bus gued' i guisco a chruyn defaid, meun mann araly mae'n i galun ladron a entriasōt i'rtuy diu y'r fenestr, ag nid tru'yr drus, fely (y darleur haudgar dedfol) glyn yn ystyfnigurthyr Egluys, ai audyrdod, g oguydayn holaul atti ag at dysceidiaeth yr hen dadau santaid, a gochel athrauyaeth dysceidiaeth, cumpniaeth, a masnach Hereticaid, Canis y dyn heretigad (med S. Paul) a rybidiuyd vnuaith ne duy, gochel, oblegyd coledig yu Gurando airiau S. Syprian, puy bynag a el odiurth undeb yr Egluys y mae'n, angenr heidiaul cyfri hunu ymysc yr Hereticaid. Alan o'r Egluys nid yu bosibl guasnaethu duu, na salfio i enaid. Am hyny gurando'r Egluys, glyn urth y phyd, ymae hi yn i rodi alan, y neb ni uarendyf y'r Egluys (meu Crist i hun) a dyleir i gyfri megis pagan ne Bublican. Ag fely y gorchymynaf yi y duu, yr hun ath geidu yn i ras ag yn undebi Egluys, megis y gelich fod yn gi-

NOTE

This volume h

tight binding and

effort has been m

duce the centres,

result in d

ne has a very

and while every

n made to repro-

es, force would

n damage

frannog o'r deduydduch traguyddaul, O Dinas Paris y dydd cyntaf o fis Maurth. Sef yu dydguyl Deui Sant, 1611.

Dy gydduladur a'th gar,
ROSIER SMYTH.

Heb duu. Heb dim.

DOSPARTH CATHOLIC

ar hol bunciau'r Phyd megis dialogiaith rhung y dyſcibil a'r Athrau.

Caput I.

D. Puy a eluir yn griſtion?

A. y neb ſy'n adef ag yn cymeryd arno iachys dyſcidiaeth Ieſu-Chriſt Act. 11.
guirduu aguir dyn, ac yn i brophe-
ſyduyn i Egluys, ag am hyny puy byuag ſyd Petri 4.
uir griſtion y mae'n caſſau ag yn phieidio pob ſect ag athranyaeth a gapher meun man aral yn y byd alan o dyſceidiaeth Chriſt, ai Egluys, megis dyſceidiaeth Ideuaid, Paganaid, Turciaid, ag Heretigaid.

D. Mae ſyrraf y gelir cynhuyſo dyſceidiaeth Chriſt?

A. Guybod o griſtiou, a chaduy pethau ſy'n perthynu at doethineb a chyfiaunder: Doethineb (megis y mae S. Auſtin yn dangos) ſyd ai threigyl ynghylch Lib. 2. retract. cap. 63.

Ench. c. 1. & 3. y tair rhinued theologaid, Sef yu phyd a gobaith a chariad perphaith, yrhain ymae duu yn i doudlt ynomi o'r nefoed, a thruy anrhydedu' thain yn bur, ag yn deilung yn y byd yma, yr ydym yn deduyd ag yn happys. Cysiounder a gyflounir druy dau beth, Sef yu druy ochelyd y drug, a gunaeth y dy da, megis y mae Dafyd brophuyd yn dyudyd Gochel drug, a guna da) Ag fal hyn o'r duy phynon yma, Sef yu odoethineb a chyfiaunder, y gelir tynu a'lan yn esmuyth bob peth aral sy'n angenrba diaul a chymisiaun i dyscu Christion, a gyu duyn i syu yny mod y dylae.

Psal. 36.
Petr. 1. ca. 3.

D. Beth gynta a dradodir yn y dysceidiaeth Christnogaul?

A. Phyd hon yu drus yn iechid ni, canys heb hon, ni al neb nag, adanabod duu, na galu am i help, na i uasanaethu, na rhyngu bod ido yn y byd yma: oblegyd rhaid i'r neb a delo at duu gredu (med yr Apostol) a'r neb ni chredaf a golir ag a damnir, ag syd cusius guedi maru druy farn Christ.

Ad Rom. cap. 10. Heb. 11. August. Serm. 39. de temp. & Serm. 1. de verb. Ser. 4. Nat. din.

D, Beth yu hyny a eluir y Phyd?

A. Phyd yu rhod duu i oleuo dyn, i lynu urtho ef yn diogel, a gi gredu' n sicir i'r

Matt. 16. Ioan. 3.

pethau

pethau a anirgelod duu i hun, ag a rodod alan ynyr Egluys yni yu gredu: megis fod duu yn dri ag yn vn, a guneythyd y byd o dim, a guneythyd duu yn dyn, a godef o hono ef Varufolaeth dros dynion, a bod Mair yn foruyn, ag yn fam i duu, ag y cyfyd y meiru dyd farn, ag yr ail enaird yn druy'r dur a'r ysbryd glan, a bod Crist yn holaul yn duu ag yn dyn yn yr Aberth ne yn Eucharistien, a phob cyfryu dirgelion erail anhydedys, a anirgelod duu i hun, ag na elir moi compasu druy resum na synuyr dyn, ond yn unic druy phyd i derbyn ai credu. Am yrhain y dyuad y prophuyd o nis creduch ni dealtuch nid ydiu'r phyd yn edrych am helynt na chuirs natur, nag yn cœlio i brofedigaeth synuyr, nag yn rhodi i phuys ar Rym ne resum dyn, onid ar rinued ne audyrdod duu gan gymeryd hyn yn le siccruyd diogel. Cans ni al y guir traguydaul, a'r penaf (hun yu duu) adel fyth siomi erail, ag am hyny priodaul ag adas i'r phyd yu caethiuo synuyr a dealt naturiol i fod yn vfud i Grist, ag i gœlio yu eiriau, i'r hun nid yu dim amhosibl: eythyr haud ido gyflouni pob gair, a'r phyd yma (med Saint Chrysostomus) yu golem i'r Enaid, porth y bouyd a Sylfaen yr iechyd a'r salfadigaeth traguydaul.

Eph. 2. fidei, con- Basil. de Heb. 11. fes. Bernard. Epi. 190. Genes. 1. Ioan. 1. Alias o- pherth. Luc. 2. Corinth. 15. Ioan. 3. Concil Eph. can. 13. Luc. 1. & corinth. 15. Eccles. 3. Corint. 2. c. Esai. 7. Basil. in psal. 135. & in morali. reg. 88. c, 21. G. hon. in Euã. 26 Chri. in 1. ad corint. hom. 3. corin. 10. Luc. c. 1

Euseb. Emisse. Homil. 2.

D. aoes grynodeb a i dangos yr hol phyd a sum o'r cubul, ar ysyd raid i ni credu?

A. Oes hony mae'r daudeg Abostolion yn i dradydu, ag a eluir yn ladin Symbolū Apostolorum. Sef yu gild yr Apostolion, oblegyd bod pob vn o honynt yn dodi i bunc urth i guna thyr hi, a hon a ranuyd yn adas meun daudeg punc, megis iroed daudeg o'r Apostolo- bendigedig a rhain yn nessaf at Grist yn sylfaenuyr o'r phyd gristnogaul, guaith tyladuy i'r cyfriu auduriaid, y Symbolē hon syd nod splenydig druy'r hon y gelir adanabod a barnu rhagoriaeth rhung y cristion a'r anuu, yr hun nid yu yn prophesydu phyd yn y byd, ne or hyn leiaf yn prophesudu iaun phyd Grist.

Chrysost. hom. 1. & 2.

D. mae punciau y Symbole nyma?

In symb. Ruffin in symb. August. in Enchirid. Item in l. 4. de sym. ad catech. Euseb. Emis. h. 1. & 2. in Sym.

1. A. Yr uyf i'n credu yn Nuu'r Tad hoyalluaug, creaudur nef a daear.
2. Ag yn Iesu Grist i vnig fab yn arglwydni.

Conceptus

3. Ag a gad, ne ag gyngaphuyd druy'r ysbryd glan ag a anuyd o Vair foruyn.
4. A diodefod dan Pontio Pilato, a groes hoeliuyd, a fu faru ag a gladuyd.
5. A dyscynnodi Vphern, ag y trydyddyd, ef

a godod o faru i fun.

6. A escynod i'r nefoed ag sy'n eisted ar dehauiau duudad holaluaul.

7. O dyno i dau i farnu'r bud a'r maru.

8. Ruy si yn creduyn yr ysbryd glan.

9. Fod Egluys santaid gatholic, cyprhadeinruyd ne cymmundod y saint.

10 Madaunint pechodau.

11. Ailgyfodiad y cnaud.

12. An bouyd traguydaul.

D. mae'r mod penaf sy mae'r gairiau yma o'r grédo yn i amcanu ag yn tynu atto.

A. At hun y mae'n tynu: Sef i gael guir uybodaeth o duu o'r pethau duuiol syd angenrhaidiaul i baub urthynt i fuu yn da ag yn deduyd, y may mae'r lecynta a'r penaf syd i dynabod duu, na'r hun ni elir medul byth dim, na muy, na guel s na doethachnag ef, hun sy'n un, ag yn symlig meun sud ne natuRiaeth, yn uahanedig meun tri pherson, mal y credir yn siccir oflaen pob peth, fod y Tad yn un, y Mab yn un aral ar ysbryd glad yn un aral, y tad yu hunu a Enilod ne a generoed i fab er oes oesed, phynon a gunaethyrur pob peth, y mab a anuyd o sylued y tad, syd

Chrysolog. serm. 57. 58. 59. 60.

Hiere 9.
Ioan. 17.
1. Cor. 2.
Pet. 1.
Sap. 15
Aug. fes. lib. 1 c. 4.
Aug. l. de fide & sy. c. 9.
M. 28. Athã. in symb.
Psal. 109.
Heb. 1. 1.
Ioã. 4.
Ioã. 15.
Tim. 1.
Hiere. 32.

rhybrynur a ſalfadyd y byd, yr yſbryd glan yr hun a eluir hefyd yn Gyſſurur ne gonſolydur ag ſy'ugofernydu 'r Egluys yn yphyd, Sef yu phydlonion Criſt: fely y tri yma ſyd vn peth, Sef yu vnguir, traguydaul, anfeſuraul, ag angrtphredihaul duu. Am hyny guych y mae'r tair rhan yma o'r Symbolem ne'r gredo, yn cydatteb i'r anrhanedigaul a ſantaidiaf drindod, S. yu y darn gyntaf ynghylch y creaduriaeth, yr ail ynghylch y rybryniad, y trydyd ynghylch y Santaidiad.

D. Beth ſyd yu dealt urth y punc cyntaf o'r Symbolem ne'r gredo. S. yu yr uiſi in credu yn Duu'r tad?

A, Y mae'n dangos ini yn gynta, fod duu yn un, a bod y perſon cynta yn y duuiolaeth yn dadnefaul, traguydaul, goruchaf o alu a maured, i'r hun nid oes dim anhaud, ne amhoſibl idc yu uneuthyr, in laur hun y mae perr i bob peth ſun ne ſaun, yr vn Tad a eni lod er yr hol oes aeſoed fab, ag an ſod fabod nynne yn blant ido yn amſer y gras yma, ag y mae en gymint i rym megis y galau truy i vnic uneythyr o dim nid yn vnic bob peth guledigaul: eythyr i gadu yn uaſtad ai

Deut. 6. Matth. 6. 1. Tim. 1. Geneſ. 1. Eſaia 53. Iob 57. Ecleſ. 3. Luc. 1. Hier. 32. Sap. 16. Reg. 2. ad opuit. Pſ. 2. Heb. 1. Roman. 8. Pſal. 32. Coloſſ. 1. Math. 6. Heb. 13. 1. Timcth. 4 & 6. Iacob. 1. 2. Cor. 1.

gofernydu druy oruchaf daoni a doethineb, odiurth hun ymae yn dyfod, ag at ef ymae bob peth yn tuedu ag yn goguydo, efo yu tad y leuyrchau a'r golcini, gidar hun ni oes gyf-neuidiad yn y byd, tad y trigared a duu y cisurdeb, (ag i fod yn fyr) ymae ef yn gyfryu beth ag yn gymaint i alu megis argais, neurth amnaid fod bethau nefaul, daiaraul, ag uphernaul yn i ufudy hau ag yn mostung ido, truy imddiphin ai gaduadigaeth ef. yr ydimi ym hob blinder a pherigl yn diainc heb dim drug ermaint a fythont. Act. 14. Luc. 12. Gen. 17. Psal. 26. & 90. Psal. 124. Iob. 41. 1. Cor. 10. Eccl. 35.

D. Beth y sydd yn yr ail punc o'r gredo Ses yr-uyfi'n credu yn Iesu Grist? 1. Ioã. 5.

A: Ymae ef yn dangos yr ail Person yn y duuoliaeth, S. yu Iesu Grist, guir duu a guir dyn, a aluyd yn Iesu. S. yu yn Salfadyd y bobl, ag yn Grist, S. yu Enyniaug druy'r ysbryd glan, ag yn laun o bob gras a guirioned, yn Messias a'n guaredid, yn brenin, a'n Pontific, a'n Archescob ui, yr-hun sy'n dal penaithiad ym hob peth, ag yn yr hun ymae hol gyflounrhuyd duuoled yn aros ag yn trigo meun Gorpheled, ymae'n danges fod yn au'l, unic sab duu uedi eni or tad uedi ynil er oes oesoed, yn naturol yn gydsylued- Luc 1. Matt. 1. Es. 9. Luc 4. Psal. 44. Acto. 4. Reg. 10. 16. Ioã. 1. Apo. 17. Heb. 3. 1. Petri Coloss. 10. Ephe. 1. Ioan. 10. Heb. 1.

Apoc. 1. Matt. 28. Daniel 7. Philip. 2. Luc 15. R. 8. 1. Cor. 6. Petas 1. Psal. 8. R. 14. Apoc. 19. Matt. 15. Corint. 15. Psal. 109. Luc 3. M. 3. Luc. 20. Matt. 17. Esaye 7. Acto. 4.

yn gubul gyngrym ne gyfegual ag ef oran i duuiolaeth: ag yn argluyd, i baub sy'n credu ido, megis rhai uedi yn coli a darfasai ido ef o hono i hun i guared o gaethiued ag altudieth Sathan. A phen oedym dan iau pechod a choledigaeth, ef an rhybrynnod yn hael faur, ef hefyd sy'n argluydhau ar yr anuu: cans pob peth syd sufieithedig dan i draed ef. Ag yna yn benaf i'r am dengys i hunan yn argluyd, ag yn frenin brenhinoed, yn olau i'r drug ag i'r hol syd, pen dyno dan i lau ai alu i hol elynnion i gyd yr un le, heb diolch udynt, ag ai lysc, megis us a than aniphodedic, hun yu'r mab anuyl, hun yu yn Emmanuel ni, hun yu'r meistr a dylem i urando, ag nid oes henu aral dan i nef a roduyd i dynion, yn yr hun i dylem gael yn salfadigaeth onid yn hun.

D. Beth y mae y trydyd punc o'r gredo yn i proponudu, n'en i osod alan yu gredu, Sef a gad ne a gyngaphuyd o'r ysbryd glan?

Mich. 5. Ioã. 1. Es. 53, Ioan 6. Galat. 4.

A. Y ma'en testoliaeth u darfod i'r un rhyu argluyd a gad ag a generuyd o duu'r tad, er oes oesoed heb un fam, ag er yn muyn ni e descynod i laur o'r nefoed, ag a gymerod arno ef naturiaeth dyn, ag yn y naturiaeth y

ag yngaphuyd yn ninas Nrtsareth, ag a anuyd dan yr Imerodr Augustus o'r difagl foruyn heb dad, yn ninas Bethleem druy rym rhynued a galu'r ysbryd glan a oed yn guaithio ynthi hi, i pheth syd fuy na rhyfed: gunathy gair yn gnaud a duu ynydyn a Mair bob: un o'r dau yn fam i duu, gyn roruyn hef yd- y cyngaphiad ausserol yma o fab duu, ai cnedigaeth sy'n cynuys dechreuad salfadigaeth a rhydhryniad dyn, ag y sy'n ampler ne phorm o'n ail enidigaeth ni, druy'r hon y mae'n damuain i blant meltigedig Ada a gyngaphuyd o had amhurluhredia, ag a anuyd yn y digofaint, gael i puhau, fal y gelid iguneythyr druy Grist, o rai cnaudaul yn ysbrydaul, ag ynuir feibion i duu, yrhun y bu ulys y tad aguydaul, fod yr etholedig yn gydphyr faul ag yn debig ido i hun, mal y galai ef, fod (megis ymae Paul yr Apostol yn dyuedyd) yn Brifenid yn mysc lauer o frodyr.

Rom. 1. Matth. 1. Luc 1. Es. 7. Hie. 31. Cõcil. Ep. cano. 13. Hierõ. in luidiũ. Ambr. in Epist 81. Ezech. 44 Ioã. 3. 1. Pet. 2. H. 2. Tit. 3. Iob 14. Ephes. 2. Rom. 6.

D. Beth y mae'r pedueryd punc yn ig y-
nuys, Sef yu diodef o hono'f dan
Pontius Pylatus

A. Mae'n dangos darfod i Grist o'r diued, uneythyr peno'n athrau y nid druy uneythr gurthiau, ag fel y er i fod yn difa-

Actor. 10 Mat. 27. Marc 15. Esaye 50. Ioã. 1. Heb.

7.Pet.1.e. ag megis Oen guirionaf o!, ag hefyd yn
2.Apoc. duu anfaruodigaul, etto i dangos i hol ber-
1.1. Tim. phaiuhiafſerch ai gariad tu ag attomi, ef a
6. Rom.5. diodefod yn ulyſcar ar lau dymion ſcelerdraf
Ioan. 15. a'r pœnau muyaf, toſtaf, chueruaf, a maru-
Ioan. 18. indotaf, a alai fod: ag ermuyn hyny ni urt-
M t.27. hodo adag ni lyſod cf farn yr anghyfion uſtus
Marc.15. Pontius Pilatus, peirhon ai fod yn gamaf o!,
Luc 23. na chuaith y groes er i bod yn uarthuſaf gos-
Ioan.19, bedigaeth a alai fod, gan gymeryd droſomi
Act.15. faruſolaeth greulonaf, heb urthod igladedi-
Sap. 2. gaeth meun mynuent un aral, megis y galau
Heb.12. yn holaul i roi hun dros dynion yn fuu ag yn
Phil. 2. faru, yr hun diodefaint Criſt, i uaed, i gro-
Rom, 5. es, i archolion a'i faruſolaeth, ſy'n uaſted yn
Mat. 17. rhodi ag yn yſtyn ini bechaduriaid guſſur, ie-
Tit. 2. chyd, nerth a bouyd, megis os ufudhaun a
Gal. 1. chydodef a'n pen, felyy caun yn cydogonedu
Eſa. 53. gidag ef, can perphaitruyd a unueth fyd ac-
Pet. 1.1. hlyſyr ſalfadigaeth trag uyda ul i baub ſyd yn
Ioã 1. A- ufudhau ido.
po.1. Eph.
Rom. 8. 2.
Cor. 1. 2.
Ti.2. He.
5.

D. Pa

D. Pa les ne phrwyth sydd ini urth uneythyr lun y groes a'n byssed, ag urth groes si yn talcen a hi?

A. yn uir duuoldeb yn henafiaid gynt, a desod uastada ul yr Egluys a dradydod ag a orchymynodd y ddesfyma ini, ag yn gyntaf yrydys druy hon yn yncyphroi i fyfyrio yn serchog ag yn garedig y dirseur dirgeled myster a'r daioni a gyflounuyd ar y groes ag a rodduyd yni yn helaeth ag yn diandlaud. Tert. de coron. militis. Basil. de Spir. san. Ioan. 118.

Guedi hyny ef an sumbulir i safedlu'n disygly guir a'r santaid ogoned ag angor yn hol salfadigaeth ni yngrhoes yn argluyd.

Heb lauy mae hyn yn testiolaeth nad oes ini dim a unelom a'r Ideuon ag a'r Paganiad gelynion croes Crist, ond yn bod ni yn prophesu yn dirus ag yn diamau (yn erbyn yr hain i gyd) yn arglUyd Iesu Christ, hun yrydymi yn adoli hun a groeshoeliuyd drosomi, hefyd truy'r aruydd yma i'r anogir ni i roi serch ar i diodefaint, ermuyn couleidio'r groes ai phord yn ulyscar gan fod Crist yn uydyd ini o'r blaen, os chuenychun ogoned traguydaul, yr hun a dylem i gyd i dymuno. Chrys. ho. 55. in Matt.

Hefyd yrydymi truy hyn yn gofyn arfau

Niceph. li.18.c.20. gorchfigaul yn erbyn Satan a darfu gynt i orfod ai guympo druy nerth i groes: eythyr hefyd yrydym fely yn ymarfodi yn erbyn hol urthuynebuyr yn salfadigaeth.

Ag i orphen ni a gippiun yr aruyd golustraid yma Budygoliaeth y groes, er muyn cael muy o ruydeburth dechrau, a muy o gynyd, urth fyned rhagom yn y pethau a uneler, ag ar hyder gorchfygu truy nerth yr aruyd hun, ni a fynychun dy uaedyd yn diarsuyd yn enu'r tad a'r mab a'r ysbryd glan. Matth. 16. Luc. 9. 1. Pet. c. 3.

Ambr. serm. 45. D. Beth y mae'r pumed punc yn i ossod alan yu gadu, Sef dyscyuod i uphern, ag a godod o faru i fuu?

A. Mae ef yn dyscu fyned o Crist a phenedrydu hyd uphern, o rhan i enaid uedi ido faruar y groes, yu dangos i hun yn rhydhaur i'r tadau a oedynt yn trigo yn y lymbo, eythyr o ran y corph truy'r hun yroed yn gorfed yn y bed: codi o'r un Christ i fuu yn anfaruedigaul ag yn o gonedys prisenid o'r meiru trydiau yn ol i farufolaeth (pan i chuenychod) ef a doeth o uphern yn driunphyd: truy'r guaith rhyfedaul hunu mae'n rhoi cys- Psalm. 15. 1. Pet. 3.

ſur ag yn dyſcu fod yr etholedig yn cael i gua-
redolau a medant Satan angau ag uphern,
ymae ef yn cymel ag yn cynig y gras yma i ba- Matt. 12.
ub, megis y galo y ſaul ſyn'n credu yn Ghriſt
godi o'i uydiau i rinued, o angau pechod, i fo- 1. Ioan. 2.
uyd gras, ag yn niued hol oeſſoed, o angau'r Coloſ. 1.
corph, i fo uyd anfaruedig aul cans hunua go- c. 1. Cor.
dod Ieſu, a'n cyfyd ninaug yd ag Ieſu. 15.

D. Beth ſyd gen y chueched punc yni yu gredu,
S. derchafod i'r nefoed?

A. Mae'n manegi aſcenu o'r argluyd Ie-
ſu ir nefoed y deugeinfed dyd uedi gu- Rom. 6.
neythyr pen ar y guaith oed i rybrynu dyn, ag Col. 3.
ym dangos o honofe yn fuu drochefn i'r eido a Philip. 3.
cadarnhau guirioned aidgodiad truy lauer o Ephes. 4.
argufenau mal y gelid gueled i derchafu ef o
ran i natur dynaul uuch ben bob peth ai fod
yn enuog ai faulhau yn benaf gen baub, ymae
fely yr argluyd yn eiſted yn y nefoed ar deheu-
lau nerth duu yn gymaint i alu a'r tad, yn go- Pſal. 67.
fernydu pob peth yn ſplenydu meun duuonig 46. & 8.
fuuoled: canys hyn yu eiſtedar deheulaur tad,
yr aſceniad hyfrydlaun yma i Criſt, ſyd ſyl- Pſal. 109.
faen a ſiccruyd i'n phyd a'n gobaith ni, mal y Act. 7. 8.

 22. 1.

Mat. 28. gobeithiun yr aiph yr aelodau os bydant ufud
Heb. 5. i'r pen, a glynu urtho, ef, le'r aeth y pen o'r
blaen, uedi ido sathru i elynion tan i draed,
Ioan. 1. yn y diued mi af (heb ef) i baratoi le i chui.

D. Beth a ryd y saithfed bunc yu gredu,
S. o dyno ef dau i varnu?

A. y mae'n proponydu'r dyd braud diuaethaf, pen descenof Crist drachefn o'r nef goruchaf meun cnaud dyn yn ustus
Psal. 96. oergrynedig i farnu'r hol fyd, ag yno yn eistedyn i Vauredi hunan, ef a dal yn gyhoed
Malac. 4. Ioel. 3. i bob dyn ar ol i uaithredoed, gan Varnu pob
Matt. 25. un hyd y'r eithaf, y rhai da fa' rhoi drug, pa fod bynag i godiuedir yntuy y dyd hunu ai etto yn fuu yn i cnaud, ai gdedi maru o'r blaen: urth hyn yn rhybydir ni i fuu'n gyfruysach ag yn
Matt. 2. unionach, po siccra fo genym fod yn guaith-
Sap. 1. redoed ni, yn meduliau, a chyfsur yn hol fou-
Esa. 66. yd sy'n uastad garbron lygaid duu, hun sy'n gueled pob peth, ag yn i barnu'n gyfiaun ca-
Eccles. 12. nys y mae'r chuiliedur calonnau hunu sy'n ustus unianun a chyfiaun ag yn dialur camue-
Gal. 6. dau, i'r hun y mae'n rhaid i ni i gyd ymdangos
Thes. garbron i orsed bob un i derbyn gentho, yn
Eccles. 12. ol a unaeth yn y corph ai da ai drug, ag ni ad
2. Cor. 5.
Rom. 14.

dim da arauneler yn yn bouyd yma heb i o- Matth.
bruy, na dim auneler ar gam heb igosbi. 10. Iob.
24.

D. mae sum ne grynodeb y punciau o'r ail person yn y duuoled.

A. lyma'r sum fod Crist yn uir duu ag ynuir dyn, yr hun a dechreuod ag a orphenod y rhyfediguaith o rybryniad dyn ai fod ef yn phord yn uirioned ac yn fouyd truy'r hun yn unig, pen darfassai n coli i gyd, i coussomi yn salfadyd a'nguared a ncymmodi a duu'r tad ynghylch y daioni a'r les sy'n dyfod o'r rhybryniad yma, ef ayscrifenuyd felyn. Ef a'mdangossod rhad duu yn salfadyd ni bob dyn, tan dyscui ni fuu yn sobraid, yn gyfiaun, ag yn duuiaul yn y bid yma, tru' ymurthod ag annuoled ag a chuantau bydaul gan dyscuyl y guynfydedig obaith, a dyfodiad y maur duu a'n salfadyd ni Iesu Christ yrhun ai rhodod i hun drosom i er muyn yn rhybrynu o bob enuired, a'nglanhau yn bobl gymeraduy ido ef ag yn dylynuyr gueithredoed da ag felymed yr Apostol Paul meun man aral: y rydymi yn greaduricth duui hun, guedi n creu druy Christ meun guaithredoed da a darfasau i duu i paratoi ini i rodio ynthynt, trachefn Crist a fu

Ioan. 1. 1. Ioan. 5. Ephes. 1. Ioan. 4. Rom. 5. Ephe. 2. 2. Cor. 5. 1. Tim. 2. Rom. Ioan. 2.

faru (med ef) dros baub, er muyn i baub sy'n
buu, fuu nid ydynt i hunain, ond i uasnaethu
1.Petr.2. hunu a fu faru, ag a godod o faru i fuuer i muy'
2.Tim.
4.Rom.2. nhuythau. Am yn mae'n rhaid gochel cy-
feiliorni' rheini sy'n cyphessu Crist, nid yn gy-
fa, ond megis guedi darnio, trefythont yn cy-
danabod yn unig i fod ef yn gyfrungur ag yn
rhybrynur, y dylem roi n goglyd arno ef ond
ni chymerant dim o hono ef yn gyfreithlyd a
dylid ufudhau i orchyminion, ne yn siamlar
pob rhynued yu dylyn ai anrhydedu: ne'n u-
stus cyfiaun a dal i baub yn diamau i dyledys
obruy negospedigaeth.

D. Beth y mae'r uythfed punc yn i dyscu,
S. yduyf yn gredu yn yr ys
bryd glan.

A. Mae'n a adyscu y trydyd person yn
y drindod F. yt ys bryd glan, yrhun
sy'n dyfod ag yn dielu o'r tad a'r mab y uir
duu, yn gyndragouyd yn ogoniant yn gyfe-
gual ag yn gydssylued anhuy y ldau, ag a dylid
i adoli a'r un phyd a truy'r un faint anrhyded
ne ogoned a nhuythau, hun yu'r cyssolyd ag
athrau'r guirioned yrhun syd ai rad ag ai don-
niau yn goleuo calonau'r saul sy'n credu, ag yn

Symbol. Const. & Concil. Florent.
Gen.1. Psal.103. Iob.24. Matt.28.

i santeidio, ag yn i phyrfhau ymbob santei-
druyd, hun yu guystyl yn etifediaeth ni, yn Ephes. 1.
gymorthuy y'n guendid, yn rhodi ag yn rhan- Rom. 11.
nu i baub amryu doniau yn y mody mynes. Cor. 10.

D. Beth y mae'r naued punc yn i adyscu. S. yduyf yn credu fod Egluys santaid gatholic.

A: Mae'n dangos yr Egluys, S. cynnulleidfa ueledigaul o hol phydloniaid Matt. 5.
Christ, dros yr hon y gunaeth ag y diodefod Cant. 4.
mab duu pob peth a unaeth ag a diodefod, uedi Eph. 4.
ido gymeryd naturieth dyn ag yn athrauy yn Ioan. 11.
gyntaf fod hon yn un ag yn gytuu yn y phyd, Ephes. 5.
ag athrauyaeth phyd, ag yn ministrydiaeth y 10. 14. 16.
sagrafennau, yr hon hefyd sy'n cael i goferny- Act. 1.
du ai chadu meun un pen S. Crist, a than un
Pontifig penaf i raglau ef ar y daear guedi hyn 1. Tim. 3.
y mae hon yn santaid, am fod Crist yn i santeidio hi yn uastad truy'r ysbryd glan, mal na
bytho byth heb uyr santeidi o l ynthi: Ar neb 1. Ioan. 1.
a fo a lan o'r gymyunfa hol, ni al fyth fod yn Rom. 12.
gyfranol or guir santeidruyd yn drydyd mae'n
dangos i bod hi yn gatholig. S. yn hol aug yn 2. Cor. 1.
gimmaint ai bod uedi thanu ar hyd ag ar led Ephes. 4.
truy, rhol fyd, ag yn derbyn, yn cloi ag yn sal- Matt. 28.

fadu megis meun mynues mamaul hol dynion o hol amserau, o hol leod, a hol nasui-
Genes. 7. nau syd yn cytuno yn phyd ag athrauyaeth. Grist mae'n ysbyssu ynbed uerydd fod yn hon gymmundod gyphredinsa saint. S. bod yrhain sy'n yr Egluys, megis meun tuy ne deulu dun, yn cadu rhyu gymdeithas diuahanedig ag undeb rhyngthynt, ag mal me un un corph, y nail fembren, sy'n cymmorthuy'r lal: fely
Gen. 7. mae'n huythau in helpu i gilid, urth gifranu guasanaeth, rhiglidianau, aguediau y nail yr lal ymiscyrhain y mae undeb phyd ag athrauyaeth gynghordiaul arfer unucdaul o'r sagrafenau: yrhain hefyd syd o falys yn cadu undeb yr ysbryd meun rhuym in heduch, pa fath gyliorni bynag ne anyghtundeb a sur thiio, Mae'n y gymunfa yma, nid yn unig y
Lib. 4. saint, n'er guir da o'r Egluys fylydaul syd ar y daear, megis yn perindotta, eythyr hefyd y rhai guyn sydedig i gyd o'r Egluys sy'n y nefoed yn triumphydu gida Crist yn deduydaf ol, heb lau yr hain, y mai cynhuyssir eneidiau rhai du uia ul, yrhain a aethont o'r byd
Luc. 24. yma heb gaphel etto mor guynfidedig deduyduch.

Alan o gymundod y saint (megis gynt alan o arch Noe hen) y mae distro iiaeth diamau heb obaith salfadigaeth yn yby y dynion;

nion, nag i r deuon, n'e r Ethnigion ni chymerassunt mo phydyr Egluys erioed n'ag i'r heredigiaid a'm adoussont a hi, ag ai lugrasont guedi i chymeryd unuaith, n'ag i'r Susmadigiaid a a'madoussont a heduch ag undeb yr Egluys, na chuaith y rhai escumunedigaa darfu udynt heudu druy ryu dirfaur achos (megis membranau guenuynig) gael i toryt ai guahanu o diurth gorph yr Egluys. Ar fath ryma i gyd (am nadydynt yn perthyn at yr Egluys ai santaidiaul cymmundaud (ni alant fyth fod yn gyfranog o'r duuionig ras, a'r salfadigaeth traguydaul onis cymmodr yntuy ai duyn drachefu i'r Egluys o'r hon i'r aethont alan truy i baiau i hunain. Canys guir yu rheol S. Syprian a S. Austin ni chaiph hunu mo duu yn dad, ni syn'or Egluys yn fam.

Acto. Ioan. 2. Ezec. 18. 1. Tit. 2.

D. Beth a proponydaf y deg fed punc o'r gredo S. yu madeuaint pechodau.

A. Heb hyn ni eil neb fod yn gysion, nag yn saluedig i gael y tryssor goludfaur hunu a brynnod Crist ini ai surferuinaul farfolaeth, ag ai uerthfauruaed i'r hol fyd rhag pechodau ai poenau traguydaul, o'r hun

1. Cor. 15. dryssor ni byd neb cyfranaaug o honof truy
2. Cor. ras Crist, onid y rhai a'muascont a'r Egluys
truy phyd a bedyd, ag a safont yn uastad yn i
undeb ai hufuddod, yn nesaf at hyn y rhai a
uir benydiant am y pechodau a unaethont
guedi i bedydio, ag a arferant yn gyfadas yr
eliau a ordiniaud Crist, yn erbyn y ahain, S.
y sagrafennau. At huny mae'r galu yn perth
ynu, a eluir galu'r goriadau a darfu i Grist er
Ioan. 5. muyn madau pechodau truydo i rodi i uenido-
Matt. 25. gion yr Egluys yn benaf i Bedr aboslol ai suc-
cessydion cyphreithlon. S. y gofernyduyr pe-
naf o'r Egluys.

D. Beth sy gen yr unfed puncardeg.

A. Adgyfodiad y cnaud, a damuyniaf i'r
drug ag ir da, y dyd diuaethaf canys y
corph yma syd frau a hyfguympys, ac yn sufic-
Ioan. 17. dig i lauer o gluysau, a luded cynhuynaul, a
Rom. 7. guedi maru, a diguyd i'r pryfed i fuyttaf, a syd
Tit. 1. fuu ailuaith pryd hunu pen gunei'r hol feiru
y dyd diuaethaf, a Christ ustus yn i galui fouyd
ag i farn, fely rhaid i ni baub yn i gnaud ym-
pirio garbron gorsed Crist mal i galo pob un
yn dianach, ag yn disade derbyn y peth a delir
ido yn gysan, am a unaeth yn y corph, hid ef

drug bid ef da ef a eiph yrhai aunaeth y dai-
oni, rhagdyut i adgodiad bouyd, a'r neb au- Luc. 12.
naeth drugioni iadgodiadbarnadigaeth a-
phoen draguydaul, y dyn da a godefgar a gy-
mer gussur truy'r phyd yma meun blinder a
luded muya hol, mal i galo dyuaedyd, ie yny Matt. 15.
punc diuaethaf oi fouydurth drengu, mi a un
fod fyrhybrynur i yn fuu ag i codaf inau o'r
daearyn y dyd dyuaethaf, ag y'rhoir o'm am-
gylch fy'ngrhoen drachefn, ag i caf ueled duu
yn fy'ngnhaud: doeth a chal yu' rheini yn uir Ezec. 18.
fy'n guthio ag'yn rhuymo'r membranau daear Rom. 6.
aul a chyfeirio i uasnaethucyfiauned a rhin-
ued ag ym paratoi'r corph yma megis lester
purl'an, derbyn guynfidedig anfaruoledi-
gaeth.

D. Beth yu y punc diuaethaf.

A. Ymae'n traethu ynghylch y bouyd
traguydaul y'r hun nid oes ammau nas
gadeuir i'r etholedig yn ol i faru, a hunu yu Luc. 12.
phruyth a phenod phyd, gobaith, a diodefed
ag ymarfered criftnogaul. Er muyn cael y
bouyd hunu, ni dylae'r dyn fy'n guirgredu,
farnu na guaith duuiol yn y byd yn galed, na
lafur yn drum, ne'n rhyfhin na dolur yn rhy-

faruinaul, n'ar amser yn rhy hir, urth ueithio nediodefi ynil hun. Os ydiu'r bouyd yma sy'n laun o flinder a thrueni mor hyfryd genym ag

Matt. 15. *na fernir dimfel usach, n'ag a dymuner yn fuy n'ag ef: ba amcan muy y dylid barnu hu-ruynuel, syd mor hyfrydued, ag na chlouir, ag nid ofnir na drug na phoen yntho, yrhun syd bob amser yn gorlenui o lyuenyd, o lauenyd dyleithruyd, a digrifuch nefaul heb diue-duogth. Am yr hun fouyd y dyuaedau Grist, na ofnuch fy rhai bach, oblegyd rhyngu bod i'ch tad chui, rhodi i chui deyrnas, yrhun hefyd dydbraud dyuaethaf a dyuaed urth yr etholedigion, douch bendigedigion sy'n had, medianuch y deyrnas a drefnuyd i chui er pan gyssafedluydy byd, eythyr urthy'r hai anuiaul ef a dyuaed fal hyn, euchi y meltigedigion y maith o diurthyf i'r tan tragouydaul a baratouyd i diaul ag yu angelion.*

Hiero. ad Marcel-lam epist. 137. *Ag nid yu hyn yn perthyn yn unig i'r Paganiaid, Ideuon, Heredigiaid, Susmadigiaid ar maurdrug bechaduyr heunys: Eythyr hefyd at y cristnogion sy'n meiru meun pechod maruol, yn y diued ef a dafluyd claus yma Amen, i dangos fod grym y destiolaeth yma o'r phyd a'r gyphes cristnogaul yn difreg ag yn diamau.*

D. Beth yu crynnodeb hol bunciau'r gredo?

A. Ruy fin yn credu am calon, ag yn adef am genau fod yr argluyd duu, y muyaf, y doethaf, a'r gorau, a'r al calon i fedulio, yn un meun sylued, a naturiaeth duiaul, ag yn dri pherson. S. y tad, y mab, ar' ysbryd glan: a'r tri yma sy'n un, yn uir, yn tragouydaul, ag yn anfesuraul duu alan o dealt, a chyrheidyad syuuyr dyn: o hun, druy hun, ag yn hun, i mae pob peth. Ag i mae'r tair rhan pennaf i'r gredo yn atteb i'r sonteidiaul, a'r diuahanedig drindod. y rhan gynta ynghylch yn creaudigaeth, yr ail ynghylch yn rhybryniad, y trydyd ynghylch yn santediad, duu'r tad syd greadur pob peth, duur yrbryd glan syd santaidiur, ceiduad, a rheolur yr Egluys. S. cristnoaul phydlaun. Heb. 5. Pet. 3. 2. Pet. 1. Cyril. epi. 10. ad Nestor. Leo. serm. 4. de Natiuitate Dom.

D. Ai digon i gristion gredu yn unig y pethau a gynhuyssuyd yn y Symbolen.

A. Rhaid i baub yn uir gredu'n gynta, ag yn benaf a prophessu yngolu y byd, 2. Petr. 1.

y pethau a roduyd alan, yn yr Abostolig Symbolen, ond y rhain a gydant amlunhaf urthi cymheirio ai cyfladu a Symbolen y tadau o Nicæn, a hon a eluir Symbolen Athanasi: yn y'rail fan nessaf at hyn, rhaid i'r cristion gredu beth bynagy mae'r scruthur lan duuionig ganonig yn i gouleidio ag dylid cymeryd, na cheisio gen neb aral y lyfrau siccir, cyfreithlon yr y scruthur lan, ond truy farnag audurdod yr Egluys, yn drydyd y mae'n perthyn at hyn y pethau a dynnir ne a gynhiliryn diamau ueithiau a bunciau'r Symbolen: ueitbie or scruthur, lan, megis phynnon duuionig: yn bedueryd rhaid yu barnu yntuyyn bethau sagrosantaid, a chynal druy phyd phyrf disygl pob peth a fytho'r ysbryd glan yn i annirgelu ai honni ini truy uaith yr Egluys yu credu, pa fod bynagy gorchmyner nhuy, ai druy scrifen ai truy dradodiad n'ar dafod leferyd: ynghylch hyn o beth ef a draethyr uedi yn gymuysach fely y mae yr iaunfarn y phyd yn guersydu, ag ay gorchuyl ym hob un o'rhain, ag heb ofer i'r hol Bleiduyr adauudynt i hunain n'ag i'erail, ras a salfadigaeth ynghrist.

Matth. 1. 2. Tit. 2.

Ioan. 16. 2. The. 2. 1. Ioan. 2.

Chan. 4.

Sectarij.

D. Beth yu gobaith?

A. Rhinued a darfu i duu i thoualt yn 1. Cor. 13.
yn calonau ni y Cristnogion aunaf ini Rom. 5.
discuyl druy amhetrus hyder, daioni yn sal- Tit. 2.
fadigaeth a bouyd traguydaul onid ef peth 1. Petr. 1.
bychan yu credu i duu ai air, a prophessuy dog
fanau, y mae'r Egluys yn i pregethu, o dicrth
i'r cristion (uedi guybod truy phyd daioni
duu) gymeryd urth obaith a hyder i gael gras
a salfadigaeth traguydaul Y rhun obaith sy'n 2. Cor. 1.
cynal mor gardarn i dyn cyfion, e'r maint sy- 1. Ioan. 3.
tho i drueni ai luded, ag yn y diued ef yn diar- 1. Cor. 2.
suyd sy'n goheithio pet ef ai guedi i difedu o hol Tit. 2.
gymhorthuy bydaul: megis peibai duu yn sy Eph. 2.
ladi, mi a obeithaf yntho ef, a hefyd mi a rois 2. Pet. 1.
syngobaith ar duu, nid ofnaf, m'or peth a alo
dyn i uneythir, ofynuu, arnati y mae syn-
gog lyd, ni byd cuilid arnaf.

D. Pa fod y mae i ni yn i ly gobaith hun?

A. Y mae'n anhepcor i hyn o beth ym- 1. Thess. 5.
losgaul a mynych uedi ar duu: guedi Luc. 11.
hyn rhaid yu ymgledu'r gobatth ai gyphroi

trụy fedyḍụl ne fyfyrio beunuḍ ḍaioni duụ ai
ụeith redoḍ da ini : yn anụedig yrhain a auna-
Pro. 15. eth Christ yn argluỵḍ oi anfessuraụl gariad,
ag a daụod ini y rham ni haeḍent ḍim o ho-
nynt : rhaid hefyd i bureidruỵḍ cydụybod fod
gid a rhain, ai ḍangos bob amser trụy ụeithre-
Greg. 33. doeḍ duụiaul, ag anorchfygaụl diodefeḍ meụn
Moral. c. gurthụyneb a blinder. Canys y'rhain ni bo
15. genthynt destiolaeth cydụybod ḍa, ag ai brydi
fuụ'n ụeḷ rhag ḷaụ niḍ oes genthynt mor go-
baith, ond bostio, presufiad, ai diruag hyder,
heb n'ag achluser na phrụyth, er i bod yn ymo
Psal. 36. geneḍu ag ymphrostio o ryglyḍianau Christ a
gras duụ : gobeithia (meḍ y prophụyd) yn yr
argluỵḍ, a guna ḍaioni a'r un drachefn, byḍ
fufdit a darostụngedig i'r argluỵḍ a gụediaf ar-
Tren. 33. nofe : a'r prophụyd araḷ, da yụ'r argluyd ụrth
y rhai a rothont i goglyd arno ef ụrth y'r enaid
Greg. li. 6. a fo yn i geisio, y mae hyn sy'n calyn yn ḍangos
epist. 22. yn ḍigonaụl, na dylid gụahan mor gobaith
ad Greg. yma o diụrth bob ofn, mae'n ụirfodlon gen yr
Been. de argluỵḍ y rhay sy'n i ofni, a rhai fyḍ ai gobaith
fest. Magd. ar i ḍrugared ef.

D. Beth

D. Beth a dyle gristion y obeithio?

A. Yn benaf ef a dyle obeithio daioni tyernas nef, yr hain syd yn gunëythyr dynion yn deduyd ag niad udynt fod yn ludedig o barth yn y byd, uedi rhain ef a obeithir pob peth bynnag a fo hyles a phrophidiaul i dynion yn y bouyd hunu, ag a elir yn difai i blyssio ai gofyn gen duu, edylid i cyfri'nuythau ymysc y pethau da syd yu gobaithag yu disguyl amdanynt, y rhain y gyd sy'n rhelugu n'n splennydu'n benaf yn yr argluydiaul uedi, megis bono a darfasai i Grist gunëuthyr ai rhoi allan ai sagreidiaul enau a thrue cyfedus doethineb i cyfannerch i baub a chuennychant ysplygu i gobaith, ai dymuniant gar bron duu.

Tit. 2. Heb. 4. Aug. Ench. c. 124. Matt. 6.

D. mae'r fath syd ar y uedi argluydiaul?

A. Hon yma.
1. Yn tad ni yr hunuuyt yn y nefoed Santaidier d'enu di.
2. Deled dy deyrnas di.
3. Gueneler d'yuylys, megis yn y nefoed,

Oratione Domi. Explic. Tert. lib. de orat.

Cypr. de ora. Do. Ambr. de Sacram.

hefyd ar y daear.

4. Dod yn hediu yn bara beunydiaul.
5. A madeini, yn dyledion megis y madeuom inau i'n dyleduyr.
6. A gna dug ni i brofedigaeth.
7. Ond guared ni rhag drug. Amen.

D. Mae'r pethau a draethir yn grynno ofeun yr arglyydiaul uedi.

Aug. in Enchi. c. 119.

A. Krydys yn proponydu saith archyn-thihi, at yrhain y gelir ag y dylid cyfeirio a dyrydir pob math a phurfar uedi pob dyn, pan fythoyn ersyn cymhorthuy gen duu, nail ai urth ofyn cael daioni, ne deleu i pechodau, ne uared rhag pob drug: ag yn y tair archeyntaf ydyduyn gofyn o radirad y daioni sy'n perthyn at y traguydaul, yn y pedair eraill ef a ofynir y peth au amseraul, yr hain sy'n angenrhaid ini urthynt i ennil y pethau traguydaul.

D. Beth yu medul dechreuad y uedi S. yuyt tad ni yr hun uyt yn y nefoed.

A. Rhagdoediad ne prephasydiad yu Rom. 8.
yn duyn ar gof ini y dirfaur daion- G. 4.
truy-rhun y darfu i duu'r tad syd fuuoled trai
gouydaul agyn teyrnassuyn y nefoed yn uyn-
fydedig, yn cymeryd ni yu ras, ag er muyn
Crist i fab, yn ansodfabu ni truyr ys bryd yn
feibion ido, ag yn etifedion o deyrnas nef, y me
duliad a'r cophad, diad o'r maur daioni hun
syd nid yn unic yn yncyphroi ni yu urando yn
dyfal: eythyr hefyd yn sumbulio ni i blant i
garuyn tad drachefn, ag i fod yn ufud ido,
mae'n rhodi hefyd hyder o chuaneg i uedio,
ag i gael a fythom yn i erfyn.

D. Beth y rydys yn i dymuno yn y'r arch gynta?

A. Yn hon yr ydyn i yn dymuno ar
duu, gynhydu, a chuanegu ynom, ag
erail bob peth ar a fo yn adas i ogonedu yn pe- 1. Cor. 10.
naf, a'n goruchaf dad ni: hyny a gisiounir pen
fo cyphes y uir phyd, a buched gristnogaul

mor phruythlaun ynomi, megis y pair i erail hefyd (urth ueled yn guaithredoed da ni) foliannu a chlodfori y tad o'r nef.

Rom. 8. G. 4. **D. Beth yu synniad ne fedul yr ail arch. S. deled ini dy deyrnas di?**

A. yrydym yn erfyn ar duu deyrnasu o
Rom. 5. hono ynyr Egluys truy i ras, a chy-
1. Pet. 2. fiauned: ie yn yr holfyd, dan dafluymaith o
Iob. 7. dyma bob gurthuynebus alu, a difetha yn lu-
yr bob drug, heb lau hyn yr ydym y dymuno
ag yn erfyn gael o honomi yn galu o'r byd y-
ma, megis alan oberindotaeth amilydiaeth
Rom. 8. orthrumys, a'n fmudo yn gyntaol i deyrnas y
Mat. 25. gogoned, i'r deduyduch tragouydaul i fuu yno
gida Christ ai saint yn traguydaul.

D. Beth y mae'r dryded arch yn i gynglhudu. S. gunelcr deuylis di.

Psal. 102. A. Yr ydym yn adolug alu o nomi he-
1. Cor. 10. fyd ar y daear, er yn bod yn dirym yn
alu, rodi i duu ufuddod perphaith, megis y
mae'r angclion a phob guynfydedig yn guney-

thyr yn y nefoed, ag heb fod dim hyfryttach genym n'agymroi dan iwylys duw mewn lluy- 1. Pet. 4.
diant a gwrthuyneb, a rhoi'n puys, an gor- Mat. 26.
phuys ar hun fyth, agymwrthod a'n ewylys ni hun sydyn goguydo fyth at y drwg.

D. Beth syd geny beduared arch. S. dod i ni hediw yn bara beunudaul.

A. Yrydymi megis rhai tylodion acher- Iobi. 1.
dotuyr yn dymuno ar lau awdur a phy- Psal. 39.
non hol daioni y pethau sy'n digon i gynal Prou. 50.
beunudy bouyd hun i'r corph. Sef buyd a diod 1. Tit. 6.
a dillad, a hefydy pethau syd hyles i gynnydu bouyd y'r enaid Sef gair duw, porthiant ysbrydol i'r enaid, y sagrosantaid efchariften, y bara hunw o'r nef, a holl iachaul sacrafenau erail y'r Egluys, a doniau duw sy'n pesci, yn ia- Matt. 4.
chau, yn cyflyrfhau'r dyn syd o dimewn, Sef yr Ioan. 6.
ysbryd, i fuw yn da ag yn deduyd.

D. Pa fod y dehelir y bumed arch. S. made i ni yn deledion?

A. Y may rydym yn gofyn cael yn arlloisi a'n glanhau, yn fuynaid ag yn hawd-

gar o lychwindod pechod, na'rhun ni eil dim
fod fruntach, ne beunisach n'ag ef, a chael
madauini y dyledion hyny a'r gosp a haudas-
som am bechu, a rhag bod yuedi yn ofer ag yn
diphruyth, urth fod y galon a phig ne meun
medul drug tu ag at i gymydog, ef a'rdoduyd
at hyn, yn bod ninau (uedi rhoi heibio, pob
Luc. 6. chuant a chas) yn cymodi a'n cyfnesaf, ag yn
Matt. 6. madau i baub o euylys yn calonau y niued au-
naethont ini. canys hyn oed euylys Crist meun
man aral pen dyuaedod: madeuuch ag ef a
fadeuir i chui: a thrachefn oni fadeuuch i dy-
nion ni fedy'ch tad mo'ch pechodau chuithau.

D. Beth a gynuys y chueched arch. Sef na
dug ni i profedigaeth.

A. Am fod y bouyd presenol hun megis
Iob. 6. milydiaeth ar y daear, urth fod y'n yn
Iacob. 1. erbyn ag yn y'n curo y'n uastad truy amryu
tentia hadiadau ne brophedigaethau, a'n bod
Gal. 5. yn y'mphustio yn dost a'r byd a'r cnaud ag a
Eph. 6. Satan, am hyny yn dedfol yrydym yn erfyn
1. Ioan. 2. truy diuidruyd a gofal, cymhorthuy duu, nid
yn unig rhag gadel o honom i'n gelynion yn
Iacob. 4. gorfod, ag urth hyny cael yn barn: ond hefyd
1. Petr. 3. er muyn rhoi nerth ini a galu i orfod y cythrel

i distrui o'r byd i gorbi'r cnaud, ag fely yn y diwedi gael yn coronisal milwyr druio i Grist heb alui gorfod. 2.Tit.2.

D. Beth sy'n y saithfed arch?

A. Yn diwaethaf ir ydym yn guedio ar duw na diodefo mo'n coli, a'n barnu ni ymaith gid ar anuwiol druygledi, a dialed y bid yma yr hwn a fyd ueithiau yn syrthio ie, ar yr hui duyfaul: ond truy i uirdaioni ef yn guared an achub ni (fal i bo adas i'n iechyd) o diurth bob drug a lugur yr enaid, a'r corph; yn y bouyd yma, ne'n y byd sy'n dyfod. Amen. I destiolaethu yn gobaith ni yn guedio, ag am gael yn gurando oblegyd addewid Crist a dyuad: gofynnuch a chui a geuch ag o blegid daioni duu'r tad a lano fesur tu ag attoni, ai drigared sy'n barod tu ag at baub. Iob.2. Eccl.27. 1.Tit.2. Luc.11. Rom.16. 1.Tim.2. Ezec.18.

D. Beth yu sum y pader?

A. Y pader syd batrun perphaith ne sampler, nid yn unig i erchi, ag i ofynles, a daioni: ond hefyd i ydolug guared, a nodfa rhag pob drug ag afles. Ymysc pob da-

ioni lyma'r peth a dylid i erchi yn gynta: gael o'r tad o'r nef i glodfouri, ai ſantaidio gen bob dyn, bob amſer, ag ym hob man: guedi hyny cael o honymi gyfran oi deyrnas ef. Ag yna erfyn arno ef gael yn y byd yma y pethau a fo prophidiaul i'n duyn i'r nefoed. O ran y corph, ymborth anghenrheidiaul. Yn yr ail fan y dymunir y pethau a yrro ymaith bob cyfryu drug. Yn gynta dim guared o'n pechodau lugur pob daioni a phrofedigaethau hefyd ſy'n ghuthio, ag yn lithio paub i bechu. Ag yn diuaethaf dymuno cael yn achub a'n cadu rhag pob cledi, a dialed yn y byd yma, ag yn y bouyd ſy'n dyfod

---

Ynghylch Cyfarchiad yr angel.

D. Pa ham yr ydym yn cyfarch Mair foruyn manduy?

A. Y'rydym yn guneuthur hyny yn benaf, am fod gairiau'r efengyl, ai ſamplau yn peri, gan fod Gabriel Archangel, ag Elſabeth fendigedig man Ifan fedydiur yn
Luc.1. llaun o rad y'r ys bryd glan yn yn diſcu. Ag heb lauhyn, i mae arfer, a chytundeb [illegible] yr Egluys, y'r hun beth a gauuod paub o'r ſantaidiaul hen dadau yn dedfolaf er hyny hyd

hediu yn uarant siccir i'r cyfarchiad yma.

D. Para les a lun i gael druy'r cyfarchiad yma?

A. urth y gairiau ymay mae i'n yn rhy bydio ni o'r maur daioni, a fuuiugen y tragoyudaul dad i dechre druy Vair mam duu, yngrhist urth i rodi ef i'r byd i bryny cenedlaeth dyn: ag am hyny yn ol dymunion duyfaul archafenau i duu ynguedi'r arglуyd i dydym yma yn fedlugar (am y gras a gonfom druy Grist) yn molianu, nid yn unig mam Grist, ond hefyd duu'r tad yn y'r un rhyu fomyn, ag yn cydlauenu ag angelion, dan dyuaedyd henphych uel fair cyflaun o ras, mae'r arglуyd gidath di bendigedig uyt ti y mysc y merched, a bendigedig yu phruyth dy groth di Iesu Grist. O'r fendigedig fair mam duu guedia drosomi bechaduried, fely i bo.

Psal. 150.

Luc. 2.

Ex traditione eala.

D. Mae dealt y geiriau yma?

A. Yn gyntadim y dydymi (ag nid heb achos) yn testiolaethuyn lauenyd, am y gras a roes duu idi, ag urth testiolaethu yn

Gen. 3.
Ira. lib. 3.

lauenyd, yn canmol y ferch a fu'r ail Efa i ni, gan idi, nid yn unig, dynu ymaith druy i goruchaf fab, yr och meldigedig, a dug y Efa gynta i'r byd: ond hefyd troi o hon y meldith dyledus i feibion Ada, i fendith tragouydaul.

Hieron. de Assum. Virg. — Cyflaun o ras, a rhyu rodion a rhain ydoed yr uedaid anrhegu y uyri fair, fal i bydai hono yn laun o ras a darfu i di adfer gogoniant i'r nefoed, a duyn duu i'r daear, a heduch phyd i'r paganaid, diued ar feiau, trefn iaun ar fuched, ag union phordiant i gynhedfau: ag i

Ambr. — fod yn fyr i'r oed Mair mor rhinuedaul ag i

August. — galai i buched hi yn unig fod yn digon o adysc i'r holfyd. Mae'r arglwyd gidath di, gidath di yn dy groth, galon, gidath di yn dy fru, gidath di yn dy helpu, gidath di cyn escar, gidath di urth escar, gidath di uedi escar. Canys rhi-

Luc. 1. — nued y tad ath uasgodod di, a'r ysbryd glan adiscynod arnat ti, a'r gair uedi i uneuthur yn gnaud, a doeth alan o hono ti megis priod, oi stafel briodasaul bendigedig uyd ti y mysc

Ioan. 2. — y merched, oblegid dy fod yn briod heb lugru

Psal. 18. — dy foruyndod, a hefyd yn fam urth dy phruythlondeb ag am hyny i th geilu pob oes, ag ath

Chrys. Luc. 1. — aluat fyth druy uir gyfaunder yn fendigedig. Merch lan ymhob mod adifagl: yn foruyn cyn

Hieron. cōtra Hel- — escar, moruyn urth escar, moruyn uedi escar, bob amser heb lugru, ag yn lan o diurth bob

lychuin bechod: a dyrchafuyd uuch ben yn uid. Aug.
hol nefoed, a unaeth gymaint o les i dynion de nat.
urth roi udynt fouyd ag a unaeth Efa aneduyd grat.
urthi lad o aſtes. Bendigedig yu phruyth dy
gorph di Ieſu Griſt yr hun a difod fal blodeun
o fair i ureidin, ag ai rhoes i hun meun modyn
phruyth i'r daear; ag fal i mae guinuyden yn
rhoi ſug, a nerth oi changhenau: fely y rhoes Eſai. 11.
yntau phruyth bouyd tragouydaul yn i aelo-
dau: yn uir bendigedig yu'r groth a dug i'r
daear, ag fal i mae guinnuyden yn rhoi ſug, a
nerth oi changheuau: fely y rhoes yntau Ioan. 15.
phruyth bouyd tragoudaul yn i aeloddu: yn Luc. 11.
uir bendigedig yu'r groth a dug i'r hyd i gei-
duad: ag yn diphael bendigedig yu'r duyfron
alanuydo'r nef i fab duu yuſugno. Ef a do-
dod yr Egluys hyn yma, at y cyfarchiad. O'r
fendigedig fair mam duu guedi a droſomi be-
chaduriaid, o heruydyn bob ni urth galyn ol
traed yr hen dadau ſantaidiaul, a'n henafiaid,
nid yn unig yn cyfarch y folianus ar glodfau-
rus foruyn, yr hon ſyd megis lili y myſc y drain
ond hefyd yn credu, ag yn adef fod y'r un rhyu
foruyn guedi i muyhau truy rinued duu yn
gimaint ag i gal hi brophidio helpu, a chen-
hiadu i dynion truain yn anuedig os gorchu- In Litur-
mynant yntuy i hunain yn guediau yn phyd- gia.
laun idi hi, a cheiſio yn oſtungedig ras duu

urth erlynyant i fam gariadus. Saint Chrysostomus sy'n dyuaedyd. S. fal y mae'n uir dyledus, ag yn iaun glodfauri di mam duu yr hon uydy fendigedig traguydaul heb ystaenu ynanrhydedusach n'ar angylion Cherubin, yn glodfaurusach heb gyd n'ar Seraphin, yr hon heb lugru a dugost duu i'r byd, fely i'r ydymi yn dy faurhau di yn fam i duu. Ambrosius bid i ni megis guedi i phaintio yn delu, foruyndod, a buched y uynfydedig fair, a lan o'r hon, fal o drych i discleniaf lun diuairdeb, a phurf hol rinued da. Beth syd rioltach na mam duu? Beth syd fuy'n discleirio na hono a deuisod y guir discleir deb? Beth syd diuairiach na hono, heb lugru i chnaud, a eni lodfab. Saint Austyn. O'r santaid Vair byd cynhorth i'r truanus. helpia'r guan galon, yngleda'r uylofus, guedia tros y bobl canlyn tros y'r Egluysuyr, erlyn dedfaul genedl merch, synned pauh dy gymorth ar a folianaf dy henu: ag nid oes m'or gofal na al hono a haedod duyn i'r byd y pris oed i rydhau dynion, i helpu uynt uedi i rhydau yn fuy na neb. Mair aunaethuyd yn Phenestr y nef, canys duu druydi hi a furriod oleuad i'r byb, mai'r aunaeth uydyn yscal nefaul canys druy di hi y descenod duu i'r daiar, megis druydi hi y mae dynion yn haud escen i'r nefoed, mair yu dauguad gu-

Lib. 2. de Virginitate.

In ser. de Assump. Virg.

rhagedyrham, druydi hi a dynuyd alan rhag dynyster i felti thgynta. Bernardus y feruyn yu frenhinaul phord druy'r hon y doeth yn ceiduadni, dan dyfod alan oi chroth fal priod oi bricd stafel. O'r fendigedig fair y gynta a gafodras, ag a'ni lod fouyd mam yr iechyd, bid ini druy dy help di phord, at dy fab di, fal i bo guiu gentho ef a rodi ni druo ti yn cymeryd ni er dy fuyn di.

Fulgentius de laudibus Mariæ.

De laud. Mariæ.

Psal. 18.

D. A digon i gristion i athrauy meun phyd a gobaith?

A. Y mae'n angenrhiaul ido ef, a fytho gentho phyda gobaith gael hefyd gariad perphaith. Canys o'r tair yma ynghyd y mae Paul yr Abostl yn dyscu, ynaur y mae phyd gobaith a chariad perphaith yn aros: eythyr penaf o'r hain yu cariad perphaith: peth maur yu phyd druy'r hon y galunysmudo mynydoed, a gunaethyr gurthiau peth maur hefyd yu gobaith, hon syd megis helmet ne angor salfadigaeth, yr hon druy edrych ar daioni duu a maured y gobruy a adauod ini, sydyn rhoi cyssur a chonsolydiad y'rhain sy'n guedio, eythyr muyaf yu cariad perphaith a phenaf o'r hol rinuedau, yr hon ni uyr na

Marc. 22

Luc. 10.

Psal. 15.

Fro. 16.

1. Cor.

Luc. 10.

mesur na diued, ag nid yu yn ymadel a'r hain sy'n meiru, canys muy grymysach yu hi, na marufolacth, heb hon ef a al cristion gael phyd a gobaith, eythyr i fuuyn da ag yn deduyd nid ydynt digon, am hyny y mae Ioan Eug yn dyuaedyd: y neb nid yu yn caru, y mae'n faru peirhon ai fod yn credu ag yn gobeithio, megis y guerydon pholion (y'rhain y mae'r efengl yn son am danynt) alant fod yn Samplau.

D. Beth yu cariad perphaith?

A. Cariad perphaith yu rhinued a doualtuyd ynom o'r nefoed druy'r hon y
Mala. 2. rydymi yn caru duu, er i fuyn i hunan, a'n
2. Eph. 2. cymydog er muyn duu, canys duu yn benaf a
1. Pet. 1. dylid i garu ymhob peth, ag uuch pen pob peth yn unic er i fuyn i hun, megis y'rhun sy'n oruchaf ag yn traguydaul daioni, yr hun sy'n unic
Deut. 6. yn cyflauni'n calonau: i gariad ai anrhyded ef
Matt. 22. (oni bydun rhyangariedig) a dyle fod yn de-
Luc. 10. chreuad ag benod yn eulys, an hol uaithre-
Mar. 12. doed Guedi hyny ermuyn duu, ni adylem garu yn cyfnesaf. S. yu pob dyn, oblegyd y rydym
Rom. 13. i gyd yn gyfnesafiaid yu gilid, gan yn bod yn
1. Tim. 1. gyfranaul o'r un naturiaeth dynaul, cyphre-

dinauli hol blant Ada, ag o ras duu ai draguydaul ogoniant hun a gyfrenir i baub ar y ſy'n i ulyſio.

D. Peſaul gorchumyn ſyd berthynaſaul at gariad perphaith,

A. Dau ſy'n benaf, y cyntaf ynghylch caru duu, ag a oſoduyd alan yn yr hen gyfraith, a'r neuydfelyn. Car d'argluyd duu ath hol galon, ath hol enaid, ath hol fedul, ag ath hol nerth, ath alu. Hun yur gorchumyn cynta, a muyaf, a'r ail ſyd debig i hun. Car dy gymydog. S. dy gydgriſtion, megis dydi dyhunan, urth y dau or chumyn yma i mae cubl o'r gyfraith yngrhog, ar prophuidi med y guir i hun, a hefyd yr Apoſtol. Cyflaunder y gyfraith yu cariad, a phen ar y gorchumyn yu cariad perphaith o galon bur, o chyduybod da, phyd di phug.

1. Ioan. 2.

Ioan. 14.

D. urth bara aruyd i dengus guir gariad perphaith ef i hun?

A. *Hun yu cariad perphaith.* Cadu o honom i orchmynion ef ai orchmynion ef nid ydynt chuaith trumion, medygur oed hoph gen Grist. Heb lau hyn, mae Crist i hun yn dyscu, os ceruch fyfi ceduch fyngorchumynion, y saul fydamgorchumynion gentho, ag yn i cadu, hun yu ef sy'n fyngharu, y neb am car i a gaiph i garu gen fy'nhad i, a mine ai carafyntau, ag amdangosaf fyhun ido, y neb nid ydiu yn fyngharu, nid ydiu yn cadu mo'm geiriau, ond ni a gaun ueled y gorchumynion yma yn orau y'n y deg gair dedf.

D. Mae'r mod i gyfri'r y deg orchumyn?

A. *Fal hyn y rydym yn darlain ynghyfraith Moysen, myfi yu d'argluyd duu di.*

1. *Ni chai di duuiau erail gar fy'mron i ni chai di uneuthyr yt duu, neu lun dim yu adoli.*
2. *Na chymer henu d'argluyd duu yu ofer.*

3. Copha

3. Copha santeiḍio y dyḍ Sabaoth. S. dyḍ
y gorphouys.
4. Anrhyḍedaf dy dad ath famfal i byḍi
hir hoedlog, ar y ḍaear a ryḍ d'argluyḍ
ḍuu iti.
5. Na laḍ.
6. Na una odineb.
7. Na ledrattaf.
8. Na ḍugdigam destiolaeth yn erbyn dy
gymydog.
9. Na chuenych uraig dy gymydog.
10. Nai dy, nai dir, nai, uenidog, nai
uenidoges, nai ych, nai asen, na dim ar
asyḍ eiḍo.

D. Beth yu achos y rhagḍoediad, ar
ḍechreuad yma, myfi yu d'argluyḍ
ḍuu di?

AR urth ḍechre'r deg gorchymym, mae
duuyn dangos, ag yn duyn ar deaḷt i
frenhinaul faureḍ i hun, faḷ i byḍe yn y cy-
freithiau audurdod uiu, a guarḍedig i thorri.
Cans mae mor ḍiragrith urthym i ag y byḍe
raid (os mynun i fyth fod yn gaduedig) i fod
yndrych, ag adnabod i eulys ef yma, megis Rom. 8.
meun drych gloeu, a chuedi guybod, fod y

gyfraith yn santeidiafol, a i chadu druy ysbryd
Psal. 83. crist yn dyfalo blegyd y'r hun a unaeth yn cyfraith ni sydd, nid yn unig yn gorch ymyn, ond
Ezec. 36. hefyd yn ado i fendith, ai help yu chyflouni, mi a rof (med ef) fyspryd i yn ych mysc, ag a uanaf, chui rodio yn fyngorchymynion, a chadu, a guaithio fynghyfraith i, ag am hyny
Matt. 11. Crist hefyd uedi ido orchymyn, cymeruch arnoch fy iau i, a atdodod rhag achuyn o neb fod
2. Cor. 6. hon yn rhy drom, fy iau i syd hyfryd, am baych syd yscafn, i'rheini, yn uir, y syd druy rad yr ysbryd glan, yn rhodio meun cariad perphaith diphug.

D. Beth yu dealt y gorchumyn cynta?

A. Y mae yn guared, ag yn barnu yn
Leuit. 1. drug, uasnaethu, ag a doli gauduuiau, ag arferu migmars, hudolieth, a deuiniaeth druy alu a'r gythreilied, a phob guan, ag ofe raid goel. Heb lau hyn, y mae yn dyscu, ag yn gorchymyn, na chymerom i yn le duu greadur yn y byd er daed fo, ond credu ag adef fod unguir dragudaul, ag anfesuraul duu yn unig, i'r huny dylid rhoi y muyaf, a'r penaf anrhy-
1. Cor. 8. ded, a eilu'r groeguyr, latria. Sef adoliant, a hyn a syd urth anrhydedu, a galuarno ef a

guedio, ag adoli ef (uuch ben pob peth) y daioni goruchaf, a muyaf, hunu yu'r y creaudur, y prynur, y ceiduad, yr un, ar difaruedig duu, yr hun y syd uuch ben paub yn lynodraethu pob peth, ag ynom i gyd. Ephe. 4.

D. Gen hyny pa fodd y'r ydym yn anrhydedu, ag yn galu ar y saint?

A. Mae saint Austin yn atteb, fod cristnogion bobl yn molianu, ag yn cophau y Marthyriaid druy dedfaul uasanaeth yn i harferaul uiliau yn gynta i gyphroi rhai yu calyn, ag heb lau hyny i gael cyfran oi rhyglydiau, a hefyd oi help, druy i guediau. Ar peth a dyuedud yma, ynghylch y marthyriaid a berthyn, y at yr hol saint sy'n teyrnasu gida Christ, nid er muyn i anrhydedu huynt, megis duuiau, fal y mae'r paganiaid yn arfer, na chuaith fal duu santeidiaf o'r saintiau, ond meun mod, a grad syd is o lauer, hyny yu i hanrhydedu uynt, megis anuyliaid ceraint, a meibion, ag etifedion i duu, a chyd etifedion a Christ, a deuisuyd o flaen erail, ag a farnuyd yn deduydaf, heb lau hyn, yn gimaint ag y maentuy yn berpheithiach ymhob cariad, a rhinued a phob gogoniant nefaul, nag i ga-

Damas. lib. 4.

Rom. 8.

assent fod yma yn y cnaud, am byny y maen yn erlyn: ag yn helpu yn cadu ni yn uel,
1. Cor. 13. *megis ag i'r ydymi yn i garu (fal i dylem,*
2. Cor. 5. *uuch ben paub ar y daear dan duu, fely i'r ydymi yn i hanrhydedu, ag urth gariad crist-nogaul yn guedio arnynt i muyhau, ai codi i gystal a chimaint o urdas: ond fyth dan hyn o amod, gadu o honomi yn gubl y diledus an-rhyded, a'r guasaneth penaf (i rhun a'luasom yn latreia) i duu goruchaf, ag i Grist yn tyn-guhefedur a galu ar y saint yn y modyma: syd cyn beled o diurth doulu gogoniant Crist yn ceiduad, an arglydd ni, ar peth ai gluraf, ag ai maurhafie ag ai chuanegaf yn fuy: heruyd yn hyn o beth y mae rhagoraul rinued Crist yn prynur ni, ai ogoniant yn discleirio, gen i fod*
Psal. 129. *ef, ai ueled ef, yn aluaug yn ogonedus, yn*
Chrys. ho. *urthfaur, nid yn vnig yntho i hun, ond hefyd*
41. in *yn i saint, cans ymae i hunan, yn anrhydedu*
Gen. 26. *uynt. ag yn mynu i bod yntuy meun maur anrhyded yn y nef, ag ar y daear, o blegyd hefyd rodi o hono ef, lauer o bethau, a madau yn fynych i'r hai ni haedent, urth dymuniant, ag ermuyn y'rhcini, megis mae oi ueled yn Abraham, Isaac, Iago, Dafyd a Hieremias y'rhain uedi i maru, a brophidiasont, ag a helpasent y buu megis y dydymi yn darlain. Am hyn y mae'r dyscedig dadau, a'r duuiol*

henafiaid pen soniant, am y saint yn i galu huynt yn fynych yn helpuyr, yn erlynuyr, an diphynuyr ni: Ag nid heb achos, gen fod guediau'r saint (pen erfynir huynt yn ostungedig, ag yn duuiol yn enu Crist) yn helpu lauer ebobl, fal y mae'r guaithredoed yn dangos, ag yn testiolaethu beunyd, ag lyma'r dedfolruyd a oed gynt yn uastadaul ty ag at y saint, ag y sydetto yn y'r iaunphyd Egluys, yr hō dysc y mae'r guyr catholig yn i chadu fyth, megis un adanfonuyd o lau i lau, ag a sicrauyd druy senedau santeidiaul, a chytundeb yr hen dadau, a siamplau diamheus, churned a chindairoged yr heretig vigilansus, ai dyscyblion aneduyd, y'r hain a farnuyd erys hir o amser yn yscumun elynion i Grist ai Egluys.

D. Y diu'r arfer gymraduy ynghylch deluau Crist, ai saint yn erbyn y gorchumyn cynta?

A. Nag ydiu dim, am nad ydym yn adoli y deluau cerfedig, y preniau, ar cerrig megis rhyu duuiau fal y roed y paganiaid (a hyny mae'r gorchymyn yn i uhard yn benaf) ond mcun arfer gristnogaul, a duyfaul fedul i dydymyn anrhydedu Crist i hun, Baruc. 8. Den. 45. leui. 19.

Greg.li.6. epist. *ai saint yny lei boi deluau uedi i gosod alan i duyn huyar gof i ni. fely i mae'r Egluys bresenaul, a hefyd y'r hen, druy faur gyttundeb, yn dyscu, dan orchymyn attomi, y duyfaul, a'r anrhydedus deluau megis y'rhai a*

Damas. lib.4. *gousomi oi harfer druy orchymyn, tradyd iad y'r Apostolion, ag i'r ydyminau yn i dal, ag yn i cadu rhag lau uedi cadarnhau druy santaid fendigedig senedau'r tadau. Am hyny*

Synal. *y mae camopinion a chiliorni yr Iconiclast iaid uedi i farnu yn yscumun, canys yr hain ni*

Nycan. *unaent ragorieth rhung delu Grist, ai saint, a lun un o'r gauduuiau ag nid oed gen yrhain fedul na lygad, ar yr amser i doeth gras, a chyfraith neuyd, yn yr hun amser y rhoes duu i*

Philip. 2. *hun uedi unenrthur yn dyn, i delu ai lun i hunan a unaethai yn y dechre, amdano: ag yn hono i'r ymdangosod ef i hun i ninau.*

D. *Beth y mae'r ail gorchumyn yn i ordinio?*

Leuit. 20. A. *Mae ef yn guhard camarfer henu duu yn dianrhydedus, fal y byd yr anudonuyr a'r dirmyguyr sy'n tyngu yn diachos, i*

Zach.8. *duu, a'r saint, ag i'r pethau bendigedig, yn*

Eccl.13. *erbyn y gorchymyn, bid ychymadroed chui*

ieie, nage nage, ag y mae hefyd yn erchi i ni roi (druy iaun arfer yn tafod) barch maur i henu duu, a chaduyn lu, ag arfer gair duu yn anrhydedus. Matt. 5. Iacob. 5. Psal.

D. Beth y mae'r trydyd gorchumyn yn i erchy?

A. *Mae'r trydyd yn erchi, treilio'r Sabaoth. Sef y dyd guyl yn yr Egluys, yn guasanaeth duu, ef a fyn fel y i'r enaid yn a fod yn rhyd, o diurth bob gofal fal y galo i osod i hun yn diruystr, i dalu i duu uasanaeth dyledus o difeun, ag alan, meun phyd, a gobaith, a chariad perphaith, ef a fyn hefyd i ni, yn diruystr fyfyrio daioni duu, ag arfer pethau bendigedig, a guedio, ag adoli duu yn olau, gida'r hai erail druy'r ysbryd, a guirioned,* Ioan. 4. *y mae hefyd yn guhard lafurio dydguyl, a guaitho guaith bydaul, ond cadu santaidiaul segurruch, dan fyned i'r Egluys, a gurando, ophe-* De cons. *ren, a phregaeth megis ag fal y mae'r Egluys* dist. 1. & 3. *yn deal y gorchymyn yma.*

D. *Mae yn fyrsum y tri gorchumyn yma?*

A. *Y tri gorchymyn cynta yma (y'rhain y syd o'r dabl gynta sy'n dyscu talu guir anrhyded i duu, o difeun, ag alan. Sef o difeun ar galon, ag o dialan an tafod, ag an gueithredurthym ny hunain, a chida'g erail. A'r saith erail sy'n calyn aeluir gorchymnion yr ail dabl, a atdoduyd am hyn, i dangos yn diutini, tu ag at yn cymydog.*

D. *Beth ymae'r pedueryd gorchymyn yn i roi alan oi gadu?*

Eph. 6. Rom. 13. Heb. 13. 1. Tit. 6. 1. Petr. 5.

A. *Yn huny mae dyseeidiaeth i blant, ag ideiliaid, pa fod y dylent i harfer i hun tu ag at i tadau, ai penafaid ai penaithiaid. S. yu paub ar a fo meun urdas, a galuadigaeth uuch i pen huynt, yn duyn suydau bydaul n'e egluysig, ai bod huynt yn rhuymedig i dangos i'r hai bach, i guasanaeth, help. ag vfudod, nid yn unig ai calonau ond hefyd ai tafodau, ag ai guaithredoed. Ag o'r tu aral, y mae yn guhard anfod loni, neu dristau meun modyn y byd, nag ar air, nag ar amnaid, nag*

ar uai-

ar uaithred, y saul a fo uuch i pen meun vrdas.

D. Beth sy'n y pumed gorchumin?

A. Mae efyn guahard (nid yn unig: Matt. 5. ladiad corphoraul, a phob trais sy'n Deut. 5. guneuthur niued i gorph abouydyn cymydog, ond hefyd dig a chas, malais, a chynfigen, a phob rhyu eulys sy'n tuedu i friuo yn cymydog ag i mae yn erchi guaredougruyd calon, muynder, trigarogruyd, bonedigeidruyd, difalchder, cymuynasruyd, ago lung yn Rom. 12. haud dros gofyn cam, ag na dymunomi dial Ephes. 4. yn cam, ond made i baub yu gylid, fal y ma- Colos. 3. deuod duu i baub druy Grist.

D. Beth syd gen y chueched gorchumyn? Matt. 5. 1. Cor. 6.

A. Mae'n guahad torri priodas, a phob godineb, a chydgnaud anghyfraithlaun, a budur anladruyd, ef a fyn hefyd, ochel: a thorri ymaith yr achosion a syd yu cyphroi, ag yn magu anladruyd y cnaud, fal gairiau serth, caniadau bustelaid, mu- Matt. 5. Ephes. 4. & 5.

nidiau amuair i ag yngurthuyneb hyn, i
Esa. 2. mae efyn erchi phydlondeb calon meun me-
Eccl. 9. dul, a chuant, a diuairdeb corph yn y tafod,
yr uyneb y lygaid, y clustiau, a'r teimladau
1. Tit. 2. cyflad, ag o fod ynfyr, yn hol ymdygiad, a
1. Pet. 3. thrusiad y corph.

D. Beth y dis yn i dysgu yn y saithfed?

A. Yrydis yn guahard yma ymhob mod gymeryd, a pherchnogi yn anghyfrei-
thlon daun aral, megis y mae druy ledrad
1. Cor. 6. druy drais, druy usurieth, druy elu anghy-
Luca. 9. freithlaun, druy dichel drug, a thruy bob
bargen ar y gunair y niued i gariad perphaith
1. The. 4. cristnogaul, ag i somi yn cymydog, yn erbyn
Luc. 6. hyn, mae'r gorchumyn yn erchi cadu cyfionder
Ezec. 17. ymhob masnach a marsiandiaith. A phro-
phidio'n cymydog, os byd le, ag amser.

D. Beth syd o feun yr uythfed gorchumyn?

A. Y mae'n guahard duyn cam, a thuylodrus destiolaeth a ruystro meun mod yn y byd gyfiounder yn cymydog ger bron ustus, ne alan o'r gyfraith a lechuino i henu

da, fal y mae aruainuyr chuedlau, absenuyr, lyshenuyr, a guenieithuyr yn arfer, ag i fod yn fyr, mae'n de chol ag yn dychymig celuyd, a phob cam arfer tafod yn erbyn i gydgristion, y mae hefyd yn erchi dyuuedyd yn da, ag yn gymhesuraul ynghylch yn cymydog. Sef yn berthynasaul i diphin, ai helpu ef yn diphug yn disomiant, ag yn didichel. Iacob. 4. 1. Petr. 2. Ephes. 4.

D. Beth syn y dau orchumyn diuaethaf?

A: Y mae'nt huy yn guahard chuant i uraig, ag i dagur aral, fal y dylemi ochel (nid yn unig guraig gur aral, a bargenion anghyfreithlon, a guaneythur cam golyag amlug, ond hefyd medulio, ag amcanu guaneythur drug i neb mae'nthuy yn erchi pureidruyd calon, ag eulys da di freg tu ag baub) fal y dymunomi o eulys yn calonau y pethau a fo er les, a phrophid i'n cymydog, ag fyth na chytunom a chuant i uneythur y cam leiaf a lau fod, i erail. Eccl. 5. Mat. 5. 1. Th. 4. Iacob. 1. Esay 41.

D. Mae penod y deg gorchun yn?

A. Cariad perphaith, a hun meun dau fod, ymae'r duy dabl yn yr hain y mae'r gorchmynion, yma uedi scrifenu alan duu yni usod alan, o blegydy mae gorchmynion y dabl gynta yn dyscu pethau perthynasaul at gariad duu, a gorchmynion yr ail dabl yn dyscu beth sy'n perthynu at gariad yn cymydog. Ag fal dyma gariad duu cadu o honomi i orchmynion ef, cans y neb sy'n dyuaedyd i fod yn caru duu ag heb gadu i orchmunion,
1. Ioan. 5. celuydog yu, ag nid oes mor guir yntho ef, a'r neb sy'n cadu i air ef, yn hun yn uir y mae cariad perphaith duu: urth hyn i'r ydym ni yn guybod yn bod yntho ef, duu syd gariad perphaith a'r neb sy'n trigo yngariad perphaith sy'n trigo yn nuu, a duu yn tho yntau, med
1. Ioan. 2. Iesan y r Apostol: Ag am hyny iaun i dyuaeduyd, testyolaeth cariad perphaith yu dangos
1. Ioan. 4. y ueithred.

D. *Pa fod i'r adaueinir aruydion, a phriodaul neithredoed caperphaith?* *Greg. in hom.*

A. *Cariad perphaith syd diodefgar, gymuynasgar, ni chynfigenaf ni unaf yn anfodol, nid ymchuydaf, nid yudrachuanog i ruysc, a suydau, ni byd in ceisio i olud i hun, ni digir yn haud, ni feduliaf drug, ni lauenhaf urthanuired, ond ef agydlauenhaf a'r guir, ef a deodef bob peth, ef a gredaf bobpeth, ef a obeithaf bob peth, ef a fyd fodlon i bob beth, hyn a douad sain Paul pen oed yn nynu o gariad crist: Am hyn deuis y bouyd (med gair duu) fal i gelych di a'thiliogaeth fuu, a charu d'argluyd duu, a bod yn ufud yu air ef, a glynu urtho ef, canys ef yu dy fouyd ti, a hyd dy dydiau di ag fal i gelych di yn fyr gael athrauaeth, Crist yn cydatteb a'r hen gyfraith: os myni di entrio i'r bouyd cadu'r gorchumynion, gunaf hyn, uthydi a fydi fuu.* *1. Cor. 13.* *Rom. 8.* *Den. 3.* *Mat. 19.* *Luc. 10.*

YNGHYLCH GORCHMYNION Y'R EGLUYS.

D. *A oes gorchmynion erail angenrhaidiaul i gristion i cadu heb lau'r deg gorchymyn,*

. *Oes yn uir am fod y gyfraithiur ne'r neb a aunaeth y gyfraeth, sef yu yn meistr ni Crist yn dyscu, nid yn unig y deg gorchymyn, eythr hefyd y mae'n erchi yn holaul cupplau iaun ufuddod i orchymynion yr Apostolion a'r Egluys, urth hyn à gelir gueled yn yr ymadrodion yma, yn yr euengl megis ag y danfonod fy'nhad fi (med Crist urth dyscyblion) fel y ruy fina yn ych danfon thuy thau y saul ach gurendy hui a'm guarendy fine, a'r neb arh di'ystyro rhui, a'm diystyra finiæ, agoni urendy ef y Egluys bid genyt i ef megis Pagan ne bublicã yn y man yma ymae Grist yn erchi myned i geisio'r farn uchaf a'r diuaethaf yn y byd yma, at yr Egluys, sef at Breladiaid ne at ly-*

Iaco. 4. c.
Mat. 2.
Mat. 39.
Ioan. 20. & 17.
Luc. 10.
Mat. 18.

uadraethuyr yr Egluys, fal y mae S. Chrysostomus yn deangluy gairiau yma, ag y mae'r gairiau sy'n calyn yn yr euenglyn dangos yr un peth, Am hyny nid heb achos i'r y scrifenuyd o'r Apostol S. Paul sef arodiod rhyd gulad Syria, a Ciliria i gadarnhau yr Egluys yn y phyd, dan archi cadu gorchmnyion yr Apostolion a'r henafiaid.

3. Reg. 8.

Hom. 61.

Act. 15.

D. Pa fath hy syd ar orchmynion yr Apostolion a'r henafiaid yrhaim y mae Saint Paul yn gorchymyn i cadu.

DIonysius Areopagita discibl. Sait Paul sy'n testiolaethu fod dau fath ar yrhaini sef yrhai o bonynt sy'n y scrifenedig, erai, heb i yscrifenu. At bob vn o'r dau, y mae'n perthynu y peth y mae Ioan Efanglur yn i dy uedid (y neb sy'n adenabod duu) a'n guarendy ni a'r neb nid yu o duu, niu arendy dim o honom i druy hyn y rydyni yn adanabod ysbryd y guirioned ag ysbryd y cyfeiliorin y mae'n digon eglur y rhyu cintaf. y'r sy'n y scrifenedig yn lyfrau'r Scruthyr ganonaid, y ail rhyu hun syd yg llyh gorchmynion ag ordiniad'r henafiaid a'rhain y tadau oedynt yn arfer i galu tradydiadau oblegyd nad oedynt

Ecc. Hie. c. 1. & Basi. de spiritu sancto c. 27.

1. Ioan. 4.

yn y scrifenedig megis y lail uchod y thyydy-
dycyn i Sadu huy megis guedi i gorchymyn i'r
Egluys, aidelyfero ar air, gan i dan fon o lau
i lau oiurth yr henafiaid, hyd a atto-
minau.

D. Aydiu'r dau ryuogaeth orchmynion hy-
ny yn angenrhaidiaul yu cadu?

2. Thess. 2. A. Ydynt yn uir, os calynun ni Saint
Paul yn athrau, hun sy'n gorchymyn
fe lyn fymrodyr (medes) safuch a cheduchy
tradydiadau, pa fod bynag y discasorch hu-
ynt, ai aa rir a urth lythyr, a hyn yur achos
1. Cor. 11. pahamy mae ef yn canmol y Corinthiaid, o
heruyd udynt gadu yn Diuid orchmynion yr
Apostolion, yrhain a derbyniasent druy air
ar dafod leferyd heb lau hyny y mae ef yn rhy-
bidio y Thessaloniaid i'm urchod ar hol fro-
dyr y rhain nid ynt yn ymduyn i hunain aroly
tradydiaid a derbyniasont gen yr Apostolion
ag y dyma'r Peth a sododod y sened santaido
Nicæna ag yn cyttunu a'r scruthur lan yne-
2. The. 3. glur ymao e'n rhaid ini yn difreg gadu trady-
diadau'r yr Egluys, pa fod bynag ymae'r E-
Do ablut. Pedum. gluys yn i dal, ai druy y scrifenai truy de fod
ai arfer.

Agyry-

Ag yrydym yn darlain yn S. Cyprian nad yur Peth a dradydod yr Apostolion druy'r ysbryd glan, lai sicrach na'r Peth a rodod Crist i hun. Oblegyd megis ag y mae Crist yn egualydus, yn gysta ar ysbryd glan, yn y duuolia eth fely ymae ym hob ordeniau yn beth egualydus yn i alu ai audyrdod.

D. Pa fod y mae adanabod y tradyd yadau Apostolaid a Pha gymeriad syd udynt yn yr Egluys.

A. Ynghylch yrhain y mae S. Austin ayn rhoi rheol ini a dal i dyscu ai chaduyn dyfal, y Pethau (med ef) ydyner yn y scrifened igond uedi i tradydu ar air, ag er hyny yn gaduedig druy'r hol fyd, y dydys yn rhoi yu dealt, fod yn idal yntuy, oblegyd i gorchymyn ai hordemio druy y Apostolion i hunaim, ne druy gyflaun Senedi, yrhain syd yn iachaul i haudyrdod y'n yr Egluys, yn r'un mod y mae ef darchefn, yn erbyn y Donatistiaid, yn dyscu, y ry dym i yn credu yn difai ag yn difreg fod y Peth y mae'r Egluys yn i gadu, nid oblegyd i ordeinio druy'r Sened, ond o achos i harferu yrioed, uedi i gorchymyn druy audyrdod yr Apostolion ag y mae. Leo

In epist. 118. ad Iãuarium c. 1.

Serm. 2. de Ieiunio Pentecostes.

maur yn cydsynnio a hyn gan dyuaedyd, Diamau yu beth bynag o defosiun a ydys yn i gadu yn yr Egluys druy defod, dechre o hunu druy'r, Apostolion, ag athrauaeth yr ysbryd glan.

D. Pa rhai yu tradydiadau yr Apostolion yr hain y mae Cristion yn rhuymedig yu cadu

A. Megis y galo'r guir fod yn diammau, ag yn eglur, ni a dangosun yn hyn o fam, Siamplau o'r hen dadau yrhain a farnuyd yn audyredig ag yn dyladuy yu credu yn y byd, erys mil afiuynydoed, fal ymae, Origines a Saint Augustin yn dyscu, mae druy uuig dradydadyr ydys yn bedydio rhai bach yn yr un mod (med Dionysius a Thertulianis (y mae'n orchymyuedig uedio ag ophrumu opherth dros yrhai meiru druy'r sylued yma (med Saint Hierom ag Epiphanius) yr ydys yn gorchymyn gadu ympridiau nodedig yr Egluys, ie a'r Grauys yn henuedig, fel hefyd y mae Saint Ambros a Chryssostom yn diphin aurhyded y pethau, yrhain ynt yn arferaul ag yn dedfol i gunaethyd yn yr opheren sendigedig uedi heb lau hyny Saint Damasce-

In cap. 6. epist. ad Rom.

nus, y Tadau (yrhain ymae'r ail Sened o Nicea yn cynnuyl am danynt) sy'n testiolaethu, yn bod yn rhuymedig i anrhyde du deluau Crist air Saintiau, yn diuaethaf, heb son am crail, Basyl faur a fyn gadu y'r oleu sacraid aded faul solemnoydau erail, yrhain. Sy'n Perthymu at rhimuedaiu Santaid yr Egluys truy dradydydiad, Ag y mae'r un Basyl yn addodi at hyn, Os dechreun unuaith lysua gurthod y'r ordiniadau, a'r dedfadau yrhain ynt heb i yscrifenu megis rhai heb faur nerthynthynt, yn dirgel ag bob ychedig nia lysun yr efengyl i hunan yn i ni a dygun i phregethiad n'i enu guan, eythr yruy tybied (med ef, mae punc apostolaid yu glynu athrigo yn uastad yny tradydiadau syd heb i yscrifenu. Ad Marcellã. cõt. er. Montani. epi. 54. In ca. 29. eiusdem.

D. Pasaint hediu yrydys yr myned dros y phord, ynghylch tradyrdiadau yr apostolion a'r Egluys?

A. lauer iaun o Achos, maur yu'r ciseliorin ynghylch dosparth tradydiau'r Apostolion, a'r Egluys, yngymeint Rom. 13. a. a bod lauer yn i diystyru huynt, crail yn i esclusone'n uir heb i guneythydyn dim guel

nag ordiniau erail bydul (ag ymae'nt yn heuru a'r gam) nad ynt ond gorchmymynion dynion, yrhain ymae'n rhyd i cadu ne i torri, ai bod nail heb dim les yn y byd ynthynt, ne fod yn, galu ond y chedig iaun, ymae rhai a fynant diaphora fod yr hol tra-
Mat. 15. dydiau gan muyaf megis o'r un fraint, ag ymae'n tuy yn cymyscu manau o'r Scruthur lan, yn fryntad, gan farnu nad oes, dim rha-
Matt. 7. gor rhug tradydiadau yr Apostoliō a thradydiadau'r Pharisaiaid, ne rhung dradydiadau y'r Ideuen, a thradydiadau'r Egluys, a derbyniuyd yn dilysiāt ymhob man druy gyttyndeb y'r hol Egluys, ag arfer cyphredniaul yrhai duuiaul, a chuedi cyphyrfio dros gymcint oesoed, ai hanfon ini megis o lau i lau arhain y rydys yn i cael ymhob man o'r byd.

D. Beth ydys yn i dybied ynghylch yrhain sy'n gurthod, ag heb roi pris yn y byd ar dradydiau'r Egluys?

2. The. 2. A. ymae gair duu yn baio arnynt, ag
1. Cor. 11. yn i damnio, gan farnu y dylent gadu
Mat. 18. y tradydiau, Oblegyd fod yn gorchymyny
Act. 15. c. iniurando yr Egluys a chadu dedfau a gorch-
16. mynion yr Apostolion a'r henafiaid, gair duu

syn gorchymyn ini ufudhau a bod yn ostun-
gedig i'r Suydogion bydaul ag egluysig yn gy-
stal i'rhai hynaus ag i'r anhynaus ahyny er- 1.Pet. 2.
muyn cyduybod, ef a fyn gair duu hefyd, gael Rom. 13.
oi cyfraithiau huynt barch ag anrhyded a Tit. 3.
maur ufuddod, Byduch ufud med ef, i'ch go-
ruchafion, a byduch ostungedig udynt, ceduch Heb. 13.
aguneuch beth bynag a orchmynant i chui, Mat. 23.
eythr gocheluch, uneythyr yn ol i guaithre-
doed huynt, Amhyny chui a ueluch i bod
huynt nid yn diystyruyn unig dynion, eythyr
hefyd duu y'r goruchaf i hun, yr hun a dyle-
sent i urando, i ofniai anrhydedu, yn yr
Apostolion, ai secessoriaid, oblegyd hyn
ymae'n tuy yn gurthenbu gair duu yn hola-
ulag yn diymgel, pen fythont yn gurthnebu Luc. 10.
suydau, ag ordniadau duu ag urth hyn (os
coeliun i Saint Paul, y mae'n tuy yn goledig, Rom. 13.
o blegyd ordainiad duu yu hun yn diammau,
yr hun nielir moi daduaredio nai, diflanu
druy audyrdod dyn, megis y galyr Egluys
gael i rheol druy gyfraithiau nodaul rhai
druy y scrifen, rhai heb i scrifenu, ond guedi
i gorchymyn truy tradydiadau'r, Aposto-
lion.

D. Beth yu barn yr hen dadau ynghylch hyn o beth?

ORigen yr hun ſyd hen audur enuog, a yſcrifenod yn y gairiau yma, pob un a dylun a gyfri yn heretig, yr hun ſy ie i prophesydu credu ynghrioſ, ag ſy'n credu yn amgen o uirioned y hyd Griſtimogaul, nag a derfychiod tradydiad yr Egluys, a'r ungur ſy'n dyuuedyd meun mau aral, hunu y'r guirioned (med ef) a dyler i gredu, ſy'n cyttyno y mhob peth a thradydiadau'r Egluys, a gair Saint Hierom yu yr uyſi'n tybied fod yn angenrhaidiaul dy rybydio yn fyrr ynghylch hyny dyfod yn rhuymedig i gadu tradydiadau yr Egluys yn henuedig yr hain nid ynt yn erbyn y phydmegis y darfu i'r henafiaid i tradydu ini, Saint Auguſtin ſyd yn dyſcu yn y mod yma, Os yu audyrdod yr yſcruthur lan yn ordemio dim, nid oes dim ammau nad rhaid ini gadu hyny megis ag yr ydym yn darlain, yn yr un mod, hefyd, os byd yr Egluys yn arfer dim yn gyphredin druy'r hol fyd, o heruyd ymreſſymu (a dyleid iuncythyr) hunu yu'r ynfydruyd Penaf a muyaf ar alau fod, Hefyd (med ef) defod ag arfer pobl duu, ag ordeiniadiau yr

Ad Lucinium epiſ. 28.

Epiſt. 118. cap. 5.

Ad Caſulanum epiſ. 86.

henafiaid a dylid i cadu cyfrayth, ymhob peth nid ordeiniaud yr Scruthulau Sicruyd yn i cylch, Ag ymae'n angenrhaidiaul cosbi diystyruyr dedfodau'r Egluys, megis rhai a dorrod gyfraith duu: y neb sy'n ymrysongar, nid oes genyn nachen Egluys duu mor fath defod i diuedu Tertulianus audy'r dyscedigaf ol, ag un o'r yscrifenydion hynaf yn yr Egluys sy'n ymresumuyn i o hol lyfryn erbyn yntuy, yrhain ni fynant derbyn dim, hun nid yu y scrifenedig yn y'r scruthur lan, a hefyd mae'n yn sicrau ag yn Phyrfeo fod rhai tradydiadau ag ordeiniadau Egluys y syd heb i yscrifenu yrhain ni al neb i gurthod ne'n lysu odiethr i bod yn heretigiaid, ag i dyuaedyd arol gairiau, O guelir neb ymrysongar, nid oes genymi, na chen Egluys duu, mor fath defod. Dist. 11. c. in his. 1. Cor. 11.

D. fely beth yu'r Egluys?

A. yr Egluys yu cyni leidfa o'r hol bobl sy'n adefphyd a dysceidiaeth Crist, i hon rodod Crist Bena bugauliaid, yu phorthi ag yu lyuaedrauthu, i Beder yr Apostol, ag yu Sucessoriaid oblegyd hyny yr heretigiaid a'r Scismatigiaid ni haedant gael i cyfri i bod yn yr: Egluys peirhon ai bodyntuy yn Rom. 12. 1. Cor. 12. 1. Pet. 5. Ioan. 21. Matt. 16

rhydgys, yn clamio hyny ar gam, Canys er i bod yn prophesydu plyd a dysceidiaeth Crist, etto e'r hyny ymae'ntuy yn lysu ag yn gurthodfod yn desaid i'r Bugaul ne i'r escob penaf: yr hun a rodod Crist yn i le i hun, i Reoli i Egluys, ag a gaduad y Sucsediad yma yn draguydaul yn Egluys Rufain, Am hyny yrhai sy'n guaduyn lysu ag yn gurthnebu y Penadyriaeth yma o'r Egluys, nid ydynt yn dealt, y dirfaur adaueidion aunaeth Crist i Bedr, na dirgeluch nerhinued y gyfrinach yr egoriadau a rodod. Crist ido ef yn unig, nag amryu bethau erail cy Phelib a y scrifenuyd o Bedr, megis o'r penaf o'r Apostolion: heb lau hyny ymae'ntuy'n diammau, yn trublio heduch y'r Egluys i threfn ai order, hon ni lirmoirheoli nai gofernydu'n iaun, nai chadu yn disygyl meun undeb chuaith hir, heb yr escob Penaf ai, audyrdod hybarchys arderchog s'yn diuaethaf, ymae'n tuy yn guraduydo audyrdod nid yn unig yr hen dadau, eythr y Sinedi a'r pethau a yscryfenesont y cubul o'r hain, sy'n cyttuno, ag yn cydgordio ynghyech eglur aruydion anodau'r yr Egluys, yma, eythyr hefyd Cyttundeb y Cristnogion yn yr hol fyd.

Matt. 10. Ioan. 21. Luc. 22. Matt. 10. Ioan. 1. Matt. 17. Act. 1. Aug. cōt. epist. Fū-dam. c. 4.

S. Hie-

Saint Hieronmus ſy'n cydnabod anrhyded ag audyrdod hon, felyn y mae'n dyuaedyd y neb Sy'n cyttuno a chadair ag eiſtedle peder, efa fyd gyda myfi, Opſatus y'r Aphrican yſyd yni chydnabod, hun ſy'n teſteolaethu fod Eiſtedle peder, ymyſc guir nodau yr Egluys, yn benaf.

Saint Auguſt ſy'n i chydnabod, hun ſy'n yſcrifenu yn eglur ag yn olau, fod andurdod yr Apoſtolion yn duyn Rhuyſc (bob amſœr) yn Egluys Rufain y mae Saint Syprian yn adef i audyrdod gan dyuaedyd, mae dechreuad a guraidin, ne'r achos Penaf hereſiaeth a ſciſmatigiaeth ſy'n damuynio, oblegydnadynt yn ufudhau i un, hun ſyd guedi oſod nei gyfleu yn le Criſt megis Opheiriad ne uſtus, yr hun beth y mae Saint Ambros yn i Adef megis i fod yn gulyſio i baub galyn Egluys Rufain. Epi. 162. 90. 92. 93. & 165.

Saint Irene hynach na'rhain igyd, ag agos at amſer yr Apoſtolion, gur yn uir apoſtolaid a ganmolod Egluys Rufain at yr Egluys y ma (med ef) ermuyn i braint gorcheſtaul, ymae'n angenrhaidaul i'r hol Egluys i gyrchu athi, yn yr hon Egluys y mae cubul o dradydiad y'r Apoſtolion yn holaul yn gaduedig, ymyſc yn tuy i gyd ſy'n credu. Tertul. d. praſcript. hæret. Cypr. ep. 45. & 46.

Par anrhyded a Pha audyrdod ſy'n yr Egluys

1. Cor. 12. Ephes. 5. Y Mae duu guedi i ordaniau yn i Egluys rodion arderchaug, ag yn i golauo druy lauer o adaueidion, nid oes dim hophach gen-
Ioan. 14. Pſal. 110. tho ar y darear na hon, ymae ef yn i threfny hi, yn i chadu hi ag yn i diphin, ag yn i dial yn uaſtad, hon a ordainiod ef i fod yn duy i do, yn yr hun i cae blant duu i'mgledu, i dyſcu, ai ymarferu meun rhinuedau da, ef a fynau fod
1. Tim. 3. Pſalm. 10. Ioan. 10. hon yn Golofn ag yn ſylfaen y guirioned, megis na dylem amau moi dyſc, y hi ſyd megis meiſtres, caiduad a dianglferch i guironed, ag yn honun ardyrdyd a chredmiaeth, ni elir ymae lugru nai dorri heb lau hyny, ef a farnod i bod hi guedi i ſylfanu ar graig ſicr, megis
Matt. 16. y galem uybod yn diphael i bod yn diſygledig ag yn diferſyl megis na al pyrth uphern i gorchſygu nai gorfod, yndiuaetha, ef a ſyn i bod yn dref guedi gofod ar ben mynyd yngolug
Eſa. 2. paub, ag yn h. u l dyfod atti, rhag i neb i gadæl, athramuy locheſau guenuynig, a chor-
Mich. 4. nelau afiachys, gan Synnio y gairiau yma, uele
Malac. 1. lyma griſt, uele dacu griſt ag fel ymyned odiurthi hi, ai gadel hon ymae'r ſcruthur lan yn

i goſod alan, gorchymyn au hi gan i chamnol a i galu yn gariad Criſt, i chuaer ai unig Briaud, i bryny hon, i lanhau hon i gynil hon i ſantaidio hon ag yu chyſyltu urth ef i hun mab duu a unaeth ag a diodefod bob peth a hefyd a roes i gorph ai uaed benedigedig, ermuy'ny cariad y roed yn i duyn idi, droſti hi y guediaud ag a gafod urando i uedi na phale ag na dyphigiau fyth; nai phyd na i undeb, nai Siccruyd, i hon i gadauod, ag a danfonod yn phydlaun, yn oyſtad yr yſbryd glan, yn athrau, yn ben, ag yn lyuaedraethur, ef (med y guir i hun) a dyſc y chui y cubl, ef a dyuaed y chui'r cubl, o'r bethau a'r orchymynaf, ef a dyſc i chui fyth bob guirioned, a'r yſyd angenrhaidiaul i chui i guybod ai credu.

Orig. tr. 29. & 30. & Aug. de vnit.

Ioan. 17.

Luc. 22.

Mat. 16

Ioan. 14.

Ioan 16.

Aug. tra. 97. in Ioannem.

D. Druy bara rai y mae'r yſbryd glan yn dyſcu guirioned i'r Egluys?

A druy'rheini yn diamau druy'rhain y mae'r Apoſtol yn teſtolaethu, darfod i'r yſbryd glan i hordeinio i lyuadraethu'r Egluys, ai galu yn eſcobion lyuadrathuyr, Bigauliaid ag athrauon hefyd, yr hain yn ol yr Apoſtolion a fuont yrioed, ag y Syd etto yn

Act. 20.

benaf yn uuasnaethuyr Egluys Grist, ag yn
uenidegion rhaglauiaid ar dirgel rhinuedau'r
y goruchaf duu, ymae'n eglur i ueled faint
Oed audyrdod yrhain, yn y Sened santaid,
megis ynghylch y phyd a chrefyd Crist, i ge-
lynt yn unig farnau agunaethyr pen ar
Pethau: eythyr hefyd yngyfraithlo druy au-
dyrdod yr Apostolion i destiolaethu, a dyuae-
dyd, ymae'n rhyngu bod i'r ysbryd glan ag
i ninau. fal y mae yu ueled yn y pethau aunae-
Act. 15. thuyd yn y Sened gynta a gaduod yr Aposto-
lion i hunain ynghaer Salem.

Guir yu fod yn beth heinys yn yr hen gy-
fraith ag yn haedu marfolaeth, os bydae neb
Deut. 17. yn an i fud i'r archopheriad ar y oed yn rheoli
Mat. 22. Cadair voysen ag nid oes gen yr Egluys yrou-
ran lai a audyrdod i reoli ag i farnu, nag oed
gan y Synagog yn yr amser hunu Canys y
maer Cristuogiron yn rhuymedig i ufudhau
y gyfraith yngystal ar Idenon, megis i far-
nedigaethau yr opheiriard, yrhai sy'n rhago-
ri Paub meun Audyrdod ynghylch mat-
Concil. terion, sy'n gaduedig ag yn Perthynu at ge-
Tolet. ca. refyd Amhyny y mae'n tuy'n Pechu yn dir-
1. Dist. 19. faur ag yn heunnys, yrhain nid ynt yn ufud-
& 9. quæ hau audyrdod yr Egluys, Eythr bod mor le
1. patet & fasus aizuraduydo, ag gurthnebu'n holauly
seq. Sacraid ordeiniau'r Pabau ne'r escobion go-

ruchaf, yrhain sydd genthynt audyrdodd bob amser i farnu matterion sacredig ne'rhain sy 'n perthynu at gerefydd, a'r cyfryu anrhy dedys ddedfau ne ordeiniau y Senedau cyPhredin, Audyrdodd y'rhaim (megis any mae S. Augustin yn dyuaedyd) sydd iachusal oll yn yr Egluys, A hefyd y Sicraf farnadiogaeth yr hen dadau ynghylch y Phydd, a hefydd cyttumaul farn yrhain ymhob Peth, sydd sicraf. Destiolaeth o bob guirionedd Cristnogaul, hyny o beth a ddyuaedasontyr Emerodiaid, dedaul enuog a nodedig' ymae ef yn guneythyr ciam a Barnedigaeth y Senedd gyphredin pen sytho yn ymresumuyn gy hoedd ynghylch materion a ddarfu i Barnu a chyttuno arnynt o'r blaen.

D. i bara borpas ymae, da ordinhad duu ynghylch cadu Bugauliaid ag athrauion yn yr Egluys?

Y Mae ordonhad duu yma, yn brophidiaul ag yn iachus ini, oherwydd fod pouer ag audurdod yr Egluys yn rhagori i ymhell audyrdod bydaul, druy'r hun yn bendifadde ymae'r bobl Grist nogaul yn credu i y nil gras spiridaul yn traguydaul yn gyntay mae'n bro- Chrys. li. 3. de sacerdotio. Idem ho. 4. & 5. de Verbis.

phidiaul ag yn fudaul (ar ol gairiau Saint Paul) i athrauy'n berphaith y saintiau, Sef yu i'rhain syd genthynt audurdod i uneythyr
Ephes. 4. dyn yn berphaith ynghrist megis ag y mae'r un Saint Paul yn dyscu meun man al, megis
Colos. 1. druy i diuidruyd ai dyfalruyd huy y galant deunu a lithu'r phydloniaid i berphaithruyd duuoldob, i'r huny darfu i galu yn tuy.

Hefyd y mae'n yn brophidiaul i uaith guenidogaeth, megis i'rhaini a darfu i galu yn iaun ag yn gyfraithlaun i fod yn vigauliad penaf o'r Egluys, i uilio ag i'mroi i hunain i fod yn diuidag yn dyfal, o heruyd y Suyd ar baych a roduyd ar i lau.

Act. 20. Hefyd heb lau hyny, ymae'n brophidiaul
Heb. 13. ermuyn adailadu corph Crist, megis y galant yr ysbrydaul adailaduyr, a goluguyr y guaith yma, gydanabod ag dylent ymroi i hunain yn
Ephes. 4. holaul ag yn oystadaul ynghylch mystical ne gyfrinachaul gorph. Crist, i adailad yrhun ymae'n angenrhaidiaul bod yn diuid, yn dyfal ag yn ofalys, gan syluedu'r iaun phyd, ai
1. Cor. 3. chadarnhau ag yna adailadu arni bob peth ar ysyd angerhaidiaul i'r phydloniaid i gael cyfiaunder Perphaith, yn diuaethaf, ymae'n brophydiaul megis na bythom rhai bychain yn bohuman, ag yn godef yn trausaruain yma a thrau gida phob chuant ne auel o dysceidiaeth,

druyenuired a malais dynion,) a hyny ermuyn
yrhain sy'n eguan yn y phyd (megis ag y mae
lauer yn yr Egluys, yr audurdod prælad iaid
yr Egluys syd angenrhaidiaul, yn bendisade, Ephes. 4.
pen sytho guynt heresiaeth, a thymescl erli- 1. Cor. 14.
diaeth yn i gorthrymu yr Egluys yn greulon, Rom. 15.
Canys yn a y mae i guared ai adferth huy yn Act. 14.
angenrhaidiaul, yrhain yn a y mae'n yn an-
genrhaidiaul i adferth ai guared huy, yrhain Matt. 7.
druy audurdod a synant ag a alant tarfu y-
maith y blaidiaid, ymdiphin y defaid, chunu
a daduraidio yr efre, a chyphyrsu a chadar-
hau iachys ag iaun dysceidiaeth, rhag Siomi
a hudo yrhai guirion a disalais, druy airiau
yscrifenau a siamlau yrhai drugionys tuylo-
drys) a myned ar gyfyrgol odiar y phord gy- 2. Pet. 2.
phredin, Eythr yn hytrach druy uybod nid Matt. 7.
yn unic y guirioned, ond hefyd i gyflauni,
megis galant brophidio a chynydu yntho ef,
hun yu'n pen S. yu Iesu Grist megis ag y mae'r
un Saint Paul yn cymmuyl ag yn manegi.

D. druy ba fod y caun i yrhagoraul phruyth, yma?

Rom. 12. A Yn y mod yma yn uir, Os paidiun a bodyn rhy doethion eythr yn gymesuraul, gan ofalu fyth gadu undeb y'r ysbryd meun, huymyn heduch, ag ymdangos nyhunain yn defaid ufud ago stungar i Grist, peth Priodaul ag adas i'r defaid hyny yu pho rhag i blaidiaid, a Bugauliaid dierth eythr caulyn i bugauliaid i hunain, ag ymroi yn holaul i lyuadraeth rhr i si a ordeiniud yn ben golyguyr angorlan yr Arglyuyd, a thruy rhain gurando arysbryd y guirioned, yrhun syd uiu gentho dyscu a phorthi, a chadu defaid Crist ie ueithre druy benafiaid drugionys yrhun druy'r un rhai sy'n gorchymyn ini orchmynion duu yn tad a'r Egluys druy'r gairiau yma, Gurando sy'mab ar dysceidiaeth dydad, ag na ad i goli gyfraith dy fam.

Bern. de præcept. & disp. c. 12.

Matt. 23.
Deut. 17.
Prou. 6.

D. Pa rhai

D. *Pa rhai yu gorchmynion yr Egluys?*

Y pump yma a gyfrir yn benaf ag yn angenrhaidiaul, laun i Gristion i guybod ai cadu?

1. C*Adu'n dedfaul orchmynedignitiau'r Egluys.* Concil. Lug. apud
2. *Gurando'n dedfaul oplieren y dydiau guylion,* Yuon. parte. 4. c.
3. *Cadu'r unprydiau, a ordainiuyd, ar dydiau* 14.
nodediz ag amseral yu cadu, megis y Grauys Can. Ap.
a chatcoriau'r pedwar Amser aula nosuyliau 68. Gran-
rhyu Saint Arferaul i cadu, yrhain a gren. can.
aluod ynhenafiaid in nosuyliau oblegid fod 19. & 35.
yn arferaul Guilio, a guedio hyd y nos.
4. *Cyphessu dy bechodau urth dy opheriad.* Syn. late-
Pluy, ne urth dygurad bob bluydyn. ran. can.
21.
5. *Cymeryd dy uasarueth, ne'r Cymyn unuaith yn y fluydyn a hyn ynghylch y pasc.* Trid. sess. 14. can. 8.

D. Pa les a dau am gadu'r y gorchyny-mon yma?

A. *y mae'r gorchmynion yma ag erail sy'n yr Egluys a derbyniuyd (dros gymeint o flynydood) ag y mae'n tuy yn gymeraduy ag yn arferaul i nerth irhai duuiaul, guedi i cadarnhau a hefyd yn cynnal phob duuoldeb a rhesum, ag yn duyn gida'n-tuy lesad ragoraul: ô heruyd i bod yn a'r feriachau 'nphyd, i difalchder ufudod a gostunge idruyd Crist stnogaul hefyd y ma'n tuy yn gosod alan dysgeidaeth onest, a chyttundeb rhung y bobl, hefyd y mae'n tuy yn aruydion teg o'r crefyd a nodau ne farciau duuoldeb yr Enaid, druy'r hain y dylemi gyd lauenny a'r rhai dai lauenychu yn fuy nai rhai drug a'r adaitiadaeth: Ag i rheol yr Apostol sy'n da: bid pob peth uedi uneythyr yn onest ag yn uedaid, yn ychmysc ag meun order o thre-fn.*

Philip. 4.
1. Cor. 14.
Matt. 5.
Rom. 15.
1. Cor. 14.

Ym hara beth y ma'n nrhaid audurdod y'r Egluys.

A. *Yn gynta yn hyn o beth i adenabod yn sicor y Scruthur lanuir ag audure-*

dig, o diurth y gau a'rfer Anuir, Am hyny y mae.

Saint Hierom yn testiolaethu, ydydym (medef) yn cymerydy testafen newyd audurdod a'r hensyny cyfri o'r lyfrau y mae yr Egluys Gatholic yn gorchymyn, ni chredun med Saint August i'r euengl oni bai fod audurdod y'r Egluys Gatholic yn peri, heb lau hyny gael yn olau medul yr yscruthur lan, a chymesuraul dealt, rhaid yni (o digerthhyn) amau a gymresumu, ynghylch synuyr y gairiau, heb na phen na gorphen. O heruyd y mae pob heretig, (megis ag y mae'r un Saint August yn yscrifenu) yn caisio mayntimio y punciau pheilsion tuylodrys druy'r Scruthur lan, Ond med. Cal. 2. Tolet. ca. 21. Aug. serm. 129. de temp.

Saint Hierom, nid urth iaun darlain eythr urth iaun dealt, y mae'r scruthur lan yn sefyl, yn y trydyd le, y hi a alfarnu a lyuodraethu y cuestiun ar ymrafalion, sy'n damuyniau ynghylch y phyd, O heruyd y mae hyny yn uir a dyscod Epiphanius yn erbyn yr hereticiaid, na elir cael mor cubl alan o'r y scruthur lan, megis ag y mae. Contra epist. Fũdamenti cap. 5.

Saint August yn i urantu, ag yn i ardelui yn diamau yu bod audurdod yr Egluys gatholig (yn abl meun peth Amhaus) i dangos sicruyd achredyniaeth, Canys ni al yr ysbryd

Cal. 2. Tolet. ca. 21. Aug. serm. 129. de temp.

glan balu i'r Egluys, gan'i bod yn i thouys meun pob guirioned, megis ag y dyuod Crist, hefyd megis y gelir guneythyr rheoledigaethau, a mayntymio yngyfayr ordiniau, A chadu cyfraith ar ol naturiaeth a braint, y bobl, y le ar amser: Canys ef rodod duu audurdod i'r Egluys ermuyn i Adeiladu ag nid yu dy stryuio, heb lau hyn, megis ag y galo'r anufudueled y galu a roes Crist i gosbi ag i yscumuno, yrhun beth hefyd a arferod Saint Paul dhruy hyni gael i darostung ai duyn i iaun Amhyny Saint August, a dyuad, Audurdod i arfer cosbedigaeth yn erbyn yr hai drug, a'r meldigedig, nid yuyn torri heduch yrhai sy'n lyuodraethu yr Egluys, felyn, gan olung heibio bethau erail, y mae'n yn gyhoed agyn olau fod audurdod y'r Egluys yn yn adasis yn briodaul ag yn angenrhaidiaul ymhob un o'r pethau uchod, ag na alae fod cymydaithas Gristonaul hebdi hi, eythr fal cymysciad Babylon, am hyny megis yrydym yn credu, ag yn glyny urthi, ag yn rhoi maur audurdod, i'r scruthur lan, ermuyn testiolaeth, ysbryd duu ysydyn dyuaedyd ynthi fely ydylem dangos phyd, parch ag ufuddod i'r Egluys, o heruyd i bod hi uedi i dyscu a'i chynyscaedu, a hefyd i chadarnhau, a'r un ysbryd druy Grist i phen ai phriod, megis na

Deut. 17. Esaye 54.

Psal. 57. Ioan. 14. & 16.

Contra epist. Fundamenti cap. 5.

2. Cor. 10.

Matt. 18. 1. Cor. 5. 1. Timo. 2. 2. Pet. 1. 2. Tim. 3. Matt. 18. Ioan. 14. & 16.

alau, hi na lyde yn Golofn, ag yn sylfaen y-
guir, fal y'r ydys yn i galu.

D. Pales a budyssyd o'r hol dysceidiaeth
yma ynghylch gorchmynion a
thradydiadau yr Egluys?

Dirfaur ag amplyu'r.

A'Yn uirbud, ond ymysc erail, hun yu'r penaf, alu o honomi uybod, nad ydym i ruymedig y'r scruthur lan, ar ol y lythyren o heruyd (fal ymae iereneus yn dyuaedyd) beth Pei biasai yr Apostolion heb adel yscrifen yn y byd ar i hol, onibiasai raid inni galyn ordeiniad y tradydiadau a orchymynasont i'rheini a adausont i lyuaedrathu'r Egluys, ag y peth a yscrifenod Basilius, syd olau ag eglur y dysc a ydys yn i chadu ag yn i phregethu yn yr Egluys, peth a gousomi yn yscrifenedig meun lyfrau, a pheth adansonuyd attomi druy dradydiadau'r Apostolion yn gyfrinachaul S. yu meun dirgeluch, a'r dau beth yma ynt o'r un grym a galu ty ag at y duuoldeb, ag nid yuaid neb, or hyn leiaf, ar y syd a dim guybodaeth gentho ynghyfraithiau'r Egluys, nid oes le i amau nas gunaeth Crist ai Apostolion, ag nas dyscasont bethau nid ydynt

Lib. 3. ca. 4. Epiph. hæres. 61.

Lib. de Spirit. sãcto c. 27.

guedi i yscrisenu yn berthynasaul attomi a'n hepil, o'rhain ymae'r Apostol yn rhybidio,
Ioan.20. gurando ar Grist i hun yn d, uuedyd druyenau Apostolion, O hyn alan symrodyr beth bynag a fouir, beth bynag a fo diuair, beth bynag a fo cyfiaun beth bynag a fo santaid, beth bynag a fo cariadys, beth bynag a fo
Phil.4. o enu da, os byd rhinued yn y byd, os byd clod am dysgeidiaeth, nesaf at hyny yu arfer meudliuch am y pethau hyn, yrhain adyscasoch, yrhain a derbyniasoch, ag a glyusoch ag a uelsoch yno fi: y pethau hyny guneuch, a duu'r tygnefed a fytho gida chui yn iaun rhydit Cristnogaul, yrhun ymae lauer dyn, ganymroi i hun i segurydag i uttres, yn i droi i achos y cnaud yr aurhon yn anuedig os bu erioed, megis ag y mae'r Apostol yn dyuaedyd,
Galat.5. 2.Pet.2. ynghyscod y rhydit yma, ymae'n tuy yn uasnaethuyr i fuderbleser, a pheth bynag gen
Galat.5. 2.Pet.2. muyafar ofynant, ie ynghylch rheoledigaethau'r phyd, yntuy a debygant fod hyn yn gyfraithlaun udynt agymae dysceidiacth ag ordeiniant yr Egluys yn phruyno rhydit dyn, ag yn athrauy|ni i arfer yn fesuraul rhydit Cristnogaul yn mod yma, ag yn galu, yn cadu ag yn tarfu ni odiurth y cyfriu pholineb a gua-
Aug. Ep. 118. ged yma, ymae'n tuy'n phruyno gormoded rhydit dyn, ag yn dyscu arfer yn gymesuraul

rhydit Cristnogaul, gan yn bod ni guedi'n Petr.15.
rhydhau druy Grist, odiurthuasanaeth pe- Rom.6.
chod, a chaethiuaed cyfraith voysen ar fod
ohommiyn barod i uneythyt yn eulyscar, ag Gal.3. &
yn lauen Suyd Cristion, druyuasnaethu duu 4.
meun cyfiaundr a santaidruyd i galyn yr ys-
bryb glan yn cyfaruydur, a'n guydyd ynghy- Rom.5.
fraith cariad perphaith, megis guasnaethuyr
cyfiaundr a meibion ufud, gan arfer gostun-
gcidruyd a dyfalchdr, ag ymgadu meun di-
digruyd ag y myned, cariaduyr y difairuch a'r
groes, (Chui chui fy'mrodyr, medyr Apostol)
a aluyd i rydit, gocheluch roi rhydit, yn unig
yn achos i'r cnaud, eythr druy gariad Per-
phaith ysbridaul guasnaethuch baub i gilid,
i fagu ag i gadu'r cariad ysbrydaul hun druy Luc.21.
uneythyr y guasanaeth santaidiaul y mae pob
peth guedaid gonest yn helpu, ag yn anuedig
cadu tradydiadau'r Egluys yn dedfaul sy'n
duyn lauer o help y punc dyuaethaf yu adana-
bod rhagor rhung plant cyfraithlaun yr E-
gluys ai Bastarstiaid, ne rhung y catholigar
heretigaid canys yrhai cyfraithlaun a fydant
fod laun, druy ufuddod yn i cyduybod i gubl
o adysc yr Ergluys bid hi guedi rhodi yn yscri-
fen, megis ag y mae y pethau y sydyn lyfrau'r Matt.4.
y Beiblne bid hi yn gymeraduy guedi derbyn 26.
druy dradydiadau'r tadau o heruyd i bod yn-

Aug. li. de vtil. cred. c. 15. 1. con. Iul. 2.
tuy, yn calyn gair duu gan dyuaedyd na does
dim alan ohen derfynau, a osodasant yr hen
dadau, yrhaini ynt heredigiaid, a adauant
uiriendeb y phyd, a chymeraduy farn yr an-
Prou. 22.
rhydedys fam sef y'r Egluys a'r santaid dadau,
gan roi ormod hydyr arnynt i hunain ag ar
Iob. 32.
ymurthoduyr yr Egluys i megis na chymerant
fedulguel, er cael rhybyd, Am hyny y gu-
Tit. 3.
naeth Saint Paul gyfraith yn i cylch huynt,
Gochel dyn heretigaid, guedi i rybydio unu-
Ad Pompeium.
aith ne duy, bid ysbys iti, fod y dyn hunu'n
goledig, ag i orphen dyuaedun gida Saint Sy-
prian puy bynag a amadau ag undeb yr E-
gluys ymae'n angenrhaidiauli gyfri ymysc yr
heretigiaid.

Mae belach sum o'r hol bethau uchod?

Aug. li. 2. Retr. c. 36.
PEnod y cubul a dosparthuyd o'r dechre-
uad hyd yma ynghylch hol adysc Cristiō
gaul, sy'n dangos doethineb perthynasaul i
Gristion yrhon ag ynu ysuyd ofeun terfynau
y tair rhinuedyma, phyd, Gobaith, a chariad
perphaith, canys druy phyd ymae'r enaid yn
cytuno a guirioned duu, ag yn rhoi ibuys ai
oglyd arni Druy obaith yn cyredyd daioni duu
yn nes guedi adanabod ai dealt druy phyd, Ag
yna druy

yna druy gariad perphaith y cysultir ag y gun-
eir ef yn un a duu ag ermuyn duu ai gymydog,
mae'r gredo yn dyscu ini ynghylch, y phyd,
urth osod alan y pethau penaf y syd i Gristion
i credu, ai hadef Ar pader sy'n hyphordi ni
mcun pethau dyledys yu gobaithio, ai harfer,
ar cubl ar y syd yn y duy dabl o'r gorchmy-
nion, sy'n perthyny at gariad perphaith, Am
hyny guych iaun y dyuad Origenes y ruysi yn
tybied med ef, mae phyd yu'r dechreuad
cynta, a sylfaen yn iechyd ni. A gobaith y syd
megis tisiad, a luydiant y'r adailadaeth fyned
rhagdo, Cariad perfaith yu parfeithruyd a
phen ar yr hol uaith yn y diued, Benedigedig
a deduyd y'ur rhai aurandauiont air duu
ag ai cyflaunont, dan aros mcun phyd, gobaith,
achariad perphaith a bid hyndigon, hyd hyn
obrydynghylch doethineb Cristiongaul, ynol y
mod y darfu yni amcanu'n yn dechre, sef yu o'r
arderchaugaf rinuedau, yr hain megis yr ydys
yn i toualt o'r nefoed ag ynt yn guneythyr, dyn
farnoledig yn nefaul, ag am hyny iaun yu i
galu yn rhinuedau theolagaid, o heruyd i bod
yn goguydo ag yntuedu at doeth i meb Gri-
sto nogaul.

M

D. Oes dim heb lau hyn perthynasaul at y rhanyma o dysceidiaeth Gristionogaul?

Aug. in Ioan. tra. 120. Aug. lib. 19. cont. faust. c. 11. & de vera rel. c. 17.

A. Oes o heruyd at honymae dosparth rhinuedau'r Egluys yn perthynu, megis y gal Cristion uybod, para ermygion angenrhaidiaul a drefinod duu udynt i derbyn, i arfer i chuanegu phyd, gobaith, ag yn enuedig cariad perphaith, heb lau doethineb, y mae cyfraundr Cristionogaul, yn sefyl ag yn cael i mayntimio druy rinuedau'r Egluys, heb yrhain, nid oes fod na diphodyd yn luyr hol gyrefyd Cristion, Am hyny ymae'r i'rhain yn dosparth dufn, ag angenrhaidiaul ymysc y Cristnogion.

Dosparth ar sacrafenau a rhinuedau y'r Egluys?

A. Am fod guybodaeth ag arfer rhinuedau'r Egluys, yn peri i Gristnogion gael i'm arfer, cadu ai cynydu yn iaun ynguasanaeth duu, uedi cael o honynt ras druy ryglydiant Iesu Grist, hun a rodir druy rhinuedau ne'r sacrafenau yma. Tit. 3. Ioan. 3. 6. & 20.

D. Beth yu guasanaeth ne anrhyded duu?

A. Guasanaeth duu a eluir anrhyded ne'r guasanaeth penaf, ag uchef a dylae Gristion i cuplau i duu goruchaf a phenaf i greaudyr ai geiduad, Canys ymae phyd Gristnogaul yn dyscu darfod guaneythyr dyn yny dechreuad a chuedi hyny i brynu, ai ordeinio i hyn yn gubul, nid er i fuyn i hun, yn benaf, ond i uasnaethu ag i anrhydedu duu yn lan ag yn berphaith. Aug. lib. 10. de ciu. Dei cap. 1.

D. Pesaul rhyu uasanaeth ne anrhyded
syd i duu?

A. Dau un ysbrydaul o difeun i dyn, aral corphoraul o'r tuy alan, a'r ysbrydaul a gyflounir o'r tu meun, a phyd gobaith a chariad perphaith, megis ag y dyuaeduyd uchod, hun syd druy dealt a gosodiad medul i'n cysultu ni a duu, a'r corphoraul anrhyded y syd megis testiolaethiad, yr anrhyded ysbrydaul, yr hun y rydym i yn dangos druy aruyadedfaul gueledig Canys duu hun nid oes arno eisau mo'n daioni ni, ag y syd benedigedig ag yn gubul berphaith etto megis ag y gunaeth ef dyn o enaid a chorph, felyy myn ef i anrhydeduyn diphug ag yn y discaelus gen bob un o'r dau, sef gen yr enaid, ag anrhyded ysbrydaul, a chen y corph ag anrhyded a guasanaeth corphoraul, eythr guedi i gysyltu a'r ysbrydaul. A hyny aunair yn benaf ag yn uchaf a alau fod druy arfer y sacrusenau ne rhinuedau'r Egluys.

Matth. 5.
Prou. 16.
Aug. in Psal. 73. & lib. 19.
Chrysost. hom. 60. ad Pop. Antioch. et 83. in Matt.

D. Beth yu sacrasen ne rhinued y'r Egluys?

A Rhinued yr Egluys syd aruyd amlug gueledig, o anueledig ras duu yrhun aruyd a ordeiniaud Crist megis y galau dyn druydo ef derbyn gras duu a santai druyd, ag am hyny ni eluir y sacrasen ne rhinued yr Egluys yn unig yn aruydion noethion, eythr yn aruydion diogel, santaid, a nerthol, guedi gorchymyn i Gristnogion druy ordinhad ag adeuid duu: hyn yu'r achos paham i geluir yn tuy'n aruydion, am i bod meun rhith a chyphelibruyd amlug yu gueled, yn aruydocau agyn dangos ini y peth hunu ymae, duu yn i uaithio druydynt huy, yn diogel ag yn santaid, ahefyd yn nerthaul aruydion, am i bod yn cynuys ag a chuedi rhodi i'n santaidio ni yn diamau, druy'r gras y mae'n tuy'n, aruydocau Canys rhinuedau'r Egluys am gymaint ag y syd ynthyntuy (med, Saint Syprian) ni alant fod heb i nerth i hun, ag ni byd maured duu (meun mod yn y byd) odiurth idirgel rinuedau ie er bod rhai anheilung yn i guasnaethu agyni guenidogi, megis siampl y sacrasen a eluir y Bedyd, y golchiad o'r tu Sermon de cœna Domini.

alan ysyd yn glanhau budredi'r corph, fely ymae'r ungolchiad yn aruyd nerthaul fod yn glanhau'r enaid o'r tu meun yn ysbrydaul, ag
Psal. 42. i brofi hyny y mae'n duyn testiolaeth diamau, yn yr un mod ymae pethau aral gueledig, megis oel bara aguin, yrhain sy'n angenrhaidiaul yu harfer yn guasanaeth sacrafenau'r Egluys, guedi i ordeinio yn gymesuraul i bob un or dau, sef yu i aruydocau i'r lygad, ag i roi yn dirgel ras duu i'r enaid, ie iechyd hefyd, os dau dyn yn deilung yu cynieryd, canys megis ag y genir nyni ofru'n mamniau, yn feibien cnaudol Ada fely, druy fedyd y genir ni yn feibion ysbrydaul i duu, ag oblegyd hyny y geluir Bedyd yn ail genedigaeth ne adneuydiad dyn, guedi'n geni (druy phyd) yn feibion i Grist ymae Bedyd escob guedi, yn rhoi cynyd prifiant a phruyth yn yr eucharistien ne rinued yr alor sy'n rhoi ymborth a lauenyd pen darpho'n cluyfo druy bechod, ymae penyd yn hadfrydu ag yn yn iachau ni meun bouyd ysbrydaul, yn yr un mod ymae'r hinuedau erail, bob un yn i rad, yn helpu yn cymorth ag yn guelhau, megis ag y dangosun urth pob un yn i le i hun.

D. meun pesaul rhan ymae pob rhinued yn sefyl?

A Meun duy. S. gair a defnyd: urth y gair yn y man yma, rhaid yu dealt, mod nodedig a therfynedig ar airiau, yn yr-hain ymae phyrf a gued y rhinuedau yn se-fyl, ag ai geluir yn ladin, forma y defnyd yu'r peth corphoraul ysyd ynthynt, megis y dur, yr oel, y bara y guin, ag erail or un phu-nyd, fely gidar duy yma uedi i cymeryd yn berphaithiaul, y dodir y petbau erail, sy'n perthynu yu guasanaethu yn iaun, a cyme-ryd yn deilung bob un o'rhinuedau megis y mod yr ordeiniaud duu y gueindog cymuys, bryd ne intension iaun yu guenidog i phyd yn y rhun a gymero'r yr rhinued, a chyfryu be-thau erail a hyn. Conciliũ Florentinum Aug. tract. 80. in Ioann.

D. Pesaul sacrafen ne rinued Egluys y syd?

A. Saith yrhain a gafod yr Egluys, priod Iesu Grist a cholofn y guirioned gen Grist druy'r, Apostolion, ag ai caduod hyd

yn hyn, meun phydlaun lyuadraeth, yrhainyu Bedyd a Bedyd escob, eucharisten ne rinued y'r
Mat. 26. *Alor, penyd, oleu, urde, a phyriodas ag nid oes matter er nad ydiu'r henuau yma i gyd yn*
Ioan. 20. *i Beibl, os byd syccruyd ynghylch y peth i*
Iacob. 5. *hunan, a galu druy destiolaethau'r yr scruthur lan, dangos guirioned, a nerth y rhinuedau'r Egluys, A hefyd y mae'r Egluys gatholig yn i dal druy dradydiadau'r Apostolion, ag yn gorchymyn i cadu heb lau'r Scruthyr lan, yrhon sy'n haedu cael crediniaeth genymi udynt, ond ni a dyuaedun yn ol hyn ynghylch dechreuad pob un o'rhinuedau'r Egluys yn i lei hun, nerth a galu'rhain (med Saint August) yssyd mor aluaug, megis na elir i draethu, ar neb ai dyistyro y syd fal traisuyr ne yspeiluyr y Eglusi. O heruyd peth anuuiaul yu diystyru hun, heb yrhun ni elir cyflauni duuoldeb, a'r un Saint Augustin meun man aral, sy'n dyuaedyd ni al diystyruyr yrhinued ueledig, gael meun mod yn y byd i santaidio yn anueledig.*

D. Paham

D. Paham i'r ordainiuyd sacrafenau ne rinuedau'r Egluys?

A. Yn gynta i fod yn gymorth parod yn erbyn pechod, yr hun sydd megis cluy ne haint maruol i'r enaid: a'm hyny y mae'n tuy lauer yn rhagori rhniuedau hen gyfraith foesē o heruydd i bod yn suy o rinued, yn fuy budol, yn lai meun rhif, yn rhioltach yu dealt, yn haus i cadu, ag yn aruydocau'n uel, ag heb lau i bod yn aruydocau, yn santaidio ag y rhoi iechyd, megis ag y mae Saint Austin yn dyuaedyd yn dda alan o'r scruthur lan: yr ail achos yu gael o honomi aruydion siccir a nerthaul o ras ag o euylys duu ty agattomi, trefythont huy yu gueled ag yu adanabod druy synuyr corphoraul y mae'n tuy nid yn unic yn cyphroi phydd yng hrist, a thrigaredd a daioni duu, ond hefyd yn ermigion, druy'r hain y rhyngod bod i duu uaithio'n nerthaul yn iechyd ni, megis ag y mae guedi dyuaedyd erys talm o amser, fod rhinuedau'r Egluys o honynt i hun yn galu lauer: y trydydd achos paham i'r ordeinuyd rhinuedau'r Egluys, yu, bod yntuy'n aruydion ag megis tarianau o grefydd Cristion, megis ag y galai blant duu ai

Sapien. 6. cont. Fastum Manich. ca. 11. vt in Ioā. tract. 80. Super Leuit. quaest. 94. et li. 32. contra fastum. ca. 14.

N

Egluys adanabod pob un i gilid, urth yrhain, hefyd fal y galentuy'n phruythlaun ymarfer ai dal i hun meun undeb gostungeidruyd ag ufudtra, Ag fely trigo, guedi glynu urthi gilid druy amod siccir, a'rhuymyn cadarn o un phyd a cherefyd, ag onide ni al cerefyd (heb y hruymyn yma) na fefyl nachael i adnabod.

D. Beth y syd yu fedulio ynghylch guenidogion rhinuedau'r Egluys?

A fely'n uir y dylẽ farnu yn i cylchhuynt, ai cymeryd megis guenidogiõ yr Egluys
1.Cor.4. *a'rhain sy'n trino ag yn dispensydu dirgelion*
Esa.52. *duu. yrhain sy'n aruaindodfren y'r argluyd, ag*
Num.1. *yn guasænaethu i Dabernacl, ag yn gofalu am*
2.Reg.8. *y peth syd uedi santaidio i uasanaethu duu, a thruy gyfiaunder a galu yn uenidogion, ag yn arfer hun, canys nid yu yn perthynu at baub yn gyfredinarfer eythr at yr opheiriadi a'r escob, audyrdod, yrhain syd odiurth*
Con.Nic. *duu, i cysecru i dispensydu, ag i uenidogi y sa-*
cap.14. *crafenau: etto er hyny nidylem fyth fedulio na thybied, fod y sacrafen yn sefyl ar deilungruyd a buched y guanidogion, Saint Austin sy'n rhodi ini reol, gan dyuaedyd, nid yu y sa-*

crafenau o honynt i hun yno, na dim guel na dym guaeth, oblegyd daioni ne duugioni y guenidog, eythr druy duu yrhun ai gunaeth, ag heb lau hyny (med ef) medul nad yu buched y rhai drugionys meun mod yn y byd yn petrusy sacrafenau duu, megys na bythont sacrafenau ne'n lai i rhinued, Barn Saint Ambros sy'n profi hyny, na ystyria (med ef) haudiant y person, eythr suydyr opheriad, sef yu hun y sydyn guenidogi, ag yn ministru du'r sacrafenau, canys duu sy'n arfer guneythyr hyny, megis nad yu'r sacrafenau yn guneythyr drug, peirhon a bod yr opheiriad yn drugionys, megis ag y mae Saint Chrysostom yn testiolaethu.

Aug. cotra Petr. Petilianis l. 2. c. 47. Item in tractatu in Euang. Ioann. de ys qui mysteriis initiant. c. 3.

D. Beth sydyu farnu ynghylch cerænioniau'r ne dedfau'r Egluys, yn bendifade yrhaini y dydys yn i harfer yn arbenig yn mynystrydu rhinuedau ne sacrafenau'r Egluys?

CAremoniau a dedfau cymeraduy'n yr Egluys ynt rhyu arferau corphoraul amlug meun golug, guedi hordainio yn ger efsydaul ag yn uedaid, yn gynta fel y galant fod yn aruydion yn testiolaethu, ag yn ymar-

Ioan. 9. Luc. vlt. Marc. 7. Matt. 8. Rom. 7.

fer anrhyded ysbrydaul, yrhun ymae duu yn i erchi yn benaf, heb lau hyn, ymae'n tuy yn achosion buuiaul i gyrefyd, urth yrhain megis urth ganlauiau y gal guendid dyn ymgynal, ag megis erbyn i lau i douys y derbyn y santaid rinuedau dirgel, ag yu cadu yn diudid, da yu dedfau'r Egluys i beri guneythyr yn yr Egluys bob peth yn drefnys ag yn ne-daid (megis ag ymae'r postolion yn erchi, bob peth ary syd yn Perthynu i osod alan uasanaeth duu, ag i gadu cytundeb meun dysceidiaeth, A'r dedfau rheini syd arferedig yngua sanaethu'r rhinuedau'r Egluys, ag agousom i gen yr hen dadau, megis o lau i lau yn orchmynedig, ag a dylent gael i dal ai cadu'n disceulys: O heruyd heb lau i bod huynt yn rhoi harduch, ag yn peri Parch i'r rhinudeau, am i bod yres hir o amser yn uahardedig i dystyru, ymae genthyntuy declhreuad nid yn unig er ys talm o amser, odiurth yr Apostolion: ond hefyd yn laun o luyl a theilyngdod dirgelion duu, fal i darfu i'r dyscedig dadau i nodi, ynghylch yrhain ag erail o'r un rhyu, y dyuaedod Saint Damascen yn uych, y peth agymerod cerefyd Cristnogaul (yrhon ni al fyned dros y phord) ag ai caduod yn dibal gymainto flynydoed nid ynt yn ofer, eythr yn brophidiaul ag yn fodlaun gen duu, ag yn hel-

Leo epist. 82. ad Egub.
1. Cor. 14.
Philip. 4.
Hier. 6.
Prou. 22.
Basil. de Spiritu-sanct.
Tertul. de corona militis.
August. cont. Donatistas.

pulauer yn iechyd ni, megis ag y mae yn rhy hir yn y man yma ynghylch pob un o'r dedfau ar i pen i hun, ne'r pethau y sydyn perthyny at bob un o rhinuedau'r Egluys, fely ymae'n anhaud ie yn afraid dosbarthu'n ol y peth a amcanosson urth y dechreuad.

Geduch i'r hereticiaid yn y cyfamser focio a guraduydo y dedfau a'r Cæremoniau, yrhain ydys yn i harfer ynghylch y sacrafenau, eythr yntuy a dylent i mocio ai guraduydu ne'n hytrach i galaru, yrhain druy dalineb a dirfaur gas ca rhynghor druyn gyhoed yn gueryduyn erbyn i guirioned, tu ag at y Cæremoniau ar dedfau ynghylch y bædyd y theologydiaid hynafsy'n testiolaethu yni megis Saint Dionys, S. Clement, Tertulian, Origenes, Cyprian Basil, Chrysostom, a Syrell.

Basil. de Spiritu Sancto.

Cyrillus Hie. catach. 1. 2. 3. &c.

A pherhon a bod y rhai druzionys yn i guraduydo ag yn i sennu, etto y mae'r hen dadau druy faur gyttundeb, yn i anrhydedu ag yn i maurhau A brenunsad, ecsorcismi mied, S. Basil, dur benedigaid, a sacraid oleu, aruyd y grog, erys mil a daucant o fluynydoed a yscrifenod yn mod yma, yrydym yn cysegru dur Bedyd, ar oleu i eninniau yneb aydys yn i fedydio.

Vide Rabanum de institutione clericorum. l. 1. c. 27. & 28.

Ynghylch rhinueḍ y Bedyḍ.

D. Beth yụ bedyḍ? Aydiụyn angeụrhai-
draụl ibaub.

Act. 2. A. Bedyḍ yụ'rhinueḍ gynta arhaidiaf
o'rgyfraith neuyḍ, ag sy'n sefyḷ meụn
Ioan.9. dau beth, sef yụ golchiad y corph o diaḷan,
a chyfraithlaụn draethiad gairian ynol or-
Tit.3. demhad Crist, ag nid yụ yn unig yn bro-
Matt.29. phidiaụl i'rhai oedranys, eythr hefyd yn An-
Conc. La- genrhaidiaụl i'rhai bach, a hefyd yn nerthaụl
teran. igael iechyd traguydaụl Canys gorchmynoḍ
Vien.
Dionys.de duụ yn gyfraithiụr ni yn gyphredinaụl. Onis
celesti ailenir dyn druy'r dụr ar ysbryd glan, ni aḷ
Hierarc. fyned i meụn i deyrnas duụ. A hefyd meụn
man araḷ, nid yụ euylys y tad sy'n y nefoeḍ
Matt.19. goḷi un o'rhai bychain yma, yntuy a goḷid
Aug. de er i bod yn fychain, os bydant heb i bedydio,
nupt. & megis yn yr hen amser, yrhain a oedynt yn'y
concup.l.1. Synagog heb i hanuaedu, Belach gen fod un
Ephes.4. Bedyd ymysc y Cristnogion, ymae'n erbyn cy-
Genes.17. fraith duụ doḍ i bedyḍ ailụaith i'r neb a i cafoḍ
o'r blaen unụaith.

D. Mae'r pethyssyd ynglylch i rhinued yma oi marcio?

A Dau i y defnyd yn golche a hefyd yr aruydocad, yn nesaf at hyny, y gair a phruyth y bedyd y dur pur naturiaul yssyd defnyd naturiaul hun ssy'n naturiaul a'r hun y ry dys yn arfer i olchi pob brunti ymaith, ag y mae'r aruydocad yn cydatteb, yr hun ssy'n dangos, mae guaith y bedyd yuglanhau'r enaid odiurth bechodau, a guneythyr dyn yn gyfion, megis ag y dangossunyn ol hyn: y gair druy'r hun y mae phyrf a gued y rhniued yn sefyl urth orchymyn Crist y ssyd yn y mod yma. Y ruy fi yn dyfedydio di yn enu'r tad, a'r mab, a'r ysbryd glan, Amen.

Heb. 7.
Ioan. 3.
Ephes.
Tit. 3.
Cor. 6.
Conc. Florent. & Lateran.

D. Mae belach phruyth ag ephaith y bedyd?

A. Yrydym yn dyscu beth yu phruyth bedyd druy athrauaeth Crist, a thestiolaeth yr Apostolion, peder a phaul: Canys truy fedyd yrydys yn made yn pechodau, ag yn rhoi yr ysbryd glan ini, fal y bo yno yr hen dyn 1. Cor. 6.

Rom. 6. (sef yu n aturiaeth Ada) uedi yrru ymaith, a chreaudur neuyd ynghrist O heruyd bod Bedyd os cymerir efyn dedfaul, yn cynihiadu, nid yn unig fadæuaint arhydit odiurth, hol bechodau: Ond hefyd i'r neb a fedydier adneuydu ai uneythyr yn uirion, yn gyfion, yn santaid, yn dyledys o goniant ne faul druy Grist, yngymaint a bod Saint Paul yn dyuaedyd hyn, urth baub a fedydiuyd, ef a'ch glan olchuyd chui, ef a'ch santaidiuyd chui, ef a cyfiaunuyd chui yn enu yn Argluyd Iesu Grist, ag ysbryd yn duu ni: A'r un Apostol sy'n testiolaethu meun man aral, fod bedyd yn olchfa'r ysbryd glan, i aileni agiadneuydu dyn, hefyd golchfa'r dur druy air y byuyd, a hefyd ymae ef yn yscrifenu pa rhai bynag ydych a fedydiuyd ynghrist (med ef) chuchui a uiscasoch Grist amdanoch, Ond Saint Bernard sy'n yn casylu'n dyscedig iaun ag yn fyr y phruythau penaf y rhinued yma, yrydys yn golchini yn y bedyd (med ef) i dattod rhuymyn yn barnadigaeth ni, ag i roi hefyd ini ras fal na alo chuant cnaudaul yniued i ni rhag cyttuno ag ef.

Basil. in exhort. ad castitatem ad Bapt.

Aug. ad Bonifac. contra Pelag. 2. epi.

Damas. in 4.

Tit. 3.

Ephes. 5.

1 Cor. 6.

D. Beth

D. Beth ymae y daioni yrydys yn i gael druy rinued gymaint yn i ofyn trachefn ar yn duylau nine?

A. In gynta ymae efyn gofyn maur a dyfal garedigruyd calon, i folianu, i garu, ag i glodfauri ef, yrhun oi faur drigared a'ngunaethni'n iach druy'r olchfa yma o ail enedigaeth ag adneuydiad yr ysbryd glan, yrhun ysbryd a doualdod duu yn helaeth ynomi druy Iesu Grist yn argluyd ni: fal y galem ni (guedi'n gunaethyd yn gyfiaun druy i ras ef, fod yn etifedion gobaithiaul o fouyd traguydaul, uedi hyny rhaid yu duyn ar gof mor fynych dirgeluch y rhinued yma) megis ag y galo paub i rybydio i hun o'r godidaug adeuid, hun aunaeth, a'r crefyd Cristnogaul a gymerod arno yn cyssegredig fedydfaen druy i dadau bedyd. Medulied Cristion urth hyny i uneythyr ef yno o fab lid adigofaint ag o fab Satan yn fab iduu, yn aelod i Grist ag yn gyd etifed ag ef, ag yn deml fuuiaul i'r ysbryd glan, di a entraist (med. S. Ambros.) i'r cyssegredig fa o'r ail enedigaeth: deled ith gof Beth a ofynuyd i ti: medulia beth a attebaist, di a' murthodaist a diaul, ag ai uaith-

Rom. 5. ca. 9.
1. Colloss. 3. ca. 2.
Ad Cor. cap. 4.
Ro. 6.
Ad Titũ. 3.
Greg. homil. 12. in Numer.
Ambros. li. 1. de Sacram.
Aug. li. de Symbol. ad Cathecumen.

redoed, a'r Byd ag ai anlyuadraeth, yn tuy ai lodest ag a i ofer digrifuch, medulia am dy ymadrod, ag na olung fyth dros gof, dy ruy medigaeth, godidaug yu gairiau S. Paul, hun sy'n cynghori paub ar a fedydiuyd: Nid yu yn anuybodys i chui (fy mrodyr) fod paub o honomi ar a fedydiuyd ynghrist Iesu, uedi n' bedydio yn i farfolaeth ef, Canys ef an cydgladuyd ni gidag ef druy fedyd, megis y dylemrodio, meun neuydtra bouyd, fal y codod Crist druy ogoniant i dado farufolaeth.

Ynghylch Sacrafen Confirmation, aeluir Bedyd escob.

D. Pa rinued aral y syd yn ol Bedyd.

A. Hon a eluir Bedyd Escob, ag y syd, rinued ne sacrafen o'r gyfraith neuyd, ag mor sacraidsantaid (med S. Austin) a'r bedyd i hun, a hon a rodir i'rhai a fedydiuyd urth roi o'r Escob i duylau arnynt, ai einentio a'r oleu cysygredig.

Bernard in vita Malach.

D. o ble y cair testiolaeth fod hon yn un o' rhinuedau 'r Egluys.

A. Mae testiolaeth alan o'r scruthur lan, megis ag y mae cytun farn, ag athrauiaeth tadauyr Egluys. Oblegyd i brofio hon, ymae hyny yn Perthynu, a yscrifenod. S. Luc Euangelur meun man ne dau ynghylch yr Apostolion. yrhain a roesont i duylau arysaul a fedydiesid dan arfer yr aruyd gueledig yma a ordeiniasau duu, druy'r hun i rhoe Grist ras o neuyd, ag yn fuy i'rhai a fedydil syd, ag am hyny Pen roe'r y Apostolion i duylau ar i Penau huynt y cae'ntuy (med lucas yn son am yrhai a darfasae i bedydio) yr ysbryd glan, meun chuaneg a rhagoriaeth o ras ysbrydaul, Ag yraurhon gan fod yr Escobion yn Suyd ag yn le'r y Apostolion ni Sioma duu moi Egluys, am rhinued moriachauli ag efauaithiaf druy'r Escobion yny rhinued y ma, mor Phruyth laun (med S. Syprianl ag y byd y guir a'r ysbryd yn y rhinued Athyn y mae hen reolodigaeth yr Egluys yn Perthynu: hol Gristnogion a dylent ued'i bedydio gymeryd yr ysbryd glan druy o sodiad duylau'r Escob arnynt, fel y caid hu-

Cypr. epistol. 70.

Aug. li. 5. con. Donatistas.

Cypr. de unctione Chrysm. epist. 2.

ynyn Gristnogion perphaith. O heruyd urth doualt yr ysbryd glan, i'r egor ir calon y Phyd laun i derbyn doethineb a guastadruyd.

D. Pa bethau sy'n angenrhondiaul i unethyr yn y rhinued yma?

Fabianus
Basil. de Spiritu Sancto.
Concil. Flor. c. 2.
Act. 9.

A. Tri Pheth a fynir yn benafi hyn' defnyd pridaul, guedi modaul defnyd yu Balsamun uedi i gymyscu, yr hun Pen darpho i'r Escob i gysegru, aelu'ir Chrysma, Ag a hun yn y rhinued y ma i'r enynir yn dedfaul y talcen, Phyrfne ued y gairiau a ordeiniuyd yu hon, Yruy fi'n dy nodi di ag aruyd y santaid grog, ag yn dy gadarnhau a'r iachaul oleu yn enu'r y tad ar mab a'r ysbryd glan.

Concil. Vrmariẽ.

Ar Escob yn unic syd uenidog y'rhinued yma, os siampl a rheol ne dradydiau'r Apostolion a geduir. Ynghylch y Peth yma ni a gausom erys talm o amser meun braint cyfraith, yn y mod yma, rhaid yu cadu meun maur anrhyded y rhinued o ardodiad y lau oblegyd na elir moi guasnaethu hi ond druy 'r o pheiriad Penaf, Ag nid ydym yn darlain, nag yn guybod uasnaethu o neb hon yn amser yr Apostolion ond yr Apostolion i hunani.

Basil. ad oriental. Episcop.
Aug. li. 15. de ciuitate Dei.

D. Pa ham i'r eninir yrhai a fedydiuyd a'r cyssygredig santaidiaul Chrysma?

A. Am orchymyn o'r Apostolion hyny druy 'rysbryd glan, megis ag y mae S. Clement a Dionysius disciblion yr Apostolion, Peder a Phaulyn i brofi, dan draethu mae gen yr Ergluys i hun i consent adysci uueythyr Chrysma megis ag ymae Phabianus marthyr Crist, ag Escob yn i Egluys. ef yn dyst auduredig, ymae hefyd gorchymyn y Santaid Sened, ynghylch hyn, yn y mod y ma, Rhaid i rhaiai fedydiuyd yn ol y bedyd gymeryd y Chrysma cyssygredig ai guneythyr yn gyfranoc o deyrnas nef Ag y mae S. Syprian yn rhoi rhesum yma tros hyn, megis y galo Cristion uedi cymeryd y Chrysma Sef y Santaid eniaint fod yn enianys, idun a chael gras Crist ynthv, a chadu Santaidruyd, A'r Chrysma ne'r enaint gueledig yma, druy'r hun y mae'r Egluys yn enainio yr bedydiaul, sy'n aruydocau (med. S. Austin) rhod oras anueledig druy'r hon mae'r ysbryd glan yn eninio ag enaint ysbrydaul, ag yn Cadarnhau yn gyntadynoliaeth Crist hun agafod o'r Chrys-

Epist. 4. ad Iul.

Cyprian. Epist. 70. de vnctione Chrys.

Origen. in Leviticū.

ma, a chuedi hyny Pob Cristion: Amhyny guych y scrifenod Tertulianus ynghylch y rhinued yma, yn ol naturiaeth, yr oel yrydys (med ef) yn enynio'r cnaud i gysegru'r enaid, y cnaud a groisir i diphin yr enaid, y cnadd a gyphroir urth osod lau arno i o leuo'r enaid yn ysbrydraul.

D. Para les a Phruyth syd i ni o'rhinued yma?

Aug. contra Parmen. lib. 2. ca. 13.

A. Druy fedyd ef an ail enir ni i fouyd, a i achuedi'n bedyd, ef a ncadarnheir ni druy 'rhinued yma i ymlad: yn y bedyd ef a'n glanheir ni, druy hon, guedi'n bedyd, ef an cryferni: yn gymaint ag y byd yr ysbryd glan yn geiduad ag yn gysyrur ag yn olygur i ni guedi'n ail eni, lyma dyscaidiaeth Pap Melchiades, a Marthyrur Christ. Ag y mae'n cyttuno a hyn, y Peth a testiolaethod S. Clement i glyued gen yr Apostolion i hunain gan dyuaedyd, Pen fo un uedi fedydio druy'r dur mynned i gryfhaugen yr Escob, druy rad y saithfed ysbryd o heruyd meun mod aral ni al fod yn gristion perphaith: y mae urth hyn y rhinued yma sy'n Prophydio yn rhyfedaul, fal y gal rhai a dechreuasont dirgeluch yn

Ambros. de de mysterijs initian.

Phydni, ag y sydd megis rhai bach newydeni, ag yn ueniaid yn cynydu cryfhau yngbrist urth yn eneinio, yn rhybydio'r hain (megis rhyfeluyr ifainag yn) yn rhyfel Crist, i'n cryfahau druy 'r ysbryd pena, yn erbyn cymaint o elynion a beunydaul beriglon, gan roi aruyd y grogyn i talcen le y mae eistedle'r cuilid fal y dylent huy gyphesu henu i hargluyd yn diarsuyd ag yn dianuadal: y mae ef hefyd yn rhoi cernod udynt fal y galont dal yn i cof fyth fod yn rhaid udynt ymarfer a hardu rhyfel Crist yn diodefgar ag yn anorchfygys.

Petrus Dam. de dedicatione Ecclesiæ.

Ynghylch rhinued nei sacrafen y'r alor ne 'r Eucharistien.

D. Beth y mae Eucharistien yn i ardydocau.

A. urth yr henu yma i geluir yn rhinued benafa'r sacraidafheb gyd, ar y sydd yn yr Egluys, ag nid oes dim mor deilung, mor rhyfedaul, mor Phruythlaun, ag mor iachaul a hi, Achymesyr iaun y galuad y groeguyr hon Eucharistia S. yu rhad da, ne diolch am fod yn hunyr audyr o bob gras, ag y ma e'n rhybydio ni o'r maur daioni a gousom

Ambr. li. de Sacrament. Chrysost. ad popul. Antioch. homil. 60.

mi, amyrhain y dylem roi maur diolch, moliant a gogoniant i'r goruchaf duu. Cans muy o daironi ni a la som mi i dymyno, na rhoi o Grist Iesu yn argluyd ni, a anuyd o foruyn, a groes hoeliud, a derchafod i ogoniant ef i hun yn gubl i ni, megis i galom gymeryd yn uir i gorph ef ai uaed yr aurhon, a thruy duuiaul rinued yma i fod yn i gorph ef.

D. Beth Benafy syd yn y rhinued yma?

Matth. 26. A. Ymae tri pheth yn rhinued yr Alor, Phurfueledig, guirioned corph a guaed yr Argluyd, a nerth gras ysbrydaul, Canys y Peth a ueluni an lygaid udynt
Luc. 22. Phurfau gueledig, S. Bara a guin, ond y Peth a
Ambr. de Sacram. ydym i adanabod yn dirgel dan yr un rhyu Phurfau, druy'n Phyd, nid urth synuyr naturaul, yu guir gorph a guaed Crist yn ceidu-
Aug. in Ioan. tractu 26. adni: Ar peth y rydymi yn i gael druy gyfraniad y rhinued yma syd ryu ras rhagoraul yr ysbryd glan, Phruyth ag ephaith rhinued yr Alor, megis ag y dangosun yn ol hyn.

D. Mae'r

D. mae'r pucniau penaf ag angenrhaidiaf yuadenabod, ynghylch y rhinued yma?

A. Y mae pumb o'rhain, yn bendifade y cyntaf y sydynglylch guirioned rhinued yr Alor, yr ail ynghylch neuidiad sylued a naturiaeth y bara'a'r guin, yrhun a eluir yn ladin transubstantiatio, y trydyd, ynghylch i adolı, y peduaryd ynghylch i aberthualias i opherthu, ne i ophrumu, a'r diuaethaf ynghylch i gymeryd dan un ne dau phurf Canys prophidiaul iaun (fal y mae'r byd hediu) yu cael guybodaeth ynghylch yrhain.

D. Beth a dylun i gredu ynghylch guirioned y rhinued yma?

A. Hyn yn diamau, fal yn galomi gredu yn siccir gidar hol Egluys yn erbyn yr hol Caphernaıaid, fod yn rhoi ini yn y rhinued yma dauphurfau bara a guin, uir gig a chnaud Iesu Grist, ai uir uaed ef, druy uasanaeth yr opheriad, a thruy nerth a galu yn harglυyd ni Iesu Grist, gida'rhun nid oes dim Ioan. 6. Coc. Eph. Lateran. & Const. Luc. 1.

am hoßibl, nag analys, ef a dyuad y gair, ag
Psal.148. huynt a unaethuyd, ef a orch'ymynod a
huynt a greauduyd, med Daniel y brophuyd,
yn y Supper a unaeth uyd y dyd cyn i diode
faint, ef a dyuad, uedi idoyn gynta gymeryd
yn i duylau y bara, a chuedi hyn y c'aregl, a
Phen chuenychod ef y esbysu i Paub y yng-
Ambros. hylch ordeinhad a guirioned rhinued yma, ef
li. de Sa- a dyuad yn olau ag yn eglur hun yu fynghor
crament. Ph, ag a dyuad hun yu finguaed i, ynghylch
vide Hi- yr ordinhad yma ef a dyuaedasau o'r blaen,
larium 8. fy'nghaud i syd uir fuyd, a'm guaed i sy'd uir
de Trinit. diod, ef a dyuaedod my fi yur bara buu a de-
Marc. 41 scynod i'r laur o'r nef, os buytu neb o'r bara
Luc. 22. yma, ef a fyd buu yn draguydaul, y bara a ro-
1. Cor. 10. daf i yu fynghaud yr hun a rodaf dros fouyd y
& cap. 11. byd, hefyd y mae testiolaethau erail eglur yu
cael alan o'r Evangluyr, a hefyd alan o S.
Paul, i gadarnhau y Phyd yma yn diferfyl ag
yn dianau, fod Crist yn holaul yn ol i natu-
riaeth duuiaul a dynaul, yn rhinued yr Alor,
ag yn aros yn oystadaul gidan ni hyd diued y
byd.

D. Beth y mae'r gairiau bendigedig yn guaithio druy'r hain y mae'r opheiriad yn le duu, yncyſegru'r bara a'r guin?

A. Yn uir ymae'ntuy'n guaithio ag yn
Peri druy hol aluaug rinued Criſt *Amb. li.*
druy'r gairiau yma i'r bara droi yn gorph, ag *4. de Sa-*
i'r guin droi'n uaed yr Arglupd yn diſyfyd ag *cramer.*
meun mod yuch lau helynt naturiaeth a'r rhy
fedaul, gyfneuidiad yma a aluod y tadau a'r
Senedi ſantaid, nid heb achos, tranſubſtan- *Theophi-*
tiatio S. Troead ne gyfneuydiad ſylued a na- *lact. in 26.*
turiaeth y bara a'r guin guedi i troi yn gorph a *Matth.*
guaed Ieſu Ieſu Griſt, ne fal y dyuad S. Iere- *Synod.*
neus, uedi i gyfneuidio i'r hain: Canys os gala- *Veron.*
uegair Elias ueithio a bod cymeint i alu a galu
tan i laur o'r nefoed, oni algair Criſt neuidio *Ambr.*
naturiaeth y'r Elefenau, fal y mae S. Am- *etiam de*
bros yn ymreſumu, Ond oes nid dim eglurach *Sacram.*
nag air Criſt ſy'n dyuaedyd hun yu fynghorph *Matt. 28.*
hun yu fynguaedi, Amhyny na thybied neb *Marc. 18.*
dim, fod yn rhinued yr alor fara a guin Pen
darpho i cyſegru.

D. a dylem ni adoli ag anrhydeduy rhinued yma?

Aug. in Psal. 98.
Apoc. 14

Psal. 94.

Amb. in oratione ante Missam.

A. Dylem yn faur ganfod yn crefydni yn rhoi arnom hyn o dasc, dalu o honom ni Anrhyded dyledus megis creauduriaid i'n creaudur, megis guaision i'n Argluyd a'n prynur goruchaf yrhun yrydym yn credu i fod in Bresenol yn yr opherth, ynghylch hun ymae'r Scruthur lan yn traethuyn y mod yma, gunaed hol angelion duu adoliant ido, a hefyd pob brenin ar y daear ai adolaf ef, a phob cenedlaeth aunaf ido uasanaeth, am hyny yrydys yn canmol y guyr doethion a lauer oi cyphelib yn efengl am rodi ido ef anrhyded duuiaul pen oed meun cnaud maruaul, dan syrthio arri gliniau gar i from ai adoli: A'run Crist syd i ninau yn yr opherth nid yn faruoul ond yn difaruaul ag yn rhyfedaul ymhob mod druy bob ogoniant arhinued a'r phyd hon yrydym ini yn testiolaethu nid heb achos druy dedfaul uasanaeth yn corph an medul, urth dangos yn ufuddod, a'n dyledys gredigruyd gar bron yr erchynedig a'r anrhydedus yn draguydaul farfolaeth duu.

D. Beth y ſyd yu gredu ynghylch opherthu'r y rhinued yma?

A. Hyn yn diamau darfod ordeinio y rhinued yr Alor nid yn unic fal y galae Griſtnogion i chymeryd, yn ymborth iachaul, ag o achos hyn y geluir yn fuyd yn diod, ynfara buuiaul ag yn fara'r bouyd: ond hefyd megis y gelir, ophrumu hi megis yn Aberh benaf a phridaul i'r teſtafen neuyd, ag am hyny er ys lauer o Amſer y cafod hi yr henu yma, Hoſtia, Sacrificium, victima oblatio ſeu aberth, guithifen ophrum, aberth loſc, yr ydys yn i Aberthu igophai yn uaſtadaul diodefaint yr Argluyd, ag y roi diolch, a hefyd fal y galae broph hidio i'r Phydlaun i ochel drygoni y bouyd hun, ag i gael daioni: nid yu hi yn unig yn brophidiaul i'r buu, ond hefyd i'r meiru i gael madauaint oi pechodau megis y mae'r puylaug dadau yn i urantu druy 'r Scruthur lan, a thradydiadau'r yr Apoſtolion, hon yu'r ophrun uaſtadaul y mae Daniel y prophuyd yn teſtiolaetha ydoe'r Amſer oi ophrumu, At hyn y mae'n perthyny yr opheiriadaeth ynol grad ag order Melchiſadeg yr hon a brophuydod Dauid brophuyd y

Cor.10. & 11.

Aug. ep. 12. & lib. 17. de Ciuit. Dei.

Dan.12.

Malac.1.

bydae ynghrist, Hon yu'r aberth lan sy'n dy-
fod yn unic yn ol hol Aberthoed cyfraith fo-
Malac.1. esen, a ophrymir ag a abethir i anrhydedu e-
nu duu, a'n prynur ni, y mysc y genedlaethau
ymhob le, megis ag y darleir yn y prophuyd
Malachias, hon yu'r opherth yr opheren ag a
Missæ nomen legis apud Clemen. Alex. cluir sacrificium, lyturgia, yr hon y mae rheo-
lau'r Apostolion, y santaid Senedi, druy faur
gytundeb a guastadaul arfer druy hol Egluys
Roeg a'r ladin yn y duyrain a'r gorleuin, yn
duyn testiolaeth yn gymeint na elir moi i ly-
Aug. aduersus legẽ & Prophetas, vide Missa S. Basilij, & Chrys. Ambr. & Gregorij. su, Os puysun y Peth yma yn gyfiaun, ni a
gaun ueled fod opherth yr opheren yn adbre
sennu'n fuuia ul ag yn santaidiaul diodefaint
yr Argluyd, a'r opherth greulon uaedlyd a
ophrymuyd ar y groes drosomi, a hefyd bod
y hi yn opherth diuaedlyd a nerthaul urth
hyn y cyphroir yn cofni yn phyd a'n caredi-
gruyd yn fyuiaul ty ag at yn prynur, ag a si-
creir yn ol hyn. Guneuch hyn yma i'm copha
fi, ef a fu'r Egluys mor ystig ag mor dyfal yn
duyn ar dealt y gairiau yma megis idi orde-
nio a threfnu pob harduch i'r opherth yma
yngolug dyn, S. guiscoed bendigedig, dodren,
a dedfau ne Cæremonia a pbob guasanaeth a-
ral, megis na fytho dim garbron lygaid yr hai
a fythont o diamgylch y Santaidiaul gophad
yma, a thruy hyn y dyscun phruyth yr Aber-

tha ophrumod Crist ar y groes, a phruyth yn
prynnant ni, a hefyd in baub a credo, yn gy-
stadl i'r maru ag i'r buu, o'r achos yma y te-
stiolaethod. S. Syprian yn i bregeth o supper
y'r Argluyd, fod y rhinued yma yn bysegu-
riaeth i iachau cluyfau, ag yn ophrum i lan-
hau enuired. A marsialis discybl peder Apo-
stol a yscrifenod fe lyn y, peth a ophrumod yr
Iudeuen o genfigen, gan dybied i bod yn tynn
i enu ef o diar diaear, hunu ydydym i e'rmuyn
iechyd ni yn i aberthu ar y fendigedig alorgan
uybod mae hun yu'r unig gymorth syd i ynill
bouyd ag i ochel angau, ni adaun heb gyfri e-
rail o'r tadau testion o'r un Phyd, ai barn, fal
i galomni gadu'r dosparth yn fyr megis a de-
chreuasom, urth y rhain y mae'n digon eglur,
y geluir Crist, ai fod yn aberth ini meun dau
fod S. yn aberth uaedlyd ag yn diuaedlyd. Ca-
nys ar y groes ef a ophrumod i hun drosom i yn
aberth uaedlyd, megis y galai ef yn uir oen di-
faglatteb i ragrith i'r Oen pascaul hun oedyd
yn i ophrumu ymysc yr Iudeuon megis guirio-
ned y rhagrith. ag yn y supper hefyd e fa ryn-
god bod ido aberthu 'r un megis ar yr Alor
meun mod a guasanaeth diuaedlyd, Canys fe-
lyy mae. S. Syrilus yn galu yn i'n erbyn Ne-
storius yr heretig, megis a galau Aberth Mel-
chisedech yr hon a ophrunuyd dan Phurf bara

De Cer. Mist. vide in Dionys. Celestis Hier cap. 7.

Epiphan. cotra Arrium.

Aug. cõtra Faustũ li. 22.

Eph. 5. Heb. 10.

aguin, gael i pherphaithruyd, a bodyn ua-
stadyn uir opheiriad yn ol urde a grad Mel-
Heb. 7. chisedech, agyn opheiriad traguydaul, fal na
doe neb fythyn i le, ef a ophrumod i hun unu-
aïthyn uaedlyd ag meun man ynguladIudea:
Hieron.c. ynghylcb hyn y mae dosparth. S. Paul at yr
26. in hebraiuid. Ondyn diuaedlyd ef ai ophrumir
Matth. efyn fynych, agymhob le druy'r hol Egluys,
fal y mae'r prophuyd Malachias yn i stccrau'n
Malac.1. uir: ynoyr ophrûmuyd ef i fausolaeth, yma
i r ophrumir ef i gopha yn oystadaul y faruo-
laeth hono, ag ermuyn yr iachaul gyfraniadi
sy'n tardu o dyno megis o phynon i'r goferyd
ne o'r pei'r aelodau.

D. A dylemni gymeryd y rhinuedy'r Alor meun un Phurf yn unig. S. y bara, ne ymhob un o'r duy Phurf S. y bara ar guin.

A. Eglur yu fodyn rhaid i'r opheiriaid megis y rhai sy'n aberthu, gymeryd y duy Phurf Canys heb y rhain ni alant huy na
Ac Con- chysecru nag aberthu rhinued y'r Alor yn
ser.dist.2. dedfol, nid rhaid i niau yma dangos mo
& a rela- achos hyn: yrhon achos syd oblegyd syd o na-
tum. o naturiaeth yr Aberth, tuag atomi y Cri-
sti-ogion

ſtiogion erail nid ydynt yn a berthu, hyn ſyd raid, iadef, fod yr Egluys yn guaſaethu rhain uaithie dan un phurf. uerthic dan y duy phurf. megis hefyd y mae'r Scrutbur lan (urth draethu ynghylch y rhinued yma) yn copha, ueithie'n brra a'r Caregl ueithie y bara i hun, ag y mae'n barod ini Siamyl Criſt yr hun pen doeth i Emmaus gida dau oi diſciblion ar oes rinued yr Alor udynthuy meun un Phurf, ag yn unig, a chuedi hyny yn yman ef a golod odiurthynt, megis ag y mae'r tadau yn dealt yn y fan yma o'r fengil, Am hyny i dilid barnu arnyutuy fyu an fodlon yraurhon i un pharf, ag y ſy'n peidio ag arfer y Caregl. Ag y rydys yn darlain beidio a honynt er ys lauer o fluynydoed nachuaith y rheini a dhegenthynt y duy phurf, druy arfer gyphredin gynt, pen oed y'r Egluys yn igynuys. Ond arfer (meiſtir pob peth) a dyſoc dob ycheyig ag y chedig y gelid bob ermuyn les i'r bobla lai o nerigl, o heruyd lauer o achoſion, gymeryd y Cymun meun un phurf yn unig, a pheidio ag arfer y Caregl ag y lyn i'r ordeiniaud yr Egluys er ys talm a amſer ai uneythyr heb urthod dim ordinhad a gorchymyn i phriod (canys y hi yu colofu a ſylfaen y guirioned) ag yn trino yn phydlaun dirgelion duu) ond truy'r galu a'r audurdod a gafod hi gen i phriod i ly-

De Conſ. diſt. 2.

Ioan. 6.

ad Ccr. 1. ca. 10. 11.

Theoph. Beda Chryſoſt. in Matth. Aug. li. 6. de conſenſu Euang.

uadroethu i dirgelion ef i adailad ag y brophi-
dio Cristnogion yn gyphrædinaul fal y bo
braint yr Amserod a'r dynion yn i ofyn. Etto
Euseb. li. 6. Ecclesia. Hist. fal y gelir dealt hyn ynuel, mae gairiau'r ef-
engyl yn yn marega rodi o grist hcini y rocd yn
ymdidan a huynt ar supper, audurdod nid yn
unig i gymeryd y rhinuedyma, ond hefyd yu
Cypr. Ser. de lapsis. chysegru ai haberthu, ag i lyuodraethu'r hol
Egluys ai threfn ef adauod y'marn, ymhu-
yl, agaudyrdod yrhain, alu a mediant i ord-
onio o threfnu rhag lau, ag i lyuodruethu'n ia-
unynol braint yr Amser ynghylch pob peth
1. Tit. 2. aral gan muyaf ar y sy'n perthyny at rad Crist-
Cypr. de simplicit. Prælat. nogaul, a hefyd ynglylch y mod a'r order y
uasanaethu rhinued yr Alor y mysc y Crist-
nogion, i hyn y mae S. Austin yn duyn profe-
digaeth alan o S. Paul, ag y mae'n i brufio
druy aml ordinhad y Apostolion, Ag nid oes
achos i dybied fod yn gunethyr Camar ly-
gion, er nas rhoir udynt tuy hyn o beth (megis
mcun lauer o bethau erail) yn yrun rad a'r
opheriaid. Canys y mae'n olau ibaub nad ydys
yn torri Crist yn duy ran urth y dau aruyd o'r-
hinuedyma Ond bod yn rhoi Crist ag yn cy-
Mat. 26. meryd Christ yn gubul ag yn holaul, sef yu i
Marc. 14 gig ai uaed ai duuiolaeth yn gystal dan un
phurf, a than y duy, ie yn y gronyn leiaf o'r
Luc. 22. aberth, fendigedig ni al n'a bo yno hol phru-

yth, a hol ras, y faur rinued yma le i cymerir Crist i gyd. Amhyny nid ydys yn Sommi mor lygion am brophyt yn y byd, urth hyn o uaith, nag am y peth i hun sy'n y rhinued. S. yu Crist duu a dyn, Nag am y phruyth a'r gras a rodir i'r saul a gymero r' aberth er iechyd henaidiau, ond y mae 'n tuy n' cael yn yr un phurf gymaint ag a lauerail a (dylent yno yn deilung) i gael yn y duy phurf. Belach yn hyn o beth, nid oes le muy i amau nag i margio guedi i'r ysbryd glan, yr-hun druy adeuid Crist, sy'n dyscu ag yn lyuodraethu'r Egluys, rodi ini farn siccr, a chuedi, i rhodi i chadarnhau druy audurdod, y santaidiaul Senedi uahar i thori, gairiau y farn hon, os chuenych neb i cael sy'n fyr, yn y mod yma. Y lygion Phydlaun a gymuno heb udynt cysecru, iarad y dynt ruymedig druy orchymynyyr Argluydy gymeryd sacraid rinued yr Alor yn y duy Phurf, S. phurf y bara'r guin, Ond yr Egluys yr hon yrydys yn i lyuaedraethu druy ysbryd y guirioned ag sy'n aros gida hi yn draguydaulach yd a hon y mae Crist hefyd yn aros hyd yn niued y byd, megis ag y maer' Scruthur lan yn dyuaedyd, a al ordeinio pa fod y mae guasnaethu ar yrhai ni chysegrant i hunain, megis ag y guelo e yn iaun er anrhyded y rhinued, ag er iechyd Cristno-

gion Ahefyd meun Sened aral. Gen fod rhyu defod a hon, ar gymuno'r lygion meun unPhurf guedi duyn i meun yn rhesumol druy 'r Egluys a'r santaid dadau: achuedi i chadu yn hir o amser, rhaid yu chymeryd, hi yn le cyfraith, fal na elir moi gurthod hi na i neuydio'urthbyn ympuy ni ny hun, heb audurdod yr Egluys, hon yu athrauaeth y santaidiaul Senedi ai cyfraith a roduyd a lan nid heb faur ystyriaeth, yrhon y mae hol gred yn chydnabod ag yn i chymeryd, ag yn i dal druy faur gytundeb y bobl, ag a fuuyd yn i harfer hon cymaint o flynydoed, ag na elir dangos dechreuad y cymmun hun. Amhyny ma'en yn rhyfed gueled rhai etto druy liu duuoldeb ailduauyn barnu'n amgen: ag yn hyn o beth y mae guedi cydfradychu gida neuyd diystyruyr yr Egluys yn erbyn anrhydedus audurdod yr Egluys gatholig, ef a dylae'rhain ofni yn faur rhag coli o honyntuy y phruythysbrydaul, ag urth hyny Crist i hun yn holaul trefythontuy 'n teuru mor diguilid nad oes yn rhinued yr Alor ond aruydion gucledig. O heruyd na auna da phyd na rhinuedau Egluys yn y byd dim les, ond i'rhai a arhosant yn oystadaul yn undeb yr Egluys: o'r hun undeb nid oes aruyd benach na rhinued yr Alor yrhon ni ryd na Phruythyny byd na les i'r heretigiaid nag

Conc. Basil. Sess. 13.

Ioan. 14.

Timot. 4.

Aug. contr. Crescond. li. 1. ca. 33. & contra literas Petr. & li. de Ciuitate Dei.

ir Scismatigiaid am udynt dori yr undeb yma.

D. *Para phruyth a ryd rhinued yr Alor ond i chymeryd yn dedfaul?*

A. *Y mae hi yn rhodi lauer iaun, ag yn dir faur: Canys hon yu'r santaidiaul uled yn yr hon y cymerir Crist, y copheir i diodefaint, i cyflaunir y galon agras, y rhoir ini uystyl y'r gogoniant. sy'n calyn, ag y mae'r Egluys uedi chyphroi urth glyued y phruythau yma, yn canu yn odidaug. Hun yu'r bara adoeth o'r nef, ag sy'n rhoi byuyd i'r byd, ag y syd yn cynal ag yn crysfau yn calonau ni mean buyd ysbrydaul, y cyfraniad ne'r Cymun bendigedig yma syd yn aruydocau, ag yn peri i gristnogion ym gysultu yn yr unle megis aelodau o'r un corph a bod yn gyfranog o haudianau'r hol Saint, a phob dyn duyfaul uedi hyny Peth syd odidog ag y mae'n i guneythyr huynt yn un a Christ yn Pen, megis y galantuy aros ynthoef, ag ef ynthynt huythau ag fely cael bouyd traguydaul, hun yu taith fuydyn perimaethni tre fythom yn yr ynialuch a rhyfel y byd a'r bouyd yma, A gurth fiurneio odiyma tua'chaerselem nefaul (me-*

Ioan. 6. c. Theophilact. Cyrillus.

Orig. in c. 26. Mat.

1. Cor. 10.

Hilarium l. de Trinitate.

Chrys. hom. 9. & 10. ad Populum. Ioan. 6.

gis agyroeḍ gynt manna i n tadau ni i ḍuyn ini diarfur diḍanuch , ḷyuenyd , rhinụeḍ a gras nerthaụl hụn yụ corph Crist , megis ag y mae S. Bernard yn dyscuyn ụych Physuguria- eth i'r claf, phorḍ i'r perierin : yrhụn sy'n cry- fhau'r guan , yn felys i'r iach yn iachaụl i'r dolur , drụy hụn iguneir dyn yn ụeḷy ortho ụrth i gerydu, ynglettach i lafurio , yn ụreso- cach i garu, yn galach i'mgadu , yn barotach i ufuḍḍod ag yn deḍfolach i ḍiolch.

Exod. 6.
Deuter. 9.
Sap. 16.

D. Pa bethau syḍ angenrhaidiaụl i, gymeryd y rhinụeḍ yma yn deilung ag i ynil i phrụyth hi ?

A. Parod yụ atteb yr Apostol. Profed dyn ef i hun, eg fely bụytaed o'r bara yma : Ag megis y dyụaedoḍ S. Austin yn boụyd ni sy'n sefyḷ ynghorph Crist , amhyny y neb a fyno gael i fouyd, neuidied i fouyd y profedigaeth yma arno ef i hun , a'r neuidiad? buchedyn sefyl yn benaf, meụn peduar peth, S. yụ phyḍ, penyd, gofal y meḍul ne'r galụ ag ymdygiad guedaiḍ i Gristion. Ymae phyḍ yn erchi hyn , nad Ammauech dim ynghylch y pethau a dyụdasom, a chyfryụ bethau ar y syd

Corint. 1.
Aug. Ser. de Aduẽtu Domini.

yn perthynu at i yr rhinued yma, a hyn gyflaunir os gorphouys dyn yn holaul yn phyd a barn yr Egluys, Penyd, ynghylch yr hon y dyuaedun fuy yn leiges, fod yn myny genymi y difeiruch, ag ymurthod a'n pechodau, a chyphes o lau aflaen opheiriad, a chael o honomi olyngdod ne rhydhad o'n pechodau. Guedi y mae'n angerhaidiaul i'r medul fod yn barod y u droi i hun druy fefyriau a guediau duyfaul, at rinued moruerthfaur, yn diuaethaf ymdygiad guedaid Cristion urth gymeryd y facraid gymun, a hefyd bod ar i gythlung, yn gymhesyr yn ostungar yn dedfaul ag yn lan ymhob phord. A'r faul a gymero yn anheilung facraid rynued yr Alor, sy'n i chymeryd, nid yu fouyd, ond yu farn, ag y mae'n tuy'n euog o gorph a guaed yr Arglwyd, megis ag y mae'r Apostol yn testiolaethu. 1. Timoth. Origen. li. de Periar. Chrysost. Hom. 3. in Matth. Ambr. in orat. ante Miss. Corinth. 1. & 11. ca.

Ynghylch rhinued yr Egluys a elwir Penyd?

D. Peth yu Penyd.

A. *Rhinued yr Egluyd druy'r hon y'r rhoir golyngdod a rhydhad gan opheiriad am bechodau, i dyn druy i Phiaidio, ai cyphesuyn dedfaul, ef a unaeth duu yr adeuid yma* Matt. 18.

i'r opheriad, y cae'n yn ſicir audurdod i'n rhy-
Chryſ. li. 3. de Sacerdot. dhau odiſeun y'r Egluys eymeruch med ef yr
ysbryd glan, puy bynag a rydheuch chui a
rydheir udynt, a phechodau puy bynag a ruy-
moch chui rhuymedig fydant, a thra chefn,
yryduy ſi yn dyuaedyd yn uir, med yr Ar-
gluyd. Pa bethau bynag a ruymoch i ar y da-
ear, yn tuy a fydant ruymedig hefyd yn y ne-
foed, urth yrhain y gelir gueled fod yn uir iaun
y pethey mae S. Chryſoſtom yn i deſtiolaethu
'n olau, ſef yu cenadhau ini'r opheiriaid nid
yn unig i dangos fod yn lan, Eythr hefyd i lan
hau yn gubl, nid y corph odiurth y cluy guah-
nol, ond hefyd yr enaid odiurth frunti pecho-
dau. A S. Auſtin ſyn'n ymreſamu yn yr mod,
Aug. de verb. Domini. gan dyuaedyd beth y mae'r Egluys yn auney-
thyr urth yrhon y dyuaeduyd y pethau yma,
A rydheuch chui a fydant rhyd: Ond hyny
a dyuad yr Arglyud urth i diſcyblion rhyd-
Ioan. 11. heuch ef a geduch ido fyneb ymaith.

D. Iba

D. I. Ba beth y mae rhaid ụrth rhinụeḍ Penyd ?

A. I. gymodi dyn ai argluyḍ pan ail syrthio ụedi i fedyḍ a myneḍ yn elyn i duụ, ag yn ol cael maḍeuaint o i Bechodau druy 'rhinụeḍ yma a i helpu ef i ail godi, ag i fuụ meun bouydysbrydaul. O herụyḍ hynymae 'r tadau (ag nid heb achos) yngalụ hon yr ail furḍ yn ol torriad y long: druy 'rhụn y gaḷ paụb i dụyn i hun aḷan o gorbuḷ pechod marụual, megis gụedi torriad y long ai fụrụ megis ar dir, yngras a chariad duụ, er i fod gụedi i luytho a maụr ag aml bechodau. Ambr. l. de pœnit. 1. & 2. Tertul.

D. Pa bryd y cymerir hon yn deḍfaụl ag y guaithiaf hi yn Phrụythlaụn?

A. Pen ụelo hụnụ sy'n ceisio maḍeụaint am i bechodaụ y tair rhan ne'r tair gỵfaithred y Penyd S. Y difeirụch, cyphes ag iaụn ynghyd, yrhain sy'n cynụys hoḷ droyad dyn at duụ, ai adneuyḍiad, Ynghylch yrhain y dyụad S. Chrysostom fal hyn: penyd perphaith aụna y difeirụch Pechadyr fod yn laụn fodlon i Cōc. Florēt. Chry. Hom. 29. ad populum.

R

bob Peth Sef yu y i galon, cyphes yn i Enau, ag ufuddod yn i holuaithredoed. Y mae S. Chrysost. yn dyuaedyd mae phruythlaun yu'r penyd yma fal i galom gymodi a duu yn yr un mod ag i gunaethom mi yn erbyn ef, ny ni aunaethom yn i erbyn ef a'n calon a'n genau ag an guaithredoed rhaid ini urth hyny, geisio gymodi duu a'n calonau druy y defeiruch, a'n genau druy gyphes 'n guaithredoed druy uneythyr iaun. At y difeiruch y maen Perthynu adyuaedod Dafyd Brophuyd ysbryd trist syd ophrun iduu, agni diystyra duu galon gystudiedig a gostyngar, y mae S. Lucas yn dangos

Act. 19. cyphes a'r gairiau yma, lauer o'rhain a oedynt yn credu (med ef adoethant dan gyphesu ag

Iacob. 5. adef i guaithredcod, Ag Iacob Apostol syn dyscu fal hyn. Cyphesuch ych pechodau y nail 'ir lal. Ag yn diuaethaf, At uneythyr teilung Phruyth penyd, y rhaini y mae Ioan fedy-

Matt. 3. diur yn i erchi, ymy Sc y rhain ymae cerdodau Ag yn gylch huynt y dyuady prophuyd rhy-

Luca. 3. Pryn dy bechodau a cherdodau a thanuired ag Elusenau i'r tylaud, Rhaid (med S. Ambros.) am drug maur uneythyr maur iaun, ag at hy-

Dan. 4. ny y mae'n tyny y Peth y mae S. Panl yn idy-

Ambr. ad virgine lapsã. uaedyd, Pen i mae'n galaru dros y Corinthiaid am i brunti, i putaindra ai aniuairdeb.

D. *Beth yu ydifairuch?*

A. *Dolur a chyſtud calon a phiaiddra am i bechodau, am i bod yn erbyn duu, gan roi i laun fryd i neuidio i fuched, i gael ydifeiruch yma, rhaid i dyn edrych yn yſtig ag yn dyfal frunted a maint ag amled y ui bechodau, a medulio yn ofalys ynghylch maur daioni duu ai ras a doniau erail a golod druy bechu, a hefyd medulio ſicred yu angau hun ni clir m i ochel, a chaletted adychrynedig yu'r farn ſy'n ol, a'r poenau traguydaul a a'r luyuyd i bechaduriaid, at hyn yma en Perthynyy Peth ymae Ezechia yn i dyuaedyd miſi a fedyliaf am fyhol fluynydoed druy chueruder fenaid a'm calon, a hyny a dyuad Dauid fenuired myſi a hadue, a Phob aur fy'm echob ſy'n fyngolug a'r un Dauid meun ma aral: ymae arnaf ofn dy farnadigaethau di, A hefyd ef a uediaud gan ochain y mae arnaf ofn dy farnedigaethau di ahefyd y mae lef oenau duu yn dyua edyd uth bechadur yn Eglur, tydi a'mur thodaiſt arth cariad perpharth cynta, medulurth hyny o ba le i cuym paiſt, a guna benyd, a Chriſt hefyd yn yr un efengl: ofnuch yrhun uedi lad, ſyd a galu gentho iu furu ef i dan uphernaul, fe-*

Chryſoſt. in Pſ. 50. & de compũct. cordis.

Baſil. in Pſal. 33. Hebræorum 9.

Mrt. 25.

Eſa. 38.

ly yryduy yn dyuaedyd urthych, ofnuch hunu ag fely y gofidyma y syd yn dielu o ydifairuch sy'n ymparatoi ni yn y diuedi gael madauaint o'n pechodau os byd ynghyd a gobaith ar drugared duu ag aduned gentho i gyflauni y pethau perthynasaul at rhinued penyd.

D. Aydiu Cyphes yn angenrhaidiaul?

A. Ydiu yn uir, nid yn unig (megis ag y mae rhai yn tybied argã, yr ysbrydaul, hon y syd yu guneythyd bob dyd garbron duu urth siampl Dauid brophuyd hun sy'n dyuaedyd, Dyuaedais, canys cyphesaf i'r Argluyd fanuired yn erbyn fyhun, ond hefyd hono a uneir a'r genau urth yr opheiriad ynghylch yr hol bechodau a delont yng hof dyn guedi ido chuilio i gyduybod yn fanul fely i'r y scrifenuyd ynghylch guyr a oedynt y'n echreuad yr Egluys lauer o'rhain a oedynt yn credu a doethont dan gyphessu ag adef i guaihredoed ymae nid yn unig y sacraid gyfraithiau'r Egluys ag anrhydedys y scrifenau'r taduu yn gurantu fod y fath yma ar gyphes yn angenrhendiaul, ond hefyd ymae duuaul airiau Crist yn cau arhyn ag yn i datcanu gan dyuaedyd, Pechodau Puy bynag a rhydheuch chui, a ryd-

Chrysost. hom. 42. in Matt.

Amb. li. 1. de pœnit. Psal. 31.

Aug. li. 2. de visit. infirmo.

[...]ct. 9.

heir udynt, a phechodau Puy bynag a ruymoch chui, ynt yn rhuymedig. Ond ni aly o pheriad yn y byd yn na rydhau na rhuymo pechodau am fod yrhain yn suydau ustys, nes guybod ynuir, ag adanabod truydo i cuyn huynt Ond ni elir guybod yn da mor cuyn fal hyn, nes ido i roi i hun garbron y'r opheiriad megis garbron i ustus ai fedig yu farnu, ag yu rydhau, ie noethi a dangos fely i ueliau druy i auylyscar gyphes, fal y galor opheiriad ueled yn olau beth a dylae ef i ruymo ne beth a dylae ef i rydhau. Leo in epist.89.& 57. Hieron. in can.16. Matth.

D. Pa fod y mae'r tadau yn yscrifenu ynghylch cyphes?

A. Y mae'ntuy'nuir yn gorchymyn ag yn ardelui druy faur gyttundeb, nid yn unig les a Phruyth cyphes a fu erioed yn yr Egluys ond hefyd i bod yn gyfyaun ag yn angenrhaidraul, Ag ymysc lauer, i duyn yrhain yn dystion guiu y mae S. Basyl faur, yn gynta y'n dyuaedyd fal hyn yruy fi'n tybied fod yn angenrhan Cyphesu pechodau urth yrhai y gorchmynuyd udynt lyuaedraethu dirgel rinuedau duu. O heruyd y rhai a oedynt gynta yn y difeiraul, oedynt hefyd yn Cyphesu i pe- Clemens ad Iacobū Origin. in Psal.37. Chrysost. de Sacerd. & in reg. Monac.

chodau gar bron guyr duuiaul a S. Syprian, y dolug i chuy symrodyr (med ef, cyphesuch bob nn i bechod tre fytho y neb sy'n pechu etto yny byd, tre aler cymeryd i Gyphes ef, tre fytho iaun aunel pob un, a rhydit a unair druy'r opheiriad yn rhyngu bod gar bron yr Arglu yd. Mae Barn S. Austin yn nesau at yrhain gan dyuaedyd, y mae'rhai yn tybied mae digon udyntuy i gael iechyd, os cyphesant i pechodau urth duu yn unig, i'r hun nid oes dim yn gudiedig, na chyduybod neb alan oi olug ef nysynantuy, ne y mae arnynt guilid, ne y y mae'n diystyr genthynt i dangos i hun i'r opheiriad, yrhain a safedlod ag a ordeiniod duu i hyny druy'r cyfraithiur. Moysen i farnu rhung cluy a chluy, Ond ni synaf dy Somi di druy dy opinion dy hyn, gan dybyed fod yn guraduydo gyphesu gar bron Bicar yr Arglu yd, nail am dy fod yn todi o quilid ai yn uegilsyth odiystyruch. Canys ny ni adylem fyned dan i farn, dan y farn yrhun a fu uingen duu i fod yn ficar ido, Oblegyd hyn y dyleit y dolug i'r opheriad dyfod attat ai uneythyd yn gubul gyfranol o'th gyduybod, Ag y mae'n olau y peth a adauod leo faur yn yscrifenedig, aml a liosog yu trigared duui hun syd yn helpu fely cuympia dynion fal y galo goquairio a daugio gobaith bouyd traguydaul, nid

Lib. 2. de visitatione infirm. ca. 4. & 5.

Luc. 17.

Leuit. 14.

Hier. epistola ad Theodor.

yn unig drụy ras bedyḍ, eythr hefyd drụy fe-
diginiaeth penyd, megis ag y gaḷyrhai a lugra-
ſent ne adiuynaſent roḍ i ail enedigaeth dyfod
i gael rhydit oi pechodau gan a barnu i hunain
yn euog ag yn goḷedig oherụyd fod help daioni
duụ guedi ordanno, feḷy, megis na elir cael e-
naid rhyd gen duụ ond drụy ụeḍiau'r opheri-
ad. Camys Ieſu Griſt tygnefedụr rhụng duụ
adyn a roes y gaḷu ar audurdod yma i lyua-
draethụyr i Egluys ef, megis y galent rodi ar-
yrhai a gypheſent, iaụn a Phenyd. Achụedi
i Iachau ai glanhau drụy'r iachaụl iaụn hụn,
drụy borth y cymod yma, i gael cyfran o rin-
ụedau'r Egluys.

D. Beth ſyḍ raid i farnu ynghylch y'r Iaụn?

A. Bod duụ fath ar iaụn, un priodaụl i Ieſu Griſt, y ḷaḷ y gyphredin i griſtion yụ guneythyd, Penyd yr Iaụn cynta agyflaụnụyḍ ar unụaith ynghorph criſt agroes hoeliụyd: Pen gymroḍ yr Oen bechodau'r byd. Megis ag y galau yrhain a oeḍynt o naturiaeth yn y tifeḍion i lid, gael cymodi aduụ. Yr ail iaụn yſyḍ yn Perthynu at y Penyduyr, yrhụn yrydys yn iụnaethyr beunyḍ drụy aelo- Heb.9. Ephes.6. 1.Ioan.2. Eph.2. Corint.5.

dau Crist yn yr Egluys, Pen fythont y Peny-
D. Cypr. li.3.epist. 8. & 4. & Serm. de poenit. duyr guedi i cyphesu, yn cyflauni y Pethau a roes yr opheiriad arnynt urth i rhydhau: ne Pen fythont yn dangos Phruyth deledys i benyd yrhun beth yu'r iaun druy'r yrhun y rydym yn dial meun rhyu fod, ag yn daugio baiau a chyflorni yn buched o'r blaen, yr iaun ar dial yma nid yu yn touylu nag yn staenio dim a'r yr iaun aunaeth yn rhybrymur ni Iesu Grist. eythr ymae'n i o fod alan ag yn i uneythyr yn disclaer ag yn fuy splenyd Canys urth fod yr iaun aunaeth Crist yn myned o'r
2. Reg. 2. blaen, ag yn cydudithio yn benaf, yrydym ni yn
Ionas. 3. guneythyr iaun a chyfiaunder yn ol y Scruthur lan gan gosbi'n Pechodau yn erbyn ny-
Iudith. 4. hun, ag yn arloisi guadod a guedilion Pechodau a adauyd ynomi, a hefyd yn ynil ag yn heudu gras i ni yn gyflaunach, a thruy'r mod yma yrydym yn testiolaethu yn bod yn euylyscar yn couleidio croes Christ, gan ymurthod a nyni ny hun, a maruychu yn cnaud, a chasau o honom yrhendyn, a thruy hyny ymegino at
Ioelis 2. bethau per Phaithiach Pen fythom ni yn ymdrechu yn urol druy dirfaur serch i orfod y drugionys ympuy yn medul ag yn uir druy'r mod yma, y ydoed Dauid y Ninifaid ag erail
Daniel 4. yn rhodi Siampl olau, yrhain a uydir yn sicr uneythyr o honynt benyd meun rhaun a ludu,

druy

druy ridfan a galar, ymprydiau a gofidiau eraill ag o heruyd hyny yr oed duu yn i caru ag yn i hophi: yr hun o'r Penyd yma ymae'r Scruthur lan yn i ardelui ag yn i gorchymyn ini, gan uaidi, trouch ataf, druy hol cuylys ych calon druy ymprydd, ag uylofain ag galar ag meun man aral trouch attaf a'ch hol galonau, a gunech benyd, am ych holenuired, ag ni unafych cnuired dim drug ychui, Ahefyd S. Paul y ſyd yn yn dyſcu ni, fod triſtuch duuiaul yn guaithio dial; ar Peth y mae'r un yn yſcrifenu pe i cyfion farnem ni ny hunain, ni chaem ni mo'n barnu gen yr argluyd, Amhyny nid oes achos i reſumu ynghylch henu'r iaun yma, a eluir ſatisfactio, yr hun ynuir ſyd digon ſathredig ymy Sc y tadau, gan fod y Peth i hnn yn y Scruthur lan uedi oſod alan yn eglur. Chryſoſt. lib. 3. de Sacerd. Origen. homil. 2.

D. dug alan farnau rhai o'r tadau ynghylch yr iaun.

A. S. Syprian y Marthyrur Santaidiaf a duyſaf, hun ſyd yn teſtiolaethu hyny ag yn yn dyſcu yn y mod yma duu hun megis ag ymae o ran i fod yndad ſy'n drugarog, ag haudgar, fely yn mod hunu oblegyd i faured i dy leid i ofni am hyny rhaid yu goreth hir i archol Serm. 5. de lapſis.

dyfn, ag nabytho'r Penydyn lai na'r pechod, angenrhaidiaul yu guedio yn diuid ag yn disceulus, gan dreilio'r dyd meun galar, a guario r'nos heb gyscu dan uylo ag uylo, a buru'r amser heibio druy alar a dagrau, a rhaid yu gorued meun ludu, ag ymdrolio meun rhaun a budredi yr un, S. Syprian sy'n dyuaedyd drachefn, rhaid ini y dolugi duu, ai dyhudo ef an iaun, a galu'n cof, yn pechodau, ag ystyrio dirgeluch yn guaithredoed a'n meduliau ahaudiauau yn cyduybod, ag ychedig ynol, meduliun lyubrau penyd a orchmynod yr opheiriad, cymerun fediginaeth fuuiaul yr hon a dynod alan o'r yscruthur lan nefaul, a cheisiun gentho ef iachaul sediginiaeth, arol yr archolion cudiedig yrhain a darfu ini gyphesu gan dangos trumder yn cyduybod gar i fron ef ag na orphuyssun i uneythyr penyd, gan y dolugu trigared yr Argluyd, rhag ofni'r Peth a uelir yn ormod urth naturiaeth y pechod gael i chuanegu urth ecluso guneythyr iaun. A S. Austin a dyuad yn eglur nid digon neuidio canedfau, ag ymurthod a'n guaithredoed odigerth guneythyr iaun iduu dros y baiau aunaethuyd druy alaru meun ufudra, a thruy ophrum calon drist gustudiedig a thruy fod Elusenau yn cyduaithio a'rhain, ag y rydym i yn darlain yn S. Hierom. ymae'n augenrhaidiaul gosbi a

Serm. de lapsis.

Hom. 50. & Euche- rid. c. 70.

chystydu y corph, oblegyd ido ymroi i lauer o dantethruyd a masued, rhaid yu cystadlu hir chuerthin, a dyfal uylofain, ac rhaid yu cyfneuid lynlienau meinion: a sydan guerthfaur, am grysau rhaun, y peth y mae S. Ambros. yn i dyuaedyd sy'n tynu at yr un peth, y neb syd (med ef) yn guneythyr Penyd y mae'n angenrhaidiaul ido nid unig lanhau i bechodau a dagrau, eythyr hefyd cudio a guaithredoed perfaithiach i baiau aethont o'r blaen megis na rodir i pecbod yn i erbyn, ag y run sy'n dyuaedyd meun man aral archol maur a fyn hir oreth, pechod maur a fyn hir fediginiaeth, pechod maur sy'n gofyn iaun maur, Ag yn y run mod y mae S. Gregor yn dyuaedyd rhaid i'r neb y syd yn dyfod yn i gof uneythyr peth anghyfraithlaun, fod yn diuid i'murthod a phethau gyfraithlaun, y geisio gunaethyr iaun yu greaudur.

Amb. homil. 34. in euangel.

Theodoretus in Epitom. diuinorũ.

D. a oes hefyd fod i unaethyr iaun uedi ido faru.

A. i dianglu hun, y mae'n rhaid ystyrio amryu y stad y rhain a fuont feiru, rhai o honyntuy sy'n cael gras duu a guiriondeb i fuched hyd y diued, at yr hain in ymae'n Per-

Jn orat. Manasses pœnitent.

thymu y Peth y mae Manasses yn dyuaedyd, nid angenrhaid rhoi penyd yn y byd i'rhai cyfiaun ag ni Phechasont, megis i Abraham, Isaac, ag Iacob, erail adarfu udynt bechu gan fyned o diar y Phord ar gyflorni guedi udynt unuaith derbyn achael gras duu, eythr druy rym a phruyth penyd adarfu udynt lanhau
1. *Reg. ca. 38.* *budredi i pechodau, megis y roed Dafid, Ezechias, Peder a Mair magdalen, eythr i'rdau ryu yma, nid yu anghenrhaidiaul iaun uedi*
Psal. 6. *udynt feiru, eythr y mae'ntuy guedi i rhydhau, Ond y mae muy a'r trydydd rhyu yn'meiru sef yu yrhain nid ynt na rhydrug, na rhyda, me-*
Esa. 38. *gis ag y mae S. Austin yn dangos, yrhain ni darfu udynt uneythyr penyd am i pechodau yn y byd yma am hyny y mae'n rhaid udynt gael i salfio druy dan, megis o heruyd na unaethont iaun cymmuys yn y byd yma, y mae'n rhaid udynt arol cyfiaunder duu i dalu yn y byd aral, ag nid eiph dim halogedig ne aflan i*
Matt. 26. *i feun i'r dinas Santaid, Am hyny yntuy (i atteb i'r cuestiun a proponyduyd) a fythont feiru yn yr stad yma, a orfyd udynt uneythr iaun yn ol i marufolaeth ahyny yn drum digon, yr*
Luc. 7. *hun iaun yn y gyfamser y mae duu druy i dirfaur daioni aidrigared yn arfer i rhydhau ag yn made udynt druy erfyniad a guedi y rhai buu, megis fod i meirurdruy uediau i brodyr,*

yrhain ydynt aelodau o'r un corph yn yr Eglu-
ysyn cael i guaredu ai rhydhau odiurth i hei-
nus aidirfaur bechodau a'r poenau syd dele-
dys i'rhain, Ag at hyn yma ymae'n Perthynu
y peth y mae audurdod y Scruthur lan sacraid Beda in
yn i osod alan, Peth santaid iachys yu guedio ca. 11. Pro-
dros y meiru, megis ag y galant gael madeuaint uerb. Cor.
oi pechodau, Amhyny canmoladuy oed Iu- ca. 3.
das Machabeus o heruyd ido druy defosiun
rhagoraul peri yn o falys ag yn diuid, nid yn Mach. li.
unig uedio, cythyr hefyd ophrumu yn orchestol 21. ca. 12.
dros y meiru, yr hol hyparchys senedi a'r hen
dadau sy'n ardeluu hyn, yrhain a dradydod i guir
dysceudiaeth yma i'r Egluys, orhain ni a dygun
saint Austin megis un test ymysc lauer tyladuy
a guiui goilio, yn lyfrau y Machabeiaid (med
ef) yrydim yn darlain ophrumu ophrun dros
y meiru a peirhon nadarlainir mo hyn yn yr
hen y scruthurau, etto audurdod y'r hol E-
gluys nid yu beth guael, yrhon sy'n arfer yn
eglur, pen fytho'r orpheirad yn guedio ar y'r ar- August. in
gluyd duu urth i alor, gorchmyniad yr enaidiau li. de cura
sy'n cael le. a hefyd meun man aral, yrydys yn pro mor-
tybied med ef ni byd penau'r hurdan yn para- tuis.
au ny ond hyp. Beth a al fod eglurach na'r gai-
riau yma Eythr y meiru sy'n i cael i cymorth
ai guared druy uediau ag iachys ophrum yr E-
gluys fendigedig a'r cerdodau arydys yn i rha-

nu dros yr enaidiau ar fod duw yn fuy trigarog urthynt nag ymae i pechodau yn heudu. Y peth yma a tradydiasont y tadau ag ysyd gaduedig druy 'r hol Egluys, fely y mae S. Austin erys daudcgant o flynydoed yn dywaedyd, megis yn y amser, hefyd ni a rodun or blaen rhai hynach nag ef, Syprianus Origen Dionysius, Clemens y cubul o'rhain yn holaul ynt yn cytuno ag yn cordio yn y dysceidiaeth yma Amhyny ymae S. Chrysost. yn olau yn cynghori i bob un o honom arol i alu helpu yrhai a fuont feiru a hefyd yn cynghori erail i uedio drost yntuy, o heruyd n'yuy nid heb achas med ef y, i'r ordainiasont yr Apostolion ar uncythyr copha o'rhai a fuont feiru, yn yr opheren canys guydont y maur les a'r bud sydyn Damuanio udynt o hyny, fely y mae S. Chrysost. yn testiolaethu, ag i diuedu fel yma 'r Peth y mae'r Egluys, hon sydyn deanglu yn Phydlauun yr Scruthur lan, yn athrauyyn erbyn yr heretigiaid a eluir Aerianos, fod purdan, ne dan i lanhau megis y mae S. Austinyn i alu ef, druy 'rhun yrydys yn puro ag yn glanhau y poenau a ordayniuyd am bechondau, yrhai phydlau a fuont feiru yngrist Iesu, rhai ni darfu moi glanhau yn berphaeth druy benyd yn y byd yma, rhaid udynt i guplau yn y byd aral odigerth (megis ag y y mae S. Austinyn dyuaedyd) gael cymorth

Chrysost. hom. 3. in epist. ad Philip.

Aug. hæresi. 53. & in Psal. & lib. 2. in Genese.

ag esmuythdra druy duuoldeb a defosiun i garedigion syd fuu.

D. Beth yu canmoliaeth ne anrhyded Penyd?

A. Penyd yu dechreuad prægethiad yr Efengl, didanuch a lauenyd Angelion yny nef, phord gyfing ar y daear a'r porth aslydan druy'r hun ymae'n rhaid i'rhai Phydlaun ymegnio i fuu, a thruy faur nerth agrym ynil teyrnas nef, Penyd sy'n daugio yrhain a cuympod agy Syrthiod, ag yn iachau y rhai a gluyfuyd, yn cryfhau yrhai gueiniaid, yn guneythyry meirui fuu, adrefu yrhai a goluyd ag y fyrhau, Penyd y sydyn perphaithio pob peth a darfu i bechod y lugru ne i halogi, hun y sydyn testiolaethuyn bod yn cassauyn hen fuched, ag y diysteru ny hunain druy hol ostungeidruyd ag ufuddra, hun megis druy help hun y mae yrhain syd meun galar yn cael cyssur a consolydiad, yrhain agluyfuyd yn cael i iachau, ar gostungedig a'r ufud yn cael i godi ai derchafu, Penyd yu, druy'rhun, yrydym yn gorfod ag y gorchfygu'r y cythreliaid a phalaiau guydiau a phechodau, druy'rhun yrydym yn diainc rhag cosbedigaeth a haedusom, ag yn dyhudo digloni

Matt. 3. Marc. 1. Luc. 16. Chrysost. homil. de pœnitent. Matt. 5. Hier. 18.

*duu, ag yn ynil gras traguydaul, ag yn cael go-
goniant: at hyn y mae'n perthyny gairiau Crist
yn yr Efengl guneuch benyd, gan fod teyr-
nas ne yn nessau attoch: canys ni doethym i
alu'r cyfiaun, ond y pechadiriaid i ydifeiruch,
ag i uneythyr penyd, oni byd y difeiruch ge-
nychc, hui a fyduch goledig yn yr un Phynyd,
Eythr idiuedu hyn y gyd, ar ol gairian S. Sy-
prian, ef yn unig syd yn gunaethyr guir benyd
a fytho ufud a gostungar i orchymyn duu a'r
opheiriad, ag yn erfyn gras duu druy ufuddra
a guaithredoed cyfiaun.*

Ynghylch y sacrafen ne'r hinued a eluir oleu.

D. Beth a dylid i gredu ynghylch oleu.

A. *Hyn yn uir y mae'r Egluys Gatho-
ligyn i dyscu yn uastadaul. S. Fod y rh-
mued yma yn aruyd santaid guedi i ordainio
meun oleu cysygredig, i dodi druy hunu i'r clai-
fion rinued nefaul ermuyn iechyd udynt megis
yr ordainiaud duu, i'r hun sacrafen y mae Ia-
cob Apostol yn rhoi testiolaeth egluraf ol o'r-
hinued yma urth y scrifenu y gairiau hyn, os
byd neb yn glafuan yn ychmuysc chui galued
am opheiriaidyr Egluys atto ef, a guediant dro-
sto ef, ag enaintiant ef ag oleu yn enu'r Ar-
gluyd*

Concil. Const. Petrus Dam. Sermone de dedicatione Ecclesiæ.

Beruard. in vita Malach.

gluyd a guedi Phyd ai iacha'r claf ar Arglu yd a esmuythaf aruo ef, agos byd meun pechodau, huynt a fadeuir ido.

D. Beth y mae'r Apostol yn i dyscu urth y gairiau yma?

A. yngynta ymae ef yn daugos fod elefen yr oel yn defnyd i'rhinued yma, guedi'r escob (megis y mae saint Beda yn dyuaedyd yn da) i cysegra, ymae'n aruydocau lyuenid calō, a chysurysbrydaul yrhun ymae'r claf yn i gael druy ras duu, urth nerth y rhinued yma, yn yr ail le y mae'r Apostol yn dangos guenidog cymhuys i'rhinued yma S. Opheiriad hun a dylae arfer y sacraid oleu yn uedaid druy uedio ag o heruyd hyn nid heb achos i'r yscrifenuyd ynghylch yr Apostolion: yntuy a enaintiasont lauer o glaifion ag oleu ag huynt a iachauyd, ag heb lau hyn ymae Iacob Apostol yn i galu yntuy sy'n cymerydi rhinued yma yn gleifion, oblegyd fod yr Eglu ys yn arfer yr ennaint yma i'rhaiu sy'n drumglaf o gluyfau peryglys.

Beda in can. 6.
Marc.
Luc 8.
Iacob. 5.

D. Bethyu Phruyth ag ephaith y Sacrafen yma?

A. Yn gynta y mae'n fudol ag brophidiol y gael madeuaint oi hol bechodau yrhain ni lanhauyd druy benyd, yn gynta fod enaid y claf yn cael i esmuythau rhag baych, a chlefyd pechodau. Heb lau yma'en prophydio i furuymaith ne i esmuythau clefydau corphoraul, yn gymaint ag y mae'n Angenrhaidiaul i'r neb syd glaf, yn diuaethaf y mae'n prophidio i roi cyssura goglyd ido, yrhun yn diamau syd angenrhaidiaul yni drangedigaeth diuaethaf, pen fytho'r enaid yn ymadel a'r torph, a'r claf yn ymdrechu ag ymlad yn urol ag yn rymys a'r doluriau creulonaf, a chythreiliaid echryslaun, fel y peirhon nad yu'r neb syd glaf yn cael iechyd yu gorph (canys yrydym yn gueled yn fynych fod y claf yn maru, guedi cymerydyr oleu) etto yr hyny y mae druy aluy sacrafen yma yn cael gras alutuaul i odef druy faur ymyned tanbaidruyd a chreulondeb i glefyd, ag y derbyn i faru folaeth ai angau, yn hausach ag y esmuythach ag fel dyma'r peth y mae duu druyr Apostol yn ado, os byd neb yn glaf yn ychmysc, galued am opheiriaid yr Egluys, a

Bernard in vita Malach. Cōc. Trident.

Cyrilus Alex. in oratione de exitu animæ.

Greg. lib. 24. Moralium.

Iacob. 5.

Aug. Ser. de tempore 21. & de visitatione infirmorū.

guediant drosto ef, ag eneintiant ef ag oleu yn enu'r argluyd.

S. Guedi y phyd a iachafy claf, a'r argluyd a esmuythaf arno ef, ag os ef aunaeth bechodau, ef ai madeir ido, ag ermuyn aruydocau yr ephaith yma, naturiaeth a rhin oleu sy'n cyttuno ynuych, megis ag ymae Theophilactus yn ecsplicydu, ag o heruyd hyny rhaid yu cadu'n holaul y peth y mae. S. Austin yn y rhybydio yn iachysafol, Pa amser bynag y damuyniaf clefyd, cymeryd yneb s'd glaf, gorph yn Argluyd Iesu Grist, guedi ennentied i gorph, i gyflauni y peth a scrifenuyd, Os byd neb yn glaf yn ychmysc, galued a'm opheiriaid yr Egluys, a guediant drosto ef, ag enneintiant ef ag oleu yn enu'r Argluyd, a Guedi'r phyd ai iachafne a Salfia'r claf, a'r Argluyd a esmuytha arno ef ag os gunaeth bechodau, huynt a fadeir ido. Iacob 5.

Ynghylch sacrafen urde.

D. Beth yu sacrafen urde.

A. Sacrafen yu druy 'rhun y rydys yn rhodi i rai ragoraul ras ag audurdod ysbrydaul y duyn suyd yn yr Egluys ar ol y ce- Aug. li. 2. cõtra epistolans parm. ca. 13.

refyd a gymerasont arnynt, lym'r sacrafen druy'r hun, megis druy drus y byd rhaid udyntuy a futhont yn trino yngyfraithlaun dirgelion, a gairiau duu, megis guenidogion i grist ai Egluys fal escobion, opheiriaid, diaconiaid a chimint o lar a fythont yn trino ag yn guenidiogi dirgelion yr Egluys yn iaun ag yn gyfraithlaun a thruy audurdod Nid yu neb (megis ag ymae'r Scruthurlan yn testiolaethu) yn cymeryd, ag ni dylae gymeryd urdas ne anrhyded i'm arfer dirgelion yr Egluys, ond y neb a aluod duu, megis Aron: sef yu ond a fytho guedi i cysegru ai ordeino yn gyfraithlaun druy sacrafen yr urde ueledig achuedi'r escob i danfon i uasnaethu rhyu suyd a guasanaeth nodedig, yrhon suyd a dylae i duyn yn yr Egluys yn ol irad, ag urth gyfraithiau a thradodiadau yr Apostolion.

D. Ondydiu Pob Cristion yn gystal ai gilid yn opheiriad?

YNuir ef a i geluir yntuy yn y mod yma o heru, d fod y'r opheriaid yn arfer ophrumu ag ni alant ag m, d adylant ophrumu phethau erail, fely y Saul a ailanuyd ynghrist a al ag a dylae beunyd ophrumu ag arfer yn

diuid ophrum ysbrydaul or tu alan, sef yn guediau, moliantau a rhoi diolch, marufolaethu 'rcnaud ag erail o'run rhyu, megis o heruyd hyny fod yn i galu'ntuy yn y'r scruthur lan, yn opheiriaid ysbrydaul gar bron duu am i bod yn ophrumu ophrumau ysbrydaul, Eythr os ny ni a gymerun henu opheiriaid fal y dylem, y-mae'n guasnaethu 'n unig i'rhai syd ag audurdod a galu guedi i roi udynt druy ordeinhad Crist, i cysegru ag i opherthu sacrafen yr alor, ag i arfer suydau 'r Escobion, ag heb lau hyny i rydhau ag i ruymo Pechodau yn yr Egluys, ag ynghylch yr opheiriaid yma o'r gyfraith neuyd, S. Paul adyuaedod felyn, yr opheiriaid aunelont i Suydau yn da a haedant gael dublu i hurdas, yn bendifade y saul sy'n lafurio yn y gair a ag meun dysceidiaeth, yrhun beth ni al berth, y nu at ferched gan yr un Apostol sy'n gorchymyn udynt nadyscent yn yr Egluys, ond teui a son: ni al chuaith, meun mod yn y byd hyn berthynu at duu ag at iechyd i cnaidiau.

D. *Ymhafan o'r Scruthur lan ymae testiolaeth o'r sacrasen yma?*

A. *Yn yman i darleir ynghylch yr Apostolion, i bod huy urth deuis guenidogion a guasnaethuyr yn yr Egluys, yn arfer rhodi i duylau arnynt, O heruyd druy'r aruyd yma megis un sicir a nerthol o ras presenol, yr hun yr ydys yn i roi, ag yn i gymeryd urth rodi yr urdau a soniasom am danynt, y gorchmynuyd ini y rhinued ne'r sacrasen yma, ag a'm hyny S. Paul urth yscrifenu at Timothei ai gunaeth ef yn escob, ag urth i rybidio ef ynghylch y gras a gouse yn y rhinued yma sy'n dyuaedyd, nag esclusa mor gras syd yno ti, yr hun a roduyd iti druy brofphydoliaeth, urth osod yr opheiriadiaeth, hefyd at yr un gur, yr uyfi yn dy rybidio di (med ef) i nynu gras duu syd druy osod fynuylau arnad ti ag bod yn angenrhaidiaul iaun edrych Pa fath rai a gyfleir ymhob Suyd yn y byd i gael galu a audurdod Egluysig: ond truy y'r sacrasen ne rinued yr Egluys yma, ef a dyuaedir urth bob escob, na dod dylau yn rhybryser a'r neb, ag na syd a phaithiaul o bechodau rhai erail.*

Act. 6.13. 14.

Timot. 4. Tit. 2.

Ambr. li. de dignitate Sacerdotal. Leo epist. 87.

D. Pesaul grad y syd yn y sacrasen ne rhinued yma?

A. Yn gyphredin ymae duy rad. S. yr urdau leiaf a'r urdau muyaf, a'r urdau laiafynt, urdau 'r porthorion, darlainuyr, y benediaid a'r acoletiaid, yrhai muyafynt urdau r Subdiaconiaid, Diaconiaid a'r opheiriaid ondymySc yr opheiriaid y mae rhai yn yuch y mae rhai yn is i grad, guedi i Ghrist i hordeinio, y rad uchafo'r apheiriaid oedy'r Apostolion a'r escobion i Suofesoriaid huy, cheruyd i bod yn uyr yn blaenori ag meun galu anrhydedys, arhagoriaeth urdas, at yrhain yroed yn Perthyny (megis agymae'r y Scruthur lau yn testiolaethu) uilio arnyn i hunain ai holfraid, yrhain a rododyr ysbryd udynt yu coleth ag yu Porthi, ag i reoli'r Egluys, i fendio ag i daugio diphig ai eisiau, gan uneythyr opheiriad rhyd yr hol drefi, a yrhai o'r opheiriaid oedynt dan yr Escobion, megis yroed daudeg a thrigain o dysciblion dan yr Apostolion yn guasnaethu ynguasaneth yr Egluys, ag yn ophrumu rhodion, ag yn opherthu dros bechodau, ag megis lasyruyr yn cynhafu cynhaiaf yr Arglwyd, yn nesaf at yrhaini, Ond suyd

Coc. Carth. 4. can. 6.

Luc. 9.

Hierony. ad Marcell. epist. 54.

Aug. in Psal. 44.

y pedair urdau laiaf oed, fod yn barod i uasanaethuyr opheiriaid a'r escobion meun lauer o bethau, i baratoi y boblyng muyrs i gymeryd Sacrafenau sacraid ag bob ychedig ag ychedig o rad i rad yn ymbaratoi i dyscu guasnaethu suydau yn yr Egluys, y tair urdau erail uchod, syd genthynt fuy o alu ag audurdod nid yn unig meun Pethau erail, eythr hefyd ynghylch y sacraid dirgelion yr Eucharistien ne sacrafen yr Alor, oherwyd hyny y diaconiaid a'r Subdiaconiaid a alant fod yn presenol yno, pen fyther yn ministrydu y dirgelion, megis guenidogion nesaf at yr opheiriad pheirhon nad oes ragoriaeth yn y byd rhung yr escobion a'r opheiriaid, ynghylch y sacrafen o urde ag audurdod i ophrumu yr opherth etto yr hyny ymae'r escobion yn rhagori'r opheiriad yn lauer muy, os ystyriun i audurdod i bouer ai alu yn gofernydu i besci'r enaidiau, i gadarnhau ag consyrsio yrhai a fedydiuyd (a Bedyd Escob, ag i roi urdau, Eythr nid yu yn brydni arhyno Amser fanegi i nag egori yn holaul pa suydau a pha ordeiniadau syd berthynasaul i bob urde yma aripen i hun ynuir hyn syd eglur adiamau y dyleid barnu pob urde yn barchys ag yn anrhydedys gan i cadu'n dyfal, Canys ymae sacraid dysceidiaeth tradydiadau'r Apostolion, a defod yr Egluys yrhain a doethont

Isiodorus li. 2. de offic. Ecclesiæ.

Rabanus li. 1. de institutiones clericorũ.

Ambr. in cap. 4. ad Eph.

a doethont hyd attomi yn testiolaethu hyny.

D. Beth y mae'r hendadau yn yscrifenu ynghylch y Sacrasen yma?

A. S. Austin yn uir athrau Catholic, ass'yn dangos, farn a'r Egluys ynghylch hyn, ar gairiau yma, Pen darleir, anadlu o'r Arglwyd ar i discyblion ofeun ychedig dydiau arol adgodiad, a dyuaedod: cymeruch yr ysbryd glan, yrydym yn dealt mae yna irhodod udynt audurdod Egluysig, o heruyd pob peth aunaeth yr Arglwyd druy dradydiad a uaithiwyd druy'r ysbryd glan, ac am hyny pen roder rheol a gued i'r dysceidiaeth yma udyntuy, ef a dyuaedyr urthynt, Cymeruch yr ysbryd glan, Agamfod hyn yn perthynu at audurdod Egluysig, ef a dyuaedod yn y man yn ol hyny Pechodau puy bynag, a ruymoch, yntuy a ruymir, a phechodau puy bynag arydhaoch a rydheir ido, fely y mae'r anadl yn rhyu ras, hun truy tradodiad a furir yn yr urdedig druy'r huny dylen fod meun muy o barch, Am hun y dyuad yr Apostol urth Timotheus, na esclusa mor gras syd yn oti druy dodiad duylau'r opheriaid arnati, fely angenrhaidiaul oed unuaith uneythyr hyn o uaith, megis y gelid

Li. quæst. veter, & noui test. quæst. 93. Li. 2. contra epist. Parmen.

Ioan. 20.

Timot. 1. ca. 4.

credu fod rhaglau nadydoed y tradydiad yma, heb rad yr ysbryd glan, hyd yn hyn S. Austin a dyuaedod, y mae heb lau hyn, rheolodygaethau ne ganoniaid yr Apostolion sydyu gueled, yrhain sy'n gymeraduy druy gyphredinaul farn yr Egluys, yn yrhain a ordeiniuyd yn y mod yma. Ordeuier Escob ne opheiriad, ne diacon, ne subdeacon, ne darleur, ne gantor, heb ymprydio y grauys bendigedig, a dydmercher a dydguener dirader ef, o dierthi uendid i gorph iruystro ne lestyr, er ys muyna thrychant ardeg o flynydoed yroed pab enuog a marthyr hefyd a eluid Caius: hun druy gyfri'r gradau yma a'rurdau urthynt ihun, a dyuaedoed: os haedod neb fod yn escob, cyssegrer ef yn gynta yn borthor, uedi hyny yn darleur, ag yn ol yn ecsorsista, ag fely yn Golettur. Ag yn ol hyny yn subdeacon yn diacon ag yno yn opheiriad, a chuedi hyny os haedaf, guneler ef yn escob. Amhyny y mae S. Syprian yn canmaul Cornelius yr Escob ag yn yscrifenu fod ef yn gammauladu, ymysc yrhai da, yn gystal ymyst yr Egluysuyr ag ymysc y lygion, am na doeth ef yu escobaeth yn dysyfyd, Eythr druy derchafu druy bob suyd Egluysig, heudu o heno daioni gen duu, druy duyfaul uasanaeth, ef a derchafod druy hol radau cerefyd hyd uchel frig opheriadaeth, uedi hyny ef a gafod yr es-

Can. Apostol. can. 1. & 2.

Epist. ad fælicenũ. Vide Damasc. in Pontifi.

Epist. 52.

cobaeth i hun nid urth erfyn, nid urth euylys yn ag urth drais : eythr druy lonyduch haudgar yn duair, yn ufud yn couaithas ie yn erbyn i euylys couledio fenaul, am hynyni al yr Egluys presenaul uneythyd lai na chadu ag ymdiphin yr udau y rhain oedynt yn gymeraduy yn yr hen Egluys Apostolig megis ag y mue S. Dionysius, Anacletus ag Ignatius yn Dangos, a'r hol oes adueth yn olyn i maurhau ag i couleidio. De Eccl. Hierarc. can. 5.

D. Para urde syd fuy orchestol a muy enuog yn yr Egluys?

A. Opheriadaeth neurde'r opheiriad, ynghylch maured, a'r hybarchys urdas yma, S. Chrysostom. a S. Ambros a yscrifenasont lyfrau cyfa, ynghylch yr hon hefyd y mae Ignatius faur yn dyuaedyd, opheiriadaeth (med ef) yu sum ne grynodeb o hol urdas, yrhain ysyd ymysc dynion, y neb ai amharcha hi y mae ef yn amherchi duu a'n arglwyd ni Iesu Grist, y cynta a anuyd o'r hol greaduriaid ag yn unig urth naturiaeth yn ben, ne arch opheiriad i duu, a fely med ef. Ond hefyd y mae'r. Scruthurlan yn testiolaethu hyn yn olau, Guefusau'r opheiriaid a gcidu'r guybodaeth, ag yn- Chrysost. de sacerd. item hom. 4. & 5. de verbis Esayæ.

tuy a gousant ygyfraith oi enau ef, Am i fod efyn angel ne'n genad duu'r bydinoed, A hefyd ynebdruy falchder a rhydig a'murthyd ufudhau i Orchymynyr opheriad, yn yr amher i bytho yn y guasnaethu d'Argluyd duu
Mala. 2. hunu druy farn yr ustus adyle odef marufalaeth, a thynymaith drug o fysc yr Israel, arhol bobl aglouant a ofnant, fal na chuydo neb uedi o falchder, Amhynyy mae'r Apo-
Deut. 17. stol yngorchymyn, nachymer yn erbyn opheiriad achuyn heb lai na dau nedri testion, a
S. Cypriã li.1. Epist. 3. & 8. hyn a yscrifenuyd at Timotheus escob yr Ephesaid, megis hefyd y mae hyn, yr opheiriaid a lyuodraethant yn da a dylent gael dublu i hur-
Tit. 4. das yn henuedig yrhain sy'n lafurio yn y gair meun dyscyblaeth.

D. Beth syd yu dybied amyr opheiriaid drugyonys?

A. Yn uir ordeinhad duu yu'r orpheiriadaeth, yr hon ni elir moi dyflanu, canys ef a dylid i anrhydedu yn yr Egluys, nid yn
Ecccles. 7. unig yr opheiriaid da, eythr hefyd yr opheriad drug, Canys ef a syni adanabod, i urando, i
Mat. 10. derbyn ai berchi yn i uasnaethuyr yrhun a dy-
Luc. 10. uaedoed, yr yscribiaid a'r Pharasaiaid a eiste-

dant ynghadair Moysen, guneuch erhyny a cheduch bob peth a dyuaetont ichui, ond yn ol i guaithredoed huynt na uneuch Canys ymae'ntuy yn dyuaedyd, ag heb uneythyr, Ondymysc yrhai drug, ymae'n rhaid ini fedul a dealt, fod yn rhaid guneythyr rhagoriaeth rhyngthynt. S. yu yn y Peth sy'n Perthyny ati Suyd au, audurdod athrauyaeth i credu ai ufudhau yn unig yrhaini syduedi i hordemio, yn gyfraith laun, aidanfon o diurth Escobion sy'n cyphesu iachaul dysceudiaeth yr Egluys, eythr rhag erail ymae'n rhaid ini ochel, pho yn diuid ag yn dyfal, megis gelynion a thuyluyr heunus, ynghylch yrhain ymae S. Ierenews Marthyr agun o'r athrauyr hynafyn dyuaedyd yndoeth, yny modyma, y mae'n rhaid (med ef) ufudhau 'r opheiriaid, yrhain sy'n yr Egluys, ag yn sucsesudu yr Apostolion yrhain gida isucsediad i escobaeth, a derbyniasont y guirioned graslaun : ond y leil yrhain a' murthodasant a'r sugsediaid pœna, rhaid ini i hamau ymhelebynag y bythont guedim gasclu ynghyd, nail ai megis hereticiaid, ne megis rhai 'n barnu yn drug, ne fal Scysmaticiaid beilchion, Agychedig yn ol hyny, rhaid (med ef) ymurthod a phaub o'r fath yma a glynu 'urth y rhai syn cadu dysceidiaeth yr Apostolion, megis ag y dyuaedasom or blaen, ag y syd yn

Eccles. 7.

Matt. 10.

Chrys. ho. mil. 4. in Ezech. li. de præscr. aduersus hæretic.

cuplau druy urde opheiriadaeth y madroed iachaul, ag ymdugiad diniucd, i gadarnhau ag i uelau erail, hyn a dyued Ireneus ag a gafod ido yn athrau Polycarpus, discybl Ioan efengylur, A hyn a barod i Tertulianus dyuaedyd a dannod i'r heretigiaid fod i ordinhad huy yn fyrbuyl, yn yscafu, ag yn auuadal, ueithiau yntuy a urdant rai neuyd dyuod i'r phyd, ueithiau rai a ymroesant i'r byd, ueithiau rhai a urthodasont a'n phydni, fal druy i cannola i maurhau y gelent i enil oblegyd na's galent enil druy uirioned, nidi le hausach yn y byd oes fyned rhagdo nag ymhabeliō y rhyfeluyr yma, bod yn unig yn i ymysc huynt a haedaf oruchafiaeth: un a fyd escob, ag y foru un aral, hediu yn deon, y foru yn darleur: hediu yn opheiriad, y foru yn lyg, Canys y maen tuy yn rhodi suydau'r opheiriad ag yn paintio'n odidaug, gan dyscrifydu yr afrolaeth guraduydys, nid yn unig o'n amserni, Eythr hefyd o'r amser hunu, hyd yma ymae Tertulianus yn dy Scrifedu ag yn dangos yn odidaug arfer a chustum guraduydys y plaiduyr ne'r heretigiaid, nid yn unig yn i Amser ef, eythr hefyd o'n Amser ni, y rhain syn trublio carefyd a unaeth ont yr opheiriaid a guenidogion yn yr Egluys.

Lib. de præscript. hæreticor.

Vide epistolam hæres. 24.

D. Para nerth a phruyth y ssyd i'r rhinued yma?

A. Nerth maur yn uir a rhagororaul, ie amryu phruyth. Canys y saul a cyssegrir yngyfraitlaun a'r saith urdau yma a dyuaedasomi uchod, ymae'ntuy yn cael gras, a galuysbrydaul yn i Suydau perthynasaul at bob un o'r urdau, ag y maen'tuy guedi guneythyr, yn uasanaethuyr cymuys, rhung duu ai bobl, Amhyny y dyuaedod S. Ambros, hun a osoduyd meun grad Suyd urdau Egluysig, ssyd genthorus: pa fath bynag yu'r dyn, nid yn uir o'r eido i hun, ond o'r urde, druy nerth yr ysbryd glan, heb lau hyny ymae gen yr hai urdedig yma destiolaeth sur ag eglur i ganmol, ag i roi erail dan i Suydau, ag fel y y gal Paub o honynt guedi i guneythyr yn enuog, ai neulduo i uasanaethu'r Egluys druy'r urde yma, gael i adanabod yn da a barnu paub yn i rad, ai anrhydedu yn deledys, Ond guae'rhaini nid ynt arol Siampl Aaron, hun a aluod duu, yn i gyrru, ond chuant a chuyd, balchder calon yn i deynu megis ozias frenin i draisio ag y dal ymhob mod suydau urdasaul yr opheiriaid, yn erbyn yr hain ymae'n perthyn y'r ymadroyd

Cōc. Floren.

Aug. contra litteras Parmon.

in 12. can. 1. Cor.

Act. 6.13. 14.

Tit. 4.

yma, danfonais i prophuydi agyn tuy a doedassont y peth ni dyuaedais urthynt, ag yntuy a brophuydant, Eythr pa fod i pregethant onis danfonir? megis ag y dyuad S. Paul hun a deuisod duu yu uasanaethu i egluys ynuir, duu guedi i ni gymyscu 'r gradau, a buru ymaith yr o-

Hier. 23. pheiriadaeth ni elir adanabod guasanaethuyr couyr a chyfraithlaun yr Egluys: a hefyd yni

Rom. 10. ex leone & Gregorio qui citantum etiam distinct. 61. & 89. Suyd ni dyleit cyfri 'rhain megis guenedigion yr Egluys, Eythr ymae'r scruthurlan yn yu rhybydio i gochel megis ladron: luynogod, Cun a bleidiaid, canys ni doethant i meun druy 'r drus, eythr nail ai druy i brysyrdeb i hunaim, ne yn unig druy Phafr y Suydogion bydaul, ne'r bobl gyphredin ymae'ntuy yn cael suydau yn yr Egluys heb i galuyn gyfraith laun, nag i ordeinio yn sacraid.

YNGHYLCH

YNGHYLCH SACRAFEN ne'rmued yr Egluys a eluir Priodas.

D. Beth yu Priodas.

A. Priodas yu cysuldiad cyfraithlaun rhung mab a merch, hun sy'n cynal cymdeithas bouyd diuahanaul rhungthynt, yruy'n dyuaedyd cyfraithlaun, megis y dylae fod cyttundeb diuahanaul rhung y dau berson, ag etto y mae gradau (megis y dyuaedant) o grenyd achyfathrach rhung y partiau yn guahard ne'ndirymu Priodas megis na alant fyned thagthynt, O byd neb a'r ofyn puy yu'r audur cyntaf o'r cysultiad yma, guybuduch mae'r penaf a'r goruchaf duu, yrhun a cypplysod ynghyd ymharduys yrhain a dechreasont amlhau cenedl dyn, druy i anrhydedu ai fendith. Os myuuch uybod paham i'r ordeiniuyd priodas, yr achos yu hyn, i amlhau cenedlaeth dyn, a hefyd ermuyn gochel godineb o heruyd guan a luguredig yu naturiaeth dyn.

Aug. li. de fide & operib. ca. 7. li. 1. de Nuptiis & concupisc. c. 10. & 21. li. de bono coniugali. ca. 24. Petrus Damia. serm. 1. de dedicat. Tob. 7. Ambro. de institution. virg. Genes. 2. ca. Basil. de virginit. Aug. li. 9. Genes. ad litteram.

D. druy bara resum y mae priodas yn sacrafen ne rhinued yr Egluys?

Chrysost. in Ps. 43. & hom. 3. de verbis Esai. vide dominum.

Cōc. Trident. sessionem in doctrina de Sacramēto, matrimonij.

Tob. 3.

Ad Eph. 5.

Aug. de bono coniugal.

A. Am od y cysult yma hun syd rhung gur a i uraig yn diuahanaul, uedi i dun i ordeinio yn aruyd adas, a santaidiaul aruyd, ermuyn santaidio a chadarnhau y cysult y syd rhung Crist ai Egluys i briod, y peth yma syd fudaul i Gristnogion i gael ag iderbyn gras duu urth dechreyn dedfaul i priodas, S. ar fod a thrigo yl dau yn un cnaud, yn ol y rad y galuyd yn tuy, fal y guneler ynthynt hyny ymae'r Apostol yn i athrauy. Priodas syd Anrhydedys ymysc Paub, a guely, difagl heb i Stainio, Am hyny yr un S. Paul urth dosparthu a d'Anglu dirgeluch y cysultiad yma, a dyuad yn olau, maur yur Sacrafen yma (med fe) ynghrist ag yn i Egluys. S. August sy'n dyuaedyd, i chui Cristnogion priodaul yrydys yn gorchymyn nid yn unig Phruythlaundeb, yr hun sy'n sesyl urth ynil plant, nachuaith diuairdeb yn unig, rhuymyn y'rhun yu i gred ne'i adeuid: eythr hefyd rhyu dirgel rinued ne sacrafen yrhai a Brioduyd yn Phydlaun Amhyny y dyuaid yr Apostol, yguyr ceruch ych guraged, megis ag y carod duu i Egluys, ag meun man aral,

meun priodas, y Sacrafen ſyd ſantaidiach, na phruythlondeb y bru, ag y mae guedi ſyluedu, megis na elir moi yſcar, naid attod y rhuymyn yma.

D. a elir dirymu nag yſcar Priodas.

A. *Ni elir na dattod na dirymu Priodas* Luc. 6.
gairiau'r y dyn cynta, ſy'n ardelui fod y rhuymyn hunu yn diuahanaul, rhaid i dyn ymurthod a thad a mam, a glyny urth i uraig, Matth. 5.
ag ef a fydãt meun un cnaud, y mae'n Argluyd ni Ieſu Griſt yn teſtiolaethu yn diymgel na elir dattod Priodas druy dyuaedyd: Puy bynag a amadl ai uraig, ag a briotto un aral, y mae'n guneythyr godineb: heſyd meun man aral y Peth gyſſyltod duu, ni al dyn moi dattod. A S. Paul yn dačtan y gyfraith duu a'r ordinhad Cor. 7.
ymaguhardedig yu dorri ſy'n dyuaedyd, y ruy'n gorchymyn nid fyfi, eythr yr Argluyd, y rhai a gyſſyltuyd meun priodas, na'm adaued y uraig ai gur, ag os ymedu triged heb priodi y ne gymoded ai gur drachefn, ag na roed y gur moi Aug. de adulterinis coniugij.
uraig ymaith Achuedi hyny ef a dyuad, y mae 'r uraig yn rhuymedig i'r gyfraith tre fytho i gur fyu: agam hyny er na chaer mor plant, ag er bod maur a fluydiant truchineb a thra- Epheſ. 5.

pherrha damuyniant, ymae'r briodas yn sicir
os cyflaunir hi unuaith, megis na elir moi
thorri tre fython fuu: Amhyny ni al yrun a
Cantic. 3. briodod ymadel y nail a'r lal, odigerth cyn bod
achos cnaudaul rhyngthynt, amyned i gyrefyd:
Eythr pen damuynio a chosion megis y bytho
rhaid i guahanu, ni e lir rhydhau rhuym Prio-
Genes. 2. das, eythr guahard udynt gyphredinruyd hurd
a guely a fiasau'r o'r blaen, A Christ i hun yu'r
Marc. 10 achos ohyn, yrhun a gyssultod ag a gupplu-
sod i hun yr Egluys i unig Briod, a'r hopha
gentho 'n draguydaul, meun maur draguydaul
a diuahanaul undeb, ag nid oes, gen y cyssult
syd rhung gur a guraig yn unig gulum si-
cir, Eythr hefyd ymae'n guahard yn holaul
gael lauer ne liosogruyd o uraged, yr hun a eluir
yn y tafod groeg Polygamia. S. na Phriotto un
lauer o uraged, Am hyny ymae Crist yn ca-
darnhau priodas yn sicrach ai duyn drachefn
i rad buraid argynt a i bu, gandyuaedydyn olau
ag yn eglur, yntuy a fydant dauyn yr un cnaud,
ag fely nid ydynt dau, ond un yn y cnaud.

D. a ydiu Priodas yn rhyd i baub?

A. Nag ydiu dim. Canys yr Apostolion benedigedig a dradydiasont (megis ag y dyuad Ephiphanius) fod unyn pechu os try (guedi ido uneythyr aduned o foruyndod) i briodi drachefn, Ag y mae S. Hieromy yn gurantu i fod yn y fath bechod, ag yn gymaint, os priodant y guerydon guedi udynt uneythyr adunet a i cysegru i duu Grist, nid ydynt yn unig yn pechu meun godineb, eythr yn hytrach meun inSestruyd, Y mae S. Austinyn dyuaedyd, y foruyn uyryd ne foruyn sengl a briodaf nid yu'n pechu: Eythr os y uyryd a cysegruyd (S. yu monaches) a briodaf ef ai barnir fal adultres S. Guedi torri i phriodas am na chaduod yr adeuid aunaeth a Christ, adyfod yn i gurthgefn, o'r le'r aeth. Amhyny le mae'r yr Apostol yn dyuaedyd, guel yu priodi nag ymlosci, sy'n perthyny, at y neb ni unaeth aduned, ag ni chymerth gerefyd arno, Megis ag y mae S. Ambros yn dyuaedyd yn eglur: Eythr hon a amgredod a duu, ag a gymerod y uisc fantaidiaul, a brioduyd ensus, ag y syd yn briod a gur anfar oledig, Ag os myn hi briodi arol cyfraith gyphredin y mae hi yn adultres, ne'n gu-

Epiph. cōtra sect. Angeliū.

S. Hier. lib. 1. contra Iouinianum.

in Psal. 83. & Ps. 75.

Corint. 7.

Lib. ad Corrupt. virginū.

neythyr godineb, ag yn altudes i angau, fal lyn y dyuaed S. Ambros. Am hyny canmoladuy oed ordinhad yr emerod Iosinian yr hun a'r-oes yr emerodr Iustinian yn lyfr o'r gyfraith yn y mod yma. Os byd neb mor lefasys (ni dyuaedasi a thraisio) ond yn unig amcanu ar uyryd cyssygredig, ar fedr i phriodi coled i hoydl, yr un rhesum, a'r un farnedigaeth yssyd ynghylch menych a'rhai a gymaarasont urde sacraid ne'n ophairiaid, Canys coledig ydynt os golyngan y phruyn yn rhyd i anladruyd a masued a thorri'r y gredne'r adeuid gynta a rodasont i duu a'r Egluys, ne fal y dyuaedod yr Apostol i guneythyr yn ofer yr hain yn cuylscar a' murthodasant a phriodas gan uneythyr adeuid siccir i gadu'n draguydaul ueddod, nail a druy gymeryd arnynt adunedyn olau, ne or hyn leia yn dirgel urth gymered urdau sacraidiaul, guarandauant gen hyn air duu, Guneuch aduned, a theluch ych argluyd duu chui, Ag heb lau hyn, Os gunaethost aduned yn y byd i duu, nag oeda i chyslauni, a'r peth y mae Crist i hun yn i athrauy, nid oes neb a rodod i lau ar yr aratr, ag a edrych yn ol i gefn yn adas i deyrnas nef.

Leo epist. 92.
Apoc. 26.
Eccl. 5.
Deut. 33.
Luc. 9.

D. aydiu'r Egluys yn peri ineb oi banfod fuu heb briodi?

A. Yn uir nid yu'r fam ysbrydaul hono yn gyrru neb yn erbyn i euylys, nag yn gorchymyn i neb fuu heb priodi, Ond y hi a fyn i rheini a gymerasont arnynt y braint hunu (megis ag y dyuaedasom uchod na datodau moi cerefyd, ne'n a thorrant mor Amod aunaethont yn duuiaul a Christ ag ai Egluys, Amhyny iaun yu beri uduntuy gadu i hadeuid, a glynu urth gyngor yr Euengl, i'rhuny buont fodlaun ido, yrhun beth a dyuaedod. S. Paul, y neb a gysulto i foruyn ne i uyryd meun Priodas, y mae'n gunaethyr yn da (guir yu tre fytho heb i chysegru i duu) ar neb ni chysulto, sy'n gunaethyr yn uel, Athrachefn. Da i ur na chyfyrdo a merch. Am hyny y camolod Christ, yr efnuchiaid yr Efengb ag'a fuont eioed yn cael i clod fauri yn yr Egluys: yrhain y mae Tertulian yn i galu yn Efnuchiaid ne guedi i dispadu oi cuylys i hunain, ne coi euylys i hun, ermuyn teyrnas nef, megis ag i galent fod yn santaid yn i cyrph, ai enaid yn rhyfela i duu yn i cnaud heb gnaud, yn y le yma yrydym yn rhuymedig i ochel yn diuid dau

Leo epist. 92.

Conc. Cōstant. sub Iustiniano. ca. 13. & 46.

Corint. 7.

Ambro. de virg. & viduis.

Hierō. li. cont. Iouinianū.

Matt. 19.

Epiph. cōtra Angalu.

1. Cor. 7.

gyſtorni : un o'rheini ſy'n glodſauri Prio-
das gida Ioſinian etto ymae'n tuy'n cyfri Prio-
das yn gyſtal ne 'n rhagori guyryḍondeb ne
virginiti, y mae S. Paul a'r cubl o'r hen dadau,
yn olau yn ḍyụaedyd yn i herbyn : y cyſtorni
ne'r error aral yụ o'rthaind ynt yn teuru ar
gam, fod yn agos yn anhaud i Griſtnogion ga-
ḍụ ne gynal i diụairdeb ai guyryḍiondeb, ag o
heruyḍ hyny y mae'ntuy'n yn dal na ḍyle neb
gymeryḍ arno ef nag aḍuneḍu y cyfryụ beth yn
ſantaiḍiaul, nid yụ y'rheini yn dealt helae-
thrụyḍ a Phrụythlondeb gras yr Efengl, yr-
hụu a roḍoḍ Criſt gymaint o oeſoḍ mor helaeth
ag mor ḍiandlauḍ, ag y mae beunyḍ yn i roḍi
yrhain ſy'n credu, yn i erfyn, yn i gaiſio, ag y
yn cnocio am dano ef, megis ag y galont broſi
drụy ecſperiaeth mor eſmụyth ag mor dirion
yụ arụain Iau'r Arglụyd, ag nad yụ phorḍ di-
ụairdeb lai cymụys ụdynt nag iachys, ymyſc yr-
hain S. Paul oeḍ un, gan dyụaedyd yn olau, ag
yn cadarnhau fod duụ yn P[illegible]dlaụn, hụn ni o-
Hæreſ. ḍeych temptio chụi, yụch laụ ych galụ, eythr
82. gida'r temptiad i gụna fe oḍiangfa, megis y
Concil. galoch ymdaro, o hynÿ y mae S. Auſtin yn yſ-
Trid. 24. crifenu. le i mae'n yn diangl u y man hụnụ, Gụ-
ca. 10. neụch aḍuned a chyſtaụnụch y hi ych arglụyḍ
ḍuụ, hefyd na fyḍụch ḍiog i ụneythyd aḍuned
ca[illegible]h yn abl yụ chyſtaụni o'ch grym

ach

ach galuchun, ond chuchui a Phaeliuch os chuychi a bresumia o honoch ychunain: Os chuychui a bresumia o hono esy'rhun i'r ydych yn guneynthyd aduned, chui a cyflaunuch yn sur, ag meun man aral, Happys yu'r angen, yrhun sy'n cympel i uneythryn uel. *Aug. li. de confess. 6. & 8.*

D. mae yn gryno. Sum yr hol adysc uchod?

A. Y mae'n rhaid cyfeirio hyny a dyuaedasom mi hyd yn hyn yn syr, fal i'r amcanasom at hyn o benod, fal y galo'r ancysediguelod dysc gatholig diamheus ynghylch saith rinued yr Egluys: yrhain a ranuyd yn duy ryuogaeth. Canys rhai o honynt megis y pumb cynta sy'n rhoi cynyd, ag yn helpu iechyd pob Cristion ol, Ond erail sef y duy dyuaethaf sy'n guasnaethu i amlhau pobl duu a guasnaethuyr yr Egluys, ag y mae'nt yn duyn i ben y dau beth yma druy ordinhad duu sy'n augenrhaidiaul Canys druy fedyd ef an ailenir ni y fouyd ysbrydaul syn Iesu Grist, a'r Bedyd escob sy'n rhoi muy o nerth a chryfdur idyn uedi i aileni *Ioan. 3.*
Rhinued yr Alor syd fuyd a diod, a thaithfuyd i dyn, yn i berindotaeth yn y byd yma. Penyd *Tit. 3.*
syd fediginiaeth yn erbyn pob Clefyd yr

enaid, ag a agyfyd dyn uedi ido syrthio ag ai
Act. 8. hiachafuedi i friuo. Mae'r Oleu yn calyn, yr-
hun yn yr ymdrech dyuaethaf yn erbyn augau
Ioan. 6. sy'n cadu ag yn cysegru dyn urth fudo odiyma,
uedi y mae'r urde yn rhoi guasnaethuyr i'r E-
gluys, i fod yn bena ar y pethau sacraidi arluy,
Ioan. 28. i lyuadraethu, i gadu, i arfer yn gyfraithlaun
bob peth a dyuaedasom i uchod, Ag yn diuae-
thaf y mae priodas yn Amlhau Cristuogion
ag yn fediginiaeth rhag annuairdeb, fel yr-
Ezec. 16. hain ydynt yr eliau ag mediginiaethau duuiaul
a ordeiniaud y Samaritan a oed yn laun truga-
red, ag a orchmynod i benaethiaid yr Egluys,
i lyuodraethu ag i iachau Cleifion, S. Pob
Pechadur yn yr Egluys fal y galant huy os my-
Tit. 1. nant gael guir a Pherphaith iechyd, ag nid
ydiu yn bunc celfydyd dyn, Ond o doethineb
Iacob. 5. Cristnogaul, y adenabod yn iaun cymeryd yn
iachaid, a rhanu i erail yn Phydlaun yr eliau
yma, gan dyuaedyd o hommi digon hyd yn hyn,
Ephes. 5. ynghylch doethineb Cristionogaul, megis y ro-
ed naturiaeth y dosparth yn gofyn, madus yn
belach fyned at yr han aral i'r dosbarth yma
sy'n egluro cyfiaunder Cristinogaul.

ECCLESIASTICI IIII.

DOethineb sy'n Anadlu bouydyu i Plat, dagyn croesafuy Saul sy'n guilio am dani hi, ag a gerd oblaen huynt rhyd Phord gyfiaunder, a'r neb sy'n i charu hi, sy'n caruye i fouyd. 1. Cor. 1. Luc. 12.

DOSPARTH AR GYFIAUNder Cristionagaul.

D. *Pa rhyu bethau sy'n per thyny a gyfiaunder Cristionogaul:*

A. fod yn fyr. Dau beth a rhain a gynuy sir yn y gairiau yma: Gochel drug a guna da? megis ac ymae Esaias yn dyscu, Gorphouys yn guneythyr drug a dyscuch uneythyr da, yn gynta sy'n sefyl urth adanabod, a gochelyd pechodau. Canys yntuy yu'r drug muyaf a al damuain i dynion yr ail a gyflaunir urth chuenychu a dylyn guaithredoed da, Ond cyn galu o honomi gyflouni'r duy ran yma o gyfiaunder, rhaid ini bob amser urth y gras a enilod ag aduuod Crist ini: pen el y gras hunu o'r blaen a helpu, ef a cuppleir hyny a dyuad Ifan, y neb au- Psal. 36. Esa. 1. Rom. 7.

Ephes. 1. nel gyfiaunder ſyd gyflaun, megis hefyd ymae'-
Matt. 11. ntuy'n gyfiaun a thrachefn y neb a unel pechod
Ioan. 15. yſyd o diaul.
1. Ioan. 3.

Beth yu pechod?

PEchod (med S. Auſt.) yu euylys i dal ne i gael y peth y mae cyfiaunder yn uahard, ag y ſyd fal i gellir, ymgadu rhagdo. A S. Ambros ſy'n dyuaedyd Pechod yu toriad cyfraith duu n' anufuddod i gyfraith nefaul.

Aug. li. 1. retracta.

Lib. de Paradiſo.

D. Peſaul rhyuogaeth o bechodau y ſyd?

A. Tri Cynyrchaul, Maruaul a Madaul, yn gynta yrydym yn galu pechod cynhyrchaul, y pechod hunu a doualtuyd ynomi druy Ada yn hen dad, y cynta o genedl dyn Pen y cyngaphuyd ni. yrhun aydys yn i lanhau druy fedyd ynghriſt, o hun yma y mae S. Paul yn yſcrifenu felyn Druy dyn (med ef) i'r entriod pechod i'r byd, ag angau druy bechod, ag fely yraeth angau dros bob dyn, o heruyd pechu o baub ol, A thrachefn urth dyuaedyd urth yrhain a darfaſau i Bedydio i dangos udynt fod grym Bedyd Criſtionogaul uedi i cſtyn

Aug. in Eucher. cap. 64.

Cōc. Trident. Seſ-ſion. 5.

ag yn credyd i lanhau y pechod yma megis, ag y mae'n testiolanthu y olau, ef ach golchuyd, ef ach santaiduyd, ef ag ach gyfi...uydyn enu n' Argluyd ni ag a chen ysbryd duu.

Pechod maruaul su (megis y dyuaedant) guaithred i didymu dyn o fuuyd ysbrydaul, ag yn Angau i'r neb a becho: yrhun Angau sy'n 1. Cor. 6.
didoli dyn odiurth duu ai deyrnas, ag yn peri ido haudu pœnau traguydaul, ymae'n yscrifenedig, gobruy Pechod yu angau, a'rhain enuyrys, druy lau a gairiau, ydynt yn i alu athuynt. Pechod madeuaul hefyd yu guaithred, hon nid yu yn guney hyr duu yn Elyn ini, am hony mae'n haud i'rhai Phydlaun gael madeuaint Ad Gal.
gan duu, ynghyleh hun yrydys yn ymuyl, Os 5.
dyuaedun nad ydym yn pechu yrydym yn tuylony hunain, ag nid oes mor guirionedynomi. Apoc. 21.
Canys Iagob sy'n cyphessuyn olau, meun lauer Sapient. 1.
o bethau yrydym i yn cuympo, ag os tybiun, y- Aug. lib.
gur doeth cyfiaun, sy'n Cuympo saithuaith yn 3. con. onas
y dyd ag yn ailgod, Canys ymae'n eglur, fod un epist. Pelagij.
pechod yn fuy na'r lal. hefyd ymae'n Adas i
gyfiaunder dyn, eythr hefyd i gyfiaunder duu Ioan. 19.
amhyny y mae Crist yn guneythr rhagoriaeth
rhung y neb sy'n pechu druy uybod, a'r neb sy'n Aug. lib.
Pechu drouy anuybod arguas hun (med ef) a 21 de ciuitate &
uybyd euylys i Argluyd ag ni'm baratodi una- serm. 18.
ethyr i euylys ef a faedir a lauer o uialenotau: de verbis Apost.

Eythr hun nis guybu ag aunueth y pethau a oedynt yn heudu guialenotau, ag a faedir ag y chedig uialentau, yrun hefyd (pen y mae'n cymuyl ynghylch pechod airadau, sy'n barnu felyn, puy bynag a digia urth i fraud a fyd euog o farn, a phuy bynag a dyuaeto urth i fraud Racha, a fyd euog o gyngor, a phuy bynag a dyuaeto hi ynfyd, a fyd euogodan uphern, arol grad pechod, gan dyuaedyd arol gairiau S. Gregori, fod trefn ag order Barnadigaeth yn i muanegu, megis fod digofaint heb laferyd gairiau, uedi i ordeinio i farnedigaeth, a digofaint druy laferyd, uedi i farnu eusus, Ond digofaint druy laferyd ymadrod, a farnuyd i dan uphernaul.

Mat. 5.

Greg. 21. Moral. ca. 5.

Aug. in li. 1. de sermone domini in monte ca. 19.

D. Paham y mae rhaid gochel pechod?

A. Yn gynta o heruyd na orchmynod duu i neb uneythyr drug ag ni rodod i neb amser i bechu, Eythr cassau'r cubul y syd yn guneythyr enuired, megis ag y mae'r Scruthur lan yn testiolaethu yn olau, ag nid oes dim gasach gen duu na phechod, hun sy'n caru pob peth ar y syd, ag nid yu yn erlid nag yn Cassau dim onid pechod, ag nid yu yn peidio ai gasau ef yn y nef ar dacar. Pechod megis ag y mae'n

Eccles. 15.
Psalm. 5.
Sapiēt. 14

heunys ag yn ag phiaid a fu achos i Grist yn arglwyd hun i rioed ni unaeth bechod gael i groeshoelio a godef marfolaeth chuecruaf ol, Canys ef ai archoluyd am yn camuedau, ag ai dryliuyd am yn enuiredau ni Cosbidigaeth yu'n h' educhni, a roduyd arno ef i athruy i glaisiau ef yr iachuuydni, ag ef a rodod yr Arglwyd yn hol enuired ni arno ef ag efyu r' iaun dros yn pechodau, ag nid tros yr eidomi yn unig, cythr dros bechodau'r hol fyd, ag o heruyd hyn ef a lanhad yn pechodau ni ai uaedhun, puy bynag druy fedyd a gydgladuyd gidag ef hyd faruolaeth ag o heruyd i maru i bechod, ymae'n tuy n' buu i gyfiaunder druy fuu yn uastadaul druy i ras ef meun neuyddra buched Ond y rhain a derbyniasont ras Iesu Grist, unuaith druy fedyd ag a bechanb drachefn yn euylyscar, y mae'ntuy yn pechuyn erbyn Crist, yn erlid Crist, yn croeshoelio Crist ailuaith, ag agant i cosbi gen Grist yr ustus cyfiaun, dim lai n'ar anphydloniaid drugionys, ne'r paganiaid, Canys fel y ymae S. Paul yn dyscu, os o'rguaith diodef y pechū yn ol derbyn guybodaeth y guirioned, nid oes muy aberth uedi dros bechodau, aruthiad dysguyiliad barn, ynghylch yrhain y mae peder Apostol yn cymuyl Canys guel a fiasau udynt na uybiasent phord y cyfiaunder, na guedi i guybod,

Bernerd. Ser. 3. de natiuitate domini.

Esa. 53.

Rom. 6.

1. Petr. 2.

tilio odiurth y gorchymyn ſantaid a roduyd i
dynt, am hyny yrhun ſy'n tybied i fod yn ſeſyl,
edryched na ſyrthio, Canys druy ſyrthio, y
dyuaethaf ſyd uaeth na'r cynta, heb lau hyny
rhain ſy'n pechu ag yn guanethyr enuired ynt
elymion yu enaidiau i hunain, o choeliun i Ra-
phael: dyn druy drugioni a lad i enaid i hûnan,
ar enaid a becho hunu a ſyd maru Ag yn uir
nid oes dim muy afluydianys na'r farufolaeth
yma, pen fythodyn uedi oyſcaru yn draguy-
daul odiurth gymdaithas yr hol ſaintiau, o-
diurth lauenyd a didanuch yr angelion ar hol
greaduriaid neſaul, Ag yn y diued o diurth i
daioni pena a thraguydaul, druy uybodaeth a
muynhad yrhun y mae hol, iechyd apher-
phaith deduyduch dyn yn ſeſyl, heb lau hyn y
mae naturiaeth a malingdra pechod y cyfryu
beth, megis nad yu yn unig yn guahnu yrhai
cyfaun odiurth duu ag odiurth ras duu ai ogo-
niant cythr hefyd ymae'n guneythyr yn ſufie-
dig i dirfaur a thragouydaul ofidiau yn gyſtal
i'r corph ag y'r enaid ag nid yn unig yn i guney-
thr yn afluydianys yn y byd yma, eythr hefyd
yn y byd ſy'n dyfod, fal guedi udynt dyfod dan
iau a chaethiuaed y cythreliaid, ſy'n cael i bar-
nu i boenau toſtyraf ag i bob drugioni yn dra-
guydaul o heruyd hyny y mae'n rhaid marcio
Exod. 14. yn yr ſcruthur lân ſamplau'r y pechaduriaid
yrhain

yrhain a gosbuyd ag a geryduyd am i Pechodau, megis Cain, Pharo, a Nabuchodonosor, y Sodomithiaid yr Iphtiaid, ar Israelitiaid ag erail, drugioni yrhain, duu gyfiaun druy lauer ag amryu fodion, ai cosbod yn drumyn yr phynyd ymae'n rhaid ini nodi y Sentensiau yn y Scruthur lan yrhain sy'n adyscuni i ochel ag i Phiaidio brunti a phla pechod, megis y neb a becho syd a ltud i bechod, Cas gen duu yr enuir ag enuired pechod aunaf y boblyn drapherthys ag yn druanaid, pho rhag pechod megis rhag Sarph, o heruyd nadyu duu yn euylysio enuired, y drug nithrig gyda thi, arhai anghyfiaun in safant yn dy olug, y neb pechu meun un peth, a gyll lauer o daioni, medulani d'argluyd duu yn dy hol dydiau, a gochel fyth gyttuno a phechod, ag nag sclusa i orchmynion yn duu ni, y Siamplau a'r ymadrodion yma sy'n tynu, i beri i dyn gydnabod, fod duu yn dialur, ag yn gosbur, cyfiaun ar bechodau, a chan gydnabod, yn peri ido ofin, a thruy i ofui, fod yn dyfal oi salfadigaeth, a thruy fod yn ofalys diaint rhag erchiynedig gosbdigaeth pechod, aml yu phreuilau y pechad uraid.

Dan. 4. *Exod.* 7. *Ioan.* 8. *Sap.* 14. *Psal.* 5. *Tob.* 4. *Psal.* 5. *Aug. li.* 1. *de serm. Domiui. ca.* 13. *li.* 12. *de Trinitate. Gregor. Hom.* 16. *in Euang. lib.* 4. *moralium c.* 27.

D. Pa Phord sy'n touys dyn i Sybil Pechod?

Aug. de Serm. domini in monte & li. 12. de Trinitat. & ca. sicut de Penitentia. Dist. 2.

AR hyd tri gris yn benaf, y doir i bechod, S. yu lythiant, dileithuch, a synniad, lythiant yu pen ynomi fedul drug, druy brofedigaeth y byd y Cnaud, a'r cythrel, dileithuch yu pen fytho hyny a anogod profedigaeth drug yn Bodloni gormod ar yn medul, ne'n cnaud ni, yn diuaethaf, Cydsyniad yu, pen fo'r cuylys a denuyd druy lithiant a dilaethuch yn cydsynio a'r pechod yn diamrysys, druy'r cyttundeb y cyflaunir pechod, ag y guneyr dyn yn euog gar bron duu o dan uphernaul, er na uneler bob amser, mo'r uaithred, O achos synhuyrol y dyuoeduyd fod had pechod yn y lithiant, i borthiant yn i dyleithuch, ai gyflaunruyd yn y cyd synniad: ne os mynun chuilio yn fanylach hyn o beth, ymae lithiant i fedul yn duyn alan aphaith, o'r aphaith dileithuch, o'r dileithuch, cydsyniad, o'r cydsyniad guaithred, o'r uaithred arfer, o'r arfer anobaith o anobaith mayntimiaeth pechod, o fantimiaeth pechod phrost, o phrost barnadigaeth diogel, fel dyma yr gaduyn ne gefynau a'rhain ymae'r cythrel yn rhuymo dyn a huynt ag yn i furu ynguysc i

Greg. homil. 16. in Euangel.

Iacob. 1. Rom. 6. Mat. 5.

Vide Gregor. magn. li. 4. moralium.

ben, nid yn unig i bob rhyu bechod, eythr hefyd i Eigiaun uphernag o heruyd hyn y mae'n brophidiaul ag yn fudaul adanabod, a guilio yn dyfal, y cyfryu radau a'r cainciau yma i bechodau: rhag yn Somi ni, a'n bod meun perigl i'n damnio ag yn coli.

Et Isiodorus de summo bono.

D. Pa fod y gelir gochel pechod?

A. Yn gynta os guelun y gofidiau, a'r perigl sy'n calyn pechod: yn ail os gurthebun yn y man yn dyfal ag yn diuid druy nerth Iesu Grist i dechreuad huynt, ag os gurthladun chuantau drugionys, druy rhain y lithir'ni yn haud i bechu, yn diuaethaf, os ny ni a lafyriun ag am canum i arfer rhinuedau gurthnebys i bechod druy fod Crist yn yncymorth, Am hyny y mae'r pregethur yn Rybidio, na does ar ol dy chuantau, eythyr ymattal odiurth d'auyd, os rhodi ith enaid i eulys, yna ygunai lauenid ith elynion, am yr hun beth y mae duu i hun yn dyuaedyd: os yn da y gunei, onichai orchfiaeth, ag onis gunei yn da, dy bechod syd oflaen y drus, ond dy chuant i hyny a fyd yn dy lau di athydi a gai fod yn argluyd arno ag y man yma y mae'r arfau ysbrydaul a'rhain y mae S. Paul yn dymyno i filuyr Crist, i'm

Bernardus serm. 5. de quadrag.

Rom. 12.
Ephes. 4.

Eccles. 18.
Genes. 4.

Ephes. 6.
Hebr. 12.

arfer i'm diphin yn erbyn pechod o hol dicheliony cythrel, megii i galont urthlad pechod yn y dyd drug, a diphodyd dardau tanlyd y muy muy drugionis.

Dosparth ar ysaith brifbech.

D. Pa bechodau syd raid, i ystyrio yn benaf?

A. Yrheini a eluir prif bechodau, am i bod bob vn or dau, yn phynoniau ne'nben i'r hefyd am fod phruythoed guenuynig yn tyfu o honynt, a phob cyfryu uyd, baiau, Scandalau, coledau, lugrau a phob haint sy'n cuympo ardyn sy'n diclu o honynt megis o uraidson hir.

D. Pesaul prif bechod y syd?

Greg. li. 11. Mora. *A. Saith, a rifir y lyn: Balchder, Cubyddra, godineb, Cynfigen, Glothmeb lid a diogi, Ond megis ydylem mi fyth gasau yn faur, a gochel yrhain: fely y mae'n rhaid ini (os mynun i fouyd i'r enaid) dylyn druy faur diuidruyd a dyfalruyd a serch y saith rinued y*

Collos. 3. *syd urthuyneb i'r saith bechod yma, difalchder*

y'sydurthuyneb i falchder, huelioct i Gubyd- Corint. 9.
dra, diurirdeb i Odineb, cariad perphaith, i
gynfigen, vn'pryd i lothineb, hynaused i lid, Eccles. 31.
diuidruyd duuiaul sy'n erbin diogi.

Cor. 13.
Hebr. 10.

D. Beth yu balchder a pha eppil syd ido?

A. Balchder yu chuant afrolus i rago- Deut. 17.
riaeth, pa un bynag i bo ai o feun i ga- Sapient. 5.
lon yn gudiedig, ai o dialan yn Ambug fal dy- Mat. 13.
ma fam tuysoges hol faiau, ond yn henuedig a Gene. 49.
genedlod yr afluydianys eppil yma Anufude-
lod Phrost rhagrithiad ne hipocrisi, ymryson,
cynen, cyndynruyd guamalrhuyd, Belach me-
gis y geler gochel y dirfaur bechod rhaid yu Eccl. 10.
fyth gophau y peth a dyuad Tobias, na olung, Iacob. 4.
fyth (med ef) dros gof falchder i gael bodloni 1. Petr. 5.
dy Synuyr, ne i lyuaedraeth d'air di, Canys o
falchder y mae pob scelerdra yn cael i dechre-
uad, Ahefyd athrauaeth yr Apostolion sy'n
gurthebu'r balch, ag yn rhoi gras i'r difalch, o
choeliun y prægethur, casnorys yu balchder gan
bron duu a dynion, yr argluyd a diflanoed uraid
y rhai beilchion, ag a blanod y rhai gostungedig
yn i le meun gogoniant Ambyny paham
yr uyti syd dust a ludu yn balchio?

D. Beth yu cubuddra a pha blant syd idi?

A. Cubuddra yu chuant afrolys i gael nei
fedu, efe a elir i farnu yn gubud, hun
nid yn unic, yn raistio, Ond hefyd hunu a-
2. Tim. 3. chuenycho da aral, ne a gatuo i dai hun yn rhy
Cor. 6.
Matt. 9. galed, merched y fam drugioys yma yu rhain,
Prou. 22. S. yu traeturiaeth, dichel, tuyl, anydon, aflo-
nyduch, trais: anrhigared, angouaithdra a
chleduch calon, y mae'r Apostol yn barnu ar
y pechod yma yrhain ynt yn chuanychu ym-
gouaethogi sy'n cuympo meun profedigaeth a
magul y cythrel, ag ymrafel chuantau anphro-
phiaul, a drug ar les dyn: yrhain sy'n bodi dy-
nion yu marfolaeth a dystrouiad, ag yn i lad ai
difetha. Cubuddra yu guraidin pob drugioni,
ag y mae'n yscrifenedig meun man aral, nid
dim oes muy sceler na'r dyn cubud, nid oes dim
fuy enuirys na charu couaeth, hun sy'n guerthu
i enaid, Crist sy'n testiolathau, ni eluch uas-
naeth duu a chouaeth, hefyd na fyduch ofalys
y foru S. Paul sy'n rhoi hyny alan yn eglurach
gan dyuaedyd: Bydcd ych ymurediad yn diserch
i gybudd druy fod yn fodlaun orhyn syd genych
Mat. 6. yn bresenol Canys ef a dyuaedod ni phalaf iti,
ag nil gadauaf di o chuaith: megis y galom dy-

uaedyd yn hyf, yr argluyd yu fynghymorth, amhyny ochauinymborth adilad, yrydymyn fodlaun o hyny.

D. Beth yu godineb, a pha eppil sydido?

A. Godineb yu chuant afrolys i sple- dach, amhuraid anladys, ag ymae'n yn cenedlu n'enyn generu'r rhain dalineb medul, didarbedruyd, anuadalruyd penchuiban- ruyd, traserch arno i hun, cas i duu, gormod chuant i'r bouyd hun, ofn angau, a'r farn a a dau, ag anabaithio yr deduyduch tragouy- daulyn erbyn y pechod yma yrhun sy'n guney- thyr y doethyn phol, a dynion yn anifailiaid yr Apostol sy'n yscrifenu felyn, ymae pob pe- chod auuelo dyn alan oi gorph i hun: Ond y neb auuelo odineb, sy'n pechuyn erbyn i gorph i hun. Ag ymae'r un meun man aral yn te- stiolaethu yn y modyma, neduch grybuyl yn ychmysc chui am Odineb, na brunti aral yny byd, na chubuddra, megis i guede i saintiau, nai serthed na phol siarad, na guagdigrifuch, nag anfedrysruyd amherthynasaul, cythr oflaen pob peth rhoi diolch iduu, a pheth rhy- fed a chuilydys yu bod Cristnogion garbron duu ai angelion yn i halogi hunain druyfasued

Prou. 13.
Sapien. 4.
Psal. 51.
Iacob. 4.
Ephes. 5.
1. Cor. 6.

budyr, yngynient agudynt gysegrui cyrph ai
Hebr. 13. *haelodau yn i Bedyd megis templau puraid i'r ysbryd glan, ag i Grist yn argluyd, amhyny ymae S. Paul meun aral, Oni uydochi mae*
Galat. 5. *teml duu ydychi a bod ysbryd duu yn aros ynoch? hun a gousoch gen duu ag nidydych yn eido chui ych hunain? athrachefn, oni uydochui fod ych cyrph yn aelodau Crist: a gymera si ai gunaethyr yn aclodau putain, agyny diued ymaen gorphen, canys ef ach prynuyd chui amaur uerth amhyny gogoneduch, ag aruaineduch duu ynych cyrph, godinebuyr a phutamuyr a farn duu.*

D. *Beth yn cynfigen, a Pha eppil ymae hi yn i genedlu?*

A. *Cynfigen yu tristuch am daioni a chynyu aral, a gofid urth deduyduch un aral tu ag oit i Orucha, amna byd gystal: ag y rhai syd is rhag na bydent gystal ag ef ty ag at i gyphelib, am ibod yn gystal agyntau megis ag y dyuaedid S. Austin, ag ymae hyn o fer-*
Eccl. 28. *ched genthi hi: Cas, absen, difenui, dirmig, la-*
Genes. 4. *uenyd o draphert a hylbul un aral, a gofid o olud un aral, yrydym yn darlain gynfigenu o*
1. Reg. 18. *Gain urth Abel uirion i fraud i hun, ag ir bre-*

nin

nin Saul gynfigenu urth Dafyd i fab yn gy-
fraith, a darfiasan i darparu'n frenym y pechod Sap. 7.
phiaid yma, hun heb lau i fod ef yn o-
lau yn erbyn naturiaeth a chariad perphaith
ymae hefyd yn guanaethyd dynion yn gyphelib Galat. 5.
agyn debig i'r Cythraliaid: druy gynfigen y cy-
threl y doeth augau i'r byd: arhain ydynt ari
du ef, ai calyn ef: Ag urth hyn da y mae'r A-
postol yn rhybydio na fydun chuanog i glodor-
uag, druy gyphroi paub i gilid, a chynfigenu o
baub ureh y lal.

D. Beth yu glotineb a pha rai yu i ferched ef?

A. Glothineb yu auyd anlyuadraethys, i
fuyd a diod, ag y mae hyn o ferched ido, Exod. 32.
panuedaiddra, lauenyd, dadurd anfedrysruyd, Iob. 21.
buscled pulder synuyr a dealt eythr bethaal fod Prou. 10.
uaelach na bruntach na bod megis Anifailiaid Eccles. 10
yrhain sy'n fodlaun i'm borthi yn gynil, arol
naturiaeth, ag etto ymae dyn yn i rhagori, pen y
mae'n yn ymroi i hun yn ailtud yu fol ne yu ry-
men, i uttres, i ormoded, ag i feddod, druy drau-
lio ag uastio y cubul ar a fedo, y mae'n Luc. 21.
guneythyr yn erbyn i echyd, ag yn syrthio me Prou. 20.
un clefydau, ag yn ydiued yn byrhau i hoedyl?
Canys guir a diogel yu'rgair hunu lauer a fuont

feiru druy uttres a gormoded, ar neb syd gynil a sober a estyn i einioes: o lauerosuyd y dau clefydau, Crist sy'n gorchymyn guailiuch rnoch ych
2. Cor. 6. hunain, rhag gorchfyguch calonau a glothineb a meddod, e fthr S. Paul i'n dcuny ni o diurth
Osee. 4. feddod sy'n dyuaedyd, na feduer chui genuin, yn yrhun ymae godnieb: yrhai a feduant ni
Eccle. 19. chant fedianu te y'rnas nef o heruyd hyny prophuyd duu sy'n yn byguth yn erbyn y fuyr, guae yrhai cryfion sy'n yfed guin, a'r dynion nerthaul sy'n gymyscu diod gadarn.

D. Beth yu lid a pha ephil a enir ido ef?

A. lid yu chuant i gosbi un aral a debygo dyn gael drug ar i lau, Ag y mae'n geni o hun ferchef meldigedig ymsertu Balchder ne Rysig, diystyruch lefain, cynfigen dirmig, ne
Prou. 19. rhegu, ne tygnedu: hun syd uenuyn medul
Iob. 15. hun sy'n lugru grym a galu barnadigaeth adœthineb, ag yn dynystrio yn fynychiechyd yr enaid a'r corph, o heruyd hyny y pregethur a'n rhybydiod: na fyd gyflym yn d'ysbryd
Eccle. 19. i digio: Oblegyd dig sy'n gorphouys yn mynues pholiaid, hefyd ymae Athrau y cenedloed,
Eph. 4. yn gorchymyn tyner ymaith o'ch mysc, bob
Eccles. 7. chueruder, a lid, a chynfigen, a lefain, ag ab-

ſen anuyaul, a chabledgida phob drugioni, a bydych hefyd gymuynaſcar, a thrigarog gan fadau baub yu gilid, megis agymadauod duu i chuithau druy Griſt, ag nid heb achos y dyuaedodyr uſtus penaf, y neb ar a digio urth ifraud i hun, ſyd euog o'r farn, a'r neb a dyuaedo urth i fraud i hun Racha, (yr hun ſyd aruyd o lid) ſyd euog o'r cyngor, a'r neb a dyuaedo urth i fraud, phul, ſyd euog o dan uphernaul. Col. 1. Matth. 5. Bern. Ser. 3. & 6. de Aſcenſ. Domini.

D. Beth yu diogi a pha ferched ſyd ido?

A. Diogi yu diphruythdra a leſced calon dyphigiaul i uneythyd yn da, ondyn anuedig ymae diogi yn driſtuch pethau yſbrydaul, a rhain yu i ferched, malais, ſtyfnigruyd, guendid calon, anobaith, aneſcudruyd ynghylch gorchymynion angenrhaidiaul, anuadal uybiad medul ynghylch lauer o bethau, a'r perigl trum ſy'n dielu alan o'r pechod hun a dangoſir druy airiau Criſt yn yr Efengl pob pren ar na duco phruyth da, a dorrir, ag a furir yn y tan, ag meun man aral, Buriuch y guas anfudaul i'r touyluch eithaf, ag ni chafod dyuaedyd o chuaneg, beth a fynau ini uneythr rhag bod yn ſurth ag yn ſegur edrychuch, Greg. li. 31. Mor. Eccleſ. 33. Prou. 6. Pſal. 118. Mat. 20 Ioan. 13. Rom. 13. 2. Cor. 7. Galat. 3.

guiliuch, a guediuch, canys ni uydoch pa bryd y byd yr amser, ymdrechuch fyned i'r porch cyfing, canys lauer medafi i chui a gaisiant entrio i meun ag ni alant.

Apoc. 2. Luc. 13.

Hyn a dyuaedasom arol y dospart a amcanasom mi urth dechre, megis y galo ysaul, sy'n chuanychu Cyfiaunder Gristnogaid, nid yn unig i adanabod ai nodi, ond hefyd ochel, a guthio odiurthynt (arol gorchymyn duu) y doluriau yma: yrhain syd beryclafi genedl dyn, ar meldigedig haint yma a dangosasom uchod.

Rom. 12. Bern. Ser. 35. de paruis sermonibus.

Ynghylch pechodau rhai erail, yrhain yrydym ini yn aphaithiaul o honynt.

D. Pa bechodau a eluir pechodau rhai erail.

A. Yrhémi auneir a duylau rhai erail, ag etto er hyny efai cyfrir ag ai burir (nid heb achos) at omi, ag auna cyduybod yn euog gar bron duu, O heruyd hyn, yn i cylch huynt y gelir cymeryd hyny y mae'r scruthurlan yn i orchymyn, gan dyuaedyd na syd gyfranog o bechodau erail a hyny y mae'r prophuyd breninhaul yn iuedio fal hyn, Glanasi fargluyd odiurth fymechodau dirgel, ag arbed dy uas odiurth bechodau rhai erail. At hyn o beth y mae Saint Basil faur yn tuedu hyn at

1. Tim. 5. Vide Basiliũ li. de vero dignitat. Aug. li. 3. de lib. arbitr.

crifeniad Saint Paul at yr Ephesiaid, na fyduch gyfranog a guaithredoed diphruyth touylug, ond baiuch arnynt yn hytrach, a hefyd y dyuedyad yma o'r un Apostol, ymadeuch a phob Cristion fraud, a ryfyd yn rhodio yn anlyuadraethys, ag nid yn ol y tradydiad a gousoch i genym i. Ephes. 5. 2. Thess. 3.

D. Meun pesaul mod yrydym yn aphaithiaul o bechodau rhai erail?

A. Meun nau mod, S. druy gyngor, gorchymyn, cydsyniad cyphroiad, canmoliad, ne uenithiad celu bai aral ai lochi, bod yn gyfranog o'r bai druy 'mdiphin?

D. Pa bryd y rydyyn aphaithiaul o bechod rhai erail druy gyngor?

A. Pen fythom mi yn achos, ag yn rhodi cyngor drug, yrhun ymae erail yn i galyn ne'n galu i galyn. Cayphas a al fod yn siampl o hyn, hun druy agyngor a anogod ag a yrod gyngorihaidyr Iudeuon i roi Crist yu farufolaeth: Ond yngurthuyneb i hyny Canmolir Ioseph ab Aramuthia, ag ai geluir yn ur Eccl. 27. Esai. 19. Psalm. 7. Ioan. 11. Mat. 25. Act. 9.

Marc.6. da cyfiaun, am na chyttunod ai cyngor nag ai
gueithredoed huynt, S. ag esgobion yr Iudeuon,
ag ar pharasaiaid uedi udynt ymroi yn anuiaul
i uneythyd brad Iesu Grist yu farufolaeth o'r
hyu yma yrydoed Demetruis, yrhun gida
chyfelion erail dichelys, ermuyn i fud ai elu i
hunan aunaeth terfysc maur ofeun Dinas E-
phesus a hyny yn erbyn Saint Paul ai dysceidia-
eth, yn yrun mod Herodias yndiguilid hon oed
Herod frenin yn i chadu'n yn orderch, o he-
Mat.14. ruyd druy i chyngor hi, i merch a oedyn dansio,
a barod, yn greulon dorri pen Ifan fedydiur
santaidiaf ol.

D. Pa bryd ymae un yn aphaithaul o be-
chod un aral druy orchymyn?

A. Pen del cam i gymydog, ne pen unel er
1.Reg.22. drug yn y byd, druy archiad, barn, ne'n
gorchymyn ni, megis ag i ladod i bremin Da-
Hester.3. fyd vrias uirion, nid ailau i hun, nag a duylau
Daniel.3. yr eido, ond urth lythyr gueiniaithur, a gor-
chymyn i lad ef yn y fruydr. A Philatus yr
Luc.23. rhaglau oed euog o farufolaeth Crist, am ido i
farnu, ai dodi ef druy audurdod er bodloni'r
Exod.1. Iudeuon yu groesgoelio, peirhon ido agunay-
Levit.20. thyr hyn gen muyaf yn erbyn i euylys, yn yr-

mod Herod a Pharo a becha ſont yn dirfaur ag yn heunys, pen unaethont gyfraith Tyrranaid i lad plant yr Hebraiaid, Guae y rhai ſy'n guneythyd cyfraithiau anghyfiauen. Luc. 11.

D. Pa bryd y mae cytundeb yn guneythyr ni yn euog o bechodau un aral.

A. Pen fytho y Peth aunelo aral ar gam yn cael yn gair daionis ne or leia yn cael gynuys ai lochi genym ni yn dirgel fal hyn y pechaud Saul pen i cytunod i farufalaeth Stephan y marthyr cyntaf, ag felyny y pechaſont muy na daugain o'r Iudeuon am uneythyr aduned a dyfod yn arfog ar feder lad S. Paul, yn diuaethaf y pechaſont dinaſuyr Caerſelem, pen y cytunaſont ar ſuydogion i rodi Criſt yu farufolaeth, Amhyny, ymae peder yu dannod udynt gan dyuaedyd, chui a ladaſoch y byuyd, amhyny ni a dylem dal ſelu ar hyn a dyuaedod S. Paul, nid yn unig y rhai ſy'n guneythyr drug ſy'n haudu marufolaeth, cythr hefyd y rhai ſy'n yn cydſynio a'r gunaethyruyr. Athun ymae'n tynu i Peth y rydym yn i darlain yn S. Sypr. nid yu ef yn aneuog o bechod, hun yn ſyd yn gorchymyn i uneythyr: nag yn difai hun y

Ireneus 4.ca.45. Act. 7. Marc.15. Act.3. Rom.1. Li.31. qua eſt cleri Romani ad Cypr.

ſyd ynyngyhoed yn cydſynio, peirhon na unaeth ef mor bai.

D. Pa amſer y bydunni euog o bechod un aral, urth gyphroi?

1. Reg. 1. A. Pen rodomi achos i un aral, druy uybod, i digio, i dial, i dyrmygu duu, i greu-
Pſal. 105.
Mach. 4. loni ne'r cyphelib feiau, pa fod bynag i gunelo-
ni hyny, ai ar air, ai ar ueithred, ne mod
Epheſ. 6. aral yn byd: Ni bu uraig Iob oludaug chuaithpel odiurth y bai yma, hon yn dirmygys ag yn di guilid oed y annos i gur, yr hun oed yn di-
Tob. 2. diciaf ol ag yn laun o myned, i tygnedu ne i regu duu, hefyd guraig Tobias oed mor drug anuydys, megis idi hi yn fynych druy 'mſerthu gythrydo i gur, ag y roed yn gunaethyd hyny. O heruyd i fod, megis gur gofalys druy acheneidiau, dagrau, a guediau hyd at duu, yn ga-
Eccl. 28. laruy maurgam yrydoed yn gode ar lau iuraig,
Prou. 15. Eythyr Eccleſiaſticus y ſyd yn yn rhybydio, ymgeduch rhag cynnen meun mod aral, ag di aunai dy bechodau ynlai, gur dig lon a enynna
Prou. 17. gynnen a gur pechadurus a dralodaf i gyfeilon, ag a furu gas ymyſc rhai heduchaul fely y dyuad Salamon, y dyn terfyſcys ſyd fyth ai fryd ar-

ardrug yn unig, a chenad greulon a'danfonir yn i erbyn. Esa. 33.

D. Pa fod i'r staenir ni a phechod un arail druy ganmol a gueiniaith?

A. Pan ganmolhom un yn guneythyr drug, ne am i drugioni: ne pan fythom mi megis yn i sumbulio un i redeg ar gam, yn yr Prou. 24.
un mod a phei i bai ef yn guneythyrynda, fal y Psal. 140.
rel ef rhagdo yn y dechreuad, Guae y guniady dasau a unelont glystogau tan bob elinoed duy- Thren. 2.
lau fy'mhobl, a'rhai a ueithiant gobenydau Esa. 39. & 130.
dan ben pob oedram i fagelu i enaidiau, megis ag y ma y prophuyd yn yscrifenu, mynych y
mae'r pregethuyr egluysig ne'r Suydogion by- Rom. 6.
daul pen fythont yn dyuaedyd gueiniaith urth y bobl, druy i lochi ai meithrino yn gyhoed yn i Rbydit ai duugioni, Da y mae'r y Prophuyd Esaynodi ar gairiau yma fymhobl i y neb sy'n dyuaedyd dy fod di yn deduyd sy'n dy Somi di, ag yndyniflro luybr dy Petr. 2.
draed di, hefyd y mae Sainct Paul yn gynghor i ni ochel yr athrauyr, yrhain druy airiau Psalm. 9.
teg a gueiniaith yn tuylo calonau yrhai didrug, difalaiscanys o heruyd bodyn camnol pechadur yn chuantau i galon, ag adyuaed am yr anghyfiaun, ef a somgaraf yr argluydy pechadur,

megis, ag y mae i prophuyd breninhaul yn testiolaethu.

D. Pa amser y dau pechod un aral arnom mi druy gelu a theui ason?

A. Pan delyniued in deiliaid ni, ne i un
Bernard. de S. Ioã. Bapt. aral am deui hono ason, yn y mod yma. O byd yn suyd ni i dyscu, ag i rybydio, ne i gerydu yn brodyr ne'r bobl, os peidiun ine yn y cyfamser pen elem uneythyr maurles, o bod yn lonyd heb dyuaedyd un gair y mae'n faur yn baini,
Aug. epi. 119. O heruyd hyny y mae'r argluyd yn testiolaethu i bob pregethur, lefain na oprhouys, derchafa yn uchel dy lais fel udcorn a managa i'm pobl i Scelerdra, ag i deulu Iacob i Pechodau, ond guarãdo pa berigl syd i'r hain a eluir cun mudiõ heb alu cyfarth, pen dyuaiduy fi urth yr anuiaul (med yr Argluyd) dydi a sydi faru onis
Hiere. 23. dangosi di ido ef ag onis dyuaedi urtho ef, megis y galo droi o diar i phord anuiaul, a buu, yr anumul hunu a syd maru yn i anuoldeb, amyne a ofynaf y uaed ef ar dy laudi. Y mae mor angenrhaidiaul cadu hyny a dyuad S. Paul ag
1. Cor. 9. a dyuayedod druy faur erfyn, pregetha'r gair, byd daer meun amser ag alan o amser: argyoeda, ceryda, anog druy bob ymyned agathra.

niaeth, hefyd yr un Apostol mewn man aral, cerydda garbron pawb i Saul a becho, megis y bytho ofn ar erail.

D. Pa amser drwy'n tenerwch ni y bydwn yn enog o bechodau erail?

A. Pen odefom i i'r pechod a elid, ag adylid i gueirio ai gyrydu, drwy'n galu, a'n audurdod ni dient, er hyny yn digeryd amyned waethwaeth yn y bechod yma, y Swydogion sy'n syrthio, yr hain sy'n dwyn i clede yn ofer, ag nid ynt wasnaethwyr idwn, a llonyduch fal i geluir hwynt, dialwyr yn cosbi yr hai a wnelont scelerdra, yn y pechod yma y Syrthiod y brenin Saul pen ido yn erbyn gorchymyn duw, fod yn rhy dirion ag yn rhy dyner yn arbed y Malaceithaid i elynion, Brenin Achab a bechod yn yr pechod am cymodi a brenni Syria, ai safrio: am hyny ni diengod rhag sarrig farnadigaeth y prophwyd, gan i fyguth yn y mod yma, hyn y mae'r Arglwyd yn i dywaedyd, o herwyd odef o honeti y neboed euog o farwfolaeth diainc heb i gosbi dy einioes di a fyd dros i enioes ef ath bobl di dros i bobl ef, at yr un peth y gal hyny a dywad S. Paul, ag a orchmynod i'r Corinthiaid berthynu. Chwnwch y dyn drwg o'ch

myſt, Oni uydoch y ſura y chedig le fain yr holdoes? Certhuch alan yr hen ſurdoes, Guedi hyny y mae'r tadau a'r mamau, meiſtred ag athrauion yn pechu yn y pechod yma, Am i bod huy yn diuyno y ſaul y ſyd dan i duylau, druy gymeryd arnynt, na uelont moi baiau, a thruy ormod tyneruch yn i duyn huynt i fynu, a hefyd yn godef i'r rheini druy i eſcluſtra ai diogi fyned i ormod perigl, fel y yrydym yn darlain diuyno yn gubul blant Eli druy ormod teneruch y tad yr hun a gosbuyd yn doſt am fod yn rhy eſmuyth urthynt, at hun hefyd i gelir ardodi y pechod a eluuir diphig cerydu a rhybydio ne duyn i phord iaun yn braud, gan fod Criſt hefyd yn yn rhybydio, fod yn rhaid cerydu'n braud, unuoith, a duyuaith, a thair; fal y galoni i cnil ef urth i dyn y alan oi bechod er bod rhai y'n rhoi rhagor rhung y cyfryu ahun a'r eſcluſdra na'r teneruch a dyuaedaſom uchod, fal i gunant fath aral ar bechod o honynt.

D. Beth yu bod meun pechod un aral druy fod yn gyfranog?

Tob. 2. Prou. 29. A. Hyny a fyd yn benaf, pen delomi i gael rhan o'r Scar a'r Butti gida'r ladron

ne'r treisuyr : hefyd pen daliom gidag erail, druy uybod da a gad ar gam ne yn anghyfiaun ne meun mod yn y byd heb berthynu attomi, heb lau hyny pen fythomi yn ymgouaethogi druy espeilio erail at hyn y gal berthynu hyny a dyuad Dauid brophuyd rhedeg gidar ladron, a bod a rhan gida'r godinebus megis y mae Esaias yn rhoi bobl yr Iudeuon, dy duysogion di syd an phydlon, yn gymdeithion i ladron, i gyd yn caru rhodion, ag yn calyn gobruyion, trymach hefyd na hyny mae'ntuy'n pechu yrhain yn olau ag yn gyhoed sy'n ceiso elu udynt druy anonestruyd erail, megis lattaion, ag y dynion a uydir i bod yn diphaith, ag yn anonesti fal y galont dyfod i hunan ne yrry yno. Psal. 49. Deut. 29.

D. *Pa fod y burir arnomi bechod rhai erail druy fentimiant?*

A. *Pen fythomi yn maentimio rhai yn guneythyr drug, ne'n mantimio ag yn hau ar led dyscediaeith un aral, bod yn drug ag yn anuiaul, hefyd pen lafuriomi i roi rhagdo ag idiphin druy'n gofal a'n guaithni beth a ordeiniuyd yn erbyn cyfraith duu, megis taranau yn torri alan, Gue chui (med Esay y prophuyd, sy'n galu y drug yn da a'r da yn drug,* Esay. 5.

ag yn rhoi y tyulug yn oleuad a'r goleuad yn dyulug, yn rhoi'r melys yn chueru a'r chueru yn felys: A hefyd guae chuichui sydd yn cyfiaunhau'r anuiaul am i rodion, ag yn duyn cyfiaunder y cyfiaun o diarno. Digon yu hyn yng hylch y pechodau a eluir pechodau rhai eraill yrhain yn uir sydd yr aurhon uedi tanu yn hirag yn llydan, ag yrydys yn i guneythyr beunydd druy faur rysig ymysc y guyr maur yn anuedig, Ag y mae'rhan fuya cyn beled odiurth i gochel, megis i bod yn tybied na ydynt bechodau, ag felly yn i rhoi meun pris bychan, er i bod yn llugru i cyduybod druy frunti'rhain, an yn coli i henaidiau Ond ef a elir buru'r holl bechodau a dyuaeduydd uchod, gan muya meun tri rhyuogaeth yn gynuys yn ag fyr, megis ag y mae S. Basil faur yn dangos Canys pen syrthiomi meun aphaith, ne gyfran o fai ne bechod un arall, hyny a fydd naill ai yn y peth, i hun, ar uaithred, ai meun euylys, ne ryu fryd a medull yn unig ai urth esceulysruydd didarbod pen dylyt i rhybydio, ne i mendio, i siomi huynt am na dylem uneythyr. Ond o'r holl bechodau y scumunaf o lauer yu hunu aunair yn erbyn yr ysbryd glan.

Ynghylch pechodau yn erbyn yr ysbryd glan.

D. Beth yu pechod yn erbyn yr ysbryd glan:

A. hunu yu gurthod yn diystyr (ouir falais) faur daioni a gras duu uedi gynig yrhuny bydir yn arfer i roi ne i farnu i'r ysbryd glan, megis i Phynon hol daioni, A hyn yu Pechu yn difadeuaul, fal na elir cael madeuaint am y cyfriu bechod, ag un cymeint a hunu, nag yn y byd yma, nag yn y byd aral sy'n dyfod, urthi air i hun: Am fod duu urth y'r Amod yma, yn yn trino ni fal na rodo duu ras ar y daear, ne ogoniant yn y ne foed i neb, ond i'r saul a phiaidiant y peth a uypont i fod yn pechod: ag heb lau hyny, a rodont i bryd ar daioni, ag a deuisant phord gyfraith laun i fuu, ond y Pechod yma a uneir yn erbyn ysbryd yr glan, nid oes na phiaidra pechod, na bryd i galyn daioni fal y dylid: ag heb lau hyny y rydys yn buru ymaeth y peth druy'r hun y mae'r ysbryd glan oi ras i hun yn arfer galu dyn o diurth i bechod, Am hyny ni alanthuy a fagler yn y cyfryu bechodau yma, gael gras duu yn y byd Canys y rydys yma yn pechu yn erbyn tad, nid o uendid a brauder dyn, hun a eluir

Matt. 13.
Marc. 3.
Aug. de verbis.

Aug. lib. 38. Quæst.
Mat. 26.

pechu'n erbyn tad, a galu'r tad, megis ag y gunaeth peder pen uadod Grist, na chuaitho anuybodaeth, yr hyn yu pechu (megis y dyuaedant) yn erbyn y mab, a doethineb y mab, fal y damuyniaud i S. Paul, pen oed yn erlidur creulaun yn erbyn Egluys Grist, ond yrydys yma yn fuy o lauer, ouir drugioni a chyndynruyd calon, fal y mae'r Pharasaiaid y dynion dy phaithiaf a'r cyndynaf yn rhoi Siampl.

D. Pesaul pechod sy'n erbyn yr ysbryd glan?

A. Chuech o'r pechodau hyny a gifrir, megis y mae i henuae huynt yn gymraduy i baub.

1. Trahyder, ar drigared duu, ag ar dienc yn digosb am bechod: Anobaith gurthnebu guir, uedi uybod, cynfigen urth gariad perphaithi Gyd gristion, Cyndynruyd ag anydiferuch, ond haus a fyde i dealt os cyfrir huynt yn y mod yma.

1. Camarfer yn rhy hyf drugared duu.

2. Cubul anobaithio gras duu ai iechyd i hun.

3. Bod yn elyn iuirioned y phyd gatholig a hyny yn

ny yn erbyn i gyduybod i hun.

4. *Bod cynfgen yſtyfnig, agofid arno am luydiant, iechyd a rhinuadau i fraud Phyd.*

5. *Trigo druy uybod a medul cyndyn meun pechod?*

6. *Bod heb fryd ar y difairuch, nag ymadel ai fuched drug.*

D. *Para drahyder auneiph bechod yn erbyn yr y sbryd glan?*

A. *hunu aunelo i dyn roi cymaint o goel ar trugared duu yn unig, ag y byd hyf iuneythyr pechod heb yſtyriaeth o gyfiaunder yn y byd, nag ofn duu, y mae lauer hediu yn pechu yny modyma, yrhain ſyd yn bodloni ag unig Phyd yng hriſt, ag yn pydru fal anifailiaid ynghanol budredi pechodau, ag yn ado yn hyf, nid yn unig udynt i hunain, eythr hefyd i erail ſicruch a diofalruyd o goeldruy haedianau Criſt, ag i ras duu, yrhun y maentuy yn i gyrheudyd druy Phyd, ag ni dangoſant yn y cyfamſer dim o phruyth penyd, mae S. Paul athrau y cenedlod meun Phyd a guirioned yn crio ar bob un o'rhain, Auyti (med ef) yn diyſtyru couaeth daioni duu i diodefgaruch i ymyned ai ortho? oni uydoſti fod daioni duu*

Greg. in ca 3. lib. 1. Regum.

Bern. Ser. 38. ex parnis Serm.

Hieron. in can. 4. Oſeæ.

1. Cor. 13.
Pſalm. 2.
Rom. 11.
1. Gal. 5.

yn dy douys di i dyfeiruch urth dygleduch di ath calon anydifairiol, yruyti yn darparuyti
Iacob.2. *dig erbyn dydy digofaint, pen anirgeler cyfiaun*
Eccles.9. *farn duuyr hun a ryd i bob dyn yn ol i uaithre-doed* Amhyny *y mae'r un S. Paul meun man aral yn dyscu na dylid phrostio yn unig phyd, ond guaithio yn iechyd ni druy ofnag arsuyd ag ymae'n canmol ag yn gorchymyn ini phyd nid phyd faru a segur (megis ag ymae Iacob yn i galu)* Eythr *y phyd fyuiaul hon druy gariad perphaith syd y guaithio yn gyfiaun yn erbyn y pechod afrolys y mae* Ecclesiasticus *yn crio, gan dyuaedyd, ynghylch mandeuamt dy be-chodau na fyd diofn, ag na furu un pechod ar y lal, ag na dyuaid maur yu trugared yr ar-gluyd, ef a gymer drugared ar faml bechodau i* Canys *trugared a dig a nesant odiurtho ef yn*
Psal.100. *fuan, a digofaint of edrych ar bechaduriaid* Amhyny *y prophuyd sy'n dyuaedyd yn da,* Dadganaf *yti f'argluyd* Drugared *a barn, ag meun man aral aarhyded y brenin yu caru barn.*

D. Pa fod y guneir pechod yn erbyn yr ysbryd glan druy Anobaith.

A. Pen del bai gurthuyneb i'r trahyder a dyuaeduyd o'r blaen, fal y burio dyn i phord bob gobaith i gael madeuaint gar bron duu i yn i liechyd traguydaul, hun oed bechod Cain megis ag y testiolaethod ai air i hun, muy heb ef, yu fanuired i nag y dylun gael madeuaint fal hyny hefyd yu pechod Iudas Bradur Crist pen diuedod ef i hoedel a chebyst yn aneduyd, ond nid yu y difeiruch yn y byd ryhuyr, idyn, megis ag y mae y leidr ar y groes yn testiolaethu, yr hun pen y difarod ar y groes a gafod gen Grist ras maur a gogoniant nefaul. Aug. Ser. de temp. Hom. 21. & 50. Mat. 27. Act. 1. 1. Ioan. 1. Luc. 23.

D. Pa amser y byd gurthnebur y guir yn Pechu yn erbyn yr ysbryd glan?

A. Pen eler ynghylch punciau'r phyd a chyrefyd a dal yn gyndyn gidar celuyd yn erbyn y guir, nid druy obaith ond, druy falais, o'r guirguaithode, fal druy hyn i gelir gunenythyr niued i buraidruyd guirioned catholig, y pharasaiaid oedynt yn euog o'r pechod Leo epist. 10. ad flamanum.

yma, yrhain oedynt yn bena peth, yngofalu i dyrmygu Crist, nid yn unig yn falaisus, eythr hefyd ar gam, ag i erlid athrauiaeth yr efengli

Mat. 11. orthrymu testiolaeth yr Apostolion, a hyny

Ioan. 7. yn erbyn i cyduybod i hun, nid anhebig i'rhain yu'r guyr y mae'r prophuyd yn son am danynt, i bod yn eisted ynghadair y guatuaruyr. Aphe-

2. Petri 2. der yr Apostol sy'n i galu huy yn athrauyr celuydog yrhain sy'n yn dyscu disceidiaeth goledig, Ag yn diuaetha S. Paul sy'n i galuyntuy

Tit. 3. yn hereticiaid, yn dynion luguredig, ag yn go-

Timot. 3. ledig ynghylch y phyd, gan urando gormod ar ysbrydion cyflornys siomantus, ag druy i barn

Act. 13. i hun yn goledig ag yn damnedig. Ymysc yrhain y gelir cyfri Elymas y Suynur y'rhun y mae S. Paul yn serthu yn gyhoed gan dyuaedyd O un laun o dichel a phob druguioni mab diaul, a gelyn pob cyfiaunder oni phaidi a guyro iaun Phyd yr argluyd.

Mat. 12 At hyn y mae'n perthynu cabliad yn erbyn yrysbryd: yrhun y mae Crist yn i danod yn helaeth i'r Iudeuon ag yn i uneythyd yn uaeth ag yn fuy heunys na Phechodau erail, ag oduu na

apud Gratianum 25. Quest. 1. bydent yn pechu yr aurhon yn y pechod hun Canys yma entuy'n cablu 'r ysbryd glan megis ag y mae. Damasus yn yscrifenu, yrhain y syd yn rhy hyderys yn gurthnebu ordeinadau yr hen dadau a darfu i gosod atan druy 'r ys-

brydglan, arhain sy'n guneythyr dimyn i herbyn nag yn cytuno arhain sy'n gunaethyr y cyfryu rysig a guarhydri syd rhyu gablideagaeth yn erbyn yr ysbryd glan.

D. Pa fod y mae cynfigem urth ras i gydgristion, yn bechod yn erbyn ysys brydglan?

A. Pen fythomi yn brud ag yn drist iaun urth ueled yn braudyn folianys, druy egluruch a phrifiant rhinuedau a rhodion duu yrhun bechod nid yu mor briodaul y dyn, ag yu i diaul yrhun syd gasaf peth gentho ueled gras duu yn guraidio ag yn cynydu meun dyn, agohe ruyd hyny nid yn unig yn achuynur yn erbyn i frodyr: eythyr hefyd yn bena gelyn i duu ag i holuyr da, hun megis leo rhyedig yn rhodio o diangylch gan geisio y neb a alo i difa, yr oed ymys yr Iudeuon blant Satan, yn cynfigenu fod rhad yr efengl yn tyfu ag yn cynydu dim ymysc y genealethau megis y mae yu ueled yn actau er Apostolion.

Aug. de Serm. domini in monte.

Sap. 2.

Act. 11. & 15.

D. Para gyndynruyd ayna Pechod, yn erbyn yr ysbryd glan?

A. Y' cyndynruyd hunu yn uir auneloy medul ne'r galon mor anysṭuyth yn erbyn y neb a ryd gyngor da, fal na diodefa i un
Exod.7. druy resumau yn y byd, idroi odiurth i fryd ai
Exod.14. amcan coledig, Brenin Pharao oed uedi i'nynu yn faur n'y pechod yma, yrhun ec cael o hono ef i rybydio cyn fynyched gen voyses, a chael dia-
Hiere.5. led yn fynych druy dost a phyrnig gosbydigaeth duu: Etto ef agoled druy sefylyn i fedul creulon, ai gyndynruyd: hefyd angorchfygus
Act. 7. cyndyn ruyd yr iudeuon yrhain y mae Stephan y marthyr yn i paintio megis yn i lyu i hunain oedynt bobl uegilsith heb anuaedu i calonau a'ch clystiau (med ef) chuy chui erioed a fuoch yn gurthnebu'r ysbryd glan ag nid anhebig yn yr amser yma yu rheini syd uedi mroi i dyscei-diaeth neuyd, ag ni alant urando ar un yn dyscu yn gatholig, megis peibai i clustiau guedi stopio: yn yr phunud ar asbis ne'r lyndasen rhag guarando melysdra puroriaeth iachaul athrauiaeth yr Egluys, ef a dybygid i bod yntuy yn dyuaedyd, Cilia odiurthym ni fynun i uybod mo'th phyrd di, yrhun beth nid yu dim

Amgen nag y mae S. Paul yn dywaedyd, eythr yn ol caledruyd dy galon diedifeiriaul, uyt yn tyrru yti dyhun digofaint, a dadcudiad cyfiaun farn duu, Canys hefyd megis ag y mae Salomom yn dyscu gur a geryder yn fynych ag a galeda i uarr, a drylir yn disymuth fal na bytho medeginiaeth ido. Rom. 2.

D. pa bryd i gunair pechod o any difeiruch?

A. Pen fytho dyn heb uneythyr na Phen na mesur ar bechodau adylae i glanhau druy iachaid ydifeiruch, ag ai fryd na bytho ydifeiriaul fyth, yn uir maruolaeth y cyfryu rai yma (a ydynt uir bechaduyr ag a fynant drigo fely, fyd uaethaf ol, gan i bod huynt urth i guaithred, er nad ydynt urth i gair, yn dyuaedyd, ef a darfu imi ymruymo agangau ag aunaethym amod ag uphern ag ynghylch y pechodau yma y gelir cymeryd y peth ymae S. Ioan yn i Destiolaethu, ymae Pechod i farufolaeth dros hunu ni al neb erfyn, hyn a dyuaedasom ynghylch pechodau yn erbyn yr ysbryd glan, yr hai muyaf yn uir alant fod, a'rhain nail, ai nifade duu i dyn byth, ne'n anod iaun, Agam hyny nyni a dylem uisco nyhunain ag arfau yn i herbyn, a hefyd cadarnhau erail yn erbyn, Aug. de fide ad Petrum. Psalm. 35. Esa. 28. Ephes. 4. Psal. 93.

yr hain, fal i caduer hyny, na thristeuch ag na diphoduch ysbryd duu, Hediu os gurandeuch ar i laferyd, nachaleduch ych calonau: neduch i neb fod uedi, druy dichel pechod, calon galed a gaiph drug yn y diued, ynaur ni aun o'n blaen i gymuyl ynghylch y Pechodau syd mor heunys ag yn lefain hyd y nef.

Hebra. 2.
Eccles. 3.

Dosparth y pechodau sy'n lefain hyd y nef.

D. *Pa bechodau yu rheini eluir pechodau yn lefain hyd y nef.*

A. *Y rhai a uydir i bod yn gyhoed ag yn Amlug yuch lau erail, ag yn peri dig a dial duu yn arythyrlaun i'rhai ai gunelont, o'r cyfryu bechodau a'rhain y cyfrir peduar yn yr Scruthur lan, S. murdur ne lyasiad euylyscar, pechod y Sodomitiaid, guascu ne orthrymu ar y tylodion, a Somi guaithuyr am i cyflog.*

Aug. in Euchri. & li. annotation in Iob.

D. *Para fod y mae'r Scruthurlan yn dial lyasiad ne ladiad dyn yn euylscar?*

A. *Yndrum iaun megis ag y mae duu yn dangos yn y gairiau a dyuaedod urth gy-*

Genes. 4.

ryuu Cain y'lyasur cyntaf, beth aunaethost, i (med ef) y mae lef guaed dy fraud ti sy'n lefain o'r daiar ataf, heruyd hyny meldigedig a sidi ar y daiar, a hefyd meun man aral, y mae gair duu yn testielaethu, puy bynag a golouaed dyn ef a golir y uaed ynte Canys ef aunaed dyn ar-lun duu, y mae Dafyd brophuyd yn canu ni dau guyr guaelyd i haner i dydiau Canys y Pechod yma syd fuyaf heunis ag yn guneythyr cam cre-ulonaf ai gymydog pen sytho'n duyn i enioes a diarno ef heb audurdod cyfraithlaun Am-hyny y dyuaedod. Crist paub a gymeront y cle-de a difethir a'r Clede.

Psal. 2.

Aug. lib. 22. contra Faust.

Apoc. 13.

D. Beth y syd yscrifenedig ynghlch pechod y Sodometiaid ai gosb ne i dialed?

A. Guyr y sodamitaid (med Scruthurlā) oedynt uaethafol, phechadyried aryth laungar bron yr Argluyd, yr heunys a'rdir faur bechod yma y mae Peder o phaul yni gue-di yn i erbyn, ag y mae natur i hun yn phile dio hefyd, y ma'er scruthur lan yn dangos mantiole Pechod yma guaedi Sodomitiaid argumoriaid a sty'n liogi: amhyny y dyuaeda sont pechod huy a drumhad yn ormod, Am hy ny y dyuaeda sont yr Angellyon urth loth gy-

Gen. 13.

Rom. 1.

Ephes. 5.

2. Petr. 2.
Gen. 19.

fiaun, ag oed yn dirfaur yn phiaidio guaithredoed y Sodomitiaid fel yn y dyuaedasont yr angelion, canys ni a dinistruyn y le hun, am fod i guaed huynt yn faur gar bron yr argluyd: yrhun a yn anfonodni yu dystryuio huy yn darlain a'r argluyd a lauiod ar Sodom a Gomorra frumston, athan odiurth yr Argluyd o'r nef ag ef a dinystroed y dinasoed hyny ar hol uasted o diamgylch, Ag nid yu'r y Scruthur lan yn celuyr achosion, yrhain agymelasont y

Deuteronomum. Sodomitiaid i'r dirfaur beehod yma, a hefyd a al beri i erail becchuyn y cyfryu fel yn yrydym yn darlain yn Ezechiel, ueled yma enuired dy

Leuit. 18. chuaer di Sodoma. S. Balchder, digoned o fara, a golud, ai ysmuythdra hi ai merched, ag ni

Dent. 27. estynant moi lau i'r anghenus, a'r tylaud, ymae'ntuy hefyd yn euog or pechod heunys yma: yrhain nid ynt yn ofni, dorri ne halogi cyfraith duu, ne gyfraith naturiaul hon syn ys-

Chrysost. hom. 4. in epist. ad Romanos. crifenedig yn lyfr lef, tico, hon syd yn y mod yma, na orued gida'r guryu, megis gidar fanyu, canys phiaiddra yu, ag na orued ynghyd gida' gun Anifail, i'th halogi ag ef, yrhon uaithred os arferir yn yr un man, y mae'n dy rybydio di, fod y dear uedi i halogi druy'r ma-

1. Cor. 6. sued anifailiaid yma, a digofaint duu uedi i nynu yn fuy yn erbyn y bobl, a bod y pechod yma

Galat. 5. yn haedu marufolaeth: O heruyd hyny S. Paul

sy'n yscrifenu, nid unuaith yn erbyn yrhain sy'n ymgydio a'r guyryu, ag y mae ef heb lau hyny yn cyrudu, yrhain sy'n arfer brunti a choegni gidantuy i hunain, ymysc yrhain, yroed Onam mab Iuda, yrhun nid aled ochel presenol dial duu, o heruyd ido doualt i natur ar y daear, ynuaith ag yn Anifeliaid, oblsgyd ido dori guedaiddra natur. Hieronymus in c. ad Rom.

D. Beth y mae'r scruthurlan yn i proponydu ynghylch gorthrymu a guascu ar y tylodion.

A. Na Thristha, med yr Argluyd, mor dyn diethr, ag na orthruma dim honof Exod. 22. *Canys chuithau a fuoch diethraid yn hir yr Eipht, nauna niued i'r uraig uedu, a'r ymdifad, os guneuch udynt niued, yntuy a lefant arna fi, a mine a urandauaf ar i lefam huy, ag a liddigiaf, ag ach ladaf chui ar clede, ag a fyd ych guraged chui ueduon, ach plant yn ymdifaid,* Deut. 35. Mal. 3. *Ag amhyny y gorthrumuyd yr Eiphtiaid ag aml dialedag yn y diued ef ai boduyd gida Pharo i brenin y tyrant creulon: Am i bod yn greulonach na neb, yn erbyn plant yr Israel, mi auclais, med yr Argluyd flinder a gorthrumder: sy'm hobl yngulad y Eipth, ag a urandeuais* Exod. 7.

ar i lesain, gan gletted oedynt i meistred urth yntuy yrhain oedyntyn oluguyr ar y guaith, ag urth uybod i gofid, descynais i laur yu rhyd-
Exod. 3. hau o duylau'r Eiphtiaid Amhyny y mae'n Arglwyd ni yn byguth druy Esaias, Guae'n tuy a unelont gyfraithiau anghyfiaun, ag urth
Esa. 10. y scrifenn aysgrifenant anghyfiaunder i orthrymu y tylaudion meun barn, ag i draisio
Iob. 24. ar achuyn y gueniaid o'm pobl i, fal y bydau'r
Ierem. 3. urarg ueduyn ysclyph udynt, ag i gelent speilio yr ymdifad, ai trethuyr a speilia fym hobl, Ag
Zach. 7. nid oes dim amau nad yu'r suydogion yn duyn
Esa. 3. y Dinasoed ar Ardalau yn fynych i dirfaur berigl, druy'r pechod meltigedig yma.

D. Belach yn diuaethaf beth y ma'er y Scruthurlan yn i dyscu ynghylch attal ne laihau cyflog lafuruyr?

A. Yr ydys yn darlain yn lythyr Iagob Apostol, mor dost y mae ef yn danod
Iacob. 5. i'r couaethogion i creulon gleduch, ai cynefin enuired tuag at y guaithuyr, uele (med ef)
Exod. 34. y mae cyflog y guaithuyr a fedasont ych tirroed uedi i chuiti somi yntuy am dano, yn lefain, ai lesain huynt adoeth i glyst yr Arglwyd Sabaoth, Ag yn yr un mody dyuaedod y pregethur,

yn y mod yma, byuyd y tylodion yu bara 'r anghenys, a dyn guaedlyd yu'r hun druy duyl ai dygo ef, a lad i gymydog y mae hun a dygo i liniaeth ef, a thyualt guaed y mae'r hun a duy-loyguas cyflog am i gyflog, o heruyd hyny y mae cyfraith duu yn gorafyn, na omed dalu i gyfloc i'r anghenys a'r tylaud, pa un bynag yu ai diethr, ai trigo gida thi ar dy dir, ai 'ndy duy: on tal'ido ef i gyflog am i boen cyn myned yr haul i laur, yn yr un dyd, am i fod yn dylaud, ag urth hyny yn cynal i enaid, rhag le fain o honof yn derbyn di at yr argluyd, ag y cyfrir yn bechod yn derbyn di. Deut. 24. Leuit. 19. Mat. 3.

D. At bara beth y mae'r hol dosparth yma, ar bechodau, yn tynu a phara leshad y syd o honynt?

A. Y mae'r dosparth yma yn Perthynu at y rhan gynta o gyfiaunder Cristnogaul, eythr y les a'r phruyth o'r hol dosparth yma yu adanabod y drugioni penaf a muyaf gurthuyneb i duu, ag sy'n guneythyr yr afles muyaf i nine, a chuedi i adanabod i gochelyd, ag o byd dim o honynt guedi i guneythyd i lanhau'n dyfal, urth hyn hefyd yrydym yn dyscu pa rogoriaeth y syd rhung y doeth ar anoeth, Prou. 14.

rhung y cyfiaun ar enuirion, : y doeth sydd yn ofni agyn troi o diurth drug, y phol y sydd yn neidio dros y phord agyn rhy hyf, ni derbyn Phol airiau doethineb, o digerth y ti dyuaedyd y peth y mae efyn i fedul yn i galon, fal y mae Salomon yn testiolaethu, hun y sydd yn yscrifenu felyn, luybyr y cyfiaun a leuyrchaf, fel leuyrch yrhun a leuyrchaf fuyfuy hyd canol dyd. phord

Prou. 19. y drugyonis sydd fal tyuyluch, ni uydant ple i syrthiant, diamau yu fod lauer, a hyny yu maur guilid, nid ydynt yn Adanabod, pechodau yrhain sydd haintiau ne blaiau'r i enaidiau, erail

Bern. epistol. 77. ad Hugonē. er i bod yn i guybod, etto nid ydynt yn i gochel, a nagyn i phiaidio, yrhum sydd uaethaf ol, a darfu udynt gledu i calonau druy arfer pechu, am yrhain ymay rydys yn dyuaedyd y drugionys pen del i dyfndur Pechodau a diystyra.

Rom. 3. Eythr guraduydd a chuilid sy'n i dylid, ond yn enuedig efe sy'n diystyru y pethau sy'n agenrhaidiaul i gyfiaunder Cristnogaul nid yn unig

Cōc. Trident. Sess. 5. ca. 3. i adanubod pechodau: Eythr hefyd yu gochel ag yu glanhau.

Ioan. 2.

Ynghylch glanhau pechodau.

D. druy bara fodau y glanhair Pechodau?

A. Yn gynta diamau yu mae Crist yu *Ioan.1.*
'r guir Iaunur ne tyg ne defedur, yr oen
duu hunu a deleod bechodau'r yr holfyd, a hu- *Mat.1.*
nu alod heudu ini fadeuaint o'n pehodau gan *1.Cor.1.*
i glanhau huynt.
Guedi diogel yu fod duu yn glanhau'n ca- *Act.15.*
lonau druy Phyd, megis ag y mae peder yn dy-
uaedyd, megis heb phydhon yu'r drus a fyl-
ned salfadigaeth, nid oes gobaith gael made-
uaint, na glanhau i pechodau, yntuy (yrhain
nid ynt yn cyttuno a phyd yr Egluys) syd heb
phyd, gan druy ged ne ryu ofergoel yn adau u-
dynt i hunain agi erail fadeuaint oi pechodau
agras cyfiaunder, druy Grist.
Eythr y Scruthur lan syd yn gosod alan *Leo Ser-*
udynthuy (yrhain sy'n aros yn yr Egluys *mo 4. de*
ag yn i unoldeb, ag yn dymyno i rhydhau) la- *Natiuic.*
uer o fodion i lanhau i Pechodau, y mysc yr- *Domini.*
hain y Sacrafen penyd, yur penaf, os hun a di-
ystyrir aga esclusir, ofer ini son am roi medigi-
niaetharal onda ordeiniaud hun, megis yn
Eli presenaul fel y hefyd yn augenrhaidiaul yn

erbyn pob haint pechod, ag ai gorchmynod gan
Ioan. 20. dyuaedyd urth yr opheiriaid: pechodau puy by-
nag a rydhaoch, a rydheir udynt. Yr ail mod
i garthu ag i lanhau pechodau yu Elusen, ci-
Iacob. 5. nys y mae'n yscrifenedig, Elusen sy'n guared
rhag angau, ag a leistr i'r enaid dyfod i'r touy-
Luc. 7. lug, o heruyd hyny y mae'r prophyudyn rhyby-
1. Petr. 1. dio: Rhybryna dy bechodau ag elusen, a'th en-
uiredau druy drugarhau urth druaniaid.

Mat. 6. Y trydyd y madeuir pechodau, peirhon a
chael o honom drug, yrydym yn made; Am
Marc. 11. fod yr Argluyd yn dyuaedyd, os madeuuchi dy-
nion i pechodau, ef a fade yr Tad or nef ichui-
Iacob. 5. thau ych baiau.

Y peduaryd a damu ynaf pen enilom yn
braud sy'n Pechu druy i gerydio, pensyth 'on
pechu, megis, ag y mae'n yscrifenedig, y nebau-
nelo i bechadur droi o diurth i gam phord, ag
Prou. 10. salfia i enaid rhag maruolaeth, a gudia lauer o
bechodau.

Y Pumed y mae'n perthynu helaethruyd
cariad perph aithpuraid, ynghylch yr huny dy-
uaeduyd urth fair, fagdalen, Ef a fadeuuyd
Psalm. 13. idi lauer o bechodau o heruyd idi garu'n faur,
canys cariad perphaith a gudiaf liosogruyd Pe-
chodau.

Y chuechedy y syd or un fath S. yu ophrumu
Calon ydifairiaul, yr hon ni diystyraf duu un

Amser, a hefyd i adanabod i hun yn ufud gar ag yn ostungedig gan gyphesu i bechodau, Canys y mae'r Arglwyd yn edrych ar igicediau, ag nid yu yn diystyru i orfynau, ag o hyny mae Dafyd y testiolaethu O bono ef i hun, dyuedais, cydnabydaf fymbechod urthyt am anuyred ni chudiais: dyuedais, cyphesafyn erbyn fyhun fanuiredau i'r Arglwyd, a thi a fadeuai[illegible] i mi boen fymhechod. Ag Ioan sy'n ado y gras yma yn gyphredin i'r saul sy'n cyphesu i pechodau, ga dyuaedyd, Os mynif (med ef) a gyphesa fy bechodau, phydlaun yu ef, a chyfiaun hefyd, fal y made ym yn pecoarit, ag a'nglanha ni o diurth yn hol enuired, O herwyd hyny y Ninifiaid pen unaethont benyd druy ostungudruyd, a dehydasont digofaint duu, ag a di anghasont rhag y dynystriad a oed yn crogi yu ch ben i dinas ai ai gulad. Canys fe lyn i'r yscrifcnuyd yn i cylch huy, Canys ef a uelod duu i guaithredoed huynt, ag udynt droi odiurth i phyrd drugionys, ag a drugarahod duu urth y drug a dyuaedad y gunae ef udynt ag nis gunaeth, fel y yrydym yn dyscu urth destiolaeth yr Scruthur lan druy'r modau yma a guaithredoed dedfaul erail, yrhain sy'n dielu oras Crist, fod yn glanhau pechodau yr'hain sy'n yr Egluys, yn credu ag yn ydifeiriaul, ago heruyd hyny yr Apostol syd yn yn rhybydio,

Luc. 18.

Eccl. 21.

Psalm. 30.

Ioan. 3.

Mat. 12.

1. Cor. 7.

fynghredigion gen fod ini yr adeuidion yma,
Iacob.4. ymlanhaun odiurth bob halogruyd cnaud ag
ysbryd gan berphaithio ſantaidruyd, druy ofn
duu: Iacof hefyd ſy'n dyuaedyd dim lai na hy-
Ezech.18. ny, Chuychui bechaduriaid glanheuch ych
duylo. purheuch ych calonau ach medul dau-
dyblig, ymgosbuch, gâleruch, ag uyluch,
troucbych chuerthin i alar, a'ch lauenyd i dri-
ſtuch, ymdaroſtynguch gar bron yr argluyd, ag
ef ach derchafa chui Canys nid digon neuydio
i gynedfau ai arferau drug yn uel, ag ymadel ai
uaithredoed drug, gan dyuaedyd ailuaith arol
gairiau S. Auſtin odigethr gunaethyd iaun i
duu am y guaithredoed a aethont heibio, druy
ofd penyd, druy alar ag ufuddra, gan opherum
calon y difeiriaul, druy help eluſenauu. Ond
puy bynag auypo fod yr un o'r pochodau ma-
ruol, yn rheoli yntho (ag y mae'r un S. Auſtin
Aug. mẽcheridiũ. ca.78. dyuaedyd) onis mendiaf ef yn hun yn deilung,
gor caiph enyd guneythyr peynid dros hir am-
ſer, gan roi cirdodau yn helaeth ag ymgadu
rhag pechodau rhag lau ni al gael i lanhau yn y
purdan, yr hun y mae'r Apoſtol yn ſon am da-
no eythr y Phlam draguydau a gofidiaf ag ai
pœnaf, heb uared yn y byd canys nid prif becho-
dau a gerthyr ag a lanheir guedir i'r byuyd yma
erthr y rhai man.

D. Beth ſyd yu dybied ynghylch man bechodau yrhain r eluyr pechodau madauaul?

A. Hyn yn uir ſyd yu dybied, fod y cyfriu bechodau y ſcafn yma guybiad medul gair ofer, chuerthin Anfeſuraul a'r cyphelib o'r hain ueluyr pechodau madeuaul heb yr hain nial y byuyd i fod yma cannys yrydym i gyd yn pechu meun lauer megis ag y dyuaedaſom o'r blaen ernad y dynt yn faruaul ond ef ai guelir meu golug yn y ſan, etto ni dylid mo i eſcluſo. O heruyd y maen tuy ynanfodloni duu nemegis ag y mae S, Puul yn dyuaedyd i bod yn triſtau'r yr ysbryd glan, yn toulu cyduybod, yn lahau gures carriad perphaith, ag yn rhuiſtro cynydiad rhinuedau, ag yn fynych yn deunu dyn i drugioni ag y beryglau, megis ag y mae'n y bod ichedig ag ychedig yn cuympo, y neb ſy'n caru perigl, ſy'n ymgoli yntho, ynneb ſy'n pechu meun un peth ſy'n coli lauer o daioni o heruyd hyny rhaid yu gochel y lychuniau a'r budredi yma o'r enaid, canys megis yrydym yn darlain nid eiph i meun i Gaer Selem nefaul dim aflan, luguredig, Ag oni deleir pechodau yn y byuyd yma y mae'n tuy yndrum arno ef yn y byd aral,

Aug. in Eucher. cap. 7. & de ciuit. Dei. 27.

Iſidorus lib. de ſumma bona.

Eccleſ. 9.

Apoc. 21.

ag ni lanheir byth dim ohonyntuy, heb boenau maruinaul Pyrdan, yrhun dan er nad yu yn
Psal. 14. draguydaul: etto o chredun Saint Austin y-mae'n fuy maruinaul na dim a al dyn i ddefyn y bydyma.

D. Druy bara fod ymae glanhau y pechodau man?

Aug. epi. 109. in Eucherid. ca. 71. A. yr'hen Egluys a oed yn cydnabod ag yn arfer yr rymu aredyma, S. yn ufudgar gyhudiad yn erbyn ny yhun, dyuaedyd guedi'r argluyd, cyro i duyfron, ag arferau desfau erail or un rhyu tu ag duu ai gymadog, gorthrymu i gorph yn euy lyscar ag yn gyrefydaul, y cyfryu ymuaredau yma, ymae'rhai doethion yn i cymeryd yn fuy euylyscar, ag yn fuy dyfal,
Matt. 12. o heruyd i bod yn y guybod yn uel, ag yn ystyrio yn fuy diuid ystyfnigruyd cyfiaunder duu yn dial ar becbodau, yrhun beth syd eglur urth ystyrio erchynedig farn Crist yruysy'n dyuaedyd urthych o heruyd am bob gair ofer adyuae-
Heb. 10. tant dynion y rhodant gyfri dyd farn, hefyd or peth o dyuaedod Peder anod i'r cyfiaun fod yn salfiedig, amhyny y dyuad Iob peirhon ai fod yn gyfiaun, ag uirion ol: ofnais fyhol uaithredoed canys yruy'n guybod ne arbedi be-

chadur: a'r Apostol sy'n dyuaedyd Peth aruthraul yu syrthio yn lau duu buu: pe i bydem i yni aun farnu nyhunain, megis ag y mae'r un Apostol yn rhybydio, yn uir ni fernid dim honomi, amhyny deduyd yu'r dyn, syd bob amser yn ofnys: eythr ef sy'dy a chalon galed a syrth i dristuch. Prou. 28.

D. Ai digon yu cadu rhag pechod?

A. Ymae cyfiaunder Cristnogaul, ynghylch hon i Soniasomi hyd yn hyn, yn gosod alan duy ran, ag yn gorchymyn i ni mor augenrhaidiaul yu pob un ai y gilid yn y gairiau yma: Gochel drug a guna da, fal y mae Sainct Paul hefyd yn dyscu gan gafau'r drug a glynu urth y da, nid digon fely, megis ag y mae S. Austin yn dyoduyd yn olau, ymgadur o rhag gunaithyr drug, onis guneir hyny Syd da, a pheth bychan yu naunelych di niuedi neb, onis lafuri i brophidio lauer, Amhyny gan darfod dosparthu'r rhan gynta o gyfiaunder, sy'n guahard drug, ymae'r urth order, i ni dyuaedyd, a thraethu druy help Christ ynghylch y y'rhan aral, yrhon sy'n calyn, ag i iuneythyr Daioni.

Bern. ser. 34. ex paruis sermon.

Aug. Ser. 59. de tẽpore.

Doſparth ar ynghylch 'trhyu, o uaithre-doed da

D. Ynghylch para ryu daioni y mae cyfiaunder griſtionogaul yn ſefyl.

A. Y mae'r cyfiaun der yn faurag yn
Chryſ. in lydan, megis in fod yn gynuys ofeun
Pſalm. 4. i derfynau, ag yn goſod alan ini yu caiſio ai ca-
Colloſſ. 1. lyn bob daioni, ar a uneir yn oneſt, yn gyfiaun ag
yn dedfaul, Am hyny y maer Apoſtol yn rhy-
bydio y Criſtnogiō, rodiuch yn deilung dan ry-
ngubod ido a duyn phruythmeun gueithredoed
da, gan arluy daioni, nid yn unig gar bron duu,
cythr hefyd gar bron pob dyn: hun yu'r guir
leſad a phriodaul phruyth on galuadigaeth ni,
a'r cyfiaunder Criſtnogaul druy Griſt, druy de-
1. Pet. 2. ſtiolaeth yr un Apoſtol, ſef yu hyny ar fuu o
hononi yn̄y byd yma yn ſyber yn gyfiaun, ag
dedfaul, druy uadu pob annuuoldeb, a chuan-
tau bydaul, yn yr un dealt y goſoduyd alan
hyny yn yr Efengl fal y galomi uedi yn rhyd-
hau o duylau yn gelynion, i uaſanaethu efyn di
ofn, druy ſantaidruyd a chyfiaunder gar i fron
efyn yn hol dydiau ni, o heruyd hyny y rhybry-
nod Criſt nyni, fal i gale, yn glanhau ni odiurth

bob enụired, yn bobl gymeradụy iḍo ef, adylinụ gụaithredoeḍ da Canys gụaith duụ ydym iụedi'n creaudu ynghriſt, meụn gụaithredoeḍ Luc. 1. da, yrhain a baratoḍ ag a darparoḍ duụ ini i rodio ynthynt, felyny y mae S. Paul yn y ſcrifenu yn dianụadal, gan rybyḍio paub, i gadụ ag Tit. 2. i arfer yn oyſtad gyfiaụder Griſtnogaiḍ, amhyny S. Ioan ſy'ḍ yn yn rhybyḍio ni yn gal ag ḍoeth ſ'm lhant, na ſiomet neb ḍim honoch: y neb aụnelo gyfiaụnder ſyḍ gyfiaụn megis ag y mae ef yn gyfiaụu: ar neb aụnelo pechod ſyḍ 1. Ioan. 3. o ḍiaụl, ag Iacob Apoſtol ſy'n yſcrifenu yn diogel, yrydys yn cyfiaụni dyn drụy i ụaithtedoeḍ, ag nid drụy phyḍ yn unig, megis ag y mae'r corph yn farụ heb yr enaid, fely y maer phyḍ yn farụ heb ụaithredoeḍ, ag y mae'n dyụaedyḍ, hefyd y neb ſy'n edrych meụn cyfraith berphaith rhyḍdit, os ef a aros ynth i, heb i ụneythyr yn ụrandaụr amryſys, yn ụaithụr y gụaith, hụn a ſyḍ deduyḍ yn i ụaithred, ag nid oeḍ S. Paul yn meḍul dimaral pen ḍyụaedoḍ nid gụarandaụyr y gyfraith a ydynt yn gyfiaụn gar bron duụ, eythr yrhain, ſy'n cyflaụni y gyfraith, a gyfiaụnir.

D. Pa phruyth a dug gueithredoed cyfraunder Cristnogaul?

A. Ynuir phruyth odidaug, ag aml ryu, yn cystal yn y byd yma, ag yn y byd sy'n dyfod. At hyn ymae'n perthynu y peth ymae S. Paul yn dyuaedyd, duuoldeb syd fudol i bob
1.Tim.4. *peth, a chenti adeuid o'r byuyd syd agi or byuyd a syd, ag yrydym yn darlain meun le aral, en-*
Prou.11. *uog yu Phruyth lafur da, Canys yn gynta y*
Mat.10. *guaithredod yma y syd yn dielu alan o phyd fyuiaul sef hon sy'n guaithio druy gariad perpha-*
Hebr.6. *ith, yrhain nid ynt yn unig aruydiõ o aluadigaeth Cristnogaul, eythr ymae'ntuy yn guneythyr*
1.Cor.15. *yr un galuadigaeth yn sicr ini: Amhyny peder Apostol yrhun syd fyth yn an g paub at uaithredoed da, ef a dodod hefyd hyn, Amhyny*
2.Petr.1. *(fymrodyr) byduch fuy diuid i uneythyr yn sicir ych galuadigaeth a'ch etholodigaeth druy uaithredoed da. Canys os guneuch felyn ni phechuch chui byth, yn yrail le y mae guaithredoed da yn chuanegu gras i'rhai a gredant, ag yn perphaithio i santaidruyd huynt, test yr A-*
Iacob.1. *postol megis o'r man yma hefyd y mae Iacob yn gurantu fod y Phyd syd yn cyduaithio a guaithredoed yn cael gen yr un guaithredoed i pherphaihio*

phaithio y trydyd ymae'n yn peri coel meun Galat. 6.
cyduybod da, ag yn rhoi muy ogysur i uedio,
ag yn cael gen duu beth bynag a dymynant, ca- Tob. 4.
nys ymae'n yscrifenedig o heruyd ced maur gar
bron y goruchaf duu yu clusen i baub ai rhodo 1. Ioan. 3.
a thrachefn fynghredigion odierth i'n calon
ny hun faio arnom mi, ef a fyd yn Ced yn nuu, Aug. in
a pheth bynag a ragaisiom, a gaun ni gentho, praef. in
am ini gadu i orchmynion ef, a guneythyd y Psalm. 31.
peth ganmoladuy gar i fron ef, ymae ini si-
ampl i'r brenin Esechias, y rhun urthr goelio i
gyduybod da, ag yn hyn obeth guedi bufio druy
air duu adyuad, f'argluyd yr uyfi yn adolug, Esa. 38.
yr uyfi yn erfyn iti medulia Pa fod i rhodiais gar
dy fron di, meun guirioned ag a chalon ber-
phaith, ag a unaethym y peth a oed da yn dolug
di, yn diuaethaf y mae'nt yn duyn i ben, megis
y galom mi sy'n lafurio yn guin lan Crist, gael
yn ceiniog am uaith y diurnod S. y galom heu-
du cyflog byuyd traguydaul, a choron cyfiaun-
der, Am ini gadu gorchmynion duu ofeun i
Egluys, ymae'r argluyd amhyny yn dyuaedyd, Matt. 2
galu'r guaithuyr a thal udynt i cyflog, ag y ma-
e'r propbuyd Dafydyn dyuaedyd dyuas di ai
ceidu (sef yu d'orchmynion) a thruy i cadu
huy ymae gobruy, maur a thrachefn, go- Mat. 19.
stungais fynghalon byth i uneythyr dy dedfau
o heruyd y gobruy, S. Paul hefyd, myfi aymdre-

Sap. 2. chais ymdrech teg, ag a orephenhais fyngyrfa,
ag a geduais fynghred, y mae'n calyn, roi imi
Apoc. 1. goron cyfiaunder, yrhon a ryd yr argluyd, u-
ſtus cyfion yn y dyd hunu, nid yn unig i mi
Aug. Homil. 14. in Psal. 50. & in Ps. 85. eythr hefyd i'rhai a garo i dyfodiad ef, i fyrhau
ymae Criſt i hun yn dyuaedyd, os mynidi dyfod
i'r byuyd traguydaul caduer gorchmynion, a-
thrachefn yrhain aunelont daioni, adauant a-
lan i adgodiad byuyd: Eythr yrhain aunae-
thant drugioni, i ailgodiad barnedigaeth, he-
Apoc. 22. fyd meun le aral, y neb a unelo euylys fynhadi
ſyd yn y nefoed, ef a entria i deyrnas nefoed,
Eccleſ. 18. urth hyn ymae'n eglur faint, ymae'n perthynu
attoni i gyd gadu gairiau duu, os dymynun
gael byuyd traguydaul, y neb ſyd gyfiaun cy-
fiauner ef yn fuyc: a i neb ſyd ſantaid ſantaidier
ef yn fuy, uele yruy fi yn dyfod yn fuano, a'm
taladigaeth gida myfi, i dalu i baub arol i uai-
thredoed. am hyny na phalun ni fel yyn guney-
thyrd, Canys peu del yr amſer, nymi a gaun dal
yn dibal.

D. Peſaul rhyụogaeth gụaithred ḍa yſyḍ yn yrhain i geḷir gụeled ag arfer yn bendifaḍ cyfiaụnder Criſtionogaul?

A. Y mae o'r rhyụogaeth, yma dair, megis ag yr ydym yn deaḷt yn yr ſcruthụr lan, Sef Gụeḍi, unpryd, ag eluſen. Canys hoḷ ụaithredoeḍ da eraiḷ gan mụya ſy'n dielu aḷan o phyḍ fụuiaul, ag y ſyḍ yn hardu, chụanegu, ag yn perphaithio, cyfiaụnder Gryſtnogaul a eliry yn eſmụyth i dụyn aḷan at y tair Phynon yma, O heruyḍ hyny y mae gair Raphael y'r Angel yn odidaụg, Daionys yụ gụeḍi gid ag unpryd, a cherdod mụy na rhoi yn y ſtor dryſor o aụr, O heruyḍ y mae Saint Auſtin yn dyụaeḍyd yn eglụr, dyma gyfiaụnder dyn yn y byd yma, ụnpryd, cerdod, a gụeḍi, ynghylch yrhain hefyd y mae Criſt yn dyſcuini, yn neaḷtuaul yn y efengl Saint Matheu, ag yn aḍdodi o chụaneg obruy teyrnas nef, a ḍar parụyḍ udynthuy, i'rhain a' ymprydiont a ụeḍiont ag a roḍont eluſen yn didụyḷ ag yn ḍiragrith yn yr Egluys, O heruyd hyn y rydys yn adroḍi cynfynyched y phyḍ laụn a deụid yma, dy dad hụn ſy'n gụeled yn ḍirgeḷ a dal y ti, dyma'r pethau

Petrus Chryſol. Serm. 43.

Aug. de pefection. Iuſtinæ.

Mat. 6.

o'rhain y myn Crist yn cyfiaundr ni, fod yn laun, megis y galomi fuu yn da ag yn deduyd, oflaen dynion, megis y galont ueled yn guaithredoed a chlodfaurid y Tad sy'n y nefoed
1. Eph. 1. ag ermuyn cyflauni yrhain ynghrist i creaud ag i darparaud duu ny ni, a'r hodio ynthynt: a a thruy gyflauni'rhain meun caraid perphaith
Mat. 25. yrhai gyfiaun a derachefir deyrnas nef, a'r
Ioan. 5. rhai anghyfiaunai esclusont, a deflir ynguysc i penaui dan uphernaul, megis ag y mae'n ofer
Luc. 18. ag yn pharasaied diystyru erail yu gyfiauni i hun, a rhoi gogly d ar i uaithredoed i hun faly
Rom. 10. y mae'n Gristnogaid ag yn gyfraithlaun druy ufuddod a gostungoydruyd yn dyfal ag yn diuid
1. Cor. 1. uneythyd guaithredoed da, ag os byd gentho euylys ryu amser i'm phrostied yn yr argluyd hun sy'n gunaithio ynomi euylys, ai cyflauni fal y mae'r Apostol yn testiolaeth.

D. Beth yu unpryd?

Aug. tra. 17. in Io. Hier. contra Iouinianum.

A. Y gair yma a gymerir meun lauer o phyrd unpryd a eilu Saint Austin, un pryd maur cyphredin, Sef yu ymgadu odiurth bob enuired ag anghyfraith laun didanuch bydaul, aral a eluir, un pryd phylosophaid, druy arbed buyd adiod a sobraidruyd cynydfaul druy

hun y mae'r pagamaid yn buu yn diluth arol iaun resum naturiaul.

Y trydyd syd un pryd egluysig, sef yu pen beidom i a buyta Cid, a b dyn fodlon i un pryd yn unig ar rhyu dydiau arol arfer ag ordyniau yr Egluys, Ag ef a gymerir yr unpryd yma yn duyfaul ag yn Gristnogaul i dofi'r cnaud ag yu darostung i'r ysbryd i duyn phruyth penyd o arfer ufuddod, ag i gael pob gras gen duu yn y diued. Cyprian. de Ieiunio & tētationibus.

D. Beth a attebir i'rheini syn gurth nebu ag yn guraduyd o'r gyfraith ynghylch unpryd Egluysig?

A. Rhaid yn gynta i rhybydio nauraduydont ar gam y guyr catholig, am y peth hun y mae'r Apostol yn i phieidio, a'r Egluys a farnod yn drug bob amser, yn yr Iudeuon yn y manicheiaid ar prisciliani stiaid, sef yu i bod yn ymgadu odiurth ryu fuydyd ar ol cyfraith voysen, druy ofergoel, Canys y mae'r guyr catholig (megis ag y mae Saint Austin yn atteb fastus manicheus) pen fythont yn ymgadu rhag cig, yn guneythr hyny er muyn dofi'r corph i mostung i'r enaid, rhag ympuy a chuantau anrhesumaul: nid o heruyd i bod yn Chrysost. hom. 1. & 2. in Gen. & sermon. de Ieiun. Aug. li. 30 ca. 5 cont. Faustum de morib. Manic.

credu, nadyu'r cig ynlan : ag nid ydynt yn ymgadu yn unig rhag cig : eythr hefyd rhag phruythyd y daear, nail a bob amser, fal y mae y chedig o dynion, ai ar dydiau ag amser a ordeiniuyd, megis druy'r Grauys gen muyaf y mae agos paub yn ymgadu, fal hyn y mae Saint August, yn dyuaedyd, ag oi flaen ef Epiphanius, sy'n dyscu'r un peth, urth gonfutio heresiaeth Arius hun a fyne fod ho l unprydau'r Egluys yn rhyd i baub, fal na bydeneb ruymedig yu cadu : ag yn yr un phynyd ynghylch guediau cyphredin, a hefyd dydiau guylion cyphredin, y mae'r Egluys druy'r ordinhad cyphredin yn i cadarnhau, ag yn i rhoi alan yn cyhoed, heb lau hyny tuag at unpryd altuaul nid oes haiach o dynion a unprydiant oi euyllys i hunain Canys y mae dynion yn ymurthod unprydio. o heruyd urth gurs natur) i bod yn caru i cnaud ag yn ofalys am i boliau.

Aug. hæres. 52. Epiph. Heres. 75.

Hefyd heb lau hyny y mae'n beth maur, ag yn haudianus, arfer yn dyfal ag yn anrhydedys yr unprydiau. Sainct Hierom sy'n yscrifenu yn erbyn Iofinian ag yn profi yn olau, megis na dyle neb i hamau uedi, Am hyny rhaid yu rhoi at hyn y pethau a dyscasom uchod yn ghylch cadu gorchmynion yr Egluys, yrhain sy'n Angenrhaidaul i cadu yn dyfal nid yn unig i ochel tramguydu cyduybod erail ag i gadu

Aug. hæres. 82.

dysceidiaeth gyphredin, a rhag ofn cosbadigaeth i penadiriaid, ond hefyd ermuyn i cyduybod i humain, megis y dyuaedod yr Apostol, ymae'n eglur hyny fal y mae yscrifenuyr o bob oes yn gurantu, fod athrauiaeth yr Egluys, y defod, y tradydiad a'r ordeinhad yma yn oystadaul yn gaduedig ag er y dechreuad, bod yn caduyr unpryd egluysig yma, rhyu diurnodiau: ag yn enuedig y Grauys, megis ag y mae rheolodigaethau'r Apostolion yn dyscua'r Senedau sacraid hefyd: Sened Gangrensis sy'n escumyno y neb sy'n diysturu unprydiau cyphredinaul yr hol Egluys, Sened, Toletain, sy'n erchi na chymunir mo'rheini a fuytathant gig y grauys, heb angen anocheledig, ne dolur Am lug a pheth altuaul yu gueled dyfalruyd yr hen dadau, yn gorchymyn ag yn erfyn ini unprydi, ag yn enuedig y grauys, yrhun ymae'n tuy'n testiolaethu i'r Apostolion i dyscu ai ordeinio, Am hyny y'rheini ysyd yn rhydhau cyfraith unpridiau udynt i hunain ag i erail, sy'n gurthuebu'r yrysbryd a oed yn y tadau am i bod yn diphin umpuy a chuant y cnaud, yn bytrach na rhydyt yr Efengl, yrhain ni fynant groes hoelio i ympuy i euylys a chuant y cnaud, ai uydiau, nid ydynt yn dealt pethau ysbrydaul ond yn hytrach diphodyd yr ysbryd yn erbyn dysc ediaeth yr Apostol, heblau hyny ymae'n tuy

Rom. 13.

Cōc. Car. ca. 35.

Conc. Agat. can. 12

Conc. Toletanum. can. 9.

yn gurthnebu yn olau yr Egluys i mam, a phriod Iesu Grist hefyd, hon sy'n dyuaedyd ag yn gorchymyn: ag yn cyrthu udynt i hunain yn diamau farufolaeth, pen fythont yn gurthnebu ag yn lusu santaid ag iachaid ordemhad unpryd, yrhun crioed a orchmynod yr Egluys.

Aug. epi. 88. ad Casinlanum.

D. Bethy mae'r scruthur lan yn i draethu ynghylch unpryd?

A. Gair duu druy enau'pyrophuyd Ioel sy'n crio ar bechaduriaid, dymchueluch attasach hol galonau druy unpryd fain, gofyd a thosturu ag y chedig yn ol Cenuch udcorn yn Syon, saintaidiuch unpryd geluch ynghyd yt dursa, cynyluch y bobl, ne fal y mae erail yn darlain, Santaidiuch unpryd pregethuch fediginiaeth, urth hyn i galun dyscu fod unpryd yn santaidiaul druy uaithredoed da erail, ai fod ef uedi i santaidio, ag yn brophidiaul i iachau pechodau, fal y mae Saint Hierom yn dealt, Canys y mae'r un Saint Hierom sy'n tynu o'r scruthurlan gael o Daniel a oed ur dedfaul druy unpryd gael guybody pethau a oedynt yn dyfod yn ol. A Guyr Ninise druy unpryd a dehudasont digosaint duu, Ag Elias a

Li. Iudic. 20.
1. Reg. ca. 7.
3. Reg. ca.
Esdras 9.
Ioel 2.

Moyses druy unpryd o daugain nihurnod a la-
uenhychuyd ag a didanuyd urth gydnabod a
duu, Ag i fyrhau yr Argluyd i hun a unpry- 2. Cor. 11.
diod yn yr ynialuch, gymaint o diurnodiau, er-
muyn gadel ini dydiau hynodaul i unprydio
arnynt, ag hefyd ef a dyuad na elyd gorchfygu
y cythreliaid phyrnicaf ne greulonaf, ond druy
uedi ag unpryd Ag ymae'r y Apostol yn dy-
uaedyd unprydio o hono ef yn fynych, Ag yn
y psalm y mae'r penydiur ydifairiaul yn dyua-
edyd, yruyfi yn buytaf y mara megis ludu, ag
yn cymyscu fy niod a dagrau, a phen oedynt yn Psal. 101.
fyngorthrymu ag yn fymlino myfi a uyscais
raun ym nesaf ag a dygais fenaid yn ostungedig
druy unpryd Ag i uneythyr pen. Beth a al fod
eglurach na hyny a dyuad Crist y doer amser
(pen dygid yniaith odiurth y dyscyblion i a- Luc. ca. 6.
nuylaf briod) i'r unprydiant huyntau, er y bod
yn laun o'r ysbryd glan, Am hyny y mae Saint
Paul yn lefain ar y Cristnogion dangosunnyni Act 13.
ny hynain megis guasonaethuyr i duu druy faur
ortho ag y myned, druy uilio ag unprydio, Mat. 6.
a thruy diuairdeb, canys neb syd Gristnogion
agroeshoeliaf i gnaud i hun rhagguyd a chu- Tob. 3.
antau.

D. Beth yw guedi?

A. Tuaidiaid dedfaul calon ty ag at duu, druy'rhun y gofynir yn phydlaun ar lau duu beth bynag a fytho angenrhaididud ini ne i erail gan roi alan yn Eglur ras a galu duu a thestiolaethu meun pob mod yn defosiun an ded fauldeb gar brony goruchaf a thraguydaul fauredd ef, yma ymae'n perthyny nid yn unig guedi, eythr hefyd adoliad, ophrumiad, erfyniad, glod fauriad, a rhoidiolchi
Galat. 5.
Exod. 35.
Crist (megis ag y dyuaedasom uchod) a osodod alan fod a phatrum i uedio yn uir, nid oes dim muy canmoladuy ynyr Scruthur lan na dim muy arferaul ne gartrefig ymysc y guyr dedfaul santaid, na dim a dyleidi arfer yn fynychach nag yn dyfalach gen lauer: na hefyd fuy angenrhaidiaul, na guedi: hyny syd uir, guedi'r gostyngedig a eiph druy'r cumulan, hefyd ymae'n rhaid guedio bob Amser, yn oystadaul, o euylys i galon, yn diragrith, nid ermuyn clodfaured fydaul, eythr druy'r ysbryd a guironed.
Damasc. li. 3. de Orthod.
Aug. tractat. 73. in Euang.
Mat. 6.
Act. 10.

Yn y gyfamser, yrhain sy'n guedio, sy'n arfer yn fynych ymaruedu i cyrpho'r tu alan, druy lauer o dedfau munudiau ceremoniau a hyny

yn da ag, yn gamnoladuy megis ag ymae ſiam-
plau'r Scrutbur lan yn dangos Canys Criſt yn
argluyd ni hefyd, ryu amſer, a uediod druy i
derchafu i lygaid i'r nefoed, amſer aral gan le-
ſain yn uchel, amſer aral gan i roi ihun yn i hyd
gyd ar y daear, hefyd guediau Daniel a'r Nini-
ſidiaid oedynt fuy cymeraduy a thy laduy, ohe-
ruyd i bod guedi muiſeo a lian ſach, ag yn go-
rued meun ludu, heblau hyny nid heb achos y-
rydys yn ſon am y publican, am ido ophrumu i Luc. 23.
uedi iuyn yr Egluys, gan oſtung i ben, ag e-
drych ar y dacar, a churo i duyfron; yrhain be-
thau peirhon ai bod yn ueledig or tu alan, ag Dan. 9.
alant yrhai drugionys i guneythyd, ermuyn
phroſt: etto ermuyn achoſion, ymae'ntuy yn-
gamnoladuy, oblegyd i bod yn arfer y corph yn Marc. 14.
dedfaul, ag yn i duyn yn ufudgar yu greaudur,
ag yn anog y medul, yn i gryſhau, ag yn i gy-
phroi i defoſiun or tu meun heb lau hyny yma-
e'rhain yn teſtiolaethu i phyd, i ufuddod ai ded-
foldeb, am hyny ni dylit moi diyſtyru, o-
blegyd i bod yn duyn bud a les nid yn unig yn
gydgriſtion ſy'n i gueled, eythr i'r hol Egluys.

D. Paham y dylem i uedio yn ystig ag yn oystadaul?

A. Yn gynta am fod les a bud mauri'r-hain sy'n guedio, yn ail am fod guedi yn briodaul ag yn angenrhaidiaul i arfer y phyd, yn drydyd am fod yn gorchymyn yn dyfal meun aml oleodyn yr Scruthur lan ag nid ydys yn unig yn i gorchymyn: eythr hefyd ymae duu am i adeuidyn laun o gyssur a mel ysdra: yruy'n dyuaedyd urthychi (med Crist i hun) gofynuch ag ef roir ychui, beth ar a ofynochi yn ych guedi (os creduch, ef a rhoir ychui) hefyd gofynuch a chui ai ceuch, ceisiuch a chui a ceuch, cnociuch ag ef a egorir ychui Canys paub ar syn gofyn, sy'n derbyn, ar neb sy'n ceisio sy'n cael, os medruchui syd drug, roi rhodion da ych plant, o ba amcan cynt i rhyd ych tad chui sy'n y nefoed daioni i'r saul a erfyno arno ef, a'r cyfryu airiau a'rhain (fal ymae Sainct Chrysostom yn cifcluyn uych) a thruy gyfryu obaith a hon yr oed Argluyd y'r hol fyd yn yn cyphroi ni, ag yn anog ni i uaithio. A guedaid oed ini fod yn ufud i duu, a threilio'n hol fouyd yn molianu, ag y guedio duu, a thruy faur serch gofalu muy am uasanaeth duu, nag am yn byuyd ny hu-

Isiod li. 3. de summo bono.

Ambros. lib. 3. de virginib.

Marc. 13.

Gregorius hom 27. in Euangel. in Psal. 6

nan, Canys felyy damuynaf buu fyth bouyd y dylaedyn, ag felyy dyuaedod Saint Chrisostom.

D. urth ba ryu siamplau ymae ini gynil nerth rhinued a phruyth guedi?

A. Ymae Iacob Abostol yn yscrifenu fal hyn, i dangos ini urth siampl rinued guedi Helias med ef, a oed ur diodefys a maru oledig, ag a dymuned yn i uedi na lauiaubi ar y daear, ag ni lauod hi dim, dros dair blyned a chuechmis, a hefyd ef a uediod ag a danfonod yn fyr lau, ag a roes y ear i phruyth, ymae sainct Austin yn Sicrhau'r un peth, asuerl o siam lau urth uedio o voyses a Samuel, ef a orchfygasont yr Amraclacitaid, ar Philistiaid, Ieremias pen oed yn gharchar urth uedio a gryf hauyd. Daniel urth uedio, a orfoledoed ymysc y leuod y tri bachgen druy uedio adausiasant yn y phurnais danlydyn dini ued y leidyr or y gro- urth uedio o gafod Baraduys, Susana dray i guedi diphinuyd rhag yr hen uyr a chuynasont arni argam, Stephan druy uedy a derbynuyd i'r foed, ag auranduy, arno pen uediod dros Saul a eod ymuysc y labiduyr Druy'r siamplau, ymayrydys yn dangos phruyth gude-

Iacob. Luc. 4 1. Reg. Hier. Luc. 23 Act. 7

di: ond hefyd yn gorchymyn serch a dyfalaruyd
Iac. 5. y uedio Amhyny y mae'r scruthur lau yn yn
anog guediuch heb or phouys ag ymhobpeth
1. Ioan. 5. rhouch diolch a guediuch baub dros i gilid, fal y
caphochych cadu. Canys lauer a alyslig uedi'r
cyfi-un hefyd hun yu'r goglyd syd genym ar
duu i gurendi arnnomi, bynag ar aosynoni yn
ol ieulys i ef heb lau hyny pen urpo bechu oi
fraud bechod nid hyd faru falaeth gofyned ag
ef a roir byuyd ido euylys ef.

Ynghylch syluden a guaithrodoed y drugared.
D beth yu elusen.

Vide Chrysost. hom. 13. in 2. Cor. A. Elsuen yu turn da ne rod truy'r hon i'r helpir truenitun aral druy drugareidruyd serch yn calon ni. At hyny y mae'r yn perthynu y petha dyuadyr angel Raphael yn lyfr Tobias, da y guedi gidag unpryd ag y elusen, galun idea alt megis ag mae S. Syprian yn rhybydio na ayu
Psalm. 32. guediau a'n unpridiau ni dim o digouth i helpu druy elusenau, da yu trugared.
Luc. 6. (Med S. Ambros) yrhon hefyd sy'n gune-
Luc. 10. ythyr rhai yt berphaith am i bod yn calyn tad perphaith nid oes dim yn guneithyr enaid Cristion yn fuy camnoladuy, na thrugared, fely y mae'n dyuaedy, Byduch drugarogion ag

yn megis ag y mae ych dad yn drugarog fal y bythoch blât ych tad i hụn sy'ḍ yn y nefoeḍ, y rhun yn peri i'r haul godi ar y rhai drug a da ag yn glauio or y rhai cyfiaụn ag a'rhai anghyfiaụn, sely y mae Crist yu Salfadiḍ an Samaritan ni hụn sy'n laụn o rasa thrugareḍ yn dyụaedyd ag ụyth baßio yn gurneythyr daioin, ag yn iachau paub a'r a oeḍ y cythrel yn i gorthrymu ag yn go fidio.

D. Pa foḍ y mae'r Scruthurlan yn gorchymynyn ini roi clusen?

A. Yn ụir urth lauer ag ymrafel, ag eglur, orchmynio ag a deụidion ag a siamplau nid oes dim a orchmynụyd mụy yn yr Scruthur lan, megis ag y mae S. Cyprian yn dyscu, nad oes dim cyn fynyched yn yr efengl ar na orphuyfommi yn rhoi clusenau, ag na fythoini ry ystig ar fuḍ daearaụl cythr ystorio yngynt tryfor ne faụl, Am hyny y mae gairiau Crist, hyny y syd dros benrouch yn gerdod, ag uele pob peth syḍ lan ychụi, guerthụch a fedoch a rhouch yn gerdod, gunẹuch y Scrapanau ni heniḍiant a thryfor mi phalant yn y nefoed: Ag meun man arall: gunẹuch ychụi gyfeilon o'r golyd enụirys, megis y galont, pen fytho eisiau arnoch, Deut. 15. Psal. 40. Luc. 16. Luc. 11.

ych derbyn chui i'r pebyl traguydaul, hefyd yn
fyr? rhoduch ag ef rodir i chuithau, Ag am-
Matth. hyny Daniel y prophuyd sy'n cynghori y brenin
anuuiaul, rhydha dy bechodau, a'th anuired ag
elusenau i'r tylodion, Ag meun man aral ef
a darleir: y dur a diphyd y tan poeth, a thruy
Eccles. 3. elusen y cair madeuaint am bechodau: nid lais
dyn yu hun: eythr gair Angel, elusen a uared
1. Pet. 4. rhag angau, ag a lanha pechodau, ag yn guney-
thyr cael trugared a byuyd traguydaul. Ond
hefyd y mae Crist i hun yn dyuaedyd puy by-
Iacob. 5. nag a rodo guppanaid o dur oer yn diod i rhai
bychain yma, yn enu discibl yn unig, yn uir yr-
uy'n dyuaedyd urthych, ni chyl ef moi gyflog,
am hyny guyn fydedig yu'r trugarogion, canys
yntuy a gant drugared, yn y gurthuyneb i hyn
(fal y mae Iacob Apostol yn guirhau) barn
heb drugared a fytho ido ef, ni unel drugared.

D. druy bara siamplau i'r eglurir nerth a
Phruyth elusen?

Genes. 18. A. Yn uir y mae Abraham a Loth yn yr
Scruthur lan yn cael i canmol, am udynt
o heruyd i hosbyttaeth sef lettefu o honynt
Angelion ryngubod i duu yn faur, Elusenau
Tobi a Chornelius y Senturiad ne Canuriad a
oedynt

oedynt meun cymaint obris, megis udynt derchafu yu cophau oflaen duu, ag a gouſont angelion bendigedig nid yn unig yn teſtion, eythyr heſyd yn ganmoluyr udynt, Sacheus uedi i gyphroi druy airiau Criſt o duyſog ne benadur y publicaniaid, aunaethuyd yn drych, ef a roes haner i da i'r tylodion, ag yn ol hyny Criſt ihun ai galuod efyn fab i Abraham, Tabithia ymae Saint Luc yn i chamnol yn faur am bod yn laun o uaithredoed da ag eluſenau a roeſae hi yn enuedig, i uraged gueduon, yn yrun mod yrydys yn maur camnol lauer o uraged dedfaul yn yr efengl, yrhain gida mair magdalen, a martha a oedynt yn guaſanaethu Criſt aidyſcyblion ai couaeth i hunain, ag o Saint Laurens y marthur yrydym yn canu yn dyladuy, rhancd a rhodod, i'r tylodion, i gyfiaunder ef ſyd yn parhau byth.

Ynghylch guaithredoed y drugared?

D. Beth yu tragared?

A. Trugared (megis ag ymae Saint Auſtin yn dyuaedyd) yu ryu cydyſtyriad calon ar drueni un aral, yrhun yrydym yn rhuymedig yu helpu gymeint ag y galom, y — Aug. li. 9. de ciuitate Dei.

Eccles.16 gair yma trugared a arferir i alu ai gymeryd yn fynych am y elusen, pob trugared (megis ag y mae yr scruthur lan yn testiolaethu) a unasi lei bod dyn ar ol haediant i uaithredoed S. Chrysostom sy'n fynych yn camnol hon gan dyuaedyd, Trugared yu ceiduad iechyd, harduch phyd, madeuaint pechodau, hon yu hi sy'n prusio'r cyfiaun, yn nerthu'r santaid, ag yn dangos y rhain sy'n adoli duu yn iaun, A hefyd os credun Saint Ambros: hol sum dysceidiaeth Gristnogaul sy'n sefyl meun trugared a dedfoldeb.

Ad Tim. Vide eundem in ca. tertiū Luca.

D. Ai o un rhyuogaeth y mae guaithredoed y drugared?

A. Yrydym yny cael duy ryuogaeth o honynt: am fod rhai yn gorphoraul, a rha yn ysbrydaul: aghuynt a eluir gorphoraul, am fod yn i harfer i helpu trueni corphoraul yn cydgristion, ar lail a eluir yn ysbrydaul, oblegyd yn bod ni druy'r hain yn cymorth salfadigaeth yn cymydog, o'r dirfaur drugared y ma Iob drugarocaf ol, sy'n rhoi siampl eglur o'r duy ryu y drugared yma, y rhun sy'n testiolaethu amdano i hun, o'm iesienctid y cynydod gida mysi, ag o groth fymam tosturuch a doeth

Aug. li. 2. de moribus Ecclesia Catholica.

alan gida myfi, lygad oedun i'r dal, a throed oedun i'r cloph, tad oedun i'r anghenog, ar cuyn Iob.c.29.
hun nid aduaenun ag ai holrhenais alan yn dyfal, dryliais gildaned yr anghyfiaun: ag yn gunaethyd ido furu'r ysclyph alan oi enau, hefyd ni thrigod y pelenig o dialan o'm tuy, am drus oedyn agored i'r phordolion.

D. Pesaul guaithred y drugared y syd yn ysbrydaul, ag yn gorphoraul?

A. Saith a gyfrir ymhob un or dau, ag yn Tob.1.c.2.
gynta yrhai cophoraul ydynt yn y mod & 12.
yma, rhoi buyd i'r neuynog a diod i'r sychedig, dilad i'r noeth, rhydhau carchorion, gofuyau cleifion, rhoi lettu i'r pelenig, cladu'r maru, Galat.6.
yrhai ysbrydaul hefyd a gyfrir yn y mod yma, Cerydu'r Pechaduriaid, dyscu'r anghyfaruyd, rhoi cyngor i'r petrus, guedio ar duu dros iechyd dygyd gristion rhoi cyssur i'r trum fedul, cymeryd cam yn diodefgar, made aunaed yn i erbyn, Suydau yma i duuoldeb dyn syd mor eglur, yn anuedig i Gristnogion, yrhai nid ydynt farbaraid, megis nad ydiu angenrhaidiaul guneythyd hir draethiad o honynt.

D. Pa fod y dangosir y rhain yn yr scruthur lan?

Ioan.3.c. A. Yn da iaun ag yn lauer o leod, megis
yngynta y mae gairiau esaias, ne hytrach
gorchmynion duu yn dangos, Tor (med ef) dy
Iacob.2. far a i'r newynog, dug i'th tuy y'rhai angenhys
n'r cyruydrys: a phen uelech y noeth dylada
ef, ag na diystyra dy gnaud dy hun, yrydys he-
fyd heb lau hyn yn rhodi yma y phruyth maur
ysyd i'r Suydau yma; yna (med ef) yr eiph dy
gyfiander di oth flaendi, a gogoniant yr Ar-
gluyd ath gynuys di, Ag Ioan yr Apostol hun
Roma.12. sy'n gublyn canmol ag yn gorchymyn ini gariad
perphaith a thrugared fraudol, ymysc Pethau
erail sy'n yn dyscu fal hyn, y neb syd gentho o-
ludy byd ag a uelo i fraud meun eisiau ag a gae
Tob.4. igalon odiurtho ef, pa fod y mae cariad per-
phaith yn aros yntho, fymlhant bychain na
charun ar air, nag ar dafod: eythr meun guai-
thred a guirioned, ag urth hyny guydom yn
bod o'r guirioned y rhain yu guaithredoed phyd-
laun a'r hai guyr gyfiaun, y rhain a gydnebyd
Crist, ag a fydant gymeraduy gar i from ef dyd
farn ermuyn y rhain ef a ryd deyrnas nef yn o-
bruy i'r hai trugarog fal yr adauod, y rhain y mae

efi hun yn i galụ : po ḍedfolaf, po helaethaf a pho haelaf y gụnant y guaithredoeḍ yma muy olyụ i maụl ai gobruy yn y byụyd traguydaụl, yn enụedig os ydys yn i guneythyd ermuyn go- Psal.111.
goniant duụ a ḷes yụ gymydod, ag niḍ ermuyn ofereḍ, a bodloni euyḷys dyn : ag o heruyḍ hyn y mae'n rhaid marcio gairiau'r scruthur lan yr-hụn a gyfrano, cyfraned meụn symlruyḍ : hụn a drugarhao, gụnaed yn ḷauen, na thro dyụyụ neb oḍiụrth y tylaud, byḍ drugarog ar ol dy alu, canys y mae'n hoph gen duụ rodur ḷauen, dangos dyụyneb yn ḷauen ymhob rhoḍ, gụr da y-syḍ drugarog a chymuynascar, Crist yn Saint Lucæ.10.
Luc: sy'n descrifyḍuy cyfryu Samaritan hun sy'n rhoḍ ini siampl nodedig o ostungaidruyḍ a thrugareḍ : nid yn unig tu ag at Gristnogion: eythr hefyd tu ag baganiad peirhon nad ydym 2.Cor.9.
yn i adanabod, nag yn heuḍu dim hụn a hauo'n brin, a fed a yn brin (meḍyr Apostol) a digonyụ hyn adyụaedasom, yn enụedig ynghylch guaithredoeḍ corphoraụl y drugareḍ.

D. Beth y mae'r scruthur lan yn i destiolaethu ynghylch guaithredoed ysbrydaul?

A. nyni (medyr Apostol) syd gryfach a dylem gydduyn gyda guendid yrhain nid ydynt gryfion, ag nid yn bobloni nyhunain
Rom. 15. am hyny bodhaed paub honom i gymydog yn yrhyn syd da i adailad Canys Crist nis bodhaod i hunan, a threchef n byduch gymuynascar yu gilid a thrugarogion gan fadeo baub yu gilid, fal
Ephes.c.5. y madeuod duu i chuithau, ermuyn Crist, hefyd gan hyny bydun dylynuyr duu, fel plant anuylaf, a rodiuch meun cariad, megis a y carod Crist ninau, a hefyd guyscuch amdanoch megis etholodigion, santaid anuyledigion perphaith blant duu ymyscaroed Tostieriaeth trugared, cyuaithasruyd, gostungeidruyd adfuyneidruyd a made obaub yugilid (os byd gen neb gueryl yn erbyn y lal, megis y madeuod Crist y chuithau fel y guneuch chuithau, a trachefn Ceryduch yr hai aflonydys, rhouch gysur i'r guangalon, derbyniuch y gueniaid, byduch da ych gortho urth baub y mae S. Paul yn gorchymyn meun amlo leod y Pethau yma: a lauer erail o'r un rhyuogaeth, yrhune rmuyn cadu paub ef ai g unaeth

ihun yn bob peth i baub megis ymae'n testiolaethu yma, puy syd uan, nid uy inau uan? Puy adramguydir, na loscuy finau? a thrachefn ymae tristuch maur a dolur dibaid imi: canys myfi adymunun fod yn Anathema, odiurth Crist, dros fymrodyr: myfi a lauenaf ol a draul iaf, ag amdrauliaf dros ych enaidiau: er pa fuyaf ich caraf, leiaf i'm cerir. 2.Cor.11. Rom.9.6.

D. Mae'r cubl or dysc yngryno ynghylch cupplau guaithredoed y drugared?

A. Ef adarfu i'r Apostol gynuys y matter igyd, megis yn yr un gair yma, dyguch faychiau y nail y lal, ag fely y cyflaunuch i gyfraith Crist. S. cyfraith cariad perphaith, ynghylch y gyfraith hon, ymae'r un Apostol yn dyuaedyd, odoes un gorchymyn, yrydys yn i gyflauni ef yn y gair yma, Car dy gymydog megis ti dy hun, a pheder Abostol sy'n dyuaedyd, ymlaen pob peth byded cariad perphaith yn ychmysc yn oystadaul, canys cariad perphaith a gudia fliaus o bechodau gorchymyn yma ynghylch dangos guaithredoed cariad perphaith a thrugared, megis ag y mae'n cydphyrfio ag yn cutuno a natur agarhesum: fely y mae guedi ystyn tu ag at bob dyn, ag o heruyd hyny yrydym Galat.6. Rom. 13. Corint. 2. & ca.12.

yn darllain, fod duu yn gorchymyn i paub garu i gymydog, fely ymae Crist yn deanglu, beth bynag a fynochi dynion i uneythyr i chui, fely gunuchithau ynghylch rhinuedau a eluir rhinuedau cardinaul.

D. Beth yu dealt yr henu a'r rhesum y prif rinuedau cardinaul?

A. Ef ai geluyr rhyu rinuedau Cardinaul am i bod yntuy megis phynoniau ag orsingeau'r lleil, fal y mae'r drus yn troi ar yr orsing: fely y mae pob gued ar fuchedhonest yn troi ynthynt huythau, a holl adailiadaeth guaithred da, a nelir meun rhyu fodai puys arnynthuy, A'r pedair yma a vifir doethineb, Cyfiaunder, adymerucha gurol deb, yng hylch yrhain ymae'n yscrifenedig yn y mod hyny: ymae'n dyscu sobraidruyd, Doethineb, cyfiaundr, a rhinued, erail nid oes dim mor brophidiaul i dyn a'rhain yn i fyuyd, yn y fan yma, eglur yu bod Sabraidruyd, yn aruydocau adymeruch, doethineb yn aruydocau Calineb, ar rhinued gurol deb, fely yrydys yn golung yrhai yma i gyd i ni fal y galom i dealt yn sicir, fod y traguydaul doethineb (yrhun yu duu) yn i rhoi yntuy yn benaf, A bod yn i cymeryd huynt ag yn i har-

Vide Ambrosium in ca. 6. Luc. & lib. 2. de officijs ca. 24.

yn i haafer, nid heb phruyth mauri iechyd dyn, hefyd ef a eluir y rhinuedau yma suydaul amfod (fal y nodod Saint Ambros) ryuogaethau suydau yn tyfu o honynt, a bod cyfryu suydau yny byuyd cyphredin yma, yn dielu a lan yn ol galuadigaeth pob dyn.

Lib. 3. de Virgini Sapientia 8.

D. Mae'r mod y terfynir y prif rinuedau?

A. Doethineb syd rinued y rhon sy'n dăgos agyn ordeinio i dyn, beth a dylae i chuenych, ne iochel urth naturiaeth gonestruyd Cyfiaunder syd rinued druy'r hon y rhoir i baub yr eido, ardymeruch syd rinued yn dofi pleser cnaudaul, y rhain y rydym i derbyn druy dastio ne deimlo, Gurolded syd rinued druy'r hon y cymerir ag y godefir yn urol ag yn dianuadal lafur a pherigl marufolaeth, fal dyma yr odidaug Siarred o rinuedau ar yr hon y dugir ni i'r nef Dyma'r pedair afon o Baraduys megis ag ymae saint Austin yn i galu huynt, y rhun heb lau hyn, sy'n dyuaedyd peth tyladuy yu gophau: hon (med ef) yu'r guybodaeth pethau dynaul, sy'n adanabod goleini calineb harduch ardymeriad, grymystra guroldeb, santaidruyd cyfiaunder Canys nyni a lefasun heb ofni phor-

Aug. en definit. li. 1. de libero arbitr.

iun alu'r hain yn uir yn eidomi.

D. Pa fod y rydys yn gorchymyn calineb ini yn yr scruthurlan?

A. Doeth y mae Ecclesiasticus yn yn rhybidio yn y mod yma fymab na auna dim heb gyngor, a chuedi i uneythyr nag edi-
Ecclesia. cap. 3. farha, Calon doeth a dealtys a ochel bechu, ag agaiph luydiant meun guaithredoed cyfiaun-
der:. hefyd Crist phynon pob doethineb, a'r
Prou. 14. Iob. 28. guir Salamon sy'n dyscu fel hyn: byduch gal; megis Serphod ag mor diniued a chlomenod, fal i galom i dealt fod yn rhaid ini doethineb perphaith urth bob un o'r dau, ynghyd. S. Guiriondeb y glomen yr hun sy'n guneythyr
Mat. 12. rhai yn diniued ag yn haudgar: A chalineb y Serphod, yr hun a una dynion yn gyfruys ag yn fedulgar, fal na unelont huy, na somi erail,
Ephes. c. 5. na erail i somi huythau; hyn a fyd os ymroun ar ol dysceidiaeth Saint Paul, guiliuch fymro-
Collos. 14 dyr, ar i chui rodio yn gyfruys ag yn diyscaelys, nid fal anoethion, eythr fal doethion druy rybrynu'r amser: o heruyd y dydiau syd drug, am-
Rom. 12. hyny na fyduch amhuylogion, eythr dealtuch beth yu euylys duu, hun syd daurth i fod ag yn berphaith ag at hun y mae dyuaediad Salomon

yn tynu: hun a rodio gidar doethion afyd doeth: eythr hun syd gyfail i ynfydion a gystydir, doethineb sy'n ymdangos yn uyneb y dealgar, ag i fod yn fyr, yr un peth y mae ef yn ardelui: calon y puylog a berchnochaf uybodaeth: a chlust y doethion a gais athrauiaeth.

D. Beth y mae'r Scruthur lau yn i sod alan ynghylch cyfiaunder?

A. Cyfiaunder sy'n derchafu e'r cynhedloed, druy gyfraunder y cardar'nheiir i gorsed y brenin: Guel (med hi) yu ychedg druy gyfiaunder, na lauero phruyth druy gam: Ond ymae'r Apostol yn dangos ini beth yu rhan a Suyd cyfraunder yn y gairiau yma Teluch i baub dyledion Teirnged i'r neb y bydo arnoch, deyrnged, tol i'r neb syd arno dol ofn i'r hunx bytho iaun fod ofn: parch i'r a dyle barch, anrhyded i'r neb y dyle anrhyded at hyny mae'n yn perthyny suydau gur cyfiaun a deduyd, yrhain a doduyd alan a'r gairiau yma yn y psalmau, yrhun ni unaeth duyll ai dafod, ag ni unaeth drug yu gymydog, ag ni uraduydod i gymydog, y neb a dyngod yu gymydog ag ni som dim a hono ef, a'r neb ni roes moi Arian i usuriaeth, ag ni chymerod rodion yn erbyn y

Eccles. 4.

Aug. lib. 4. de ciuitate ca. 4.

Psal. 14.

guirion, urth hyny mae'n haud dealt fod yn cymeryd yma henu cyfiaundr yn gyfynghach, na phen oede i yn dosparthu cyfiaunder Cristnogaul yn gyphredin.

Pa fod ymae'r scruthur lan yn dyscu Ardymeruch?

Rom. 13. AY ochel anardymeruch, y mae'r scruthur lan yn gorchymyn ini, na chalynon dim o ym puy'r cnaud, ne na orchfygon ni un
Cor. c. 5. amser yn calonau, a glothineb a medudod: hefyd ymae'n yn cynghori ini arfer ardymeruch pē y mae'n euylysio ini fod yn sobraid, a guilio, ag ymroi nyhunain i uilio ag i uedio yn Santaid, ag na rothom le yn y byd i Satan: hefyd y mae Ecclesiasticus yn yn rhybidio arfer y pethau syd o flaen dy lygaid yn ardymerys ag yn gynil, ag na fyd uancus, rhag dy gasau, ag yn yr un man ymae'n dyuaedyd ynghylch gochel, medudod chueruder medul yu guin a yfer lauer o hono a meun dig a thramguyd: heb lau hyny yr un sy'n dyuaedyd, guin a guraged sy'n gyru doethion ar encil, sef yu i murthodai phyd, ag am hyny ymae'n rhaid yfed guin yn sober ag yn ardymerys, ymae'n adodi hyn i byuiocau dynion auna guin od yfi di ef yn gymesur, laue-

nyd calon, ag hyfryduch medul, yu'r guin a yfer meunpryd yn gymeſuraul amhyny yrydym yn darlain meun man aral guynfydedig yu'r tir, le ymae'r penaethiaid yn buyta ermuy'n i liniaeth ag nid ermuyn agormoded ondyrhun a'm geidu a eſtyn i hoedl, Etto yrh moed yma o ardymeruch y ſyd yn cyredhyd ymhelach nag urth y gymeryd buyd a diod, Iſan fedydiur ó bu neb aral erioed a rodod ini Siampl berphaith o ardymeruch a diuairdeb, pen ymurthodod a phob gormodedyn i fuyd ag yn i dilad, gan fuu yn ſyber ag yn gynil.

D. Beth y mae'r ſcruthur lan yn yn rhybidio ni ynghylch guroldeb?

A. Ymaeyn yn anog ni yu hophi ef, o he- Mat. 10.
ruyd i fod yn tynu o diurthym ofn dru-
gionys ag yn gorchymyn ini ged, lauenyd, a Luc. 12.
guaſtadruyd a dirfaur yni medul Criſtnogaid
yr anuiaul (med Salamon) a phy heb neb yn Prou. 3.
i erlid: ond y cyfiaun a fyd yn hyf megis leo. cap.
Saint peder ſyd yn yn rhybidio ni yn erbyn ge- Pſal. 3.
lynion y phyd a dedſauldeb: na ofnuch dim o-
honynt, a g na chynyrfuch dim, puy (med ef)
a al uneythyr drug i chui, os calynuch daioni?
eythr guyn ych byd os godefuch ermuyn cyfia-

under Saint Paul hefyd pen oed yn anorch-
fygys filur i Crist, yn fynych sy'n anog erail
i'r guir a'r Cristionogaul uroldeb, amhyny (med
ef f'anuyl frodyr) byduch sicir, dysigl ag he-
laeth yn o ystadaul ynguaith yr argluyd, gan
uybod nadyu oferych lafur yn yr argluyd. a
thrachefn f'ymrodyr ymnerthuch yn yr ar-
Hebr. 12. gluyd ag ynghadernid i alu ef: guyscuch ol ar-
fauogaeth duu, fel y galoch sefyl yn erbyn cyn-
luynion diaul, ag y galoch i urthlad yn y dyd
blin, a sefyl guedi gorpheny cubl, yrhain yu
Psal. 13. gairiau priodaul gur grymys gurol, yn nuu y
gobaithiais: nid ofnaf beth auna dyn imi, yr
argluyd yu ymdiphynur fy myuyd, rhag puy i
dechrynaf? Pe guersyle lu i'm erbyn, nid ofnaf
fynghalon a phe i rhodiun arhyd glyn cyscod
angau nid ofna niued, o heruyd dy fod ti gida
mi, puy a'm guahana ni odiurth gariaid Crist
pob dim a alaf truy Gristyrhun syd yn fy ner-
Psal. 13. thu.

Dyma'r peth ymae'r prophuyd dafyd y gur
rol frenin yn dyuaedyd, druy ganu urth hol
Ephes. 6. blant duu ag urth i gyd filuyr, chuareuch y guyr
abid y calon chui rymys cymeint syd honoch,
ai gobaith ar yr argluyd, truy ef gunaf urol-
Esay. 40. deb, ag efe a sathr yn gorthrymuyr fely hon
yu'r fuched syd deilung i dyn, yn yr hon y bydir
buu yn gal, yn gyfion, yn ardymeraid, ag yn

urol, urth hyn y mae'r cymhedroldeb auraid ynsefyl, fal nauneler dim gormod na dim rhyfychan, a hyny ymae'r scruthur lan yn dyuaedyd na thro a'r y lau dehau, nag a'r y lau assuy. Psal. 30. Esay. 11. cap.

Ynghylch doniau, rhodion a phruythyr ysbrydglan?

D. Pesaul un syd o doniau yr ysbrydglan?

A. Yrydys yn cael sait o'rhai yma yn y prophuyd Isaias ag ymyscy tadau o'r Egluys. §. yu ysbryd doethineb, ysbryd dealt, ysbryd cyngor, ysbryd guroldeb, ysbryd guybodaeth ne gelfydyd, ysbryd duufoldeb, ag yn diuaethaf ysbryd ofn duu, y doniau yma n'er ysbrydion yma syd ynberphaithiach ynyn arglud ni Iesu Grist nag meun neb aral, Canys cyflaun yu ef o ras a guirioned, ag yntho ef ymae hol gyflaundeb duuoliaeth yn trigo yn gorphoraul, oi gyflaundeb ef ny ni a gymerasom i gyd, yr hun hefyd a rodes i ninan oi ysbryd glan ef: ond o does neb heb ysbryd Crist, nid yu hunu o'r eido ef, os credun i'r Apostol. Ambr. li. de Spiritu sancto. Bernardus in lib. de Dono Spiritus-sanctus.

D. Pesaul phruyth sy'n tyfu o'r ysbryd glan?

A. ymae'r un Saint Paul yn cyfri daudeg o honynt, y cynta yu Cariad perphaith bonedigaidd afol a guraidd in pob daioni erail: heb hon ni all daioni erail gynhydu na phrophidio dim, ag ni elir y gael yntau heb y daioni erail sy'n guneythyr dyn yn da, fal y mae Saint Austin yn dyuaedyd. yr ail phruyth yu lauenid yr hun sy'n rhoi fal y gallo dyn ysbrydaul uasnaethu duu yn leu ag yn lauen, y trydyd yu heduch yr hun sy'n perthynu at gadu guastadruyd medul ynghanol rhyferthuy'r byd yma, y pedu arydd yu diodefdra, yr hon sy'n sefyll urth ode blinder, y pumed yu y myned ne diodefgaruch yr hun sy'n dangos grymystra calon yn discuyl daioni yn dyfod, y chuechedd yu daioni yr hun ni una niued i neb, ond dymyno da i baub. Y saithfed yu haudgaruch hun sy'n deunu ag yn guahad i gymedeithas peraid urth ymdidā ag yn dirion i arferan: yr uythfed yu lonyduch hun sy'n gostung ag yn dofi tonau a saud creulondeb, y naued yu phydlondeb i'n cymydog fel y bythomi couir yn cadu amodau ag adeuid, y Degfed yu cymedroldeb, yr hun sy'n buru allan

bob tyb

bob tyb o draha a balchder, yr unfedardeg yu ymgaduadigaeth: druy'r hun i'r ymgadun i, nid yn unig odiurth fuydyd ond hefyd o diurth bob drugioni: y deudeg fed yu diuairdeb, druy'r hun y ceduir medul diuair meun corph diuair.

D. Pa fod ymae ini arfer yn iaun yr adysc ynhylch rhodion a phruyth yr ysbryd glan?

A. Yn y mod yma. S. yu os cydnabydun a chalonau caredig o ble ymae'rhain yn dyuod, ag os cloun a chaduynom nerth a phruythyr unrhyu rodion, yn uir ymae'n tuy'n dyfod alan o phynon hol daioni, odiurth dady goleini, hun sy'n gorchymyn ini i daioni ef, ai anfeidraul ai anfesuraul gariad, pen furiod ef arnoni mor helaeth ag anor diandlaud i ysbryd druy Grist, Canys cariad duu (megis ag ymae'r Apostol yn testiolaethu, a dyaul tuyd yn yn calonau ni, druy'r ysbryd glan, yr hun a roduyd ini arol y saithuedras yma, druy haduant Crist, y neb a gredo (med ef) yn o fi fel ymae'r y scruthur lan yn dyuaedyd, phrudiau o dur buuiaul a phrudiant alan oi fol ef, Ond ef a dyuaedod hyn druy'r ysbryd glan, yr hun a gaent druy greduyntho ef, megis ag ymae'r efangylur yn Iacob. 10. Tit. 3. Rom. 5. Ioan. 17. cap. Esay. 11.

deanglu, Onide heb Grist megis ag y dyuaedod (Saint Hierom) ni al neb fod yn doeth nag yn dealtus.

Na chynghorur, na gurol, na dyscedig, na duyfaul na laun o ofn duu ymae nerth a phruythy y rhodion ysbrydaul yma yn perthyny at hyn (fal y galo'r y rhinuedau duyfaul, a hefyd y prif rinuedau Cardinaul a soniasom am danynt uchod) ueithio ynomi, nerth a suyd gyfraithlaun, ag yn diruystr i berphaithio, ag yn alus galyn y'r ysbryd glan ymhob man yn duysog ag yn uidyd, ag ymaen tuy hefyd yn gunaethyr ini, guedi'n gyru a'n cadarnhau druy'r ysbryd redeg rhagom heb dyphygio rhyd phord gorchmynion duu Canys para rhai bynag a yrrir druy ysbryd, huynt sy'n blant i duu, test yu'r Apostol, ef a fyd ry hir yr aurhon draethu ynghylch bob un o rhodion yma, bob un urth i hun Ond ymae phruythyr ysbryd peraidiaf yn y byd yn calyn, yr huny sydyn yn gosod ni alan ag yn dangos megis preniau phruythlaun a osoduyd yn hir yr Egluys ar ol y dyuaediad yma: pob pren da sy'n duyn phruythau da: Ond pren drug sy'n duyn phruythau drug: Am hyny urth y phruythau chui a geuch i adanabod huynt: y phruyth yma hefyd sy'n dodi hyn o les, fal y galo Cristion foduedi ymdrusio ag ymgadarhau, megis yn ysbrydaul yn erbyn guai-

Matth. 8.

Hieron. in epist. ad Galat. c. 5.

Rom. 8.

thredoed y cnaud: Canys rheoldigaeth yr Apostol sy'n disiomadus, yrhon syd fal hyn: rhodiuch yn ol yr ysbryd, ag na chyflanuch mo chuantau'r cnaud ag ymae'n yscrifenedig meun man aral maru foleduch uaithredoed y cnaud dru'yr ysbryd chui a fyduch fuu.

D. Pa rhai yu guaithredoed y cnaud?

A. Yrheini a draethod yr Apostol yn i cylch yn y mod yma. Amlug yu guaithredoed y cnaud, y'rhain yu godineb ne dori priodas, aflendid, diguylidd ra gormoded gãuadoliãt suynion, casineb, lid, ymrysonau terfyscau heresiaeth Cynfigenau, digofaint, ymserthu, guneythyr plaidiau, celainedau, medudod, gulediaua'r cyphelib bethau a hyn: ynghylch yrhain yr uyf i yn ych rhybydio, megis ag y dyuaedais oflaen lau, na chaiph yrhai sy'n gunaethyr y cyfryu bethau, mo deyrnas duu. Galat. 5. Vide Aug. de Ciuitate Dei li. 14. cap. 2. & 3.

Ag ef a gyfultod urth hyny, a'rhain syd bobl i Grist sy'n croeshoelio i cnaud, i pechodau i chuntau ai guydiau, i fod yn fyry Saul y syd yn y cnaud ermuyn rhodio yn ol chuant y cnaud ni alant ryngu bod i duu, ar un Apostol sy'n rhybydio meun man aral, na thuyler chui, nauatorir duu canys beth bynag a hauaf dyn, Aug. de verbis Apostolorũ Serm. 1. Galat. 6.

hyny a fedaf, O heruydyrhun a hauafoi gnaud i hun, o'r cnaud i medaf luguredigaeth : eythr hun a hauo orysbryd, o'r ysbryd y medaf ffyuyd traguydaul.

Ynghylch yr uyth uynfyd nededuyduch?

D. Pa rai yu guynfydau cyfraith yr efengl?

Matth. 5. Vide D. Aug. de serm. Domini in monte.

A. Yrhain yn uir ymae Saint Ambros yn i galu gunfydau'r Arglwyd ai fendithion, ag agyfrir orhain uyth ymatheu efangylur yn y modyma.

1 Guyn i byd y tylaudion yn yr ysbryd, canys yntuy pie teyrnas nefoed.

2 Guyn i byd y rhai lariaid, canys yntuy a fedianant y daear:

Luc. 6.

3 Guyn i bydyrhai galarus, canys yntuy a didenir.

4 Guyn i bydyntuy syd a neuyn a sychedcyfiaunder arnynt : canys huynt a gaant i diualu.

5 Guyn i byd y trugarogion, canys yntuy a gaant drugared.

6 Guyn i bydyrhaiglan o galon, canys yntuy a gaant ueled duu.

7 Guyn i byd yrhai syd heduchaul, canys

yntuy a eluir yn blant i duu.
8 Guyn i bydyntuy a diodefont i herlid ai-
hymlid ermuyn cyfiaunder, canys yntuy pia
teyrnas nefoed.

D. Paham ymae rhaid cadu y dysceidiaeth yma ynghylch yr uyth uynfyd?

A. Am i hod yn benaf ag yn fuyaf rhan o gyfraith yr efengl, yr hon a dradydod Crist yn Cyfraithiur ni yn y mynyd santaid ai enau i hun, megis ag y gale baub ysturio beth Psalm. 36.
ymae cyfraunder Gristnogaul yn i gynuys ag Luc. 6.
yn i ofyn heb lau phyd: Guedi hyny guybod o Psalm. 15.
honynt na roir i'r cyfiaun mo goron cyfiaunder (fal ymae Saint Paul yn i galu hi) ne obruy traguydaul yn dilafur.

D. Beth syd benaf yu nodi ynghylch y dysceidiaeth yma, ynghylch guynfydau?

A. Yn gynta peth ni a dylem farcio, fod Ioan. 14.
ymrafael radau yn i mysc huynt: fal y
mae'n eglur urth order i cyfri: yn nesaf at hyny Luc. 6.
da oed nodi, fod yn rhoi alan ymhob un o'r
gradau, dau beth o'rhain ynghyd, un yu guai- 1. Petr. 3.

thredoed y rhinued ne haudiant a gunfyd y by-
uyd yma, fal y dyuaedant: a'r lal yu gobruy o-
Esa. 33. fyuyd traguydaul sy'n adas i'r haudiant: a hun
a elir i alu deduyduch yn yngulad ni S. Teyrnas
nef, Ond megis ag y mae'rhan gyntaf yn duyn
lafur a chaleduch i gristnogion, fely y mae'n
Iacob. 4. diuaethaf hon ym hob grad a osoduyd, yn rot
cyssur arol maint y gobruy a roed alan, ag y
mae'n ysmuythau'r lafur, y chuys a'r blinder
sydraid i baub i odef ymyluriaeth gristnogaul,
Canys ni choronir neb ond a'mylado yn gyfrait
laun pob un a gaiph i gyflog i hunan yn ol i lafur
y pethau a hauo dyn, yrheini a fedaf, megis ag
y mae athrau'r cenedlaethau yn traethu yn ho-
laul: Am hyny y mae'r argluyd cyn dodio ho-
no ef i hun yn Iustus erchynedig i'r byd, y mae
ef yn yn yn cyphroi i dyscuyl am i dyfodiad ef:
2. Tim. 2. uele (med ef) dyma fi yn dyfod arfrys a'm ta-
ladigaeth i roi i baub yn ol i uaithredoed, y neb
1. Cor. 3. a orchfyga myfi a genataf i hunu eisted yn fy
thron, yrhun beth yu'r didanuch uchaf traguy-
daul perphaithiaf.

Eythr barn ag opinion y byd ynghylch de-
duyduch syd uag ag ofer, yrhun sy'n somi ag
yn coli lauer Canys y bobl gyphredin sy'n barnu
Galat. 6. yn deduyd y rhai cyuaethogion, yrhai galuys,
a rhai anrhydedys meun audurdod a gogoniant
ag yn medianu golud a chouaeth y byd arol i

euylys, ag yn buu meun didanuch: eythr Crist yngurthuyneb i hyn, guae'r hain: ag Esai sy'n crio yn diragrith yn erbyn y bobl yn y mod yma O fymhobl y rhain sy'n dy Sioimi, ag yn rhuystro luybr dy gamrau, guyn i fyd y bobl y mae'r arglwyd yn duu udynt, gan i ogonedu ef bob amser, megis audur i fuu yn da ag yn deduyd. Esai. 5. Psal. 143. Amos 6.

Ynghylch cynghorion y'r efengl:

D. Parhai a eluir cynghorion yr efengl?

A. Yrhain, er nad ydynt mor angenraidiaul i ynill iechyd traguydaul, ag na elir hebdyntuy, meun mod aral yn y byd yu cael: etto y mae'n tuy guedi i Grist i gosod, ai cynghori, ermuyn: bod y phord at iechyd traguydaul yn haus ag yn diruystrach: Am hyn rhaid yu cadu yn dyfal y rhagor a osododd y scruthur lan rhung gorchmynion, a chynghorion, megis ag y galom i dealt fod yn ordeinio gorchmynion yn angenrhaidiaul yu i cadu: eythr cynghorion a rodir fal y galo dyn i cymeryd os myn megis peth yn helpu i gadu'r gorchmynion yn berphaith, hyn a unaeth yr Apostol, pen chuanychau roi dysc ynghylch cadu moruyndod: Am foruyndod (med ef nid oes genyfi orchy

Aug. ser. 61. de tẽpore in Eucheridion. c. 12.
Cor. 7.
Mat. 19.
Luc. 10.
1. Cor. 9.

mynyr Argluyd Ond yruyſi yn rhoi cyngor megis un a gafod drugared ar lau duu i fod yn phydlaun yma ymae perthynaſaul hyny adyuad Saint Auſtyn yn eglur, vn peth yu cyngor, peth aral yu gorchymyn, yrydys yn rhoi cyngor am gadu guyryddeb ne maruyndod, ynghylch ymprydio odiurth uin a chig, i uerthu'r cubl, ai roi'r tylodion. Ond gorchymyn a roduyd ar gadu cyfiaunder ar droi o dyn odiurth drug, a gunethyr da: y neb aurandaur ar gyngor ag ai gnuel yn euilyſcar a gaiph fuy o goniant: Ond y neb ni chyflauno'r gorchymyn ni al hunu diaicnodiurth boenau odierth i ydyfeiruch i helpu: ymae Saint Ambros yn cytuno a Saint Auſtin urth yſcrifenu fal hyn, nid ydys yn gorchymyn mo'r peth y ſyd heb lau'r gyfraith, ond i anog druy gyngor, ai dangos megis peth ſicraf: heb lau hyny cyngor y ſyd yn guahad rhai euylyſcar, gorchymyn ſyd hefyd yn rhuymo yr aneuylyſcar, ag nid anhebig yu barn Saint Hierom fal ymae i airiau ef yn dangos pen rodir cyngor ymae deuis i'r neb a'm roiph: Ond pen roir gorchymyn, mae angenrhaid, ne ruym i'r neb yrhodir arno: Ond muy o dal ne obruy (med ef) a haudaf hyny auneler heb ruym.

Ambr. ep. 28. ad Ecclesiã vercellem.

Hier. aduersus Iouinianum, de custodiẽda virginitate, & Eustochium epistol. 12.

D. Peſaul

D. Pesaul un y sydd o gynghorion i'r efengl?

A. Nid yu berthynasaul yn hyn ofan gyfri'r cubl ond tri y sydd o rhai penaf, Tylodi, diuairdeb, ag ufudddod fal y dealtasont yn henafiaid ni yr Scruthur lan: Tylodi sy'n perthyny at yrheini sy'n gadel ar unuaith y cubl, fal y galont yn berphaith galyn Crist urth siampl peder Abostol, diuairdeb sy'n perthyna at yrheini a disbaddasont i hunain ermuyn teyrnas nef, ne fal y dyuad Tertulianus yn efnuchiaid o i euylas i hunan, Arheini sy'n cupplau ufudddod sy'n ymurthod yn gubl, nid yn unig a chuantau, eythyr hefyd ai euylys i hun, ain yrhain y mae'r y scruthur lan yn i rybydio pen fythont huy yn ymroi i hunain yn Cubl dan orchymyn ag euylys rhai eraill: y mae Crist yn berphaith siampl o odidaugruydd yr efengl, nid yn unig yn dyscu ar air y cynghorau yma megis ag y dangosun y lleiges, Ond hefyd yn siampl o santaiddiaf fuched ef i hun, ag ef a sicraodd hyny ini, yr hun pan oedd gouaethog, a unaeth i hun yn dylaud er yn muyn ni, fal nad oedd gentho le i roi i ben i laur yntho: yr hun hefyd oedd yn foruyn: ne nuyrydd uedi i eni, o uyrydd ag yn briod i r santaidd uyryddon, ag a drigodd fyth yn gariad

Mat. 19.

Actor. 4.

Luc. 9.

Matt. 16.

2. Cor. 8.

Ambr. li. de virgin.

Luc. 2.

diuairiaf ol: yrhun a fu mor ystig yn cupplau
Philip. 2. ufuddod, gan fod yn ufud i'r foruyn i fam, ie ag
Ioseph saer, ag ai gunaed ef yn ufud yn dad hyd
farufolaeth ar y groes megis ag y mae'n testio-
Rom. 5. laethu o hono i hun, mysi dyscynais o'r nef nidi
uneythyr euylys fyh un, ond i euylys ef a'm
Ioan. 6. dan fonod.

D. Ymhale ymae Crist yn cyngor i ty-
lodi'r efengl?

Mat. 19. A. Yn matheu yr efengylur, yrydys yn
dangos yn y fan sy'n calyn nessaf ar ol
cyfri gorchmynion duu: ynghylch y cyfry
Hier. epi- orchymynion y diuaedoed urth baub heb dyny
stol. ad alan neb, os myni di entrio i'r byuyd, cadu'r gor
Helydo- chmynion, a chuedi hyny ef a rod alan gyngor
rum. ynghylch calyn tylodi euylyscar, meun bath
Mat. 19. nealduaul ar airiau, yrhun fath a dauod yn
euis y neb ai cymerau, pen dyuad yr argluyd hyn
os mynidi fod yn berphaith, does a guerth y
cubl a'r a fedi a dod i'r tylodion ag di a gai dry-
sor yn y nef dyred calyn fysi, yma nid yu'r
Argluyd yn unig yn cynghori fely: eythr hefyd
yn i anog ag yn gosod alan faint y tal, fal y gu-
nelyd dynion yn fuy euylyscar i gymerydi gyn-
gor gan yn lithio an cyssuru. Canys ymae ef yn

adau y dau hyny i ben fal y capho ef a'm adaue
a holda'r byd, ag a fytho dylaud ermuyn Crist,
drysor yn y nef, ai derbyn ar i ganfed, a media- Leo in ser.
nu byuyd traguydaul, hun syd anodi'r cyuae- de omnib.
thogion dyfod ido yr Apostolion oedynt gynt sanctis.
yn arfer ag yn cymeryd arnynt y cyfryu dylod i
yma, yn enu'rhain y dyuad Peder urth Grist
yn hyf, uele nyni a amadausom ar cubl ag a Aug. lib.
doethom ar dy ol di, hedlau'rhain yr oed y 17. de Ci-
Cristnogion yn' echreuadyr Egluys yn yr un uitate Dei.
phunydyrhain megis ag ymae Saint Luc yn
testiolaethu a uerthasont a fedent ag a roesont
yr Arrian aunaethont o'rheini yn gyphredin,
ai harfer fal na alau neb dyuaedyd am dim, mae Luc. 6.
ef y pioed, O heruyd yn i myschuynt ef a dri-
god pob peth yn gyphredin heb ranu, yr hun dy-
lodi a fyn ymurthod o honynt yn euylyscar ag Matt. 19.
yn gubl ai cyfoeth, fal na buont perchnogion o
dim o'r neiltuag ymay mae le i'r yma drod godi
daug Tertullian: da yu rhoi golud rhung y tylo-
dion, Ond guel yu i rhoi ar unuaith i gyd, ar-
fedr calyn yn arglуyd ni, a chuedi'n rhydhau
odiurth bob gofaluch, duyn tylodi gida Christ,

D. *Pa le yrydys yn gosod a̦lan gyngor ynghylch diu̦eirdeb?*

A. *Yrydys yngosod a̦lan hynyyn gystal ynyr Efengylion ag y lythyrau'r Apostolion hefyd, Canys ymae Cristyn canmol y rhyu̦ogaeth hu̦nu̦ o efnu̦chiafyd, ai dysbado̦di hunain ermu̦yn teyrnas nef, Ag rhag tybied ohonomi mae, gorchymyn oe̦d, ag nid cyngor, ef a dyu̦aedod yn y man: y neb a a̦lo gymeryd, cymered: yrhu̦n air syd megis gair yr Arglu̦yd yn cynghori, (fal ymae Saint Hierom yn dealtyn da) ag yn anog i filu̦yr ef y geisio gobru̦y diu̦airdeb: megis pe i dyu̦aedau, ymla̦ded y neb a a̦lo ymla̦d, gorchfyged a gorfole̦ded, y neb a a̦lu̦neythyr hyny a gafodi ro̦d: Ond ef a gafo̦d pau̦b i rho̦d (megis ag y mae'r un Saint Hierom yn testiolaethu) ar ai gofyno ag ai chu̦enycho, ag a lafurio yu̦ chael: Canys ef a roir i bau̦b ai gofyno, a'r neb a gaisio a gaiph, ag ef a egorir i'r neb a gnocio, i'rhu̦n dieu̦eirdeb y mae'r scruthur lanyn ordeinio taladigaeth: Ond i u̦yrydioneb ne foru̦yndod taladygaeth aniu̦edigaul Canys y neb ni lychuinu̦yd u̦rth u̦raged ag a drigasontyn u̦yrydon ne'n foru̦yniou sy'n sefyl yn difrycheulys gar bron uchel*

Mat. 16.

Esa. 56.

Hier. lib. 1. contra Iovinium.

thron duu, agyn canu caniad neuydgar bron duu a'r oen, agyn calyn yr oen i ba le bynag i'r elo, yr Apostol sy'n dyuaedyd yn eglur, da i dyn na chyfyrdo a merch, a thrachefn ynghylch guerydon nid oes genyf orchymyn yr Arglyd. eythr yruy fi yn rhodi cyngor fal una gafod drugared i fod yn phydlaun: am hyny tybied y ruyf mae daydiu tros yr angenrhaid presenol i dyn fod fely, a hefyd urth y scrifenu o uraged gueduō priodedhi (med ef) y neb a fyno yn unigyn yr arglud, ond deduyd ach a fyd os trig fal y mae, yn ol fynghyngor, ag y ruy'n tybied fod genyf i ysbryd duu, mae Saint Ambros yn dyuaedyd gida'r Apostol yn uych gan yscrifenu y gairiau yma: Nid heb achos y canmohlir guraig da, ond guel yr hoir or blaen gueryd duuiaul gan fod yr Apostol yn dyuaedyd, y neb a brioda i ueryd ne i foruyn, sy'n guneythyr yn da, ond y neb nis prioda sy'n guneythyr yn uel: Canys hon ni phriod ir syd ai medul ar bethau duuiaul y lal ar bethau bydaul: y nail yn rhuym meun culum priodas, y lal yn rhyd odiurth y rhuymyn, y nail tan y gyfraith, y lal dan ras: da yu priodas druy'r hon y cair hiliogaeth a suggession i dyn: eythr guel yu guerydondeb, ne foruyndod druy'rhon y cair etifediaeth nefaul: druy uraig y doeth gofal, druy ueryd y doeth iechyd, mae'r diueirdeb yma yn gofyn y anym-

roi o dyn druy gyngor hamdenys i fuy yn lan o diurth fudredi cnaudaul ne i spledach masuedys a'buu heb briodi yn diodinebus, fal y bytho santaid o gorph ag enaid, Ag at hyn yr ydoed yr Apostol yn edrych pen dyuaedod: y neb yn i galon a roes i fryd yn sicir, heb i uthio oi anfod, ond bod ai euylys yn rhyd, ag a farnod hyn yn i galon, gadu i foruyndod y mae ef yn guneythyr yn da.

D. Pa fod yr ydys y gosod a lan i gyngor yr efengl ynghylch ufuddod?

A. Mae'n arglUyd ni Iesu Grist, nid yn unig yn siampl oi santaidiaul fuched fal y dyuaedasom uchod: eythr ai air yn gosod a lan ag yn dangos rhesum perphaith o'r usuddod yma: Canys ef a doeth nid i uneythyr i euylys i hun, ond euylys i dad, ai euylys huynt dan yr heini yr ydys yn darlain i fod ef: ag ef a doeth yr un Crist i uasanacuthy, ag nid i gael i uasanaethy: yn gymaint ag yr ymostungod ef i hun uedi uneythyr yn ufud hyd at faru folaeth, ie maru folaeth y groes, a chued i hyny i'n cyphroi ai air i'u galyn, ef a dyuad, os myn neb dyfod ar foli guaded ef i hun a chymered i groes arno, a chalyned fi, y gairiau yma er galu o rai i cyme-

rydhuynt yn da fal rhai adyuaedesyd urth baub yn gyphredinaul · etto ymae'nt yn nealtual, ag yn berphaithiach yn perthyny at yrheini sy'n nesaf ar y galont yn ymroi i galyn Crist: fel na fynonthuy fod meun modyny byd yn uyr udynt i hunain: ag y mae'n tuy'n lafurio i fuu urth fedu lag euylys un aral, pen fythontuy yn calyn yn euylyscar orchymyn ag euylys un aral a deuisasont yn le Crist, ag ef a fu gen yr Egluys erioed ryugyfryu ragoraul Gristnogion a dylynuyr Crist, gan roi ymaith i euylys i hunain, rheolur yrhain (megis ag ymae Saint Basil yn dyscu) syd yn le Grist, a chan i unaethyd fel tygnefedur rhung duu a dyn, syd yn ophrumu i duu ufuddod iachaul, O heruyd megis ag ymae'r defaid yn ufudhau'r bigaul, gan fyned i'r phord ymae ef yn i tuyso, fely ymae'n angenrhaidiaul i'r cyfryu bobl: yrhain sy'n euylyscar i arfery duuoldeb ymaiu ufudhau i penaethiaid ag na bythont ry fanul i uybod beth yrydys yn i orchymyn udynt (os yntuy a fydant dibechod), eythyr fod yn euylscar i gyflauni y peth a orchymuyd udynt, ynghylch y penaeth yma Saint Bernard a Saint Paul sy'n ardclui yn bod yn rhuymedig i'n urando ef sy'n le duu, megis duu, yn enuedig meun pethau nid ynt yn erbyn duu a'r Egluys (megis ag y mae'r hen histori au yn manegi) a oed bob amser gent hi ymysc yrhain

gumpeini o uyr duuiaul cerefydaul , yrhain yuch ben arfer a siampl y bobl gyphredin ai roesent odiurthynt ar unuaith i hol da byd, ag a madauasent a hol d danuch cnaudol gan brophesyduyn olau, ag ymroi i hunain yn holaul i santaid ufuddod gan dirydu i hol uaithredoed arol siampl ufuddra Crist, ag arol perphaithruyd dysciblaeth yr efengl gan ymurthod ai euylys i hunain, ag o hyn o beth ymae genym testion tyladuy, Saint Basil, Saint Austin, Saint Hierom, Saint Benet, Saint Gregori, Cassian a Saint Bernard ag erail anifeiriaul o brophesyduyr o perphaithruyd yr efengl :ag ym hob peth dylyn buched fanachaid.

D. Yn fyr beth syd yu farnu ynghylch cynghori efengl?

A. *Hyn ynuir, i bod huynt yn anog, ag yn gymorthuy cymuys, i roi arfau i'r gueiniaid yn erbyn lithhant y byd ar cnaud: hefyd i helpu helynt guyr da i fod uel uel yngyrfaguir duuoldeb, yrhain aunant yr enaid yn rhuydach i gyflauni suydau cerefyd a guasanaeth duu: arhain heb lau hyny (megis ag y dyuaedasom) sy'n fudol i ynil gobruy o fouyd traguydaul, a muy o ogoniant yn y nef, ag yn uir*

trynodeb

trynodeb o berphaithruyd yr efengl sy'n perthyny at ef yn, i lafurio i gael cariad perphaith ynfuy y gelych a chalyn o honot Grist: Ond dy di a gylyni grist, os rhoi dyfryd, ath lafuryn fuy af y gelych ith lunio dy hunyn yr un fath a Christo hun oedyn dylaud, ag yn uueryd, ag yn ostungar i erail, ag yn ufud hyd farufolaeth ar y groes. Os lafuri di gida Saint Paul heb dyphygio, at y pethau syd oth flaen, dan escluso y pethau syd othol: ag ymegnio beunyd i gyrheudyd ariandlus galuadigaeth nefaul: agurthod yn y cyfanser ath euylys dyhun, ai gostung hi dan aral ermuyn duu, fal y gelych dylyn yn oystadaul rhodion a doniau a fythont guel, a deuiso yrhan orau, ai chaduyn phydlaun ag yn oystad hyd y diued.

Inghylch pedu ar diued diuaeth af dyn

D. Pa rai yu'r rhain a eluir y peduar diued diuaethaf dyn?

A. Yrhain yma, Angau, Barn, uphern a theyrnas nef, ef ai geluir huynt yn diued diuaethaf, am i bod yn diuaethaf, o'r pethau a'r alant damuynio i dyn, Canys angau (fal y mae'r dihareb) yu diued pob peth, barn Eccle. 7. Deut. 31.

duu sy'n calyn maruolaeth ne angau, megis ag y mae Saint Paul yn dangos druy'r gairiau yma, ef a ordeiniuyd i bob dyn faru unuaith guedi hyny barn altuaul sef yu y mae pob dyn yn i derbyn pen fo maru, a hefyd y farn dyuaethaf gyphredin yr hon y mae paub yn i discuyl sy'n niued y byd.

Bernard. Serm. de permodijs medijs & Nouis.

Hebr. 9.

Yrhain a fuont fairu meun pechod maruaaul a farnir i uphern i boenau traguydaul, erail a aethont o'r byd yma a guysc priodas amdanynt a chariad perphaith, a ant i fuynhau y bouyd traguydaul sef teyrnas nef, dyma'r peth y mae guirioned y'r euengl yn i ardelui yrhain a unaethont daioni a ant rhag dynt i'r buuyd traguydaul a'rhain a unaethont drugioni, i gofbedigaeth traguydaul, Canys mab y dyn a dau yngogoniant i dad, ef ai angelion, ag yno ef a dal i baub, ar ol i uaithredoed.

Luc. 16.

Rom. 5.

D. Pa fod y mae'r scruthur lan yn dyscu ynghylch maru folaeth?

A. Megis druy dyn y doeth pechod i'r byd, ag angau druy bechod, fely yr aeth angau dros bob dyn, mal y mae Sainct Paul yn manegi, megis ag y mae Angau yn sicraf peth, fely y mae'n anhousaf guybod yr aur i dau, ca-

Rom. 15.

nys ni uyr dyn moi diued etto nid oes dim si-
crac nag angau, amhyny yrydys yn scrifenu,
y'r peth huny syd yn yn dyscu beunyd, nyni i
gyd a fydun feiru, ag a lithru'n i'r dacar megis
dufroed ni dydynt yn dyfod yn i urthgefnyrhun Eccles. 2.
beth y mae Ecclesiasticus yn i gadarnhau, gan
dyuaedyd y mae hediu yn frenin, ag y foru'n fa- Eccles. 10.
ru, a hefyd pen fo maru dyn, ef a gaiph Ser-
phod, guestfiliau, a phryfed yn y tifediaeth,
ag o blegyd fod yn rhaid ini faru ag heb uybod Mat. 25.
pa bryd, amhyny yrydys yn yn rhybi-
dio cyn fynyched yn yr efengl i fod yn barod
Guiliuch a hefyd byduch barod: canys ni uy-
doch pa aur y daumab y dyn, eythr nyni a fy-
dun barod i groesafu angau os myfyriun yn
ystyfnig, ag yn disiapri dros yn holfouyd hyn
yma a scrifenuyd guna gyfiaundr cyn dy faru
canys yn uphern ni elir cael morymborth, me- Luc. 12.
gis ag y dyuaedod Crist, hefyd y mae'r nos yn
dyfod pen ni al neb uaithio, rodiuch trega-
phoch oleini, rhag i'r touylni dyfod arnochi, Apoc. 3.
ach dala: da iaun y mae'r prophuyd yn dospar-
thu rhung marufolaeth y rhai cyfiaun, a rhai
drygionys, marufolaeth y rhai drygionys y syd
uaethaf ol, megis y rhain sy'n meru megis yr
Iudeuō gurthnysig meun pechod heb uneythyr
penyd am dano, ag fel y mae'n tuy yn meiru,
ag yn caeli cosbi yn draguydaul yn uphern gi-

dar o'r cyfiaunys ne'r daionys ymae'n testiolae-
Psalm. 33. thuyn ymod yma, gurthfaur garbron y'r Ar-
gluyd yu marfolaeth i saintiau, canys udyntuy
Prouer. 1. yn uir nid yu marfolaeth dim aral, ond diue-
diad perindotaeth daearaul a gofidiau byuyd
yma, ag megis terfyn, a hun esmuyth, ne
gusc diofal a dechreuad y guir fouyd, i fyned i'r
bouyd traguydaul gogonydys, i fedianu hun yr
Apostol gan darfod i nynu o faur serch, a chan
laruablino a'r bouyd yma a dyuaedod, yruy'n dy
myno fod yn rhyd, a bod gida christ: guyn fy-
Corint. 5. dedig yu'r gueision yrhain pen delo, sy'n guilied
a guyn fydedig yu'r meiru, yrhain ydynt yn
meiru yn yr argluyd, y cyfiaun pen odiuedo an-
Heb. 10. gau ef sy syd meun esmuythdra a didanuch.

D. Pa fod ymae'r scruthur lan yn yn rhy-
bydio ynghylch y farn?

ERchynedig ag arsuydys yu cuympo yn lau
Eccles. 12 duu buu a Christ yn ustus an barnur. gar
bron gorsed yrhum ymae'n rhaid i'r cubul ym-
dangos ag i bob un roi cyfri drosto i hun, Canys
1. Cor. 4. ef a dug duu i'r farn yrhol bethau ar a au-
naethuyd bid drug bid da Amhyny aros y
farn yma syd beth erchynedig ag arsuydys, nid
yn unig i'r pechaduriaid, eythr hefyd i'r sain-

ụiau o herụyḍ hynẏ y prophụyd Dafid gan ofni y farn yma, Adyụa eḍeoḍ yn ḍyfal, naḍoes i gyfraith ath ụas, o herụyd nidoes neb a gyfiaụnir gar dy fron di (hefyd Iob) a ofnoḍ y farn yma peirhon ai fod yn uirion oḷ ag a fanagoḍ i ofn ar gairiau yma: Bethaụnafi pen i gyfodo'r Arglụyd i farnu a pheth a attebaf iḍo, pen fytho'n fy holi, yrụy'n ofni duụ bob amser megis tonnau'r mor sy'n ḷenui ar fucha, ag ni aḷaf oḍef moi trụmdr, myfi a ofnais fyn gụaithredoed gan uybod nad arbedi un pechadur. Psal. 61. Iob. 1. Iob. 31.

Yn ụir rhaid yụ ofni yr ustus hụnụ, gaḷu'r hụn ni eḷir moi ocheḷ, doethineb yr hụn ni eḷir moi Sommi, na gụyro i uniondeb, na galụ yn ol, ne neụidio i farnedigaeth, o hụn yrysgrifenụydyn y moḍ yma, y Serch ai ḷidiaụgrụyḍ y gur (Sef yụ Crist yn barnur) ni arbed ag ni phardynaf neb yn y dyḍ dial ag ni aḍ i dyhuḍo drụy erfyniad neb, ag ny fyn ḍerbyn na rhoḍion ne Anrhegion ermuyn i ransumu, hefyd hụn (megis na aḷ neb i escusodi i huno ânuybodaeth) sydyn rhoi rhybyḍ i baub o hono i hun, ag oi farnedigaeth yn y moḍ yma: myfi a gymeraf famser ag a farnaf ar ol cyfiaụnder, myfi yụ'r arglụyḍ sy'n chụilied calonau ag yn profi Arenaụn hụn sy' rhoḍi i baụb arol i fuched a phrụyth i dichelion, my fi sy'n dyfod i grynhoi ag i gyniḷ ynghyd i guaithredoed a me- Hier. 17. Psal. 7.

ḍuliau hoḷ nasiụnau ag yntụy agant ḍyfod i ụe-
led sy'n gogoniant, ond ynghylch dyḍ farn hụn
hefyd a elụir yn yr scruthur lan, dyḍ yn arglụyḍ
2.Petri.3. ni, dyḍ digofaint, y dyḍ maụr, dyḍ erchynedig
arsụydys, peder Apostol sy'n dyscu yn y moḍ
yma.

Canys y dyḍ yr arglụyd a daụ megis ḷeidyr y nos, yn yr hụn y passia'r Nefoeḍ drụy faụr drụst a rhuthriad, a'r elefenau yn ụir o ụres a doḍant a'r daear ar hoḷ ụaith syḍ ynthi a lysc, Achen fod yn rhaid hyny y gyd ymoḷụng, pa fath ḍynion y dylech fod meụn santaiḍ ymụreḍiad a duụoldeb: yn discụyl ag y brysio at ḍyfodiad dyḍ yr Arglụyd, yn yr hụn y lysc y nefoeḍ ag a'molyngant, a'r Elefenau a doḍant.

Megis ag y galom yna gael Crist yn ustus
trugarog, y dyḍ hụnụ (Pen trasidont y nef
a'r daear) drụy laụenyḍ, a didanụch godi-
daụg yụ'r cyngor yma, hụn y mae'r gụr doeth
yn i roḍi ini, gan ḍyụaedyd, cymer fedigini
1.Cor.11. aeth cyn dy glafychu, hola ac esammia dy hụn
cyn dyfod i'r farn, a char bron duụ ti a gai
drugareḍ, canys yn ụir os barnụn ni nyhu-
nain, ni fernir dim honom, in y diụed ef a
fyḍ daioni i'r neb a ofno duụ, ag yn y dyḍ y
bytho farụ, ef a fyḍ guynfydedig.

D. Pa fod y mae'r Scruthur lan yn yn rhybydio ynghylch uphern ai phoenau

A. *Megis nad oes dim druanach na'g angau, na dim muy echryslaun na'r farn, yn bendifade i blant y byd yma, yr hain sy'n pechu yn gyndynys ag yn urthnysig, fely nid oes dim, mor anodefus nag mor afluydianys ag uphern ai phoenau, canys (megis y mae'r yr scruthur lan yn testiolaethu) yno ymae uylofain a rhincian daned, yno i pryf huy ni syd fyth faru: ai tan huy ni diphyd fyth: yno ymae'r tir yn laun touylni, a chuedi i hylio a niul angau, yno ymae eulun angau yn prefulio, heb nag order na threfn, ond ofn ag achreth traguydaul, yno ymae rhan itifediaeth huy meun lyn safiedig, hun sy'n losci meun tan a brimstō yrhun yu'r ail faruolaeth: yno i cosbirag i gofidir huy dyd a nos yn draguydaul, ag y cepher fod yn uir y peth a ragdangosod yr ustus cyfiaun, i damuyniaf i'r heini a gosbir yn uphern, druy'r gairiau yma, uele fyngnasuaethuyr i agaant fuytta, a chuithau a fyduch neuynog, uele fynguafnaeth uyr iagant y fed a chuchui a fyd arnoch syched, uele fynguasnaethuyr, i a lauenychant, a chuithau a* Math. 8. Esai. 66. Apoca. 21

uraduydir, uele fyngueiſion amclodfaurant druy gyrchneitioto lyuenyd calon, a chuithau auaeduch o dolur a gofid calon, ag a uduch o gyſtud ysbryd, am hyny y prophuyd brenhinaul
Pſalm. 2. ſyn i hybydio ag yn galu a'r yr hol frenhined a'r tuyſogion, ag yn goſod garbron i lygaid, i poenau a'r cosbedigaethau ſy'n damuain i'r drugionys gan i rhybydio yn yſtyfnig yn y mod yma ag y naur o freninoed dealtuch a byduch ſynuyrol, a barnuyr y daiar cymeruch dyſc (canys y
Sap. 6. neb y ſyd fuyafi alu ai ruyſc a farnir ag a gosbir yn drumach ag yn toſtach) guaſanaethuch yr arglu'd druy ofn, a chyrchneiduch o lauenyd druy dychryn, cymeruch adyſceidiaeth rhag i'r arglu'yd ſomgaru, rhag i chuithau ſyned ar gy-
Luc. 12. fyrgol alan o'r phord uniaun pen arfyrder yr enynno i digofaint ef, ag o heruyd hyny y duad
Mat. 19 Criſt urth baub, ofnuch ef guedi ido lad, ſyd, gentho aluy udanfon i uphern, ofnuch hunu, canys deleithuch y byd yma, nid yu yn parhau chuaith hir, eythyr y boen a'r gofid yn uphern y ſyd draguydaul.

O Deyr-

O Deyrnas nef?

EFa ar luyaud duu e'r dechreuad y byd yu ethol odigion, deyrnas nefaul, deyrnas dragouydaul, deyrnas tralodau guynfydigaf ol, yrhon ymae Saint Paul yn i chophau yn cyhoed: nad yu gofidiau trapherthau na gorth rymau yr amser yraurhon yn haedu nag yn rhy gludu y gogoniant a dangosir ini yn ol, y pethau ni uelod lygat, ag ni chlyuod clyst, ag nid escynasont i galon dyn, y pethau a barotaod duu i'r saul ai carant ef, o Caerselem dinas santaid neuyd yn descin o'r nef, guedi i duu i pharatoi ai thrusio megis priodas ferch yu gur, ynghylch hon Saint Ioan gan i fod yn gvfranog o gyfrinachau duu ai clybu, ag y syd yn yscrifenuuele Babel duu gida dynion, ag ef a drig gida huynt, a huy a fydant boblido ef, a duu i hun a fyd i duu huy, a duu a sych ymaith yr hol dagrau o diar' i lygaid, ag ni fyd marufolaeth muy, na thristuch, na lefain, y pethau cynta aethont ymaith, ag myfi a glyuais trumpet maur mal lais lauer o dufroed, ag mal lais taranau cedyrn yn dyuaedyd Halleluy a canys yn argluyd holaluaug a deyrnasod, amhyny lauenychuch, druy gyrchneidio, a

1. Math. 25.

22. Mat. 4.

Apoc. 21.

Dan. 12.

rodun ogoniant ido ef, o blegid dyfod Priodas yr Oen bendigedig, a guynfydedig yu yrhai a eluir i ſupper yr Oen, a muy guynfedig yntuy ſy'n dyfod heb leſteir na phetruſni yn y byd, ag yn aruain gida'ntuy uiſc priodas megisi galont orphouys yn heyrnas nef, gid ag Abraham Iſaac a Iacob, ag nid yu'n rhaid gofyn, argluyd Puy a drig yn dy babel? ne puy a'orphouyſſa yn dyfynyd Santaid di: yr atteb ſyd barod, y neb a rodiaf yn berphaith ag yn difagl ag aunel cyfiaunder, agos byd muy dileithuch genyt yn gairiau Criſt, y neb aunel euylys fynhad, hun ſy'n y nefoed, ef a gaiph entrio i Deyrnas nefoed, Santaid yu'r Dinas yma, ag hefyd y hi ſy'n eael dinaſuyr ſantaid ag nid af dim anlan na dim lugredig idi hi.

D. Pa fud ne phruyth a elir i gynil o'r hol dyſceidiaeth o'r peduar peth diuaethaf?

Vide Chryſo. epiſt. ad Theodoſiũ lapſt.

A. Ymae yn brophydiaul ini, yn gynta adynabod y pethau yma, ai myfyrio yn dyfal, megis ag y galom yn yr hun fath yn deuny ny hunain, o diurth bob gofal aſtudiaeth a chariad hol bethau guagaid ofer a ſerfyl yrhain ynt yn y bydyma, Canys (y prege-

thur a dyuad,) ofered hol ofered, ag nid yu'r cubul ond ofered, guelais yr hol bethau ar yr y sy dan yr haul, a'r cubul nid ynt dim ond ofered a gofid ne drapherth yr ysbryd.

Pen darpho ystyrio y pethau yma ymae'n tuy'n deynu dyn escudruyd ehudruyd nid yn unig i'murthod a medyliau a gafalon daearaul eythr hefyd yngyrru ofn arno ef, ag yn iphruyno rhag rhydit i bechu, rhag bod meun mod yn y byd yn ehyd i hyny, o heruyd baham y mae'n yscrifenedig yn y mod yma, yn dy hol uaithredoed, medul am dy diued, ag ni unei fyth bechod, heb lau ystyriad y pethau hyny sy'n anog y doeth, na unelo dim yn i hol fouyd yn rhy benrhyd, eythr ystyried diued pob peth, a chuedi ido ystyrio i diued, myned rhagdo a cherded y phord gyphredyn, heb oguydo alan o'r phord ianiau; nag ar y lau dehau nag ar lau asu, Canys cophaad arhyn, a chynheliad y peduar peth yma sy'n bedisade yn peri ag yn guaitho ynomi ofn duuhuu yu phyno y guir doethineb, a chaiduad yr hol rinued, ag yn athrau angenrhaidiaul yn hol fouyd dyn, ag yn yn cryfhau ag yn yn luydo ymhob astudiaeth gyfiaun, Canys ofn yr arglued sy'n ymlid alan bechod, a'r neb nid yu'n ofni, ni al fod yn cyfiaun, yr hain sy'n ofni'r arglued a gaisiant y pethau a ibodlanant ef, ag a paratoant i calonau ag a santaidiant i henai-

diaugar i fron ef, yn y diued, yrhain sy'n ofni'r Arglwyd a gaduant i orchmynion, agyn cymerydymyned, hyd oni uelont ef, gan dyuaedyd onys gunaun i benyd, nyni a guympuyn yn nuy lau'r Arglwyd: eythr plant y byd yma, yrhain sy'n caru ofered, agyn argaisio celuyd, ag yn lauenychu, pen unelont drugioni, ag cyrchneitio o lauenyd yn i enuired, nid oes mo ofn duuyn i golug ag nid udynt yn guneythyr cyfri o dim aral, ond o'r peth ymae'ntuy'n i fedul, Cenedleth heb drugared, heb gyngor, ag heb doethineb, oduu na bydet doethio a dealtys, a gyn rhagueled y diued. ymay gelir gueled druy esperiaeth beunyd y peth a dyuaedod Iob santaid, ymae'ntuy yn dal yni duylau Tympan a Thelyn ag yn lauenychu urth glyued yr organ ymae'ntuy yn trailio i hamser druy lauenyd a didanuch, ag argais yn descinant i uphern yn disyfyd, fely ymae i chuerthin guedi gymyscu a gofid, a dolur, a galar sy'n due du i didanuch.

D. Beth yu Sum a chrynodeb y cubul ar a gynuysuyd yn y lyfr yma?

A. Sum yrhol uaith yma a gynuysuyd meun dau beth. S. doethineb a chyfiaundr Cristnogaul, at doethineb ymae'r capituliadau yma yn perthynu, Sef yu ynghylch y phyd, a symbolen y phyd, ynghylch gobaith a guedi'r Argluyd, ynghylch Cariad perphaith, a'r deg gorchymyn, Canys phyd, gobaith, a chariad perphaith ynt y rhinuedau o feun yrhai (megis ý nodod Saint Austin) y cynuysuyd yn yr scruthur lā uir doethineb dyn, Guedi efa ardod duyd hefyd draethiad ynghylch Gorchmynion yr Egluys a gynghylch y Sacrafenau yn gymuys, Canys megis ag ni al y rhinuedau uchod sefyl yn iaun, heb gadu yn dyfal y facrafenau a gorchmynion yr Egluys fel y druy'r ardodiad yma y rydys yn i cyssultu ynomi, a phē darpho i cyssultu, y mae'ntuy guedi i cadarnhau ai ymuanegu, a chuedi yn duyn i berphaith ruyd O heruyd hyny ni a draùliasom y darn gynta o'r lyfr yn tracthu ynghylch dosparthu y pethau sy'n perthyny at doethineb.

Y rhan dyuaeth af sy'n perthynyn at gyfiaunder a cuedi i gynuys meun duy ran, sef yu go-

chel drug a guna da, hon a d'anglafar fyrr o airiau, O blegyd nid yu digon (megis ag ymae Saint Chrisostomus yn testiolaethu) i gael salfadigaeth, ochel guneythyr drug odigerth hefyd yn bod yn medianu daioni ag yn arfer rhinued, ynghylch yrhain, darfu ini daclysu rhai penodau i bob un o'r duy ran, yrhain sy'n perthynu yn bendifade i gadu rhagoriaeth rhung drug a da, Tobias doeth a chyfiaunsy'n cynhuysso yn fyr galu a maured cyflaunder yn holaul, pen ymae'n rhybydio i fab, ag hefyd yntho ef hol blant duu, bob un ar i ben i hun, gan dyuaedyd y gairiau yma, fy mab nag ofna, yn uir yrydym yn buu yn dlaudion, eythr ymae ini lauer o bethau daionys, os ny ni a ofnun duu, ag ymurthod rhag pob pechod, a guneythyr da, fely yrydym yn dyscu yn holaul beth syd dyledys ar bob Cristiō, yrhun nid yn unig yn gofyn phyd eythr hefyd ymae'n gofyn buched a adyscuyd druy doethineb a chyfiaunder Cristionogaul, Canys calon doeth a phuylog (med yr yscruthur lan) a'murthyd a pechodau, ag a gynydaf meun guaithredoed cyfiaunder.

Ond rhag ini bassio y terfynau gan fod yn bryd fod yn fyrr, ni a diuedun y'r a thrauaeth yma o adysceidiaeth Cristonagaul, ag yn bendifade o heruyd yrhai guirion anyscedig ny ni a orphenun y cubul ag un gair, o'enlesiastes,

gan i gau aiselio a sel, souyd dyn, fely ni a diuedun felyn, ofna duu, a chadu i orchmynyon, hyn yu sylued pob dyn.

Rybyd i'r darleur?

NA ryfeda dim (darleur haudgar) diainc lauer o faiau urth brinthio y lyfryma, canys nid oed y preintiur yn dealt na'r iaith na'r lytherenau ne'r Chareterau: hefyd yr ydoed mor urthnysig ag mor gyndyn, ie mor benchuiban arol natur i ulad, megis na odefau moi gerydu na daugio i faiau, heb lau hyny gan ystyrio fod amryu o Orthographiau arferedig yn ynmysc ni, yn enuedig ynghylch dublu'r cydsyniaid, rhai yn arfer. dd. ll. a uu, erail ochel i harfer yn rhy fynych, sy'n cyssultu h. gida phod un o honynt yn le i dyblu, ag o heruyd (i'm tybi) fod yn urthyn ag yn anuedaid, yr arfer uchod, guelais yn da galyn yr hybarchys a'r ardercaug athrau D. Gryfyth Robert Canon theologaid o fam Egluys Dinas Mylen, gur a haudau glod a maul traguydaul, nid yn unig o heruyd i aml rinuedau: eythr hefyd ermuyn i disc ai uybodaeth ag yn bendifade yn yr iaith gymeraeg, hun yn i lifr o iaun yscrifenydiaeth sy'n athrau y yn le du blu'r, y ly-

thyrenau, rodipric ne dittil dan bob un yn y mod y yma, d dd. l. ll. u uu, phyn le ff. druy galyn yr hebraiaid, yrhain sy'n arfer yr un pric, yn le dublu lythyrenau, yrhun ymae'ntuy yn i alu Dages.

Hefyd heb lau hyny, na ryfeda naduy yn dublu. n. megis yn y gairiau yma, tyn, hyn, guyn, arhai cyphelib, canys gueloed (i'm tybi) rodiacen yucb i phen, pen fytho rhaid i estenunai dublu.

Yn diuaethaf na ryfeda fymod ryu Amser yn benthygio gairiau (pen fytho eisiau) gen y ladin. canys yr hen gymru oedynt yn arfer yrun peth, megis ygelir gueled yn haud, darfod tynu'rhan fuya o'n iaith ni alau o'r ladin, yr hun bethy mae'r Athrau uchod yn idangos yn i lyfr o gyfiachydiaeth, Guydor, d. dd. l. ll. u. unph.

FINIS.

BRITISH MUSEUM

DEPARTMENT PRINTED BOOKS

CATALOGUE C.110.a.32. ORDER SCH 871

AUTHOR —

TITLE OPVS CATECHISTICVM

PLACE & DATE OF ORIGIN —

INCHES 1 2 | 1 2 3 4 5 CENTIMETRES

British Museum Photographic Service, London

8637/1140L. D.839871 5M 2/72 T.P. Gp.794